ION IFRIM

MIRIŞTEA UITĂRII

PROZĂ

Coordonator: Ion Lazăr da Coza
Arhivare: Vasilisia Lazăr
Tehnoredactare: Gina Zaharia
Colaboratori: Sofia Sincă
Corina Militaru
Gabriela Grădinăriu
Augusta Cristina Călin (Chris)

Biblioteca ÎNSEMNE CULTURALE
http://insemneculturale.ning.com/

ION IFRIM

MIRIȘTEA UITĂRII

THE GODMOTHER

Mama răniţilor era o femeie pentru care m-aş fi lăsat ars pe rug, tras pe roată, supus celor mai înfiorătoare suplicii ale inchiziţiei şi tot n-aş fi crezut că primea în casa ei un securist. Cât am stat acolo, sub aripa ei protectoare, am văzut perindându-se tot felul de dezmoşteniţi ai soartei, victime mai mult sau mai puţin inocente ale păgânului veac. Hoţii o numeau mamă, foştii amanţi îi ziceau surioara mea. Odată pătrunşi pe uşa apartamentului se prăbuşeau în genunchi ca în faţa lui Petrache de la Maglavit. Aveai un accident de maşină şi ţi se suspendase carnetul de conducere, fuseseşi trădat în amor, aveai nevoie de salam, măsline, caşcaval pentru nuntă sau o cumetrie, voiai să scapi de blestemul argintului viu pe care vreun duşman de moarte ţi-l trimisese, văzându-l noaptea cum se ia după tine, pe loc, mama răniţilor, un Vito de Corleone rimelat şi cu ruj pe buze, îţi deschidea tarotul, îţi dezlega cununiile, îţi reda carnetul de conducere, plecai cu genţile burduşite cu salam, măsline, caşcaval. Fără a deţine vreo patalama anume, ilegitimă ca şi conducerea noastră de stat de pe vremea aceea, noua mea zeiţă guverna peste toate vicisitudinile şi carenţele lumii civile şi militare, pe apă şi pe uscat, de unde indivizii apăreau, căzându-i la picioare, cerşindu-i de la înălţimea scaunului ei, unde stătea picior peste picior, ca într-un ritual al Bhagavad-Gitei, mila sa aparent sedentară. Cosmopolita lume ce se perinda pe acolo nu mi se părea deloc obositoare. Dimpotrivă. Fiecare caz merita a fi ascultat, în pofida ciudăţeniei lui. În vara aceea, aş zice chiar de neuitat, ultima de fapt din viaţa dictatorului, mă refugiasem în exoticul oraş de pe malul Dunării, pe care îl cunoşteam doar din povestirile lui Panait Istrati, scriitorul de stânga, ce-şi tăiase venele în parcul din Nisa, nu înainte de a concepe scrisoarea aceea plină de disperare a unui sinucigaş, adresată lui Romain Roland. Cât locuisem în mod clandestin în oraşul acela ce îşi avea istoria lui inedită, cu hoţii şi geambaşii de odinioară, nimerisem odată şi prin Comorofca, cunoscuta mahala în care se născuse autorul Neranţulei şi al celebrului personaj Codin, căci evitam în mod sistematic centrul oraşului, care

care nu l-am povestit nimănui până în acest moment, când m-am hotărât să relatez tot ce mi s-a întâmplat după acea dezertare de la măreţele idealuri ale comunismului, act care m-ar fi putut costa libertatea, dacă nu chiar viaţa. Scriu toate acestea, nu pentru a-mi găsi cine ştie ce merite şi nici pentru a arăta nostalgicilor cât de laş şi infidel am putut fi prin abandonarea acelui simbol sacru, care era steagul patriei noastre. Gestul acesta, trebuie să recunosc, destul de necugetat, pornit în urma unui spontan sentiment de aversiune faţă de cultul personalităţii, fusese totuşi unul neînsemnat, dacă stau să mă gândesc, căci, odată, unul dintre puţinii mei amici, îmi povestise cu sânge rece despre nopţile sale de insomnie în care se visa lunetist, salvator al naţiunii, luând în cătarea unei arme artizanale, pe care urma să şi-o construiască singur, luminoasa frunte a genialului nostru conducător. Dispreţul ce mă cuprinsese în acel moment faţă de dictator şi de nomenclaturista sa avangardă, cu nenumăraţii trepăduşi (este un lucru prea bine ştiut că dictaturile au dus întotdeauna la supunerea şi imbecilizarea maselor), n-avea să se stingă odată cu prezumtiva mea dispariţie fizică (în cazul în care aş fi fost lichidat), căci, nu după mult timp de la acel, nici măcar insignifiant incident (aşa cum îl consider acum), aveau să vină şi mult aşteptatele evenimente de la Timişoara. Dar să nu devansăm. Fără să spun nimic nimănui, am părăsit mitingul ce urma să se desfăşoare şi odată cu asta şi unul din nenumăratele locuri de muncă, cu intenţia de a nu mă mai întoarce niciodată acolo. Cu sentimentul unei libertăţi totale, despovărat de orice responsabilitate, liber ca pasărea cerului, am luat-o pe jos spre periferia oraşului. Gândul îmi stăruia încă la steagul abandonat de zidul blocului. Trecuse de zece, oră la care trebuia să înceapă mitingul. Coloana de manifestanţi, din care trebuia să fac şi eu parte, bătea, probabil, paşi de defilare prin direcţia acelei scene improvizate în aer liber. Nu-mi mai amintesc cum am ajuns la periferia oraşului, în faţa mult căutatului bloc în care locuia mama răniţilor, a cărei adresă o aveam scrisă pe o hârtie mototolită, rătăcită prin buzunare. Tot aşa de greu îmi este să-mi aduc aminte dacă am căzut la picioarele ei, aşa cum mi-a fost dat să văd că au făcut-o nenumăraţii inşi ce au trecut pe acolo în decursul timpului pe care l-am stat ca într-un azil politic. (Vreau să zic azil politic cu voie de la poliţiune.) Ţin minte totuşi că odată pătruns în apartamentul stăpânei, care rămăsese surprinsă de prezenţa mea acolo, m-am repezit la ea, apucându-i mâna plină de nişte ghiuluri masive din aur, pe care i le-am sărutat în dulcele stil gangsteresc. Deşi am stat de vorbă aproape o zi întreagă acolo în bucătărie, nu i-am mărturisit nimic despre steagul abandonat. A doua zi mă aflam pe malurile Corotiştei cu o undiţă în mână. De două-trei ori pe săptămână treceam cu bacul pe cealaltă parte a

Dunării, alături de mama răniților și un caniș jucăuș, înarmați cu fel de fel de lansete, cele mai multe din fibră de sticlă, cu clopoței de alarmă, aduse de prin Mosul de către soțul acesteia, care era mai tot timpul plecat prin țările Arabe, unde domneau de zeci și zeci de ani aceiași dictatori infatuați ca și gângavul de Ceaușescu, unii dintre ei dovedindu-se a fi chiar antropofagi. Spre seară, grăbiți să prindem ultimul bac, trăgeam cu greutate din apă juvelnicul plin cu pește, de burțile cărora lipitorile își aplicau ventuzele. Lipsită de orice pudoare, cu bulanele sale dolofane, mama răniților se dezbrăca în costumul de baie, în timp ce în fața ei se înșira un număr impresionant de scule, de la clasicele undiți făcute din stuf, până la cele mai sofisticate lansete, aduse de către soțul său, de acolo, din străinătate, la cererea ei expresă. Scoase din debara, de cu seara le lua la verificat pe fiecare în parte, sub privirile canișului care scâncea cu botul pe labe, asemenea unui copil nerăbdător, pricepând cu ce anume se îndeletnicea stăpâna sa. Atunci am învățat, pe lângă multe altele, arta de a face și sofisticatul nod pescăresc. Pierdut ca într-un deșert în imensitatea lanurilor de grâu, devenisem, volens nolens, un autentic om al bălții. Cu noaptea în cap, înainte de răsăritul primelor raze ale soarelui și până seara târziu, mama răniților, stătea pe malul gârlei în picioare, cu palma îndoită pe șoldul său rubensian, strâns de elasticul slipului, jupuit de piele din cauza ultravioletelor, cu ochii atentă la plute, ca o acvilă, trăgând țigară după țigară, cățelind în stilul flegmatic a lui Marlon Brando câte două pachete de Carpați pe zi, plus unul de kent, în timp ce manevra mulinetele cu o îndemânare pe care i-ar fi invidiat-o până și cel mai priceput pescar. Peștii uriași, ce se prindeau în acele undiților sale, erau trași cu îndemânarea unui cowboy ce-și dresează calul, cravașându-l în mijlocul unui țarc, până când, tot strângând și slăbind mulineta, erau aduși de boturile lor însângerate la mal, unde se zbăteau panicați, cu gurile deschise, în timp ce vajnica dresoare, ferindu-se să nu-i intre fumul în ochi, vâra degetul în urechea lor, pupându-i în bot și azvârlindu-i în fundul unui juvelnic așa de mare, încât, seara, la plecare, eram nevoiți să mai aruncăm o parte din el înapoi în apă. Nemiloasele raze ale soarelui ce dogorau din cale afară, de parcă ai fi stat în fața unei forje, cădeau peste creștetele noastre odată cu cântecul neobosit al privighetorilor. Deși s-au scurs mai bine de două decenii de atunci aș putea să descriu în amănunt nu numai tot ceea ce am văzut și trăit în zilele acelea, ci și mirosul smârcurilor și al ciulinilor cu măciulia lor violetă, în care trântorii, ce fuseseră alungați de albine din stupi, își găseau consolarea. Ascuns undeva în răcoarea păpurișului, din când în când se auzea țipătul sacadat al unei păsări nevăzute. Înfometată, de undeva din depărtare, zilnic venea în picaj o barză cu

aripile larg desfăcute, fâlfâind pe deasupra apei în care își afunda picioroangele, clămpănind cu lungul său cioc în stânga și-n dreapta, spre disperata lor zbatere, unul după altul, mormolocii. Ceva mai încolo, pe o porțiune în care apa se retrăsese odată cu nivelul Dunării, un nagâț însingurat, cu gușa sa ce-i dădea un aer infatuat, bătea, asemenea unui soldat aflat în garda prezidențială, pași de defilare pe deasupra pământului crăpat, oprindu-se apoi brusc pe loc, cu un picior suspendat în aer, de parcă ar fi încercat să-și aducă aminte de ceva. Vârâți cu cleștii în pământ, racii se zbăteau într-o agonie prelungită. Într-o zi, din cauza temperaturii, gazul dilatat din bricheta uitată pe mal, explodă. Fumătoare înrăită, toată după amiaza aceea am urmărit-o pe mama răniților cum aprindea, asemenea papuașilor ce păstrau cu grijă jarul aprins sub cenușă, țigară de la țigară. Puf, puf, puf, ori fumați țigara Creangă, puf, puf, puf, ori dați dracului tutunul! Zicea la fiecare Carpați, cu care își înlocuia chiștoacele ce-i îngălbeniseră degetele. Spre seară, când începea desantul escadrilelor de țânțari ce se abăteau asupra noastră ca niște kamikaze, strângeam în grabă una câte una toate ustensilele, înfășurând cu grijă nailoanele, la fel de prețioase ca și mulinetele acelea cu care trăgeam pește după pește, făcând scurtă la mână, ba, noaptea, când așezam capul pe pernă și închideam pleoapele, vedeam cu ochii minții prin lumina orbitoare a zilei imprimată pe retină o plută roșie, mișcătoare, dispărând și apărând în apă, până când, fumul ce ieșea din pistoalele vestitului Terente, mă dobora, căzând într-un somn profund. A doua zi, cu noaptea-n cap, stăpâniți de o patimă și mai mare, așteptam bacul la prima sa cursă, care să ne treacă, odată cu muncitorii, pe cealaltă parte a Dunării, unde se afla un vas gigantic, înclinat într-o parte, vechi, mâncat de rugină, pe care scria cu o vopsea roșie, descojită, GAO BAO, eșuat acolo de cine știe câtă vreme. La întoarcere, până sosea ultima cursă, ce urma să ne treacă înapoi Dunărea, frânt de oboseală, mă apropiam de epava vasului chinezesc ce te înfiora prin imensitatea lui. După lungi călătorii pe întinsele Mări ale Chinei, condus de vreun Ahab la fel de fatalist ca și personajul lui Herman Melvill, corabia eșuase acolo într-o rână în așteptare vreunui remorcher care să o ducă la retopit. Pereții mâncați de rugină făceau și mai lugubră senzația pe care ți-o dădea fantomaticul vas în burta căruia se reverbera șuieratul vreunei barje. Ajunși acasă mă întindeam frânt de oboseală în patul pe care mama răniților mi-l pusese la dispoziție. Aflat la ultimul etaj, pereții apartamentului, mai ales tavanul acoperit cu smoală, frigeau de atâta căldură acumulată de peste zi. Conviețuirea în blocurile acelea, cu interioarele lor sufocante, era aproape imposibilă. Ca să te fi retras pe balcon, unde nici acolo pe timp de vară nu te lăsau în pace țânțarii, ar fi însemnat să escaladezi o

noapte plină de calvar şi mai mare, căci, dinspre Combinatul de Celuloză şi Hârtie venea un fum aşa de înecăcios, încât zona aceea de la periferia oraşului, infestată cu fel de fel de nitraţi, ce pluteau în permanenţă prin aer, putea oricând concura cu celebra Copşa Mică. Cu statutul unui refugiat, ce locuia clandestin acolo (multă vreme aşa am crezut), n-ar fi fost cazul să mai fac şi mofturi. În afara contactului nemijlocit cu natura, pentru mine partidele acelea de pescuit au început să devină un adevărat calvar, cu atât mai mult cu cât peştele prins (era un fel de a spune prins, căci, în ce mă privea, după lupte seculare, abia dacă scoteam şi eu câte un baboi, probabil chior şi acela, pe care, de multe ori, înainte de a apuca să mă bucur, îl scăpam înapoi în apă), nu constituia un mijloc de existenţă ci doar un simplu capriciu al mamei răniţilor. Doar eu şi mama Gena (sau Urâta, cum i se mai zicea), sora mamei răniţilor, o aia neagră, tuciurie, cu dinţii puşi, cu buza de jos spartă, cicatrizată de Borilă, soţul ei, ce i-o făcuse în urma unei lovituri de pumn aplicat în plină figură, ocupându-se de tot menajul, mai ronţăiam câte unul prăjit, înfulecându-l de poftă cu mămăligă. Restul îl dădeam calicilor din bloc, sau canişului, dar nici el, ghiftuit de cârnaţi cum era, nu se mai atingea de peştele acela, moţăind cu nasul pe el, mârâind de frică să nu i-l ia siameza. Cu toate acestea, în egoismul său, stătea cu botul pe el fără să-l cedeze. Mai hoaţă, siameza se aşeza şi ea la o oarecare distanţă, prefăcându-se că doarme, pândind până în momentul când cineva apăsa pe sonerie. De multe ori canişul nici nu se sinchisea. Cu un reflex, pe care nu l-am observat vreodată la alt animal, în ciuda celor ce se vânzoleau pe acolo, ridica doar un pic urechea şi, după felul zgomotului, sau, poate al mirosului, pe care-l percepea prin pereţi, mârâia, ori dădea din coadă, ştiind că dincolo de uşă se afla unul de-al casei. Când venea un străin, care nu mai dăduse niciodată pe acolo, se repezea, lătrând într-un mod isteric. Cu instinctul felinelor din ancestralele păduri thailandeze, de unde se şi trăgea, instinct pe care, în ciuda trecerii a mii de ani, nu şi-l pierduse, siameza ieşea din prefăcuta sa moţăială, repezindu-se la baboiul acela, pe care, de duşman ce era, canişul nu-l ceda de bună voie. Fugea cu el în gură mârâind, ascunzându-se pe dedesubtul vreunui fotoliu, sau recamier, unde, câinele, zgâriind covorul, nu putea să intre. Pe mine mă distra foarte mult chestia asta. Şiretenia o costa. Chiar dacă nu în ziua aceea, revanşard, canişul o clănţănea, sfâşiindu-i blana. Abia reuşeam să o scot din colţii bestiei. Îl vezi?! Îmi spusese într-o zi mama răniţilor. Pentru canişul acesta fac moarte de om. Într-o zi îi adusesem siamezei un partener care să-i ţină de plictiseală. Era un cotoi negru, mare, căpăţânos, fugit parcă din cartea lui Mihail Bulgakov, ce hoinărise de mic prin fabrica de case din apropiere. Din teama de a nu fi zgâriat, îl prinsesem de

ceafă, într-un moment când sălbaticul animal, cu urechile concentrate, pândea un stol de porumbei. Îl adusesem ţinându-l strâns de blană astfel încât am simţit cum mi-au amorţit şi degetele. Odată pătruns în apartament până şi canişul se sperie de el, refugiindu-se în sufragerie şi schelălăind. Behemoth se smuci, scăpându-l din mână, sărind speriat pe masă şi de acolo pe chiuvetă, răsturnând şi împrăştiind pe jos maldărul de vase nespălate. Zgomotul infernal alarmă întregul apartament. Din dormitor, unde stătea toată ziua închisă apăru Speranţa, fiica mamei răniţilor, urmată de mama Gena, ce se ocupa cu magia albă şi care devenise, cum am mai spus-o, un fel de servitoare. O vecină, nimerită şi ea acolo în bucătărie, se miră, făcând-o pe mironosiţa. Dă-i o bucată de carne şi opreşte-l aici, mă sfătui troglodita. Nu stătuse. Nici de carne nu se atinsese. Simţind că i se răpeşte libertatea Behemoth îşi luase tălpăşiţa, pândind momentul când unul din musafiri părăsise apartamentul. O luase la fugă pe scări, miorlăind. Târziu de tot, mama răniţilor, avea să-mi povestească tot adevărul. Ca bărbatul ei să poată pleca în străinătate securitatea îi ceruse un angajament pe care avea să-l semneze fără a sta prea mult pe gânduri. Văzându-mi mirarea, de la bun început încercă să mă liniştească, povestindu-mi că cei cu care făcuseră pactul ştiau de prezenţa mea acolo, cerându-le să nu se atingă de nici un fir de păr, altfel (îşi dăduse ea cuvântul), orice colaborare cu ei avea să se întrerupă. În afară de pasiunea pescuitului, în zilele ploioase, mama răniţilor se închidea în baie stând pe clapa veceului, bineînţeles cu ţigările aşezate lângă ea peste hârtia igienică. Acolo citise nenumărate cărţi pe care le devora în fumul ţigărilor cu o rapacitate demnă de invidiat. Deşi consistente, lecturile ei erau dezordonate. Dacă te-ar fi apucat brusc vreo necesitate, în timp ce ea stătea închisă pe dinăuntru în toaletă, absorbită de lectura vreunui roman, mai degrabă ai fi plecat călare pe un asin până în Patagonia sau în Antilele spaniole, unde, uşurându-te, cu lacrimi în ochi, te-ai fi scremut la umbra unui tamarin, decât să aştepţi cedarea tronului, unde şi cerşetorul era rege. Dealtfel, captivi într-o realitate cenuşie, silnică şi hâdă, lectura rămăsese singurul refugiu. Odată i-am dat să citească o nuvelă de Cehov, fără să-mi dau seama că lectura acestui autor va declanşa în sufletul ei un adevărat ciclon sentimental. Scurta povestire a nuvelistului înfăţişa un actor ce se îmbolnăveşte de dorul locurilor natale, fapt de pe urma căreia i se va trage şi moartea. Atunci am văzut-o pe mama răniţilor pentru prima dată plângând. Venise de pe hol păşind asemenea visătoarei Ofelii, cu părul ei de vulpe roşcată, rezemându-se de mica bibliotecă, în care s-au adunat câteva cărţi, toate cumpărate cu banii ei cât am stat acolo. Apoi începu să se plimbe de-a lungul pereţilor, pe care îi zgâria cu unghiile, hohotind şi suspinând după dorul de satul

ei, de care se lega numele unuia din cei mai mari poeţi ce scrisese Ultimele sonete închipuite ale lui Sakespeare, arestat şi ucis aproape în bătaie de comuniştii care l-au anchetat şi lovit până i-au rupt coloana vertebrală. Perfidă prin puterea sa de seducţie, nuvela cehoviană declanşase în sufletul ei aceleaşi reacţii pe care le avusese şi robustul actor, care îndoia, până să-l apuce melancolia după Veazma lui natală, fiare pe arena unui circ. Priveam spectacolul sfâşietor, criza prin care protectoarea mea trecea, dorul ucigător faţă de locurile natale. Am apucat-o uşor de braţ apoi am condus-o pe un fotoliu. Revenindu-şi, după ce am şters-o pe frunte cu un prosop înmuiat în apă rece, atunci mi-a povestit totul despre securist. Criza aceea, prin care tocmai trecuse, nu fusese declanşată numai de dorul după locurile natale, ci (după cum aveam să văd) şi de părerea sa de rău, remuşcarea că devenise colaboratoare a Securităţii. Câtă naivitate avusesem, crezând că locul acela, cu imensa sa insulă, îmi asigura un total anonimat. Intrasem, fără să-mi dau seama, chiar în gura lupului. M-am îndreptat spre geamul deschis, prin care se auzeau ţipetele stridente ale copiilor, ce îşi dădeau drumul pe un tobogan, aflat undeva într-un mic părculeţ din apropierea blocului, înconjurat de un gard înalt de sârmă. Un glas de femeie, venit de la un balcon vecin, striga cu disperare, de parcă flăcările i-au mistuit apartamentul: A băgat tacâmuri la alimentară, care vreţi să luaţi?! Zgomotele se estompară. Nu numai acolo în bucătărie ci pe întregul cuprins al patriei, sovietizatul Canaan al deznădejdii noastre cel de toate zilele, se lasă o tăcere apăsătoare. Nici gălăgia copiilor din parc nu se mai auzea de parcă s-ar fi oprit din nevinovata lor joacă, privind cum, în urma directivelor partidului, de sus, din ceruri, o splendidă ninsoare cu gheare de pasăre începu să cadă, ca o binecuvântare venită de pe urma măreţelor realizări ale comunismului multilateral dezvoltat, ale cincinalelor ce se revărsau ca dintr-o cutie a pandorei peste suferinţa celor patruzeci de ani, tot atâţia câţi ai poporului izraelian ce rătăcise prin pustie. Închizând ferestrele, m-am întors, aşezându-mă pe celălalt fotoliu, nu înainte de a o ajuta să-şi aprindă o ţigară. Pe măsură ce trăgea din ea se părea că îşi recapătă şi liniştea. Aşadar ca bărbatul ei să poată pleca în străinătate i se ceruse să facă blestematul acela de pact cu diavolul. O dată la două-trei săptămâni, temutul Coriolan Drăgănescu, licenţiatul în drept, studintele din Tempora lui Caragiale, ce înflăcărase tinerimea generoasă, făcându-şi întârziata intrare în lumea terestră cu cel puţin două-trei sute de ani, pătrundea discret în civil pe scara blocului, sunând la uşa apartamentului. Discuţiile lor secrete durau ore întregi. Versată, mama răniţilor, îi povestise totul despre mine, considerând că în felul acesta eram mult mai în siguranţă. Dealtfel, încerca ea să

mă convingă, securistul era un băiat de treabă, bun să-l pui la rană. Tocmai din cauza acestei bunătăţi a lui fusese trimis la arhivă. Din când în când, ca să mai iasă şi el la aer, i se dăduse totuşi un fel de jumătate de normă. Bietul om era total nefericit. Acasă nu se înţelegea de loc cu soţia, care, în ziua salariului, îi lua toţi banii. În ultima perioadă venea aproape zilnic pe acolo şi asta nu dintr-un exces de zel profesional. Misiunea lui de reprezentant al Ministerului Adevărului (cum numea George Orwel în romanul său diabolica maşinărie de supraveghere a statului poliţienesc), risca să eşueze într-o idilă. Amabilă, amfitrioana îi făcea câte o cafea fără zahăr, căci bietul securist avea glicemia mărită, pălăvrăgind verzi şi uscate ore în şir, ţinându-l la respect pe un scaun, de unde se ridica mereu cu intenţia de a o mângâia pe picioare. Odată, pârlitul, îi adusese un buchet de flori pe care i le oferi cu lacrimi în ochi, căzând în genunchi şi cerând-o de soţie. Ca să nu se simtă jignit îi acceptase florile, rugându-l să se ridice în picioare, să nu mai stea jos, acolo, în genunchi, ca un caraghios în faţa *Papesei Ioana*. (Acesta era, îmi mărturisi mama răniţilor, pseudonimul ei, sub acoperirea căruia turna.) Altădată, după ce-i dădu să fumeze un kent, pe care diabeticul îl strivi mai mult de jumătate în scrumieră, se ridică de pe scaun şi, imobilizându-i mâinile, o sărută pe gură. Observând mica busculadă, canişul, care se afla sub masă, filând prin părul său flocos orice mişcare şi simţindu-şi stăpâna în pericol, începu să mârâie. Din teama de a nu se repezi la picioare îi dădu drumul din braţe. Luată prin surprindere, proprietara, îl lovi cu dosul palmei peste obraz. Te bag în pizda mă-ti! Îi spusese şi-i mai cârpi încă o palmă. În momentul acela canişul sări de sub masă şi se repezi la el lătrând. Parcă-l văd şi acum (avea să-mi povestească mai târziu Papesa Ioana), cu palmele întinse ca Birlic în cuşeta trenului, ferindu-se de potaia cucoanei, alături de care se nimerise. De atunci băiatul stătea blând acolo pe scaunul său, bea o cafea, fuma liniştit o ţigară, povestindu-i despre infidela lui soţie, care-i păpa chenzina, umblând toată ziua*bagaboantă*, în timp ce el, rămas singur acasă, intra în baie cu chiloţii consoartei sale pe care căpătase obiceiul de a-i spăla, blestemându-şi soarta. Detalii intime din viaţa lui Coriolan Drăgănescu veneau prin paharul lipit de peretele dinspre bucătărie de unde trăgeam cu urechea. Sufrageria, care mi se pusese la dispoziţie, devenise, am uitat să spun, un fel de purgatoriu al prigoniţilor. Alături, într-un fotoliu, învelită într-o pătură, se foia trupul suferind al vreunei domnişoare palide în aşteptarea eliberării fătului din placenta în care mama răniţilor, în mod empiric, introducea o rădăcină subţire de nalbă, extrem de toxică, sterilizată într-o sticlă de spirt, provocând expulzarea înainte de venirea sorocului pe lume a fetusului nedorit. Faima de moaşă, care i se dusese

de pe urma avorturilor clandestine, atrăseseră un număr impresionant de nefericite. Femei măritate, infidele, futăcioase, eleve deflorate înainte de a împlini majoratul, o întreagă floră şi faună se perinda pe acolo, unele cutre şi curve, ce se spălau în ele cine voia şi cine nu voia, migrând prin sângele lor batalioane de bacili şi streptococi, altele inocente, seduse şi abandonate. Vechiul refren al prostituatelor din stabilimentele de altădată, fredonat sub formă de şantan, se putea cânta şi acum în noua societate lipsită de exploatatori: «*La noi la Brăila/la tanti Elvira...*» Având «naturelul simţitor», deşi riscam, cu toată protecţia de care se bucura mama răniţilor, să intru şi eu în puşcărie, dacă vreuna din ele ar fi decedat, mă apuca mila. Mă duceam la bucătărie şi le făceam câte un ceai, sau le dădeam ceva de mâncare. Niciodată nu dăduse greş. Fără bisturiuri şi forcepsuri, mama răniţilor era la fel de îndemânatică ca şi madam Virghinskaia din Demonii lui Dostoievski, amfitrioana utopicilor petraşevskişti, unde se adunau nenumăraţi conspiratori, Tolkacenco, Stavroghin, Şatov, etc. Etc. Firul acela flexibil de nalbă, introdus cu multă precauţie prin orificiul strâmt al vaginului, la care se mai adăuga şi o simplă pastilă de ergomet, administrată pe cale bucală, ce subţia sângele, făcându-l să circule mai iute, împingea cu tenacitate pereţii placentei, până o penetra, spărgând apa. Uneori dura şi câte patru, cinci zile, timp în care mama răniţilor flirta impasibilă cu securistul în bucătărie. Cu instinctele sale infailibile (nu era ea *Papesa Ioana*?!), pipăind cu cele două degete, pătrunse adânc printre labiile umectate ale clientei, mama răniţilor ştia de fiecare dată când să se oprească, calculând cu exactitate numărul zilelor în care embrionul îşi începuse evoluţia. Ce trecea de şaisprezece săptămâni se angaja să le ia moţul. O însoţeam cu braţele pline prin diferite raioane cu îmbrăcăminte pentru bebeluşi: scutece imaculate ca neaua, plăpumioare, botoşei, suzete, jucării, ciorăpei mici cât picioruşele păpuşilor. Totul era făcut pe cheltuiala ei. Cu un ac înroşit la flacăra aragazului, the godmother, dacă noul născut adus în braţe direct de la maternitate era de sex feminin, găurea lobul micuţelor urechiuşe, făcând loc unor cercei din aur. Puţin dureroasă, operaţia era executată cu atâta rapiditate, încât, micuţa fiinţă, dădea drumul suzetei, scâncind, asemenea unui pui de leopard, ce-şi agită, dintr-un primar instinct de conservare, lăbuţa prin aer. Pulărăilor, cum le zicea, înainte de a-i înfăşa, le lua testiculele în gură, făcându-i să râdă şi să-şi arate gingiile. Ţinându-şi în braţe pruncii înfăşaţi în scutecele albe ca neaua, recunoscătoare, cu ochii plini de lacrimi, mamele copiilor, ce nu mai conteneau cu temenelele, se retrăgeau sărutând mâna binefăcătoarei lor. În ultima perioadă prezenţa mea acolo nu mai era o enigmă nici măcar pentru securist. Cu nelipsita ţigară între

cele două degete pline cu ghiulurile pe care le sărutasem şi eu la rândul meu, the godmoher, mă chema acolo în bucătărie, arătând spre ibricul de cafea. Ca un precupeţ de la Stambul, ce îşi avea zahanaua în apropierea Saraiului, învăţasem lecţia pe dinafară. Comodă, mama răniţilor îl asculta pe blândul şi inofensivul om al inchiziţiei cu picioarele larg desfăcute, întinse pe masă, într-o poziţie lipsită de orice pudoare, cu atât mai mult cu cât îi lipsea şi lenjeria intimă. Era, după câte observasem, o poziţie plină de relaxare dar şi de sfidare la adresa securistului, pe care, odată, într-un dialog plin de filipice, pornite din gura slobodă a invincibilei the godmother, care, atunci când îi veneau dracii, devenea spurcată rău de tot la gură, indiferent cine s-ar fi aflat în faţa ei: Mă pişpe tine, îi spusese inchizitorului, care se recunoscu înfrânt, promiţându-i într-un final că-l va trimite consilier pe la vreo amărâtă de fabrică, întinzându-i, dacă nu credea, mâna şi îndemnându-l să pună pariu. De unde venea oare misterioasa putere a acestui Vito de Corleone?! Mă strecuram uşor prin încărcata atmosferă a orgolioaselor lor rivalităţi, fără să fiu nici măcar băgat în seamă, apucam ibricul de toartă, mă îndreptam spre chiuvetă, dozam cantitatea de apă, scoteam un băţ de chibrit dintr-o cutie mare, aşezată pe un scaun împletit artizanal, învârteam butonul aragazului, aprindeam flacăra, aşezam vasul cu atenţie, să nu alunece de pe ochi, luam două ceşti din porţelan aflate în vitrină, în timp ce apa începea să fiarbă, turnam cafeaua aromată dintr-o pungă braziliană, aşteptam să dea în foc, atent cu un prosop înfăşurat pe mâner, răsuceam din nou în sens invers butonul aragazului, înclinam ibricul, turnam egal, cu mici diferenţe homeopatice, le îndepărtam una de cealaltă (ceştile), într-una vărsam două linguriţe cu zahăr, în cealaltă nimic, le apucam de toartă pe rând, pe dedesubtul micilor farfurii, prima, cea cu zahăr, aşezată cu multă atenţie, însoţită de o plecăciune în faţa venerabilei the godmother, de parcă aş fi avut în faţă, nu un drac de femeie, ci pe însăşi Dalai Lama, apoi şi pe cea de-a doua, cea fără zahăr, umilului funcţionar de la trezoreria sufletelor, încă o reverenţă generală făcută peste atmosfera şi aşa destul de încărcată, aceleaşi degete, pline cu inele, agitate prin aer, care mă chemau înapoi, indicând spre scaunul unde se găsea chibritul, alt cui aprins la capătul unei ţigări, în timp ce ochii securistului fugeau între picioarele ei larg desfăcute, de unde se vedea cu mare lejeritate *«centrul regenerarei omenirei»*, cum zicea poetul în fragmentarium, încă o reverenţă, urmată de o uşă trasă pe dinafară. Abia după ce mă retrăgeam în ecluza purgatoriului din sufragerie trupul începea să-mi tremure. Aparenta nepăsare şi indiferenţă pe care încercam să le simulez cât timp zăboveam acolo în bucătărie, făcând-o pe salepgiul, dispărea, luându-le locul tremurul mâinilor şi bărbiei, provocate de acea traumă

emoţională a faptului că unul, fie chiar şi cel mai inofensiv dintre fiarele necruţătorului regim, mă avusese în faţa privirilor sale. Suspiciunea era cu atât mai mare cu cât, în urmă cu ceva timp, dispăruse în condiţii mai mult decât misterioase şi scriitorul Marin Preda, mierlind-o, ca să folosesc un cuvânt pe măsura cinismului său ţărănesc, după ce-şi scosese trilogia sa, în care (ascultasem la Europa liberă în cadrul Tezelor şi antitezelor lui Monica Lovinescu, mutilată şi ea de braţul lung al revoluţiei), un profesor universitar, pe numele său Victor Petrini, parte a unei biografii, după câte înţelesesem, al unui amic de-al său din tinereţe, ce-i povestise despre ororile de la Baia Sprie, unde omorâse un gardian, refuză să predea materialismul dialectic la catedra de filozofie, fapt pentru care protagonistul suportă avatarurile marxismului absolutist, ajungând în cele din urmă la deratizare, omorând şobolanii cu vermorelul în spate, alături de un anume Bacaloglu şi de alte *gunoaie* ale societăţii multilateral dezvoltate, la care cizmarul ratat, gângavul cu sceptrul în mână, aspira, fiind ovaţionat la fiecare congres în rafalele de aplauze ale mamuţilor doctrinari, fosile antediluviene, canalii, nulităţi obediente analfabetului. Reluam lectura de acolo de unde o lăsam. După plecarea musafirului urmau concluziile. Drept să-ţi spun, mi-aş fi dorit un astfel de bărbat, care să-mi spele chiloţii, să iasă pe balcon şi să-mi întindă rufele, aşa cum o face el, sub privirile răutăcioase ale vecinilor săi, în timp ce soţia sa umblă haimana. Ţin minte că mi-ai citit odată Mantaua lui Gogol, în care un umil funcţionar, strânge, cu mâna tremurând, o anumită sumă de bani, bumaşcă cu bumaşcă, firfiric cu firfiric, cu care să-şi cumpere un palton. Aşa şi nenorocitul acesta, mi-a mărturisit că în fiecare lună ascunde câte o parte din salariu, fără să ştie scorpia aia de nevastă, cu gândul de a cumpăra un trabant, cu care mi-a promis că mă va duce la mare. Când îl văd aşa neajutorat, cu planurile acelea măreţe, mi se face milă de el, aşa încât îmi vine să-i completez eu restul de bani de care mai are nevoie pentru a intra în posesia acelui nenorocit de trabant, dar mie că într-o bună zi o să i-l fure, o să i se pună pe inimă şi o să moară. Că va mai crăpa un drac, n-ar fi o nenorocire prea mare, dar cred că, asemenea lui Akaki Akaievici, se va transforma într-o fantomă şi va bântui pe la ferestrele mele. Erudita amfitrioană, protectoarea mea de fapt, căreia îi plăteam chiria prin astfel de lecturi, în schimbul amarei pâini a exilului, avea pe lângă dezvoltatul simţ al umorului şi o solidă aplicaţie practică. Aflase printr-o filieră subterană (ce nu ştia!), că impia nevastă a securistului, care nu-l scotea din bou, prost şi idiot, era în stare să se reguleze cu el de mână. Văzându-l aşa de neajutorat, mama răniţilor, cu incomensurabila sa generozitate, prinsese milă până şi de el. Astăzi,

când îmi aduc aminte de toate acestea, dar mai ales de bonomia şi inofensivitatea acelui biet securist, faţă de care, în ciuda fricii mă încerca, realmente şi un sentiment de compătimire, aproape că-mi vine să exclam: Unde sânt securiştii de altădată? Dacă toţi cerberii, ce formau falanga obedientă a dictaturii ceauşiste, ar fi semănat cu el, securitatea ar fi devenit o instituţie filantropică cu serafimi pe frontispiciul intrării. De câte ori venea în blocul acela, ca o Sodomă şi Gomoră aşezate pe verticală, îl întâmpina cu ciorbarul în mână, făcându-i semn să ia loc pe un scaun. Flămând, inchizitorul de la arhivă, sugea măduva oscioarelor, plescăind din limbă, de parcă Mafalda nu mai mâncase de câteva zile. După masă urma o ţigară boierească şi apoi nota informativă, pe care the godmother o dicta în cunoscuta sa poziţie cu picioarele larg desfăcute pe masă, cu potârnichea care se vedea stând cuminte pe cuib. Eu eram cu cafeaua. Ţigani care umblau pe la blocuri cu genţile pline de glucoză furată de la fabrica de bere, hoţi care pătrundeau prin geamurile Combinatului de Celuloză şi Hârtie, o anume Ştefania, nevastă nu mai puţin impie, al cărei soţ era plecat în străinătate, ce se regula cu trei-patru pe zi, câteodată chiar şi mai mulţi cordaci, care veneau la ea pe rând, pătrunzând pe scara blocului, la ore diferite, evitându-se unii pe alţii şi vărsând în ea şiştare de spermă. Mai rar, o ruga Coriolan Drăgănescu, arhivarul ce căzuse în dizgraţia superiorilor săi. Cum ai zis?!... beeerbanţi... currrviiiştiiină... viiigiiilenţa cooolocataaariiilor... Buuun! Zi mai departe. La foarte puţin timp de la plecarea ultimului armăsar din apartamentul mai sus amintitei curtezane, amica obişnuieşte să urce la mine la bucătărie unde îmi povesteşte cu lux de amănunte despre câtă vrăjeală au bărbaţii în ei, trezindu-se cu ea în gură şi reclamând în acelaşi timp o suspectă usturime de atâta frecat şoriciul în zona pelviană, fiindu-i teamă, cum s-a exprimat chiar ea, de vreun sculament pe care sunt convinsă că l-a contactat, pasându-l şi celorlalţi hăndrălăi. Akaki Akakievici îşi scria cu multă conştiinciozitate notiţele, grăbindu-se să ţină ritmul. Nu i se luase nici un grad, fiind totuşi trimis într-o funcţie sedentară undeva la subsol, unde se afla arhiva, bătându-se toată ziua de muscă. Ca să-l mai scoată la aer din pivniţele acelea ale laicului Vatican (sacrosanctul Minister al Adevărului), unuia din superiorii săi i se făcuse milă de el, oferindu-i şansa de a veghea la liniştea cetăţeanului. Cazul mamei răniţilor, fiind şantajată cu plecarea soţului său în străinătate, i se repartizase diabeticului. Convins că Dumnezeu îi pusese mâna în cap, spera ca într-o bună zi prăpăditul o va lua de nevastă. Povestindu-mi, am rămas înlemnit. O nepotrivire mai mare între cei doi n-aş fi putut să găsesc. Blândeţea şi umilinţa acestui Guliţă din apropierea Pontului Euxin, sub nasul căruia se făceau avorturi, trimis să pacifice

şi să armonizeze relaţiile interumane, aveau ceva hilar şi grotesc în ele, pe lângă inteligenţa de casandră a amicei mele. Ideea că aş fi putut deveni cavaler de onoare la nunta lor m-a făcut să râd până mi-au dat lacrimile. Dizidenta şi informatoarea în acelaşi timp, roaba lui Dumnezeu, dar şi semnatara pactului cu diavolul, alături de heruvimul cu ochi albaştrii, a cărui bunătate era mai degrabă considerată o ticăloşie. Era ca şi cum ai fi pus pe scenă o piesă de teatru intitulată Clitemnestra şi Vasilache. Mama răniţilor, care-şi pierduse fetia încă de pe vremea lui Aristofan, fumase, cum se zice, la viaţa ei o întreagă duzină de bărbaţi, unii mai şucari chiar şi decât Carlos Gardel. La experienţa pe care o avea, nu mai era femeia pe care puteai să o seduci, aşa cum o făcuseră până atunci nenumăraţii bărbaţi, unul mai gagios decât altul. Cei ce avuseseră prilejul de a petrece împreună cu această Nastasia Filipovna măcar câteva nopţi (şi nu fuseseră puţini la număr), ar fi fost în stare să declanşeze adevărate drame pasionale, dacă aceasta n-ar fi ştiut, cu flerul ei, să dispară la timp. Trecuseră, cu mult înainte de sosirea mea, acolo, în apartamentul ei, în care se refugiase de câţiva ani, pierzându-şi urma, vikingii ce-i făcuseră şmotru cu limba Papesei Ioana. Îmi dăduse nume de poeţi, e drept din ăştia de provincie, mai de mâna doua, cu pana lor cam boantă, miopi la transcendenţa materiei, în schimb cu limbile lor aspre, ce-i şmilgheluiseră zona erogenă dintre picioare. Până şi Postelnicu, Ministrul de Interne, pe vremea aceea primul secretar orăşenesc, cel ce avea să recunoască cu seninătate că fusese un idiot, o fugărise o dată prin oraşul B. La vreo câteva săptămâni de la sosirea mea acolo, pe la sfârşitul lui octombrie, în cea de-a 23-a duminică după rusalii, când avusese loc vindecarea demonizatului din ţinutul Gherghesenilor, ducându-mă să deschid uşa, văzui în faţa mea un călugăr ce fugise pentru o noapte din chilia sa franciscană, venind să-şi vadă surioara, pe care, altădată, cu mult timp în urmă, în tinereţe, o iubise. Ajuns în mijlocul bucătăriei, după mici ezitări, genunchii schivnicului se frânse, fandând într-o bruscă genuflexiune, asemenea bătrânului stareţ Zosima în faţa lui Karamazov. Luată prin surprindere, the godmother rămase paralizată cu ţigara între degete pe filtrul căreia se vedeau urme de ruj. Ploconeala aceea din partea unui necunoscut şi încă a unuia îmbrăcat într-o rasă călugărească, înnodată pe deasupra cu o frânghie, o nedumeri din cale afară. Scoţându-şi culionul de pe cap, necunoscutul se ridică în picioare, rămânând aşa nemişcat într-o poziţie ostilă, plină de smerenie, cu privirile în jos. Somnoroasă după atâta tors, siameza apăru din sufrageria unde obişnuia să doarmă pe un fotoliu, frecându-şi blana în mod lascív de picioarele musafirului. Brusc, the godmother, avu o revelaţie. Dincolo de barba şi părul încâlcit ale monahului gâci fizionomia amantului ei de

altădată. Extrem de emoţionată, îi sărută mâna vrând la rândul ei să-i cadă la picioare, însă schivnicul o apucă de braţ împiedicând-o. Sfârşi prin a se îmbrăţişa plângând unul în braţele celuilalt. Vii de departe, oi fi obosit, zise mama răniţilor cu un glas plin de surescitare. Să-ţi dau ceva, am dacă vrei şi mâncare de post. La noapte musai trebuie să fiu înapoi în chilie, zise schivnicul, pe numele său cel nou, după cum aveam să aflu mai târziu Sofronie, clefăind dintr-o farfurie unde i se pusese o ciorbă de peşte. La ora două, continuă acesta, muşcând din mămăligă, când stareţul va da la o parte uşa chiliei trebuie să mă vadă în genunchi aplecat cu fruntea peste icoana marelui mucenic Dimitrie, izvorâtorul de mir. Bogdaproste, zise lăsând să-i cadă lingura în farfuria goală. Uite, ţi-am tăiat şi o bucată de halva, ia şi mănâncă părinte. Puşchea pe limbă! E cu oloi, zise cuviosul, ştergându-se cu dosul palmei la gură. Am un dar din partea lui Dumnezeu pentru tine, continuă acesta. Schivnicul, care nu părea să aibă mai mult de cincizeci de ani, vârî mâna pe sub sutană, scoţând de acolo o icoană veche de peste o sută de ani, înfăţişându-l pe sfântul Gheorghe, călare pe un cal ridicat în două picioare, de la înălţimea căruia ţinea o lance înfiptă în trupul unui balaur. Când ţi-o fi mai rău să cazi în genunchi şi să te rogi în faţa acestei icoane care este sfinţită. O să mă rog, păcătoasa de mine! O să mă rog, se auzi vocea amfitrioanei, plină de o făţarnică evlavie, căci în momentul acela the godmother întinse mâna spre icoana sfântului cu degetele îngălbenite de atâta fumat în care ţinea nelipsita sa ţigară aprinsă de unde se ridica un fuior subţire de fum spre tavan. Schivnicul căzu din nou în genunchi şi cu mâinile împreunate începu să se roage în şoaptă. „M-ai înduplecat, Doamne şi m-am lăsat înduplecat; ai fost mai tare decât mine şi m-ai biruit! În fiecare zi sânt o pricină de râs, toată lumea îşi bate joc de mine. Căci ori de câte ori vorbesc, trebuie să strig: «Silnicie şi apăsare!» Aşa încât cuvântul Domnului îmi aduce numai ocară şi batjocură toată ziua. Dacă zic: «Nu voi mai pomeni de El şi nu voi mai vorbi în Numele Lui!», iată că în inima mea este ca un foc mistuitor, închis în oasele mele. Caut să-l opresc, dar nu pot. Căci aud vorbele rele ale multora, spaima care domneşte împrejur. «Învinuiţi-l, strigă ei; haidem să-l învinuim!» Toţi cei ce trăiau în pace cu mine pândesc să vadă dacă mă clatin şi zic: «Poate că se va lăsa prins, vom pune mâna pe el şi ne vom răzbuna pe el!» Dar Domnul este cu mine, de aceea prigonitorii mei se vor poticni şi nu vor birui. Se vor umple de ruşinea că n-au lucrat cu chibzuinţă; de o vecinică ruşine care nu se va uita." Se sculă aranjându-şi sutana. În jur era o linişte apăsătoare. Făcu câteva cruci cu degetele împreunate prin aer. Ei! Oftă, eu am plecat, te las sănătoasă, zise schivnicul, adresându-se numai ei, ca şi cum acolo nu s-ar mai fi aflat şi

altcineva. Își așeză culionul pe cap, făcând o plecăciune, atingând doar cu dosul palmei dușumeaua și retrăgându-se spre hol cu spatele. Multă vreme mama răniților rămase nemișcată, trăgând din nelipsita țigară, căzută în abisul unei profunde reverii. La câteva zile de la ciudata întâmplare, pe aceiași ușă, pe care misteriosul monah dispăruse închizând în urma lui cu gesturi domoale clanța, apăru un comandant de vas cu brațele tatuate, nebărbierit și înfiorător de robust, de parcă ar fi fost omul din Neandertal. Mă apucă de umăr cu laba sa cât o lopată de aruncat cărbuni în cuptorul locomotivelor de altădată, dându-mă ușor la o parte și pătrunzând în apartament. M-am luat după el, cu gândul de a-mi apăra stăpâna, dar până să pătrund în bucătărie el o și ridicase deasupra tavanului, ținând-o în brațele sale vânjoase și învârtindu-se cu ea prin aer. Venise de peste mări și țări, cum aveam să aflu din confesiunile sale, căci în pofida aspectului de brută, matelotul se dovedi a fi din cale afară de sentimental. Dădu încet din brațe drumul firavei zeițe și se așeză pe un scaun. Cu două degete scoase din buzunarul de la spate un portmoneu, aruncându-l pe masă ca pe o carte de joc. Ochii îi erau umezi. Barba începu să-i tremure. «Floare-albastră/ floare-albastră... /și te-ai dus dulce iubire», zise și apucă din nou portmoneul în mâna sa tăbăcită de cârma vasului la bordul căruia naviga câte șase luni neîntrerupte, scuturând din interiorul său diferite monede: mărci, yeni, zloți, pfenigi, cu care mă gratifică, asemenea unui gentelman ce-și răsplătește lacheul după ce acesta lasă geamantanul în camera hotelului. La nici măcar o oră de la triumfătoarea lui apariția sforăia cu capul pe masă, alături de două jumătăți de rom goale și de pașaportul său înnegrit cu fel de fel de vize: Sicilia, Amsterdam, Singapore, nume de orașe prin canalele și ecluzele cărora acostase înfruntând valurile de peste zece metri, implorând mila lui Poseidon de a nu-i scufunda vasul și de a-l mai cruța măcar o dată, căci marea sa dorință era să-și revadă iubirea de altădată, amorul său defunct, pentru care în noaptea nunții își abandonase mireasa, lăsând-o să suspine până la ziuă, când își făcuse apariția în costumul de ginerică mototolit, sub privirile acuzatoare ale invitaților. Spre deosebire de monahul acela ciudat, care fugise din chilia sa aflată, hăt, undeva în fundul Bucovinei, printre dealurile și codrii paradiziacelor plaiuri mioritice, rugându-se în genunchi, acolo, pe hol, grăbit ca în noaptea aceea starețul să-l vadă aplecat cu fruntea peste icoana sfântului Dimitrie, izvorâtorul de mir, marinarul se părea că are tot timpul în față să cucerească infinita zare albastră a Mediteranei. Dacă mama răniților, această George Sand fără operă, ar fi avut răbdarea de a-și nuanța biografia, tomurile balzaciene ce ar fi constituit partea nevăzută a lucrurilor, stând cu canișul acela cu botul pe labe lângă ea, nu i-ar fi

fost de ajuns securistului toată hârtia ce ar fi ieşit pe poarta Combinatului, încărcată în camioane, pe care însăşi directorul s-ar fi oferit să i-o descarce. După ce obţinea notele informative, mici găinării ale unor indivizi certaţi cu legea, căci, nu-i aşa, acest personaj gogolian-caragialialesc, trebuia şi el prăpăditul să-şi câştige într-un fel pâinea, note fără de care nu şi-ar fi făcut norma, plină de tact, amfitrioana, asculta lamentaţiile nefericitului. Odată, într-una din efuziunile sentimentale ale inchizitorului, care nici măcar nu-şi dădea seama de comicul situaţiei, o rugase, dacă tot nu fusese de acord cu propunerea sa de a o lua de soţie, să-i facă şi lui rost de o femeie. Blajinul inchizitor avea nevoie la rândul său de afecţiune. Am una la ţară, şleampătă din naştere, cam aligniază dintr-un picior, voiam să i-o dau altcuiva, dar m-am răzgândit, am să ţi-o dau ţie, se sculă amfitrioana de pe scaunul unde stătuse cu un picior sub ea, făcându-şi machiajul. Hai cărăbăneala. Trebuie să mă duc să fac salata boeuf. La ora două vin musafirii şi eu nici nu m-am apucat de treabă. (Fiica sa, a cărei paternitate era incertă, urma să-şi aniverseze majoratul.) Merg să te-ajut! Se sculă şi el şi cu paşi mărunţi o urmă spre debara. Peste o jumătate de oră, amorezul, îmbrăcat într-un halat, tăia ceapa pe un fund de bucătărie cu o îndemânare de care nu l-ai fi crezut în stare. Şi asta nu-i nimic, spuse, plimbându-şi dosul mâinii, în care ţinea cuţitul, pe fruntea plină de transpiraţie. Pireul acesta în care ar trebui să mai torn un pic de ulei de măsline nu e nimic pe lângă ce ştiu eu să fac. Faptul că nu vrei să mă iei de bărbat este o mare pierdere din partea ta. Atunci era momentul să atace. Băuse, în ciuda diabetului, vreo câteva păhărele cu vişinată. Ameţit se îmbujorase la faţă. Ce mâncăruri i-ar fi preparat el din alimentele aduse din depozitul lor aflat într-o încăpere, al cărei perete separa camera aceea răcoroasă de alta, unde aveau loc anchetele şi torturile celor ce erau împotriva regimului, sau spuseseră bancuri cu Ceauşescu. Se apropia ora doisprezece. M-am îmbrăcat pregătit să plec la gară după verii şi verişoarele fiicei sale, pe care mama răniţilor îmi dăduse ordin să-i aştept pe peron. Am părăsit apartamentul însoţit de o clientă, pe care doctorul Mengele o rezolvase, punându-i ca la măcelărie o pungă în mână din care se scurgea un fir de sânge, de parcă ai fi crezut că individa venea de la piaţă. Cât se chinuise pe hol să-şi tragă espadrilele, prin uşa bucătăriei, care era larg deschisă, securistul o văzuse, fără să aibă nici cea mai mică bănuială că acolo, în plasa aceea, se ascundea unul din nenumăraţii fetuşi cu placentă cu tot. Lăuza vru să-i dea o sută de lei, dar mama răniţilor o refuză, scuzându-se că ia nu a luat şi nici nu va lua niciodată de la nimeni nici un ban. Primul musafir, care venise cu o zi înainte, şi cu care stătusem toată noaptea de vorbă, o altă figură, demnă de a fi reţinută,

fusese nea Dinu, consăteanul ei, veteran al celei de-a doua conflagraţii mondiale, unul din vitejii aviatori români ce se catapultase la ţărmul Mării Azov din avionul incendiat de antiaeriana rusă, fiind luat prizonier şi trimis de către bolşevicii lui Stalin prin paradiziacele gulaguri de unde scăpase ca printr-o minune. Pe lângă reşedinţa sa de la ţară, octogenarul, înalt, cu părul complet alb, adus uşor de spate, mai deţinea şi câteva proprietăţi închiriate prin Bucureşti, de pe urma cărora, asemenea lui Costică Giurgiuveanu, bătrânul din romanul lui Călinescu, a cărui avere era râvnită de către Stănică, ginerele său, veşnicul avocat fără procese, câştiga ceva parale, pe care nu ezita să-i risipească pe curul muierilor. Plictisit să tot bată drumul până acolo, dar şi din cauza faptului că pe zi ce trecea simţea cum îl lasă picioarele, nea Dinu, care în ultima vreme se mulţumea şi cu o simplă frecţie făcută pe spate, cel mult un masaj la boaşele lui fleşcăite, se rugase nu o dată de *fătuca asta*, cum îi zicea el, să-i facă şi lui rost de o putoare care să aibă grijă de el, să-l spele şi să-i facă mâncare. Mă fătuco, mă nene, mă nepoată, mă fata moşului, ştii că nu am arici la buzunare, ştii că nu sânt un cărpănos, îţi las casele din Bucureşti, nu mă uita, mă! Găseşte-mi şi mie o putoare care să aibă grijă de mine. În curul gol dacă este o fac boieroaică. Ajunsesem pe peronul gării exact în momentul când sfâşietorul scârţâit al roţilor de tren se opri. Dintr-un vagon, aflat la distanţă, o gaşcă gălăgioasă de adolescenţi coborî din tren, târând după ei bagaje grele. Unul avea în spate o chitară. Erau însoţiţi de mama Gena, sora decedatei sale mame, pe care am ajutat-o, apucând-o de mijlocul său subţire, să coboare de pe treptele înalte ale vagonului. I-am sărutat mâna, apoi m-am oferit să-i car geamantanul plin cu mere. După care, asemenea unui cadru didactic, i-am aliniat pe toţi într-o oarecare ordine, aşa cum, dealtfel, primisem din partea lui Vito de Corleone, capo di tutti capi, precise instrucţiuni, fără să-i scap din priviri, până în dormitor, unde mama răniţilor, mi-a făcut semn cu dosul palmei să-i duc să mai aştepte acolo. Revenind în bucătărie, nefericitul securist sforăia cu capul pe masă. Neobişnuit cu băutura, se cherchelise, adormind cu cuţitul în mână. Am dat să-l scol, dar nu dădea nici un semn de viaţă. I-am luat obiectul acela ascuţit din mână, desfăcându-i unul câte unul degetele crispate de pe mâner, apoi l-am târât cu picioarele pe covor, aşezându-l uşor în fotoliu din sufragerie. I-am scos pantofii şi l-am învelit cu o pătură, sau, dacă îmi aduc mai bine aminte, era o faţă de masă persană, adusă de soţul amfitrioanei din Libia lui Gadaffi. Degeaba se revolta câteodată mama Gena, spunând că locul acela era o stână fără câini. În absenţa jupânului Dumitrache, pe care nu-l văzusem niciodată, soţul mamei răniţilor, eu eram o combinaţie între Chiriacul familiei, care veghea neobosit la

onoarea de familist al celui ce era plecat de acasă nu doar pentru rondul unei nopţi în care s-au întâmplat atâtea, şi dojenitorul fiu al Penelopei, Telemah, fiul lui Ulisse, cel ce întrerupea ospeţele luând la goană peţitorii risipitoarei sale mame. Citisem fascinanta corespondenţă a celor doi, mai cu seamă a jupânului, care făcea banul transpirând cu mistria şi canciocul în mână, privind de la înălţimea clădirilor cum beduinii îşi loveau ca nişte descreieraţi cu parul cămilele pentru a le frăgezi carnea înainte de a le sacrifica. Nici vorbă de dezmierdările sirenelor, căci arăboaicele umblau înfofolite, ucigaşa temperatură a deşertului le mânca plămânii, unii dintre ei, nemairezistând, urmau să vină acasă, ceea ce nu era cazul şi cu el, care rezista ca un erou, acolo, pe metereze, deşi, mărturisea fără nici un fel de pudoare, spre finalul fiecărei epistole, cum în fiecare noapte se masturba cu gândul la *fofoloanca* ei, pe care, o ruga în mod stăruitor, să nu o dea la nimeni, până nu va sosi el acasă, ca să i-o scarmene şi să i-o mozolească. După ce se strânseseră aproape toţi invitaţii începu şi aniversarea. Securistul stătea tolănit tot în fotoliul acela. În jurul său era o adevărată hărmălaie, muzică, ţipete, zbenguieli, aşa cum se făcea la orice majorat. Adolescenţi teribili ţopăiau ca nişte indieni în preajma războiului. Unul, mai îndrăzneţ şi mai obraznic decât toţi, dădu geamul unei vitrine la o parte, luând de acolo un fixativ. Am pătruns în sufragerie, unde fiica amfitrioanei – Speranţa (fata călugărului?! a marinarului?! a prim secretarului?! a comandantului de miliţie?! a ministrului de interne?! a duhului sfânt?!), îşi serba cei optsprezece ani. Teribilul adolescent agita sprayul din care ţâşni două, trei jeturi peste părul securistului ridicat în smocuri. Încurajaţi de gestul acestuia, alţi doi adolescenţi au început să-l tragă de subsuori vrând să-l ridice în picioare şi să-l facă să danseze. Buimac încă de somn, securistul cred că nici nu-şi dădea seama de ce se întâmplă cu el. Cineva îi flutura pe la nas o hârtie. Era nota informativă pe care mama răniţilor i-o dăduse acolo în bucătărie. Puşi pe şotii, cel ce-l buzunărise se prefăcea, amăgindu-l, că-ı restituie acel document ce urma a fi trimis direct la arhiva de care răspundea, urmând a fi desecretizat, aşa cum credeam în acel moment, abia la Judecata de Apoi. N-am mai putut suporta spectacolul acela umilitor în care personajul gogolian, aşa cum bine observase mama răniţilor, ajunsese batjocura acelor puţoi pe care i-am luat la goană, oprindu-le magnetofonul şi trimiţându-i în dormitor, unde, pe întuneric, mama Gena ţinea, în buna tradiţie a familiei, lecţii de spiritism. Apoi am coborât pe scările blocului, însoţit de mama răniţilor, traversând strada, lăsând mai întâi să treacă o salvare cu girofarul deschis, şi încă o maşină, o Dacie brec, albă, din care, scoţând mâna pe geam, şoferul îi arătă celei ce mă însoţea degetul mijlociu, ridicat în sus, cu ochii pironiţi pe

fesele ei babane, ce se conturau printr-o pereche de pantaloni albi, ţipător de mulaţi, ieşindu-i în evidenţă crăpătura pizdii. Ba pe mă-ta! Replică mama răniţilor, spre cel ce încă mai ţinea mâna afară, completându-şi gestul cu o expresie la fel de deochiată ca şi semnificaţia degetului ridicat în sus, dar care nu se auzi în întregime, din cauză zgomotului continuu pe care girofarul continua să-l facă. Ajunşi pe cealaltă parte a străzii ne-am îndreptat către autoservirea prin geamurile căreia se vedeau galantarele goale. Străzile acelei duminici erau pustii. Singurătatea aceea îţi dădea impresia unui oraş nelocuit, asupra căruia se aruncase o bombă chimică, ce omorâse orice formă de viaţă. Cu toate acestea, rar de tot, se mai putea vedea câte un trecător, care traversa strada prin locuri nepermise. Pe sub gardurile vii, câinii stăteau întinşi la umbră, răsuflând cu limbile scoase. Balcoanele erau şi ele pustii ca şi străzile oraşului. Toţi cetăţenii patriei, care în cursul săptămânii puseseră umărul la construirea socialismului multilateral dezvoltat, aşa cum avea să le indice dictatorul de bine, mult stimatul şi iubitul nostru conducător, în vizita aceea de lucru, tăind cu podul palmei viitorul, dormeau, sau se aflau îmbrăcaţi în pijamale, în faţa hodorogitelor lor televizoare pe lămpi, urmărind interminabilul serial cu JR, magnatul petrolului din comitatul Dalasului, unde avusese loc asasinarea lui Kenedi. Unii, care nu aveau nici măcar jafurile acelea de mobilă cu pretenţia de televizoare, îşi regulau, probabil, nevestele, înainte de a începe o nouă săptămână, în asurzitorul zgomot al strungurilor, aflate în imensele hale ale energofagilor mastodonţi socialişti, în care disciplinata clasă muncitorească, ce spera să ajungă în paradis, îşi desfăşura procesul de producţie. Precara lor condiţie materială i-ar fi determinat să plece dracului din România fără să se mai uite nici măcar în urmă, căci ţara lor era o ţară a zuluşilor, a căror cetăţeni lipsiţi de personalitate, de departe cu delatorii cei mai mulţi din lume, ar fi trebuit să li se elibereze, pe lângă cartela de pâine şi carne, nu numai un certificat, prin care să facă dovada pauperităţii lor, ca în ţările din lumea a treia, sau cele Sud Americane, unde dictatorii veneau la conducere printr-o baie de sânge, preluând puterea peste noapte în urma unei lovituri de stat, ci şi câte un certificat de sclav, de pe urma căruia ar fi trebuit să primească, la sfârşitul fiecărei luni, un spor de docilitate, chiar şi mai mare decât chenzina, pentru că tăceau ca nişte vite resemnate la vederea cuţitului cu care măcelarul le tăia beregata. Din astfel de indivizi supuşi era formată populaţia noastră de aproape douăzeci şi trei de milioane, *în ale lumi vaviloane*, cum zicea măscăriciul de curte a lui Ceauşescu, pupincuristul şi mâncătorul de scârnă, el însuşi un butoi cu dejecţii. Într-o zi vizitasem împreună cu mama răniţilor capitala, ducând-o, înainte de a trece pe la Comturist, unde

aveam să încărcăm câteva genţi burduşite cu cafea şi ţigări străine, la cimitirul Belu. Urma să-i arăt mormântul lui Eminescu. Plecase de acolo vizibil impresionată de impetuozitatea unor cavouri din marmură neagră, cu care, cei ce nu mai erau de mult pe această lume, se sulemeneau. M-am oferit să-i arăt Bucureştiul, ceea ce era un lucru destul de trist, căci în obositoarea noastră vizită făcută pe la muzeul de artă, Grigore Antipa, Cişmigiu, admirând ruinele unor cetăţi medievale, văzusem şi o biserică deasupra căreia se balansa sinistrul braţ al unei macarale. Săpându-se pe dedesubtul fundaţiei, aceasta fusese aşezată pe nişte şine masive, urmând a fi scoasă din pământ şi mutată din locul ei, caz totuşi fericit, căci după cum auzisem la Europa Liberă, în demenţa sa, Ceauşescu, dăduse ordin să se intre cu buldozerele în ele. Nu aveţi voie, se apropie un muncitor într-o salopetă soioasă şi mototolită. Vă rugăm să părăsiţi imediat locul. Plecasem înspăimântaţi de acolo noaptea, luând din Gara de Nord un tren, care n-o mai lua ca de obicei prin Buzău, ci prin Urziceni. Îngrozită de ceea ce văzuse, mama răniţilor, mă lăsase într-un compartiment să păzesc bagajele (nu eram eu valetul ei?!), ea stând pe hol şi fumând ţigară de la ţigară, cu privirile pierdute în întunericul de afară. Ce simţea ea în momentul ăla nu puteam să-mi explic, poate acelaşi sentiment al vinovăţiei pe care îl avusese atunci când ieşise din baie cu volumul de nuvele a lui Cehov, făcând, în urma lecturii, criza aceea de isterie, urmare a efectului pe care îl avusese asupra ei destinul actorului, apucat, dintr-o dată, de dorul de Veazma sa natală, dar şi mustrarea de conştiinţă că devenise complice prin notele sale informative date securistului, care, iată, acum devenise o adevărată pacoste pe capul ei. Că dădea notele acelea informative, fără de care n-ar fi obţinut viza soţului său, n-ar fi fost până la urmă nimic, toată lumea pâra pe toată lumea, delaţiunea devenind un adevărat sport naţional, dar beleaua aia de securist, iată, aproape că se aciuiase acolo în apartamentul ei. Ne-am oprit în faţa unui telefon agăţat pe peretele clădirii pustii. Vârând mâna în buzunar am scos o fisă de douăzeci şi cinci de bani pe care am lăsat-o să cadă prin orificiul aflat lângă suportul receptorului. Fără a consulta vreo agendă, mama răniţilor, formă din memorie un număr. La capătul celălalt al firului se afla secretara comandantului de miliţie, cu care ştiam că era bună prietenă, rugând-o să dea o fugă cu maşina sa personală, sau, dacă nu putea, să trimită pe cineva de acolo de la serviciu până la blocul ei, unde, într-o dispoziţie nu prea bună, se afla tovarăşul... Revenit în apartamentul cuprins de o suspectă linişte, l-am găsit tot singur, aşa cum îl lăsasem, mâncând dintr-o prăjitură începută şi neterminată de către unul din acei invitaţi. Retraşi în dormitor, adolescenţii păreau hipnotizaţi de magia mamei Gena, de la care, orice s-ar fi

spus, the godmother mai avea câte ceva de învăţat. Din vitrina, de unde adolescentul obraznic scosese fixativul, aruncat acum pe jos, am luat un pahar mare. L-am aşezat pe masă apoi l-am umplut cu apă minerală. Ţi-e rău? Te doare capul?! Nu ţii deloc la tăvăleală tovarăşul..., i-am zis şi i-am făcut semn să bea conţinutul acelui pahar din care ieşeau băşici la suprafaţă. Individul, căruia un moment fusesem tentat săi zic Coriolan Drăgănescu, infatigabilul conducător al mişcărilor studenţeşti din Tempora lui Caragiale, devenit peste noapte inspector al poliţiei, se conformă dând capul pe spate încât, pentru câteva momente, i-am văzut cum se zbătea mărul lui Adam. Mama răniţilor se afla pe balcon unde fuma o ţigară. După ce mai bău încă unul, căci ţinea paharul fără să-l aşeze pe masă, se auzi şi claxonul maşinii. Mahmur cum era, din teama de a nu se rostogoli pe scări l-am apucat de braţ, şi uşor, uşor, treaptă cu treaptă, l-am condus până în direcţia portierei din spate a autoturismului de culoare neagră, la volanul căreia era secretara comandantului de miliţie. Înainte de a ieşi din întunericul blocului se întâmplă un mic incident. Pe trepte smuci cotul din mâna cu care îl sprijineam. Se lăsă cu toată greutatea pe balustradă. Prin puţina lumină de pe hol, ce venea de sus, de la clapa ridicată a blocului, mă privi în ochi. Te invidiez! Zise şi-mi aruncă un zâmbet. Afară secretara comandantului miliţiei ne aştepta în maşină cu mâinile pe volan. Îmi zâmbi şi ea. Mă cunoştea. Bineânţeles că mama răniţilor îi vorbise de mine. Văzându-ne, întinse mâna în spate, deblocând mânerul portierei, prin care l-am împins uşor, cu grijă, pe teribilul om al legii. Amorezatul justiţiar căzu moleşit pe banchetă. De sus, de la etajul patru, cu coatele pe balcon, ne privea cu o izbitoare impasibilitate afişată de Marlon Brando la sfârşitul carierei sale de gangster, mama răniţilor. Bai, bai! Salută aceasta cu nelipsita ţigară între degete. Secretara ridică privirile prin geamul lăsat al maşinii. Pa, te-am pupat! Când o veni Stelu, vezi, să-mi păstrezi un inel şi câtevaeşarfe pentru fetiţa mea! Strigă secretara prin geamul lăsat în jos şi demară în trombă, lăsând în urma scârţâitului de roţi un miros înecăcios de cauciuc ars. Aia fusese ultima zi în care securistul mai venise pe acolo. Erau zvonuri că fusese internat la Fundeni, la terapie intensivă, unde trăia cu masca de aer pe faţă, legat la aparate, supravegheat în permanenţă de o asistentă care avea grijă să-i înlocuiască perfuzia la timp. Nu se ştia dacă mai scapă. Revenind în apartament, sub masă, am dat peste hârtia unde consemnase ultima sa notă informativă. Mototolind-o m-am dus cu ea în bucătărie cu intenţia de a o arunca la coş. În momentul acela nu mai era nimeni acolo. Nea Dinu, octogenarul, care, atunci când vremea se înnora, se văita din cauza unor schije dăruite de Stalin, era probabil plecat prin oraş la agăţat. Într-un cui, înfipt în peretele bucătăriei, se

afla icoana aceea pe care schivnicul o lăsase la plecare, sfătuind-o pe the godmother (găsise şi pe cine!), să se închine atunci când i-o fi mai greu. Cu nota informativă într-o mână şi cu icoana în cealaltă m-am lăsat uşor în genunchi. „ *Până când Doamne mă vei uita neâncetat?!"* m-am trezit, şoptind. Privirile mi-au căzut pe lancea sfântului Gheorghe, înfiptă, tocmai de acolo de la înălţimea calului ridicat în două picioare, în trupul balaurului care se zvârcolea. După ce am lăsat bărbia în piept mi-am făcut câteva cruci cu limba pe cerul gurii, repetând în gând, şi tot în poziţia aceea, din Condarul al 10-lea al acatistului sfântului Antim Ivireanu: *"O câte amărăciuni ai gustat, că unii căutau să te momească la fărădelegile lor, iar alţii să te defaime şi să te prindă în învinuiri mincinoase, dar tu ca printre «furci» ai trecut în cântarea lui ALELUIA.*" După ce am terminat Condarul, am mai repetat, tot în gând, şi Icosul al 10-lea, care mi s-a părut la fel de esenţial, ca să fiu şi mai sigur că ruga mea fusese ascultată: „ *Ca un cârmaci cu mare iscusinţă te-ai arătat, că printre toate răutăţile biserica lui HRISTOS ai strecurat-o şi stăpânirile viclene nu au putut s-o supună după voile lor.*" Am mai făcut câteva cruci, cum se face cu mâna dreaptă, am mai adăugat alte câteva cu limba pe cerul gurii. Nemaiputând să mă stăpânesc, m-a buşit plânsul. Plângând, am început să muşc din infama hârtie. Plângeam, mestecam nota informativă şi mă închinam. Peste câteva luni, era şi timpul, soţii Ceauşescu au căzut seceraţi de gloanţe în faţa plutonului de execuţie. Şederea mea acolo nu-şi mai avea nici un rost.

BALADA SOLDATULUI ANTISOVIETIC

În hruba noastră – zisă „Singapore" –
O navă eşuată-n bulevard –
Ne-am petrecut, damnaţi, atâtea ore
Cu pâlnia lui Bachus pe stindard!

Tudor George

Dedicată soldaţilor din Armata Regală Română exilaţi de tătucul popoarelor după întoarcerea armelor în glaciaţiunea Karagandei şi a Magadanului, unde, cu o răbdare de îngeri, în calotele lor de gheaţă, ca nişte translucide sicrie, încă mai aşteptă ziua, luna, anul, veacul, mileniul în care vor fi recuperaţi.

Venise de pe front alături de colonelul Bardac, camaradul său de arme, de care n-avea să se despartă nici un moment, cărând în spate un cazan de la bucătăria ambulantă, pe care-l aruncase peste gard, continuându-şi drumul în cadenţa soldaţilor sovietici, plecând în cealaltă parte sfâşiată a ţării de iredentiştii maghiari. Luptând în cadrul Armatei Regale Române, sfârşise prin a se întoarce odată cu divizia Tudor Vladimirescu. Trecuse cu vasul acela în spate pe lângă podeţul de la marginea satului, ridicat la repezeală de către pontonierii nemţi în graba lor de a nimici marele imperiu. Ajuns în direcţia unor tufişuri de soc, ale căror flori erau scuturate de mult, mirosul acestora rămânând doar în memoria sa, zări în vârful unui stâlp de telegraf o barză a cărei salivă spulberată de vânt se chinuia să scoată afară peştii şi broaştele din guşă, hrănindu-şi puii înainte de lăsarea întunericului. Imaginea aceea bucolică, pe care o văzuse la intrarea în sat, după ani de absenţă, îl făcu să-i dea lacrimile. Aceea avea să fie până la sfârşitul vieţii singura lui tresărire sentimentală pornită din hainul său suflet. Îngrijorată de soarta fiului, biata lui mamă obişnuia să ofteze: Ghiţă! Ghiţă! Nu mai trage mama nici o nădejde. Pe unde oi fi zăcând tu, mamă, acuma?! suspina cu o scrisoare mototolită în pumn, căzând în genunchi în faţa icoanei, dedesubtul căreia ardea în permanenţă o candelă, privind, printre lacrimi, chipul suferind al unui Crist cu ochii plecaţi, de pe fruntea căruia, înconjurată de o coroană de spini, se scurgea un fir de sânge. De când trecuse în noaptea aceea dincolo de teritoriile recuperate ale Basarabiei nu mai primise nici

un fel de înştiinţare, bună sau rea, dacă era viu sau mort, dacă trebuia să meargă la biserică, să-i facă parastasul, sau să-i pomenească măcar numele în vreun pomelnic. Singura ei nădejde mai rămăsese doar în rugăciunile acelea fierbinţi, când cădea până la extenuare în genunchi în faţa icoanei, legănându-se uşor într-o parte şi alta, cu o palmă lipită de obraz, în pumnul celălalt mototolind scrisoarea de care n-avea să se despărtă niciodată. Veneau răniţi bandajaţi, rezemaţi în cârje, de la care trăgea nădejdea că va afla câte ceva, dar nimeni, din numărul acela mare de mutilaţi, nu putea să-i spună nimic despre soarta fiului, ridicând neputincioşi din umăr şi lăsând-o pe biata femeie în mijlocul drumului, cu mâinile întinse, ca într-o tragedie antică. N-o mai apucase în viaţă. Deşi se întorsese cu mirosul de pucioasă a prafului de puşcă imprimat în piele, pătrunzând în camera în care mama sa plânsese atât amar de vreme după el, crezându-l ucis, pe acolo, prin îndepărtatele ţinuturi, îl izbi, chiar şi-n absenţă, mirosul rămas în veşmintele ei ţărăneşti. Fusese îngropată într-un colţ al cimitirului cu câteva luni înainte ca el să să-şi fi făcut apariţia cu acel cazan, pe care-l cărase în spate, aruncându-l peste gard, fără a schimba un cuvânt cu ai săi, continuându-şi drumul în cadenţa soldaţilor sovietici, plecând, alături de colonelul Bardac, în cealaltă parte a ţării. Din toată ambiţia lui de a cuceri Rusia lui Petru cel Mare se alesese doar cu acel cazan de inox, pe care, odată lăsat la vatră, avea să-l transforme în alambic. Pornise războiul împotriva bolşevizării, ce ameninţa să se extindă în întreaga lume, cu gândul că, odată, cine ştie, după moartea sa, într-o bună zi, faptele de vitejie ale camarazilor, alături de care luptase, vor fi menţionate în manualul de istorie: *În vara anului 1942, după apocaliptice lupte, pe data de 17 iunie, orele 14:00 PM, în sala mare a Consiliului de Război de la Moscova, trupele sovietice, reprezentate de cutare şi cutare general, în frunte cu Iosif Visarionovici Stalin (care va semna şi actul de capitulare necondiţionată), au depus armele în faţa triumfătoarei armate, condusă de mareşalul Antonescu, din data mai sus menţionată, Rusia, împreună cu celelalte ţări unionale, devenind paşalâc românesc.* Trecuse dincolo de hotarele Transnistriei (ce mai tura-vura, asta fusese ideea lui fixă pe care n-avea s-o mărturisească nimănui), cu gândul de a lua cu japca un imperiu, devansând până şi visul utopic din tinereţea legionară a lui Cioran, de a întemeia o Românie cu populaţia Chinei şi destinul cultural al Franţei. După sacrificiile de neimaginat, prin care reuşisem să recuperăm (fie şi pentru o perioadă extrem de scurtă), mereu înstrăinata Basarabie, cu codrii săi voievodali, aşa cum sunase mobilizatorul discurs al mareşalului ce căzuse până la urmă ucis de dulcele glonţ al patriei, urmată de invazia trupelor lui Hitler pe teritoriul Rusiei, flancate de

armata română, din care făcuse şi el parte ca simplu soldat cu moletiere dar cu închipuitul baston de mareşal în raniţă, vajnicul vânător de munte, cu casca pe cap, traversase într-o noapte ploioasă hotarele Transnistriei, ajungând până la Cotul Donului, visul său expansionist de a călări marele imperiu fiind pe cale de a se fi împlinit. Dar vai! Nesăbuita cutezanţă, pe care o avusese şi Napoleon, de a împila cosmopolitul imperiu prin venele căruia curgea sânge mongoloid, luase sfârşit chiar înainte de a începe. N-avusesem bafta, aşa cum şi-ar fi dorit-o, ca istoria să legifereze suveranitatea asupra marelui imperiu, recunoscându-şi umila condiţie a unei vasalităţi pe o perioadă de cel puţin cinci-şase sute de ani, devenind o raia românească, cum şi noi stătusem sub papucul turcului mai bine de o jumătate de veac. Din nefericire nu apăruse nici un exemplar din utopicul manual de istorie, unde spera să i se menţioneze în mod expres şi numele său ca făcând parte din plutonul de execuţie, în care prezumtivul glonţ ce ar fi pornit din ţeava puştii lui, schimbând cursul istoriei, ar fi nimerit inima tovarăşului Stalin, prăbuşit alături de pipa sa ce încă mai fumega, scăpând omenirea de ciuma comunistă. La drept vorbind luptase alături de o armată invadatoare, pe care, culmea paradoxului, femeile mujicilor o binecuvântau, aruncând buchete de flori şi făcând asupra soldaţilor prin aer nenumărate cruci, în speranţa că vor scăpa de călăul de la Moscova. Maica Rusie, ce fusese cântată de atâţia poeţi, fiind comparată cu o troică, se îndepărta într-o goană nebună, de parcă ar fi intrat strechea în ea, spre o destinaţie necunoscută. Cu toate că erau amintirile unui trecut foarte îndepărtat, niciodată nu avea să uite entuziasmul cu care fusese primit regimentul său de către mujicii întinselor stepe, vara aceea fierbinte cu lanurile foşnitoare de grâu date în pârg. Dacă ar fi povestit cuiva ceea ce văzuse el, acolo, pe front, cu siguranţă că ar fi fost luat drept un reacţionar. Anii trecuseră pe nesimţite dar amintirile încă mai continuau să-i rămână vii în memorie: chipurile unor camarazi, alături de care luptase, seceraţi de gloanţe, îngropaţi cu mâna sa prin şanţurile de la marginea lanurilor de secară, locurile pe care le străbătuse, miile de kilometri făcuţi pe jos, în marşuri forţate, dincolo de teritoriile recuperate, străbătând întinsele câmpii ale Ucrainei, cu ţăranii zdrenţăroşi, îmbrăcaţi în cămăşi rupte, desculţi, bisericile transformate în distilării de votcă, cu alambicurile, asemenea unor samovare uriaşe, ce pufneau, împrăştiind aburi de alcool pe tâmplele sfinţilor descojiţi. Văzuse mujici cu feţe palide ca nişte sfinţi fugiţi parcă de pe pereţii bisericilor, pe care tătucul Stalin îi obliga să postească în numele fericirii universale, alături de ţărăncile, de rochiile cărora abia se mai ţineau plozii, cu ochii retraşi în găvanele orbitelor, vizibil malnutriţi: un alt Auschwitz profilat peste lanurile de grâu, prin care copitele

nărăvaşilor cai de Don ţinuţi în buiestru de arhanghelii malefici ai melehovilor şolohovieni, pe care însăşi tatăl lor avea să-i renege, trecuse, călcându-l în picioare. Şi acum ei, agresorii, ce erau văzuţi ca nişte salvatori. În toamna lui *patru'ş'trei* căzuse prizonier. Luptase, alături de germani, împotriva bolşevicilor, când, deodată, batalionul din care făcuse parte, primise ordinul de a se retrage din Caucaz. Se zvonea că un număr imens de soldaţi sovietici, conduşi de generalul Jucov, cel ce avea să-i oblige pe nemţi să semneze pentru a doua oară actul de capitulare după sinuciderea lui Hitler, au înaintat până la malurile Niprului. Ruşii scoseseră la bătaie tancurile, aviaţia, grosul infanteriei, încât, în numai câteva săptămâni, au ajuns la Konev. *Nimeni, nici chiar Cristos, nu le mai putea face faţă.* La Melitopol căzuse prizonier. Un consătean, care încercase să evadeze din convoi, fusese secerat pe loc, fără nici un fel de somaţie. Generalul Jucov, de numele căruia nu-şi mai aducea aminte, era de neoprit, zdrobind una după alta diviziile germane şi luând aproape o jumătate de milion de prizonieri. Pe ei îi duseseră pe undeva prin Crimeea, care fusese eliberată, separându-i de soldaţii lui *Ghitler*. Unii au fost trimişi prin Dumbas, obligaţi să muncească câte două-trei săptămâni pe sub pământ, scoţând un fel de zăcământ, fiind hrăniţi toată ziua numai cu peşte. Cei ce primiseră ordinul din partea mareşalului de a trece Prutul fuseseră ucişi, sau, dacă nu, printr-un miracol, reuşind să supravieţuiască, fuseseră deportaţi prin îndepărtatele raioane, transformate de genialul tătuc al popoarelor în creşe de exterminare, sechestraţi în paradisurile din Murmansk, Kamciatca, Belovodskoe, Bishkek, Kraznaia Preznea, Norilsk, Harkov, Novosibilsk, Kemerova (oraşul minerilor), Kenghir, Vladimirska, Vorkuta, Dudinka (portul lacrimilor), vecin fluviului Enisei, care se varsă în Oceanul Îngheţat de Nord, Iakutsk, Magadan, Karaganda (ţinutul nimănui), unde nici nu se mai ştia ce mare despărţea această ţară de Alaska americană. Tocmai venise un ordin, prin care se cerea înfiinţarea unui batalion, format din prizonierii ce aveau misiunea de a lupta împotriva nemţilor, cu care fusesem aliaţi. Decât să vă putrezească oasele prin Siberia, aşa cum încercau torţionarii să-i sperie, mai degrabă vă înscrieţi în batalionul Tudor Vladimirescu şi luptaţi alături de noi împotriva foştilor voştri aliaţi. Câţi soldaţi se mai întorseseră, scăpând de regimul de exterminare, mierlind-o pe acolo din cauza frigului şi a înfometării, mijloacele infailibile ale tătucului Stalin? Aşadar, *fratele Ghiţă*, cum îi zicea camaradul său de arme, nu murise. Fusese luat prizonier, alături de vechiul său prieten şi trimis prin îndepărtata Siberie, de parcă ar fi reconstituit drumul mătăsii, pe care Marco Polo îl parcursese în lungile sale călătorii. Din tot ce avea să povestească nu înţelegeai mai nimic. Acum declara

că ajunsese în Crimeea, peste cinci minute se afla la Sevastopol, sau la Marea Azov, unde, ca vânător de munte, bătuse drumul pe jos, târând după el o mitralieră **ZB-53**. După alte cinci minute uita şi zicea că nu mai era mitralieră, ci un aruncător de mine de 60 de mm şi nici pe jos nu mai călătorise, ci traversase Caucazul pe cămile. Tu şi colonelul Bardac ce le mai înfloriţi! avea să-l ia odată un mucalit peste picior, stând la umbra unui gard de gărduraniţă, unde îşi povesteau amintirile, privind, de acolo, din spatele grădinii lui Hambar, şerpuirile unui ape ce îşi făcea loc de-a lungul interminabilei câmpii a Bărăganului printre lanurile de floarea soarelui, sau galbenul de stampă japoneză a grâului presărat cu maci, răsucindu-şi mahoarcele din tutunul fărâmiţat în podul palmei, rulate în foiţe subţiri, lipite cu salivă, rupte din organul partidului din care citeau cel mult faptul divers. Adunaţi acolo păreau Snopenşii lui Faulkner la fierăria lui Iocan, strămutată din motive politice la adăpostul acelei cortine de gărduraniţă, de unde albinele veneau şi plecau, intrând grăbite în florile ce semănau cu nişte clopoţei. Unii stăteau tolăniţi pe jos, rezemaţi doar într-un cot, alţi îşi făceau de lucru cu bricegele lor legate de nişte lănţişoare prinse de betelia pantalonilor, bricege cu care se scobeau sub unghii, de unde îşi înlăturau pământul ce le mai rămăsese din proprietăţile de altădată, căci divinul Stalin, prin cozile sale de topor, îi deposedase de micile lor proprietăţi în numele fericirii universale. Privind în depărtare din dealul lui Hambar se vedea nesfârşita câmpie. Acolo unde fusese grâu şi încă nu se arase, se zărea un cârd de gâşte păzite de câteva colectiviste grase, cu pântecul rotund, de parcă erau nişte butoaie îmbrăcate în ii ca de sărbătoare. Câmpia, pe deasupra căreia plutea duhul primordial al tătucului Stalin, cu ţărăncile acelea ce se vedeau în depărtare pe mirişte, era parcă una din fotogramele produse pe bandă rulantă la celebrul studio Mosfilm. Iată colhozul, iată măreţele realizări ale colectiviştilor aşteptând venirea americanilor, paradisul instaurat cu forţa, băgat cu pumnul pe gură de ciracii genialului tătuc al popoarelor. Cu neîntrecutul lor entuziasm proletar, noii colectivişti, ridicaseră, fluierând, primele saivane şi grajduri pentru animale, fără ca aceştia să-şi dea seama că de fapt îşi construiau singuri lagărul de concentrare a aşa zisului egalitarism. Cu toate că exterminaţi până la unul, chiaburii, ce ar fi putut sabota, nu mai existau, în urma maşinilor de secerat, o bună parte din spice fuseseră culcate la pământ. Ingenioasa modalitate a fraţilor noştri de la răsărit de a le recupera, fusese, nu aceea de a aduna spic cu spic, ci de a aduce mai degrabă cârdul de gâşte hulpave, adăpostite prin saivanele colectivului, direct pe câmp, adunând în guşile lor până la ultimul bob, modalitate pe care, iată, între timp, aveau să ne-o împrumute şi nouă. Orice risipă fusese eradicată odată cu

justiţiabila curbă dreaptă a leninismului, pe traiectoria căreia, volens nolens, aveam să ne înscriem şi noi. Hărnicia şi entuziasmul iniţial al clasei proletare, îndeosebi a ţăranului român, care practicase dintotdeauna o agricultură de subzistenţă, n-avea să dureze prea mult, căci, în conştiinţa celor leneşi şi beţivi, aşa cum avea să-i caracterizeze arendaşul din Rebreanu încă din prima frază a romanului său, apăru nemulţumirea. Fără a fi dispuşi la sacrificiu, în anii ce au urmat imediat colectivizării, avea să se declanşeze paradoxalul exod la oraş, trândavul ţăran român privind cu impasibilitate prin geamul autobuzului oprit la barieră, interminabilele trenuri cu grâu ce luau drumul Uniunii Sovietice, al cărui satelit devenisem, China tovarăşului Mao, Statele Emirate Arabe Unite etc. etc. Rămăseseră pe întinsul şes al patriei cârdurile acelor gălăgioase păsări, ce se abăteau pe marginea miriştii, de-a lungul unor şanţuri trasate de plugurile înfipte adânc în pământ, unde creşteau tufişuri dese de zmeură, pe care acestia le ciuguleau, potolindu-şi setea. Căsăpite la rândul lor, cu ocazia deselor ghiolhanuri ce se dădeau în mod discret la cantinele partidului, ajunse în cele din urmă în burdihanele burgheziei comuniste, căzute într-un somn profund, bietele gâşte, cu guşile lor umflate, pierduseră instinctele şi vigilenţa de altădată, când, aflate pe dealul capitoliului, au dat alarma în cetate. Grupul acela snopensian, refugiat la adăpostul cortinei de gărduraniţă, format în marea majoritate din supravieţuitori ai atrocităţilor războiului, părea un guvern al zdrenţăroşilor în exil. Locul era taman potrivit pentru astfel de discuţii, cu toate că nici unul nu trecuse Pacificul, dármite să mai fi văzut şi o plantaţie de bumbac, toţi, fără excepţie, fiind victimele unui regim la care un yankeu complicitase totuşi prin parafarea acelui act ce avea să delimiteze abominabila sferă de influenţă. Comunismul fusese o mare escrocherie. Produse pe bandă rulantă la celebrul studio Mosfilm, cu istoria lor rescrisă, falsificată, filmele propagandistice, folosite ca masă de manevră, eludau (lucrul acesta aveam să-l aflu mult mai târziu, citind teribila carte a lui Şalamov), teroarea exercitată împotriva duşmanilor de clasă, deportaţi în Kolâma, tatuându-şi pe pleope, drept protest la adresa regimului despotic, lozinci antistaliniste. Invazia barbarilor de la răsărit avea să aducă nu numai celebra şi micuţa cărticică roşie a unei apocalipse de buzunar, plină de versetele, cu adevărat satanice, ale unei ideologii ce trebuia învăţată pe dinafară, versete de pe urma cărora Mao reuşise performanţa de a instaura fericirea, determinându-şi, în numele iubirii, compatrioţii la canibalism. Din acest punct de vedere noi fusesem şi mai privilegiaţi, căci, odată cu venirea acelor funeşti saltimbanci de la răsărit, ne procopsisem cu toptanele maxistoide, plus codicilul scrierilor leniniste adunate laolaltă, ce ar fi depăşit cu mult

înălţimea Golgotei, o Golgotă a imanenţei, din vârful căreia paraliticul Ilici ne privea cu ochii săi dementi, răstignit în căruciorul în care avea să o sfârşească mirosind a excremente. Să zicem că aşa stau lucrurile, că toate astea aşa s-au şi întâmplat cum zici tu prin *pa'ş'unu-pa'j'doi*, când încă ne mai aflam în alianţă cu Germania, deşi-mi vine al naibii de greu să te cred, continuă mucalitul. Şi nu te cred în primul rând pentru că, aşa cum prea bine se ştie, Armata 4, timp de peste o lună, a dus o aprigă luptă la Odessa, unde au murit aproape două sute de mii. Două sute de mii de ce?! se auzi o voce. De soldaţi, aruncă mucalitul peste umăr, căzând pe gânduri în timp ce pâcâia din trabucul său autohton. A! eu vorbesc aici doar de pierderile noastre, lasă-i pe nemţi, zise ieşind din visarea aceea de moment. Şi continuă: Pe de altă parte (şi aici te-am prins cu minciuna, căci nu aveai cum să te afli în acelaşi timp în două locuri odată), în Crimeea, armata 3, dădea alte lupte, la fel de crâncene ca şi cele de la Odessa. Explică şi mie faptul că odată ajuns în stepele calmuce, doar aşa ai pretins, tu şi mincinosul ăla de colonel, cum se face de n-ai fost nici măcar rănit, că doar nu te duceai la paradă, unde duşmanul, pe care l-ai invadat, te întâmpina cu flori. În fine! După toate minciunile astea gogonate, mai pretinzi că de ziua eliberării te aflai în Bucureşti, defilând pe sub Arcul de Triumf. Dumnezeu să te mai înţeleagă! Din toate gogomăniile spuse de tine aici reiese faptul că ai luptat alături de trupele germane, că însuşi generalul Mociulski, ce se afla alături de rege şi de generalul Dragalina, ţi-au strâns mâna, felicitându-te pentru faptele tale de eroism. Dacă aşa stau lucrurile înseamnă că tu eşti singurul om de pe lumea asta care l-a f...t în c...r pe Stalin. Admiraţia faţă de tătucul popoarelor părea a fi unanimă, făţişă şi fără echivoc, nu odată putându-i auzi pe boşorogii aceia nebărbieriţi, în timp ce înlăturau scrumul cu degetul mic de la aceiaşi mână în care ţineau mahoarcele ca pe nişte trabucuri havaneze fumate până la unghie (se vedea cum jarul ardea feţele şi pălăriile liderilor comunişti), acum devenite chiştoace, dând drumul unor jeturi de salivă printre dinţi şi înjurând cu jovialitate, ba, s-ar putea spune, cu o mare admiraţie, pe cel ce trimisese la moarte, în numele justiţiei imanente, milioane de oameni nevinovaţi. Mucalitul, un veritabil Snopens, mai puţin fâşia de pământ şi gloabele pe care statul le-a rechiziţionat, deportat, la rândul său, acolo, în vasta Câmpie a Bărăganului, cu o pălărie soioasă, a căror boruri sinusoidale cădeau peste sprincenele sale, de sub streaşina căreia privea cu neâncredere lumea, continuă pe acelaşi ton agresiv. Băăă! Mai degrabă v-aţi vedea de treburile voastre. Păi voi habar n-aveţi ce înseamnă Siberia unde milioane de deportaţi şi-au găsit fericirea. Întrebaţi pă Tudorache cum se închina, mirându-se că a scăpat cu viaţă după nu ştiu câţi ani de deportare într-o mină din

Urali de unde nu ieşea la suprafaţă cu zilele. Bă mămăligarilor! că altfel nici n-am cum să vă mai zic. Păi dacă arunci o găleată cu apă fierbinte în aer, până să atingă pământul, se şi transformă în ţurţuri de gheaţă. Voi n-aţi auzit de vestitul general iarnă, cel care a făcut atâtea victime în rândul armatei nemţeşti, din cauza căruia Hitler a fost pus cu botul pe labe? Ei, generalul iarnă, despre care dacă nu v-aş fi spus eu voi habar n-aţi fi avut, dar să nu-l uităm nici pe genialul Tătuc, ce conducea cu o mână forte imperiul binefăcătorilor de la răsărit, au pus (explică pe tonul său patetic contestatarul, dispus de a face politică), pe fugă hoardele fasciste, astfel încât (aici vocea sa gălăgioasă se întrerupse brusc, continuând în şoaptă, pe un ton conspirativ), orbiţi din cauza entuziasmului şi a recunoştinţei pe care o datoram eliberatorului, n-am fost în stare să ne dăm seama cu câtă subtilitate am fost de fapt cuceriţi. Îşi strivi chiştocul ca pe o rădaşcă cu talpa goală a piciorului şi adăugă: Voi ştiaţi că Alaska a aparţinut Rusiei înainte de a fi fost vândută Americii?! Vine un lăudăros ca ăsta şi vă îndrugă numai baliverne şi voi vă uitaţi ca proşti în loc să-l scuipaţi în gură. Voi nu vedeţi că n-am cu cine sta de vorbă? Hai sictir! avea să sară colonelul Bardac în ajutorul camaradului său, apărut şi el, între timp, acolo, luându-i apărarea *fratelui Ghiţă* şi curmând în felul acesta discuţia ce risca să degenereze într-o încăierare. Câtă dreptate avusese mucalitul acela. Pentru ce luptase el la Cotul Donului, supravieţuind unei ambuscade, de unde avusese ghinionul de a se reântoarce teafăr şi nevătămat cu o medalie pe care tot restul vieţii avea să o ţină aruncată într-un geamantan de carton, cu placheuri pe margine, ros de şoareci, ascuns sub patul în care dormea, fără a mai scoate-o vreodată din întunericul acela? De când se lăsase la vatră *fratele Ghiţă* căpătase aerul unui adevărat ciufut, fiind chinuit de cursul istoriei, la care într-un fel, participase şi el. Cu ochii mici, buhăiţi şi vicleni, spre sfârşitul vieţii căpătase aspectul greco-fanariotului de viţă nobilă dar calicit. Nimeni nu văzuse vreodată pe chipul său măcar un zâmbet. Până şi pe buze i se putea citi un fel de lehamite amestecată cu dispreţ faţă de tot ce-l înconjura, sentimente pe care le căpătase abia după războiul unde luptase cu adevărat în mod eroic. Odată cu trecerea anilor, *fratele Ghiţă*, aşa cum obişnuia să-i zică colonelul Bardac, se retrăsese într-o singurătate surdă, trăgând zăvoarele porţii chiar şi atunci când, după calendarul ortodox, se făceau împărţeli. La el nu exista Paşte, Sâmbăta Morţilor, Floriile. Cunoscându-l, ai fi crezut că era leit Pliuşkin din Suflete moarte a lui Nicolai Vasilievici Gogol. Cleptoman ca şi acesta, dacă într-un moment de neatenţie ai fi lăsat găleata lângă fântâna de la care te-ai dus să iei apă şi te-ai fi repezit pentru câteva minute până-ntr-un loc, să duci cuiva o vorbă, sau să rezolvi la repezeală

o mică problemă, adio, căci aceasta făcea imediat picioare. Tot mergând cu privirile aplecate în pământ, rumegându-şi eşecul de a institui vasalitatea peste Rusia lui Petru cel Mare, de-a lungul anilor avea să adune nenumărate şuruburi, caiele, potcoave, provenite de la naţionalizatele gloabe ale Cooperativei Agricole de Producţie, colecţionate chiar şi de prin alte sate, aruncându-le într-un morman de fiare vechi, alături de pluguri descompletate, borane cu dinţi lipsă, prăşitori, putineie cu doagele împrăştiate, prin care se adăposteau şoareci mâncaţi de furnici, ceasuri cu arcurile întinse, sărite de pe făgaşul lor, cazanul acela de inox în care se prepara fasolea, haşpit de pe front de la bucătăria ambulantă a ruşilor (împotriva cărora pornisem războiul, dar alături de care aveam să-l încheiem), bucăţi din şine de cale ferată transformate în nicovale pe care obişnuia să-şi bată sapa şi câte şi mai câte. Rămas văduv, îşi ducea ultimele băşini într-o pereche de pantaloni, pe care, dacă-i schimba odată pe an, îi înlocuia cu unii şi mai groşi, proveniţi de la o pufoaică. Nefăcând totuşi prea mare caz de distincţia pe care o primise pe front, odată cu felicitările regelui Mihai şi ale generalului Avramescu, comandantul corpului de munte, care-i strânsese cu adevărat mâna (generalul Mociulski îl bătuse chiar pe umăr, după eliberarea Basarabiei, când venise acolo, pe linia frontului, însoţit de mareşalul Antonescu şi de generalul Dragalina), spre deosebire de alţi veterani din leatul său, care, atunci când se duceau la alegeri, având pe listă unicul candidat al unicului partid, nu-şi atârna pe piept niciodată decoraţia aceea, cum o făcea în mod pompos şi iresponsabil colonelul Bardac, alături de care trecuse prin infernul acelei ambuscade de la Cotul Donului. Chiar şi pe timpul lunii lui cuptor, când canicula era în toi, de vreo treizeci de ani umbla în perechea aceea de pantaloni de culoare brună, concepuţi în stilul uniformelor purtate de către ofiţerii SS, făcuţi dintr-o cânepă foarte rezistentă, cu excepţia peticelor din fund ce săreau în mod strident în ochi, căci, nemaigăsind ceva asemănător, fusese obligat să-şi coasă un material de altă culoare. Singura lui lozincă, la fel de mobilizatoare ca şi cea marxisto-leninistă, puţin modificată, ce e drept, era: *Ciorditori din toate ţările, uniţi-vă!* Ca şi Pliuşkin, cruciatul ce-şi regreta supravieţuirea, nu iubea pe nimeni, luându-şi la goană băiatul şi cele două fete pe care le avea. Cunoscându-i prea bine parcimonia, dac-ar fi dat vreunui copil măcar o fondantă sau o halviţă, cred că timp de trei ani nu l-ar mai fi apucat somnul. Pe vremea când încă mai trăia Miţa, soţia sa, boteză un copil, punându-i acelaşi nume: Ghiţă, zis mai târziu şi Năritu, din cauza unei cicatrice, rămase de-a lungul nasului, în urma unei lovituri de cuţit, pe care i-o aplicase cineva din lumea interlopă, din care avea să facă şi el parte, căci, o dată cu numele îi dăduse şi deprinderile, *finişorul* său începându-şi cam de pe la vreo

doisprezece ani, când acesta nici măcar nu împlinise majoratul, cariera de ciorditor, spărgând magazine, cu predilecţie alimentare, de unde pleca cu navetele pline cu băutură, peste care mai aşeza şi câteva batoane de salam, eugenia, napolitane, bomboane, chibrituri, ţigări, papiote de aţă, furând, apoi, din maşini, casetofoane, de fiecare dată având ghinionul de a fi prins şi băgat la zdup, astfel, încât, din cei aproape şaizeci de ani pe care-i avea, nu se ştie dacă numărul celor de detenţie nu era mai mare decât cei petrecuţi în libertate, devansându-l chiar şi pe Nelson Mandela, Jan Valjan fiind un dulce copil în materie de penitenţă, graţie talentului moştenit de la naşul său, căruia nu înceta să-i aducă omagii, sărutându-i, cu o pioasă recunoştinţă, mâna, la sfârşitul fiecărei scrisori pe care i-o trimitea din puşcărie, cu toate că nu-i dăduse nimic niciodată, dar nici el nu-i pupase mâna naşului, purtându-i, în ciuda proverbialei sale zgârcenii, toată stima şi respectul pentru talentul pe care-l moştenea, făcând din asta o carieră, scriind încă de la începutul scrisorii, ca şi-n ziarele mobilizatoare de pe vremea comuniştilor, mai sus amintita lozincă. Ca o culme a ironiei nu se ştie pe ce îşi consuma ghiujul pensia, cea de ceapist şi de veteran de război, căci nu fusese văzut niciodată cumpărând măcar o pâine, hrana lui zilnică fiind vrăbiile şi porumbeii sălbatici pe care îi ademenea într-o capcană unde zvârlea câteva boabe de porumb. Ceea ce era şi mai absurd, întrecând orice imaginaţie, atunci când una din fiicele sale venea în vizită tocmai din Milano, căci se căsătorise cu un italian, patronul unei fabrici de pietre abrazive, cunoscându-l într-o vară pe plaja Mării Negre, era că şi după plecarea acestora lăsa să se mucegăiască calupurile de brânză, rotocoalele de caşcaval, batoanele de salam de Sibiu, măslinele, icrele de Manciuria în vid, trecute cu complicitatea funcţionarilor prin vamă şi alte alimente de care nu se atingea, stând la pândă cu mâna pe aţă, trăgând-o, atunci când naivele păsări ale cerului făceau imprudenţa de a ciuguli boabele aruncate pe fundul capcanei. Cu puţin înainte ca evenimentele mult aşteptatului decembrie să fi avut loc, fiica sa îi făcuse chemare, invitându-l în patria lui Dante Aligheri. Urma ca ceapistul să plece la bordul unui Charter, aşa cum fusese sfătuit, dar ciufutul, din teama de a nu fi mâncat de rechini, cuprins de o sumbră presimţire, căci avea în faţa ochilor imaginea avionului ce se prăbuşeşte în apă, pentru o mai mare siguranţă, refuzase, preferând călătoria cu trenul. Pe drum, la graniţă (Tu-l în cur pă mă-sa p'ăla care te minte, avea să-i povestească colonelului), securiştii l-au dezinformat, urcându-l într-un tren, al cărui itinerariu era invers decât cel normal, admirând peisajul prin fereastra vagonului, fără a avea nici măcar cea mai vagă bănuială, trecând prin micuţa gară construită de Anghel Saligni a

Râmnicului Sărat (prin care trecuse odinioară şi Tolstoi), gară pe care n-o recunoscuse, deşi în fiecare primăvară, de când fusese lăsat la vatră, călcase pe dalele acelui peron, traversând şinele de cale ferată, uitându-se într-o parte şi alta cu teama de a nu fi călcat de tren, grăbit să prindă rata, cu un sac în care guiţa un godac cumpărat din iarmaroc. Fericit că se îndepărta de locurile acelea, şi că va vedea Italia, unde va face o baie la duş, căci de când se întorsese din război, în afară de-a se bărbieri, tot cu un brici, şparlit şi el din valiza unui camarad, trupul său nu prea luase contact cu apa, într-un târziu îşi desfăcu bocceluţa, scoţând de acolo o felie de şuncă, una de brânză, o ceapă şi câteva felii de mămăligă tăiate de acasă, căci între timp, după atâta călătorie, i se făcuse foame. Şi apoi, să cobori cu mămăliga şi cu ceapa în gara din Roma, unde fiica sa îl aştepta, ar fi râs şi gâştele Capitoliului de el. Adormi în cele din urmă fericit, cu capul rezemat de geamul vagonului, fără să-i trecă prin cap că de fapt se apropia de Odessa şi într-un fel de Cotul Donului de unde scăpase ca prin urechile acului. Zgomotul monoton al roţilor de tren, pe fondul căruia aţipise, îl făcu să retrăiască lunga călătorie a prizonierului. Se trezi, aşa cum avea să-i povestească colonelului, prietenului său de-o viaţă, zgâlţâit de mâna păroasă a unui individ, ce stătea aplecat din cauza înălţimii dar şi al compartimentului cu plafonul parcă prea jos. Buimac, se crezu, în sfârşit, ajuns în patria Cezarilor. Fiind o zi de sărbătoare şi coborând de fapt într-un oraş al Uniunii Sovietice (toate acestea aveau loc cu puţin înainte de venirea lui Gorbi la putere), de numele căruia nici măcar nu-şi mai aducea aminte, mai apucase doar să zărească un grup de manifestanţi ce purtau pancarde cu portretele lui Lenin, Stalin, Karl Marx, Engels. În timp ce privea grupurile compacte ce mărşăluiau într-o perfectă cadenţă, un kaghebist, secondat de doi cerberi, cu bastoanele de cauciuc în mână, îşi şi făcură apariţia, apucându-l de braţ şi ducându-l într-un birou aflat pe peronul gării pe care apucase să-l părăsească îndepărtându-se vreo câteva sute de metri. Acolo, în încăperea aceea, unde, la un difuzor agăţat pe perete, se putea auzi o arie a lui Şaliapin din Don Quijote, zdrahonii i-au tras o papară soră cu moartea, rupându-i paşaportul şi trimiţându-l ramburs, cu mandat de primire, lecuindu-l pentru totdeauna de a intenţiona să mai fugă din ţara sa. Presimţindu-şi sfârşitul îşi pregăti de moarte costumul de ginerică, mâncat de molii şi cam ros pe la guler, căci între timp mai fusese purtat pe la diferite sărbători ale recoltei, cum era **CUASC**-ul, ce se ţinea imediat după treieratul grâului şi unde, pe o scenă improvizată în aerul liber, cântase şi el din toată puterea bojocilor, înconjurat de notabilităţile satului, cu un avânt revoluţionar, cântece patriotice, odată plecând, alături de un grup de ceapişti, tocmai la Sinaia, unde vizitase

Castelul Peleş, moştenire a regelui Mihai I de la tatăl său Carol al II-lea, transformat de comunişti în obiect de turism. Impresionat de frumuseţea clădirii, în faţa căreia făcuse şi câteva fotografii alături de preşedintele colhozului şi ai altor fruntaşi în întrecerea socialismului, de câte ori vedea pe perete tabloul acela trăgea câte o înjurătură birjărească la adresa familiei de Hohenzolern, scuipând cu năduf: Ptiu! Huideo. Neintroduşilor. Viniticilor. Anafura mamilor voastre de bandiţi. Tu-vă muma-n cur de hoţi (sic!) cu clica voastră cu tot. L-aţi arestat pe Antonescu şi l-aţi trimis la moarte, în timp ce voi, spurcaţilor, vă băteaţi pe umăr cu generalii ruşi, aplaudând scamatoriile lor. Nota Bene: Cu câteva zile în urmă, în timp ce îşi peria costumul acela (era prin '91), văzu la televizor o peliculă din Arhiva Naţională, în care majestatea Sa, regele Mihai I, bătea din palme în faţa ofiţerilor ruşi ce jucau Cazaciocul într-un ritm din ce în ce mai îndrăcit. Că plana suspiciunea morţii, ce avea să survină la câţiva ani de la cele povestite mai sus, datorate acelei bătăi administrate cu simţul răspunderii de către cei doi cerberi, nu se mai ştie. Abia după trecerea lui la cele veşnice, avusesem bafta lui Agamiţă Dandanache de a intra în posesia unei scrisori, trimisă din Milano de fiica sa, din care aveam să aflu unele lucruri aproape neverosimile privind comportamentul său. Pe un ton de o transparentă revoltă, încă de la începutul epistolei, aceasta-i reproşa faptul că se înhăitase cu o ţigancă, care nu făcea decât să-l mănânce de bani. Şi barem dac-ar fi fost numai atât, dar se mai dusese şi buhul prin sat, privind escapadele sale amoroase, făcându-se, tocmai acum la bătrâneţe, de râsul lumii, căci, după cum o ştia, gura lumii n-o putea astupa decât pământul. *Dragă tăticule!* scria aceasta. *Ţi-am promis de-atâtea ori, te rog eu să-ţi bagi minţile-n cap, dacă nu voi veni urgent în ţară şi te voi lua cu forţa aici în Italia. La anii matale în loc să mergi duminicile la biserică ţi-arde de muieri?! Şi barem dac-ar fi fost vreuna mai de doamne ajută care să te spele şi să-ţi facă de mâncare, dar ţi-ai găsit tocmai o ţigancă hoaţă, unsă cu toate alifiile, despre care-am auzit c-a făcut şi puşcărie şi numai câinii n-au f... (...) Am auzit că ţi-ai luat un pikup, sau l-a adus magraoanca de la ia de-acasă, căci toată noaptea se aude din drum cântând, acolo, la matale, numai geamparalele Monicăi Puceanu, Dona Gheorghe Siminică, Gabi Luncă, Cleopatra Melidoreanu, Ileana Sărăroiu, Toni Iordache, Efta Botocea, Ion Lăceanu, Cristache Ciolac, Marcel Budală, Ilie Udilă, Petrică Motoi, Nicolae Turcitu, Grigoraş Dumitru, Fărâmiţă Lambru, ca să citez o mică parte din ei, sub bagheta lui Budişteanu, toţi başauri, unul şi unul, ce-l gâdilă la c...e pe Ceauşescu, atunci când acesta nu se află în vizită de lucru. Te rog să-mi ierţi limbajul nepotrivit al unei fiice faţă de părintele ei, dar ce-am auzit despre matale m-a scos aşa de tare din sărite, încât n-am mai*

rezistat, aşa că iată-mă dezbrăcată de caracter. Cine mi-a adus la cunoştinţă despre toate aceste aventuri este treaba mea, am eu oamenii mei, care, chiar dacă nu fac parte din serviciile secrete ale ministerului de interne, sunt mai ai dracului chiar şi decât mosadul israelian. Ca să-ţi demonstrez cât de bine sunt pusă la punct, ştiu că gaşperiţa asta plină de şmecherii seamănă cu Sarita Montiel, o adevărată starletă, ce a reuşit să-ţi sucească mintea, dansând din buric, văzându-te aşa de prost, căci nu eşti nici primul şi nici ultimul pe care-l fraiereşte, mâncându-i banii. Să nu mă-nţelegi greşit, căci eu nu vreau să-ţi institui un embargou privind geamparalele şi cu atât mai puţin relaţiile cu vreo femeie, sunt sătulă de câţi octogenari libidinoşi am văzut şi pe aici, dar nopţile nedormite şi băutura te vor da cât de curând gata, aşa că n-ar fi de mirare s-aud cum vei sfârşi printr-o congestie celebrală, sau vreun infarct miocardic, ştii doar foarte bine că încă mai profesez meseria de asistentă într-o clinică, aici, în Milano. În definitiv poţi face ce vrei cu viaţa matale. Puteţi să vă puneţi şi pirostriile, dar să ştii că la ritmul în care-ţi impune ţiganca să dansezi, nu m-ar surprinde s-aud c-ai mierlit-o cu nasu-ntre ţâţele ei. (...) Poate crezi că totul nu este decât o invenţie a mea. Pentru a nu pune nimic la îndoială din tot ce ţi-am scris aici, iată şi un pasaj dintr-o scrisoare, pe care tocmai am primit-o, pasaj pe care ţi-l redau cuvânt cu cuvânt: Şi cum îţi spuneam, au urmat alte câteva melodii în cunoscutul şi inconfundabilul stil al folclorului nostru, cu nervozitatea arcuşului şi răpăiala degetelor pe claviatura acordeonului, numit, dacă nu mă-nşel, în termeni de specialitate, staccato, printre care mai apărea şi câte una, a cărei cantaţie era ceva mai lentă, ce predispunea la o parşivă melanholie, cum era, ca să-ţi faci o ideie, Inel inel de aur, Deschide gropare mormântul, Anii mei şi tinereţea. Ghiţă, zicea cioara aia, mânca-ţi-aş p...a, ascultă acuma o melodie de-a lui Dona Dumitru Siminică care-o să te bage-n boale. Câteva clipe în difuzor se auzi zgârâitul acului ce se rotea pe şanţurile goale ale discului, după care începu să cânte başaurul amintit cu o voce şi mai răguşită decât a celei ce pusese discul, scoţând din gâtlejul său o melodie de ţi se făcea pielea găinii pe tine. Cred că şi Pavaroti (la spectacolele căruia nu mă îndoiesc o clipă c-ai fost), l-ar fi privit cu invidie pe sub sprincene, auzindu-l cum îşi scotea din gâtlej durerea sa exprimată în ofuri şi ahturi. Baragladina avea un talent de nu-ţi povestesc, ridicând şi coborând vocea într-un tremolo, pe care, vrei, nu vrei, ascultându-l, te apuca fiorul:

> *Ce-am iubit acum un an*
> *nu mai face nici un ban.*
> *Dar acuma ce iubesc*
> *n-am parale să plătesc.*

Ţi-a plăcut, Ghiţă, mânca-mi-ai p...a! am auzit vocea Paulinei. E, acuma ascultă o geampara de-a Romicăi Puceanu, continuă aceasta. N-o vreau pe Romica Puceanu. Da ce vrei tu mă Ghiţă, să ţi-o iau în gură?! Sunt sătul de Romica Puceanu. Bag-o p-aia cu Fănică Luca sau Lache Găzaru. Păi p-alea am uitat să le-aduc. Hai, bag-o pă Romica Puceanu. Aşa te vreau, mânca-ţi-aş c...le tale de rumân jegos! am mai apucat s-aud, căci, o voce de femeie, macerată, probabil de tutun, groasă, baritonală, ce le devansa şi pe cea a lui Siminică şi Pavaroti la un loc, începu să cânte, luându-l pe aoleu în braţe şi ţinînd-o tot aşa pînă la finalul melodiei, când, sfârşindu-se şi aria Romicăi, se lăsă din nou o tăcere apăsătoare. A fost o tăcere de scurtă durată, căci, după ce se auzi zgomotul unor pahare ciocnite şi apoi urarea femeii: Să trăieşti, măi Ghiţă! începu altă melodie, dacă nu mă înşel chiar a lui Fănică Luca, în orice caz era melodia unui interpret al cărui nume în momentul acesta-n care-ţi scriu această scrisoare-mi scapă:

Foaie verde maghiran, of,
Mă muncesc, puică, de-un an,
Să fac pelinul zahar,
Şi pelinu-i tot amar,
Amar, puică, amar, dragă,
Amărâta-i viaţa-ntreagă.
Pelin beau, pelin mănânc,
Noaptea pe pelin mă culc,
Dimineaţa când mă scol,
Cu pelin pe ochi mă spăl,
Mă spăl să mă răcoresc.
Şi mai rău mă amărăsc, măi.

(...) În fine, îţi scriu toate astea ca să nu zici că nu te-am avertizat. Apropo! Întrebată de terţa, care mă ţine la curent cu toate destrăbălările la care voi doi vă dedaţi acolo până-n zorii zilei, ascultând acordurile vijelioase ale lui Onoriu, dac-ar fi de acord s-o iei de nevastă, răspunsul ei dispreţuitor a fost la înălţimea divei amintite mai sus, fiind însoţit de nişte grimase, pe care nici măcar n-a avut bunul simţ să şi le mascheze, cum că nu dă doi bani pe un boşorog ca matale, ba mai mult: nu i-aş da nici măcar să-mi sugă tampoanele de vată îmbibate (ce scabros), în sângele menstrual, au fost chiar cuvintele ei. Scopul ei, ţi-am mai zis, este să te pape de bani şi să te lase cu ochii-n soare. Nu te mai întreb dacă-ţi face mâncare, sau dacă a dat măcar o dată cu mătura prin casă. Cât despre spălat pantalonii ăia jegoşi, pe care-i porţi de pe vremea

când încă mai trăia mămica, nici nu mai îndrăznesc să-ți amintesc. (...) Știu că nici matale nu ți-a fost așa de ușor să stai mai mult de doisprezece ani, cât a mai trăit mămica, paralizată la pat, cu un singur rinichi și cu un furtun scos prin burta prin care-mpingea mâncarea ca să se hrănească. Nu o dată m-am rugat în biserică, atunci când plecam de la serviciu, sau duminicile, când eram liberă, și mă duceam împreună cu soțul meu Mario la Roma, căzând în genunchi în mijlocul catedralei Sfântul Petru și implorându-l pe Dumnezeu să-ți dea sănătatea și puterea de a avea grijă de mămica mea dragă, care-a plecat așa de devreme dintre noi. Ehei, numai eu știu câte sacrificii am făcut ca să găsesc pe cineva prin care să-i trimit medicamentele acelea pe care trebuia să le ia la timp. De fiecare dată când veneam în vizită, îi aduceam cașmere scumpe, arăbeși și eșarfe originale, cumpărate de la firme de renume, numai ca s-o văd și pe ea bucurându-se, deși știam că nu le va purta niciodată. Cine și-ar fi putut închipui că toate acele lucruri, inclusiv pardesiul nou nouț, pe care nici divele de la Cannes nu și l-ar fi permis, într-o zi le va purta magraoanca, sulemenindu-se cu ele? Acuma înțeleg eu de ce-mi ziceai mereu: Pina! Nu știu ce am, dar de la o vreme nu mă simt prea bine. Aș vrea să fac niște analize și, dac-o fi cazul, chiar să mă internez, așa că te rog să nu uiți să-mi trimiți prin prietenii tăi, care mai vin prin țară, niște cafea braziliană și mai ales țigări mentolate. Știi și tu cum e aici, la noi, în România: doctori-ți cer de la obraz. (...) Câtă dreptate a avut persoana care mă ține la curent cu tot ce faci tu acolo (ți-am spus că nu-i dau numele, deși o cunoști și matale la fel de bine ca și mine): Moșul este voinic, sănătos, roșu-n obraji, scria ea. N-are figura cuiva care să sufere de ceva. Cu căciula aia mare și țuguiată pe care n-o lasă nici măcar pe timp de vara din cap, semănă cu Matei Basarab. (...) Vasăzică, nu pentru a-ți căuta sănătatea îți trebuiau pachetele acelea de cafea și de țigări mentolate, ci pentru matracuca aia de Paulina! Să mă fi tăiat cineva, căci așa ceva nu mi-ar fi putut trece prin minte. (...) În loc să plătești pe cineva să care apă, și să-i dai două găleți de pomană, ca în felul acesta să aibe ce bea și morții, căci, trecând vămile văzduhului, cea cu care ți-ai legat destinul, aducându-mă pe lume, o fi sărăcuța de ea, pe acolo, pe unde s-o fi aflând, însetată, sau, dacă tot nu te-ai dus niciodată la mormântul ei cu o lumânare, să fi trimis baremi pe cineva să smulgă buruiana și să tămâieze locul unde mămica mea dragă își duce somnul de veci, matale-ți arde de... (...) Dealtfel, la câte am scris aici, nici nu sunt sigură că vei citi această scrisoare, căci, foarte probabil, ea va fi interceptată de către lingăii lui Ceaușescu, cei care în loc să te-ndrume spre Italia, te-au trimis în Uniunea Sovietică. Epistola, plină de reproșuri, uneori de-a dreptul frivole, nu se oprea aici. *În fine,* scria spre

finalul scrisorii, *nu vreau să-ţi mai amintesc de pensie, căci sunt banii matale pe care-i meriţi după o viaţă chinuită de atâta muncă şi nici de cafeaua, ţigările mentolate şi sticlele acelea de wiski pe care ţi le-au adus băieţii aceia, aflaţi în drum spre Panciu şi pe care tu le-ai dat pe p...a ţigăncii, dar ştii foarte bine că ultima dată, când am venit în vizită, am schimbat 300 de dolari. Ce-ai făcut cu ei?!* În afară de colonelul Bardac, de ani de zile nu-i mai călcase nimeni bătătura, în care, după moartea soţiei sale, se instalase urâciunea pustiiri. Văzând vehemenţa cu care fiica sa îl ameninţa că n-o să mai vadă de la ea nici măcar un firfiric până n-o va termina cu starleta aceea de etnie romă: *(...) să-ţi fie ruşine (...) în locul matale mi-ar fi crăpat obrazul (...) ai făcut din casa aceea traftir,* preocupat de inventarea vreunei posibilităţi de a face rost de ceva parale, căci, ţigările, cafeaua, sticlele de whisky şi chiar şi valoarea a trei sute de dolari, transformaţi în bălceşti albaştri, pe care fiica sa îi lăsase cu ocazia ultimei vizite (în fiecare vară venea însoţită de milanez într-un Alfa Romeo), bani ce se duseseră, ştia el prea bine pe ce, îi veni în cele din urmă şi ideea salvatoare, cerându-i camaradului său de arme un împrumut de câteva sute de lei, cu care, argumentase el, voia să-şi cumpere nişte căpriori. Stai fără nici o grijă. Într-o săptămână, ptiu, ptiu, ptiu, ptiu, ptiu, scuipă pe buricele degetelor, ai banii înapoi. Săptămâna trecuse. Veniseră Blagoveştenii. Trecuse şi duminica a patra a sfântului Ioan Scărarul, însemnată în calendarul ortodox cu roşu, căzând într-o zi grea de iarnă, spulberând zăpada şi el tot nu se sinchisea să restituie împrumutul acela. Pe la jumătatea lui martie, când avusese loc vindecarea slăbănogului din Capernaum, trăgându-şi ciubotele, în care se cuibăriseră şoarecii ce forfoteau pe sub pat, colonelul Bardac se hotărî să înfrunte nămeţii. Viscolul, care nu încetase de câteva zile, îi astupă din nou cărarea, pe care o desfundase de câteva ori, dar zăpada spulberată se punea la loc, ridicându-se şi mai înaltă, fărâmicioasă, greu de aruncat cu lopata, lucru care-l descurajă, gândindu-se că, la întoarcere, n-ar fi putut nici măcar să deschidă poarta, pe care, mai mult ca sigur c-ar fi găsit-o blocată, rămânând pe dinafară. Sosi şi prima duminică din luna aprilie a sfinţilor mucenici Teodul, Agatopod, Claudie, Diodar, Nichifor şi Serapion. Nici un semn. Banii aceea, pe care colonelul i-i oferise sub formă de împrumut, avea să-i recupereze la calendele greceşti. Cu toate astea, ani de zile, cei doi veterani, căpătaseră obiceiul de a sta sub nucul acela bătrân, ghemuiţi, fiecare pe câte un taburet cu picioarele evazate, obişnuind să ciocnească pahar după pahar, golind conţinutul chihlimbariu al unui vin făcut din strugurii tămâioşi, amestecaţi cu zaibărul şi terazul autohton, cules în toamnele târzii, când pânzele de păianjen, peste care se aşeza bruma căzută peste noapte, păreau nişte mileuri suspendate.

Greierii amorţiţi, din cauza nopţilor răcoroase de toamnă, abia dacă-şi mai dezmorţeau elitrele cântătoare la razele de peste zi al unui soare din ce în ce mai anemic. Nemaiavând ce să polenizeze, albinele tăbărau pe ciorchinii de struguri ce conţineau o apreciabilă cantitate de zaharină, în care, nu de puţine ori, mureau alcoolizate, fiind terciuite, cu otrava lor cu tot, în ceea ce avea să ajungă una cu băutura aceea. Mai era ceva timp până când iarna, cu viscolele sale siberiene, avea să se instaleze din nou. Rar de tot, aproape o frunză la o mie de ani, cum o spusese odată un poet, se desprindea din coroana uriaşă a nucului, care abia începea să se-ngălbenească, căzând peste spinările încovoiate ale celor doi veterani. În fiecare duminică colonelul Bardac putea fi văzut ridicându-şi bastonul plin cu noduri, făcut dintr-o creangă de alun îndoit la capăt, baston pe care, tot învârtindu-l ca pe o elice pe deasupra capului, într-un viitor foarte apropiat, avea să-l ridice la ceruri cu viteza unui supersonic. Hai noroc, leat! saluta veteranul, în timp ce se chinuia să-i tragă zăvoarele. Era singurul care cunoştea tot schepsisul acelor încuietori. Te pomeneşti că ăsta a venit după banii ăia! era primul lui gând ce-i trecea prin minte. Posac cum era, mai tot timpul, îi făcea semn să ia loc pe unul din acele scăunele, dedesubtul nucului bătrân, ce emana un miros puternic de iod, punându-i în tăcere în faţă carafa cu vin. Deşi păgubit, cheful de vorbă a colonelului părea să-l scoată din sărite. Mai ţii minte leat, începea acesta în mod invariabil, cum de atâta spaimă ţi-ai pierdut şi casca din cap? Gloanţele venite dintr-o parte şi alta treceau pe lângă urechile noastre ca nişte albine. Prrr, prrr, prrr, prrr, prrr, trăsneau puştile nemţilor dintr-o parte, pac, pac, pac, pac, pac, clănţăneau şi mitralierele ruşilor din partea cealaltă. Şi noi la mijloc. Ţii minte cum m-ai luat în braţe, cu ochii holbaţi, cu faţa transpirată, plină de praf, plângând în hohote ca un copil?! Ţipai ca un disperat la mine: Coşcoleo, aici ne va putrezi oasele! Iată-ne ajunşi boşorogi. Aşa ne-a fost scris nouă să nu murim pe pământ străin, cum au murit marea majoritate a fraţilor noştri de arme. Hai noroc, leat! După disertaţia colonelului cei doi tăceau. Tăcerea aceea era un fel de remember la adresa combatanţilor care n-aveau să se mai întoarcă niciodată de pe întinsele stepe calmuce. Îmbrăcat într-un costum de velură verde, cam adus de spate, odată cu trecerea timpului, colonelul Bardac, căpătase aspectul unui bătrânel ce amintea de sobrietatea valeţilor de la vechile curţi regale. I se spunea aşa nu pentru s-ar fi întors de pe front cu un astfel de grad ci pur şi simplu asta era porecla lui. După caterisirea dascălului, care, fiind şi prea tânăr, nu-şi putuse înfrâna apucăturile laice, fusese cooptat în comitetul bisericesc, unde cânta în strană, ca şi Anton Pan, polieleuri, axioane şi doxologii. Tot el vindea şi lumânări enoriaşilor, lumânări pe care le

rupea la un capăt cu dinții, stând la o măsuță, aflată în pridvorul bisericii, mestecând ceara sub privirile sfinților, care-l vedeau cum dădea la o parte mărunțișul pentru o cinzeacă de rachiu cumpărată de la Mitică Papuc, gestionarul cu un ochi de sticlă. Uneori, atunci când clopotarul nu era de găsit cu nici un chip, mai bătea și clopotul, al cărui zgomot se reverbera pe deasupra salcâmilor înfloriți și al mirosului de iasomie, amestecat cu cel de baligă, în care locuitorii staniței Tatarki, cojani valahi, aflați în plină câmpie a Bărăganului, își duceau pașnica lor viață. Proaspăt bărbierit, cu obrajii scofâlciți, mirosindu-i în permanență a levănțică, cu mersul sprințar, colonelul Bardac (Barbu M. Cristache, pe numele său adevărat), era omul cu trei decorații: cea primită pentru faptele sale de eroism împotriva bolșevismului, după eliberarea Basarabiei, chiar acolo pe buza tranșeii, pe care n-o mai predase superiorilor săi după întoarcerea armelor, purtând-o toată viața pe sub reverul hainei, cea de-a doua, tot militară, pentru eliberarea de sub jugul fascist, semnificând antiteza celei dintâi și, în sfârșit, ultima, ce-i evidențiau meritele deosebite în întrecerea socialismului, care le anula pe cele două, atârnându-i la piept, fălindu-se, așa la șto, cum îi plăcea lui să zică, până la circumscripția unde aveau loc alegerile unicului candidat al unicului partid. Ca un bătrân profet în deșert, ce-și agită bățul prin aer, obișnuia să trimită (convins fiind că războiul fusese vândut la Yalta), prin eter ogive verbale retroactive: Paștele mamelor voastre de hoți, vizând abominabila sferă de influență ai celor trei bandiți: Roosvelt, Chorchill și Stalin, care-l anihilaseră pe cel de-al patrulea. Odată, colonelul Bardac, venise cu un buchet de busuioc direct de la biserică, pe care-l ținea în mâna în care odinioară ținuse și ZB-ul acela. În timp ce stăteau, ca de obicei, acolo, la umbra nucului, pe drum se auzi hodorogind o căruță acoperită cu un coviltir. Butucii strâmbi și neunși scârțâiau într-un mod jalnic. După tăblița cocoțată în spatele coviltirului, făcut dintr-o rogojină roasă, zdrențuită, acoperită cu un celofan rupt și el pe alocuri, pus acolo din precauție, ferind pietrele de var de imprevizibilele ploi fierbinți ale verii, se vedea că negustorul venea de departe. Carul, pe dedesubtul căruia se plimba un câine tras de o gloabă albă, tăvălită prin bălegar, chinuindu-se să urnească coșul arcuit de atâta greutate, fie de sacii cu porumb, fie cu marfa nevândută, înainta șchiopătând agale pe ulițele satelor, aflate în vasta câmpie a Bărăganului, venind, așa cum scria cu niște litere chinuite, tocmai din Calvini. Se auzi vocea unuia care striga, umflându-și pieptul, asemenea unui tenor, prelungind cuvintele: Var, var, vaaar... Hai la vaaaaar! Stai mă nene, se auzi o voce de femeie. Hodorogitul roților încetară. Odată cu încetarea scârțâitului se făcu o liniște și mai apăsătoare. Prin aer se auzi fâlfâitul unor guguștiuci ce se giugiuleau. Frunzele

nucilor încremeniseră şi ele. De acolo, de la umbra răcoroasă a falnicului copac, cei doi ascultau cu atenţie loviturile pietrelor de var pe care mocanul, cu nişte sprincene stufoase, le turna unei rumânce gălăgioase, de pe talgerul cântarului, în poala sa. Ia uite... M-aş câca-n pietrele tale. Ăsta-i var?! Ţi-am dat o dublă de porumb şi tu-mi dai... se auzi vocea nemulţumită a femeii. Ho, creştino, nu te mai umfla aşa! Ia de-aici, încercă negustorul de var, cu vocea sa baritonală, s-o împace pe cea nemulţumită. Cumă-n..., începu femeia şi mai revoltată. Na! Mai na! încercă acesta s-o potolească, aruncând-i în poală încă vreo câţiva bulgări crăpaţi de var nestins, fără a-i mai pune pe cântar, lăsând-o pe ciodănitoarea muiere, acolo, în mijlocul drumului, bombănind. Plesni cu biciul pe spatele calului alb, jigărit. Cu mare greutate gloaba se urni din loc, lovindu-şi coastele jupuite de hulube, relund jalnicul scârţâit. Din coviltirul său omul întoarse capul, privind pe deasupra înapoi, văzând-o pe femeie stând înţepenită tot acolo, în locul acela, unde făcuse tranzacţia. Ptrrr! făcu acesta, oprind din nou căruţa în loc. Tu-i crucea mă-si. Cărpănoasă mai eşti, măi femeie! Vino să-ţi dau porumbu-napoi. Staţi-ar stâlpii la cap să-ţi stea, zise aceasta, şi-i întoarse spatele. Cei doi, care continuau să stea la umbra nucului, ascultând cu atenţie de pe taburelele lor scunde, se priviră unul pe celălalt. O frunză tocmai se desprinse din crengile uriaşe ale nucului, onduland prin faţa lor. Deodată chipul datornicului se lumină la auzul vituperantului glas al femeii care continua să bodogănească. Alege-s-ar praful şi pulberea... Leat, rupse în cele din urmă amfitrionul tăcerea, uite ce-ţi propun eu. Banii n-am de unde să ţi-i dau. Vino mâine pe înserat şi-ţi voi da o muiere. Îl împinse spre poartă, mai mult dându-l afară din curte. Serios, sau vorbeşti la şto cu mine?! se miră colonelul, retrăgându-se cu spatele spre poartă, cu băţul bastonului de alun pe umăr, de parc-ar fi ţinut sapa de care toată viaţa lui nu se despărţise. Nu, nu! Vorbesc cât se poate de serios! Gata leat, mâine seară sunt aici. Grăbită, pe cealaltă parte a drumului, trecea femeia cu poala plină cu var. Colonelul Bardac o salută, scoţîndu-şi şapca soioasă pe dinăuntru din cauza năduşelii, lăsând să i se vadă părul netuns, complet alb, ce-i acoperea urechile. Bună ziua, Stanco! Bună ziua! răspunse aceasta cu o voce clară, parcă prea răspicată faţă de cel ce avusese amabilitatea de a o saluta. După ce că nu mai recunoaşteţi lumea trebuie să zbiere omul la voi chiar şi atunci când vă dă bună ziua, fir-aţi ai dracului, surzilor! bombăni femeia, îndepărtându-se. Vezi c-o să-ţi las poarta deschisă, continuă amfitrionul discuţia, cu privirile îndreptate spre ciupicii transformaţi în papuci ai femeii, care târa mai mult călcâile prin praful drumului, ţinând în poală cele câteva pietre de var, desgolindu-şi picioarele bălane, până deasupra

genunchilor, într-un mod cam indecent pentru anii ei. Câinii îi am legaţi, continuă datornicul, fără să-şi ia ochii de pe târlicii femeii, care avea călcâiele murdare de praf, aşa că intri-năuntru fără să strigi fără nimic. Operaţiunea Walkiria fusese dejucată, cu toate că, veteranul octogenar, intrat parcă la apă, proaspăt bărbierit, obrajii scofâlciţi, mirosindu-i, ca de obicei, a levănţică, cu mersul său sprinţar, deşi, odată cu trecerea anilor, din ce în ce mai crăcănat, de parcă şi-ar fi uscat izmenele pe butoi, învârtind bastonul prin aer cu agilitatea lui Fred Astaire, venise cu nelipsitele-i decoraţii la piept, în speranţa că va trage ceva pe cosor. Adu şi tu leat un cofer ca să-mi fac curaj, începu martirul vizibil emoţionat. Bău un cofer. Mai bău încă unul. Buna dispoziţie a colonelului, alimentată de vin, îl făcu să se lanseze într-un adevărat tir de întrebări, la care tot el răspundea, privind întemeierea Legiunii arhanghelului Mihail (cu care ambii simpatizaseră-n tinereţe), legea pentru apărarea ordinei de stat, pactul de neagresiune electorală încheiat între Mişcarea Legionară, Partidul Naţional Ţărănesc şi Partidul Naţional Liberal. Toarnă leat! îl îndemna colonelul. De-aia-mi place să vin pe la tine. Am cu cine sta de vorbă! Băutura îl relaxa. Privi spre ceasul de pe perete. Se apropia ora zece. Cu paharul în mână, colonelul Bardac, diserta pe marginea testamentului regelui Ferdinand, cuprinzând ultima sa dorinţă, manifestul Crinul Alb, articolul lui Nicolae Iorga: *«Fereşte-te popor al meu, căci mari primejdii ţi se pregătesc»*, Constituţia din 1938, decretul-lege privind înfiinţarea Consiliului de Coroană, scrisoarea lui Corneliu Zelea Codreanu către Nicolae Iorga, asasinarea lui Nicolae Iorga, asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, comunicatul oficial privind asasinarea lui Armand Călinescu, preşedintele Consiliului de miniştrii, decretul lege privind introducerea stării de asediu, Ardealul, Basarabia, Cadrilaterul, Insula Şerpilor, regele Mihai, Odessa, tranşee, gloanţe, avioane, obuze, Cotul Donului, ambuscadă, decoraţie, retragere, capitulare, *Ghitler*, buncăr, Berlin, Yalta, Stalin, *Şorchill*, *Rucsavelt*, Karaganda (acolo, în prizonierat, pe timpul nopţii polare, cei doi nicadori ce visaseră să ajungă în Majadahonda, unde urma să lupte cot la cot cu Moţa şi Marin, alături de republicani, împotriva dictaturii franchiste, îşi tăiaseră venele ca apaşii şi se făcuseră fraţi de cruce), Petru Groza, Ceauşescu. Pssst! Se făcuse 12 noaptea şi porumbiţa nici un semn. Leat, eu am plecat. Şi nef...t şi cu banii luaţi, ştii cum vine vorba aia! Cu cântec înainte marş: *«Sfântă tinereţe legionară»*. Ajuns în întunericul de afară se auzi o bufnitură. Eroul de la Cotul Donului căzu cu rotilele în sus, încât, bolta cerului înstelat se lăsă cu toată greutatea pe tălpile sale. *Fratele Ghiţă* îl fraierise chiar şi pe singurul său prieten. Nu numai banii primiţi sub formă de împrumut de la colonelul Bardac şi

restituiţi la calendele greceşti, sau darurile aduse de fiica sa tocmai din Italia, se volatilizaseră, în schimbul dezmierdărilor cu care ţiganca îl amăgea. Scoate banul, câine de rumân, dacă vrei să-mi vezi p...a, era admonestat, cu nonşalanţa Saritei Montiel în celebrul rol a lui Bizet. Şi hapsânul, fudul de ambele urechi, beteşug căpătat nu din cauza vârstei când în mod natural organele ni se atrofiază, ci din cauza tunurilor şi al aruncătoarelor de mine de 60 de mm cu care luptase pe front, avea să pună la bătaie, nu numai pensia lui de ceapist şi de veteran de război, ci şi banii pentru înmormântare. Astfel parastasele lui aveau să devină o simplă arvună, transformată în ştrampi şi capoturi, căci diva era din ce în ce mai pretenţioasă, încât, ghiujul, ajunsese să-i cumpere ciocolată şi să-i facă cafele cu amabilitatea unui adevărat cavaler, luând-o apoi la ştangă, sau doar mozolind-o. Trăgând perdelele şi camuflându-se nimeni nu văzuse de fapt ce putea el să-i facă acolo, căci, presupunând doar că nu i se mai scoală, nu făceau, nu puteau să facă altceva decât să se satisfacă unul pe celălalt prin presupuse partide de cunilingus, arta camuflajului, amorezatul, învăţând-o de pe vremea când fusese pe front, luptând alături de colonelul Bardac, introducând proiectilele pe ţeava aruncătorului de mine şi schimbându-le atunci când ghinturile se toceau, decalibrându-se, cu o dexteritate demnă de invidiat, ba, luând, în neabătutul drum spre Stalingrad (e drept răniţi) şi doi prizonieri aviatori ruşi, ce se catapultaseră, în timp ce avionele lor, aflate în flăcări, se îndreptau într-un vertiginos picaj cu botul spre pământ, venind cu ei de pe câmp, ţinându-i pe amândoi înşfăcaţi de gulerele vestoanelor, rupându-le în faţa plutonului său tresele şi îngenunchindu-i printr-o simplă şi fulgerătoare figură de jui jitsu, faptă de pe urma căreia nu fusese nici măcar avansat la gradul de fruntaş (decoraţia o primise înainte de invazia Rusiei), căci se reântorsese de pe front simplu soldat, avansarea făcându-şi-o singur prin a-şi lăsa o mustaţă identică cu cea a lui Hitler, mustaţă pe care toată viaţa avea să şi-o îngrijească, ajustând-o cu briciul şparlit din valiza camaradului, brici tocit de atâta ascuţit pe o fină piatră de silex. Să fi fost cu adevărat gestul acela un act de dizidenţă?! te-ai fi întrebat, admirând curajul său de a merge împotriva înfrăţirii popoarelor, dar detestând totodată mijlocul prin care o făcea. Eroismul său nu fusese decât de faţadă, fiind, după câte se părea, un mare admirator al fuhrerului, pe care, idolatrizâdu-l, îşi lăsase mustaţa aceea identică, despre-a cărei semnificaţie, întrebându-l, se făcea că nu te aude, sau n-auzea de-a binelea, căci nu o dată fusese prins cu gura închisă, atunci când se produceau bubuiturile asurzitoare, curgându-i sânge din timpane din cauza presiunii suflului produs în momentul ţâşnirii proiectilului de pe ţeava tunurilor antiaeriene şi aruncătoarelor de mine, rămânând fudul de ambele

urechi, dar cu două pensii, ce-i veneau lunar de pe urma anilor făcuţi în cadrul Cooperativei Agricole de Producţie 7 Noiembrie şi, nu în ultimul rând, cea de veteran de război, din care, la început, rupea câte-o mică parte, satisfăcând micile tabieturi ale amantei sale, fără de care, mai mult ca sigur, nici măcar nu i-ar fi arătat-o. Deşi ne aflam la câţiva ani de la aşa zisa revoluţie din decembrie, părându-i-se prea mică recompensa de pe urma faptului că şi-a riscat viaţa, stând lângă o piramidă de obuze, pe care, dac-ar fi avut bafta ca o ghiulea inamică să le nimerească, ar fi sărit în aer cu întreaga sa divizie cu tot, nu era zi în care să nu se gândească cum să facă să expedieze o scrisoare adresată Comitetului Central. În ce privea reânfiinţarea fostului bloc răsăritean, aşa cum îi mărturisise odată colonelului Bardac, era scenariul unei minţi de-a dreptul scelerate, cu toate că imprevizibila istorie, cu ciclicitatea sa, oricând ar fi putut face de aşa natură, încât, cu adevărat, ruşii să-şi fi făcut din nou apariţia, căci n-ar fi fost nici prima şi nici ultima dată când ar fi încălcat o convenţie de securitate internaţională. Nefiind un convins adept al pactului Nord Atlantic, vociferând împotriva noilor noştri fraţi de peste ocean şi chiar a Pentagonului, în incinta căruia avusese loc idila aceea între Ben Clinton şi Monica Lewinski, fără ezitare, acesta ar fi cerut, în ciuda centenariatului de care se apropia, să fie mobilizat, smulgându-se din braţele amantei sale şi plecând pe front, luptând în numele unei cauze pe care nici el n-o cunoştea, la fel de vitejeşte ca şi în cel de-al doilea război mondial, cu riscul de a se întoarce şi de data asta fără nici o avansare în grad, căci, printr-o inedită stratagemă, ca o replică dată ingratitudinii imaginarilor săi superiori de a nu i se fi recunoscut meritele, s-ar fi lăsat la vatră prin a şi le inventa de unul singur aşa cum o făcuse şi prima dată. Că pleca la război împotriva ruşilor, sau americanilor, tot una i-ar fi fost, principalul era că se ivea la orizont posibilitatea ca factorul poştal să-i aducă trei cupoane de pensii, dintre care două de veteran, în felul acesta putând să satisfacă capriciile amantei sale, pe care, odată întors de pe front, la cei peste o sută de ani pe care i-ar fi împlinit, îmbrăcat în frac şi papion, s-ar fi dus direct în faţa ofiţerului stării civile, încetând de-a mai trăi în concubinaj cu trufandaua aceea, simţindu-se încă în puteri, căci mai avea de trăit până ca cineva (aşa credea el), să-i tragă clopotul şi, dac-ar fi fost nevoie, pentru majorarea pensiei, s-ar fi adresat nu numai Comitetului Central ci chiar şi Marii Adunări Naţionale, neştiind că aceste instituţii ţineau de un trecut îndepărtat, căci, odată cu lovitura de stat din decembrie, fuseseră dizolvate, nu numai acele etatiste forme de guvernământ, pe care încă mai trăgea nădejdea că într-o bună zi Ceauşescu le va restabili, urmând ca într-un viitor foarte apropiat să-şi facă apariţia, reântorcându-se la putere dintr-o ţară ce aparţinea Statelor Emirate

Arabe Unite (unde se presupunea că s-ar fi ascuns), revenind din moment în moment, când apele se vor mai fi liniştit, preluând din nou conducerea şi băgându-i încă o dată la puşcărie pe ţărăniştii şi liberalii, care, în ferma sa convingere, au dus ţara de râpă, plecând, dacă ar fi fost nevoie şi mai hotărât pe front, luptând împotriva tuturor popoarelor, fie că acestea aparţineau **CSI**, fie trupelor **NATO**, din care făceam şi noi parte, căci, în crasa sa ignoranţă, habar n-avea că acum nu se mai făceau încorporări, una din condiţiile de a fi primiţi în rândul ţărilor civilizate fiind şi aceea de a ne forma o armată de elitişti şi de profesionişti. Proiectul de a concepe jalba aceea, privind majorarea pensiei, era amânat de pe-o zi pe alta. După părerea lui, toţi bandiţii de azi, cum era Dinu Patriciu, magnatul petrolului, un veritabil **JR** dâmboviţean, cu afaceri în toată lumea, ce vandalizase ţara fără să înfunde puşcăria, parlamentul cu toate partidele la un loc, cei din Senat şi din Camera Deputaţilor, dar şi întreaga magistratură, cu Ministrul Justiţiei cu tot, ba chiar şi Înalta Curte de Casaţie, ce avea puterea de a demite preşedintele ţării, ar fi meritat băgaţi la ţuhaus. Următorul chilipir pe care şi-l propusese (şi pe care-l vedea ca şi făcut), avusese loc, acolo, în sfântul lăcaş. Era, după câte-mi amintesc, la o săptămână după noaptea învierii. Învierea însăşi fusese un chilipir, cum ar zice Sakespeare. Umplând cu apă cazanul acela de inox, ciordit de pe front şi convertit apoi în alambic, falitul, abia a aşteptat ca părintele să introducă busuiocul în ea, sfinţind-o şi transformând-o în agheasmă, căci îi şi pusese capacul, repezindu-se cu el în braţe, îmbrâncindu-se mai mult, pentru a ajunge la masa aflată în faţa altarului, unde, pe o cuvertură curată, se găsea pasca sub formă de piramidă (era pasca celor întârziaţi), umplându-şi buzunarele, ba chiar ţinând pumnii strânşi încărcaţi cu sfintele cuminecături, prinzând în acelaşi timp în braţe cazanul cu apa sfinţită, din care, oricât de mult s-au rugat babele acelea ce se aflau şi ele acolo, nu se îndurase să dea nici măcar un păhărel, una din ele chiar blestemându-l în sfântul lăcaş, cerându-şi iertare Celui de sus, în timp ce-şi înnoda batista cu cele câteva firimituri de pască pe care abia dacă mai apucase să le adune de pe cuvertura aceea. De data asta *fratele Ghiţă* o făcuse de oaie. Furase cazanul ce aparţinuse odinioară armatei bolşevice, umplut acum cu agheasmă, fără a mai da la nimeni. Unii susţineau că această întâmplare avusese loc în marţea dracului, sau prima miercure după paşti, numită nunta şoarecilor, alţii că fusese joia necurată, deşi, nici unii nici ceilalţi n-avuseseră dreptate, căci, îmi aduc foarte bine aminte, cu o zi înainte fusese Izvorul Tămăduirii, ziua în care curgea singur untul de lemn, toate apele fiind sfinţite. Cei ce beau apa aceasta şi se spălau pe corp se vindecau pe loc. Dealtfel pe toată suprafaţa pământului, după răstignirea Fiului şi

ridicarea acestuia la ceruri, lacrimile Maicii Domnului aveau să se transforme în izvoare făcătoare de minuni, vindecând orice fel de boală. După ridicarea şi a fecioarei Maria la ceruri, femeile, aflate într-o grea suferinţă, se ungeau cu undelemnul acela, trăgând nădejdea că vor fi primite în rai fără a mai fi judecate. Aşa că, a doua zi, câteva babe, care nu apucaseră tămăduitoarea băutură, printre care se afla şi cea care-l blestemase-n biserică, cerându-şi iertare până şi Maicii Preciste, s-au prezentat la poarta lui, implorându-l să le dea şi lor măcar câte o căniţă, căci nu puteau pune nimic în gură până nu se închinau la sfânta icoană agăţată pe peretele de la răsărit şi nu înghiţeau de trei ori din apa sfinţită, pe care hapsânul o luase cu totul, lăsându-l chiar şi pe preot mut, făcându-şi, odată cu enoriaşii, cruce, căci aşa ceva nu se mai pomenise. Hai mă, Ghiţă, dă-ne şi nouă agheasmă, că n-o fi foc! Văzându-le revendicările, se întorsese cu spatele, dispărând în bucătărioara, unde stătea ascuns, pândind ca porumbeii să intre în capcană. Fără a îndrăzni să strige a doua oară, căci au auzit cum le drăcuia, toate femeile acelea, a căror credinţă nu le-ai fi putut-o pune un moment la îndoială, trecute cu mult de şaizeci de ani, se constituiră într-un adevărat grup de greviste, hotărâte să nu plece de acolo din poarta lui, protestând în tăcere, în stilul tibetanilor. Într-un târziu, una din ele, aruncându-şi privirile printre ulucile gardului şi zărind un mănunchi de undiţe rezemate de zidul casei, făcu în şoaptă o remarcă, pe cât de realistă pe atât de maliţioasă: Neam prost! Şi-a umplut buzunarele cu pască. Precis că se va duce să prindă peşte cu ea. La scurt timp Pantelei Procofievici îşi făcu apariţia. Ţinea cazanul în braţe. Ajuns la poartă, îl lăsă uşor pe pământ, dându-şi căciula cât un mertic pe spate, dezvelindu-şi fruntea albă şi oftând: Să n-aud o vorbă. Toată lumea în linişte şi cu banii în mână. Câteva clipe se putu observa în rândul babelor o mică degringoladă. Nici una dintre cele aflate acolo nu s-ar fi aşteptat să le ceară bani. Cea mai în vârstă, de fapt aceiaşi care-l blestemase-n biserică, cerându-şi apoi iertare de la toţi sfinţii şi moaştele celor beatificaţi, nu se putu abţine nici de data asta, dând din nou drumul unui blestem şi mai ascuţit decât primul, dar nu ca acolo în sfântul lăcaş unde ţipase aproape-n gura mare, ci, în şoaptă, ca şi cum s-ar fi rugat, căci dacă ar fi auzit-o, aleluia agheasmă. Săgeta-te-ar cel de sus! Alege-s-ar praful şi pulberea, că câine de om până la tine n-am mai văzut, maică! Din teama de a nu fi auzită, alta, care-o înghioti să tacă din gură, se apropie, întinzându-i un pumn de mărunţiş în schimbul unei ceşcuţe, în timp ce se rugă să-i dea şi ei un pui de smochin, căci, înainte ca samsarul să-şi fi făcut apariţia cu cazanul acela ciordit de pe frontul rusesc, trăsese şi ea cu ochiul printre ulucile gardului, văzând cum tufişurile de smochini se întindeau de-a lungul fundaţiei. Dă mă Ghiţă şi mie un

pui de smochin, să-i fie de sufletul Miţi, că s-a prăpădit, săraca, de tânără, Dumnezeu s-o ierte! Ţi-oi da şi eu, Doamne iartă-mă, altceva la schimb. Preocupat să numere şfanţii nici de data asta n-auzi nimic. Îmbrăcată în negru din cap până în picioare, o băbuţă, încovoiată de spate ca o seceră, al cărei bărbat n-avea să se mai întoarcă niciodată de pe front, se interesă dacă mai avea niscaiva pască. Banii jos! zise alta, arătându-şi gingiile. În acelaşi timp, pe poartă, fără să-l privească, dar auzind zgomotul gologanilor, pe care, cel ce făcea comerţ cu aghiasmă, îi zornăia în podul palmei, împopoţonată ca o păuniţă (era doar Săptămâna Luminată!), cu paşi uşori, se strecură Paulina ţiganca. Nu cucerise Rusia, dar o cucerise pe ea, ţiganca cu părul negru ca abanosul, împletit în două cozi lungi, date pe spate, pe care în ziua aceea şi le tăiase, semănând nu cu Sarita Montiel, aşa cum îi scrisese *ciripitoarea* în scrisoarea aceea fiicei sale, ci (şi asta aş jura-o cu mâna pe Biblie), cu Angela Isadora Duncan, amanta lui Esenin, actriţa care murise în plină tinereţe, ştrangulată de o eşarfă prinsă la roata unui automobil, pentru care, zău că m-aş fi făcut şi eu vânzător de pască şi agheasmă, numai să-i pot privi creţofonata piersică de sub diftină.

"TEZA DE DOCTORAT" - CUM AM DEVENIT PLAGIATOR

ADDÉNDA CORRÍGE LA ISTORIA PLAGIATULUI

MĂRIREA ŞI DECĂDEREA SAU CATACRISURILE LUI ALEXANDRU IPSILANTI

"Istoria Imperiului Otoman, scrie **CONSTANTIN GANE** în **TRECUTE VIEŢI DE DOAMNE ŞI DOMNIŢE**, apărută la Fundaţia pentru Literatură şi Artă, «Regele Carol al II-lea», 1935, este una dintre cele mai stranie din lume. Când stai să cugeţi nu poţi scăpa de chinuitoarea întrebare ce ţi se impune, cum de-au putut Musulmanii cucerii o atât de mare parte a lumii şi păstra atâta vreme cuceririle lor, având însuşiri atât de negative, printre care trebuie numărată în primul rând o totală lipsă de discernământ." Justiţiar fără a fi despot, luminat fără a fi tiran, într-o perioadă prin excelenţă fanariotă, Alexandru Ipsilanti va fi investit în funcţia de Domnitor al Munteniei în anul de graţie 1774. Educat de către părinţi într-o manieră rar întâlnită pe vremea aceea, sub domnia sa, Muntenia avea să atingă o perioadă de maximă înflorire, asemenea neegalatului secol al lui Pericle. Tatăl, care fusese la rândul său un mare iubitor de carte, îi va aranja câţiva dascăli, învăţându-l italiana şi franceza, la care se va mai adăuga şi greaca antică, predată la şcoala Patriarhiei, unde va asimila o serie de alte învăţături. Căsătorit de tânăr cu fata unui fost postelnic -Ecaterina Moruzi- destinul acestui domnitor fanariot va sta sub semnul damnaţiunii. Prin înţelepciunea şi ştiinţa de carte, Alexandru Ipsilanti, acest Pericle valah, via bizanţ, va întocmi, în urma combinaţiei dintre «Obiceiul pământului» şi «Pravila Bisericească», aflate într-o permanentă neînţelegere, combinaţie care dădea şi instrucţiuni de procedură pentru cele trei grade de judecători: «Cremenalion, Departament şi Înaltul Divan», o aşa zisă «Constituţie» (citeşte Hrisov), pe care

nici un alt domnitor până la el (şi chiar şi după), nu va fi în stare a-l concepe. Pe frontispiciul acestui, să-i zicem Hrisov legislativ, (prima constituţie se va înfiinţa abia la 1 iulie 1866 sub domnia lui Carol **I**), va scrie în mod imperativ: "Vai de judecătorul care se va mitui." "Deodată, scrie **GANE** în **TRECUTE VIEŢI DE DOAMNE ŞI DOMNIŢE**, în oraş, la sate, în părţile Dunării şi în părţile muntoase, numai belşug pretutindeni. Dările fură scăzute, veniturile aşezate, lefurile plătite, meseriile sporeau, negoţul înflorea. Dionisie Ecleziarhul, cronicarul vremii, spune: «Darul şi mila lui Dumnezău au intrat în această ţară, cu linişte şi cu pace adâncă, deschizându-se hotarele dimprejur, şi de către Turci nicio supărare nu era. Boierimea sporea întru slujbele ei, neguţitorii se lăţeau în alişverişurile lor la câştig, meşteşugul sporea în lucrarea sa, ţăranii îşi lucrau pământurile lor, nesupăraţi cu greutate de dăjdii, toţi se bucurau şi fără grijă petreceau. Ieftinătate era la mărfuri şi la dobitoace, vitele cu puţin preţ, bucatele cu mai puţin şi cu prea puţini bani îşi făcea omul îmbrăcăminte. Un veac fericit era, care pot zice că altul nu va mai fi niciodată.»" Pentru a exemplifica această neverosimilă, aberantă bunăstare în exces, prin care niciodată naţia noastră nu a mai trecut, cum o spune chiar Dionisie, cunoscute fiind mai degrabă inflaţiile, crahurile, recesiunile, ordonanţele de urgenţă, mazilirile, interminabilele tranziţii, exhaustiva corupţie cu aşa zişii miliardari de carton, aceşti pescuitori în ape tulburi ai originalei democraţii, mult mai familiare decât prosperitatea materială, considerată mai degrabă o anomalie, urmare a imparţialelor legi, ale căror virtuţi ieşeau şi mai mult în relief, luând în calcul, să nu uităm, şi contextul împilării Otomane, ce-şi trimetea diplomaţii şi experţii cu tichie pe cap să facă decontul haraciului, suportat tot de spinarea dromaderiană a dintotdeauna contribuabilului cetăţean român, iată şi demonstraţia adevăratului paradis fiscal, cu relaxarea sa monetară prin care se defineau acele vremuri de demult, o erată de subsol, un compendiu enumerativ a aşa zisului coş zilnic de consum, nu a preţurilor în leasing şi nici a vânzărilor clientelare, ci a realelor preţuri cu care era blagoslovit munteanul de rând: "Şi pentru ca de mirare să fie celor ce se vor afla după noi auzind, voi scrie ceva din preţuri: bou de jug 10 lei, cel ales 12-15 lei; vaca cu lapte 6 lei; calul cârlan de trei ani 8 şi 10 lei, cal bun de călărie 20 lei, iar cel boieresc, telegar, preţul cel mai mare 40 lei; carnea, o para ocaua; vadra de vin 10 parale pe ales; ocaua de vin la cârciumă 2 parale; ouă zece de-o para; gâsca 7 parale; curcanul 10 parale; făina de grâu o para, făina de porumb un ban. Morunul proaspăt de Dunare 4 parale, crapul 5 parale, racii 20 de-o para; icre tescuite de morun 30 parale ocaua; lintea, mazărea 12 parale ocaua; untul 2 parale, tămâia 50 parale ocaua. Postavul de Englitera bun era cotul 8 lei, şiaiul 4

lei cotul. Blănurile de vulpi perechea 22 lei pe ales (nefelele), iar vulpea era un leu, şi altele celea erau ieftine." Neşansa muntenilor fusese că din cei peste 70 de ani pe care avea să-i trăiască Alexandru Ipsilanti, abia şapte va sta pe scaunul Munteniei. Să fi avut domnitorul acesta luminat premoniţia spaţiului Schengen, n-o putem şti. Cert e că Ipsilanti, în afara radicalelor reforme aplicate în justiţie, va elimina vizele, căci cronicarul Dionisie Ecleziarhul o spune destul de clar: "darul si mila lui Dumnezău au intrat în această ţară cu linişte mare şi cu pace adâncă deschizându-se hotarele dimprejur, şi de către turci nici o supărare nu era." Regretul puţinilor ani pe care i-a domnit peste mult prea încercata noastră naţie va fi cu atât mai mare cu cât acesta se dovedi a avea şi calităţile unui adevarat mecena, încercând să scoată poporul din grota ignoranţei. Iată un alt pasaj citat de **GANE** din Hrisovul (aceste monitoare oficiale în fază incipientă) anului 1775: "Ipsilanti, consemnează istoricul, a mai «înfiinţat şcoli şi profesori, cunoscători de mai multe limbi, rânduindu-le lefuri, fiindcă această creştinească ţară este lipsită de învăţătură, de ştiinţă şi de arte care luminează şi folosesc pe popor» " Unul dintre puţinii mecena, ai acelor vremuri, care mai avusese astfel de înclinaţii, fusese Constantin Brâncoveanu, care, în 1698 va înfiinţa Colegiul Domnesc de la Sf. Sava, pe unde aveau să treacă în decursul timpului Simion din Trebizonda, Sevastos Cimilitis, Marcul Cipriotul, Alexandru Turnavitu şi Lazăr Scrivas, acesta din urmă fiind şi secretarul lui Constantin Vodă Mavrocordat. După intrarea forţată în veşnicie a lui Constantin Brâncoveanu, care fusese decapitat împreună cu fii săi, refuzând convertirea la liturghia mahomedană, şcoala Sf. Sava va cunoaşte o inevitabilă decadenţă, doar inimosul continuator Alexandru Ipsilanti făcând posibilă renaşterea, punând la conducere în fruntea sa pe "Neofit Cavsocolibitis, comentatorul lui Homer, precum şi pe alţi nouă profesori pentru matematici, ştiinţe istorice, geografie, latină, franceză şi italiană." Bineanţeles, la o aşa de înaltă educaţie aveau acces, *precum atunci aşa întocma*, vorba autorului Uvedenrodelor, doar odraslele boierilor, oamenilor de rând, pauperilor, calicimii, cele spirituale fiindu-le practic inaccesibile. În completarea acestei şcoli, la puţin timp se va mai ridica încă un lacaş de cultură, numit Sf. Gheorghe, unde "copii oamenilor mai nevoiaşi se căzneau şi ei să desprindă de la bieţii dascăli români pe az-buchi-vede-glogoli". Pedagogul celor două instituţii, cu marea şi sfâşietoarea sa sensibilitate lirică, era (cine altul?!), poetul molipsitoarelor jeluiri, lamentatorul de profesiune, canţonierul primelor amoruri defuncte, fatidicul Ienăchiţă Văcărescu. Împreună cu alţi boieri (dizidenţi sub alte domnii), aceştia îl vor sprijini şi vor fi alături de Ipsilanti la toate încercările sale de "reformă şi de îmbunătăţiri sociale şi culturale". Dealtfel

aedul ofurilor şi ahturilor, adesea exaltante, se va dovedi a fi un bun mediator, chiar în viaţa personală a lui Ipsilanti, căci, flerul sau diplomatic, dublat de darul unei oratorii sublim bombastice, va scăpa de la pieire întreaga familie a fanariotului, ce fusese, graţie poetului, doar mazilit şi trimis în exil la Curu Cişme. Pe toată perioada domniei sale, de remarcat va fi modestia, paradoxala sinceritate, bunele intenţii ale Domnitorului (**LEX ET HONOR**), care va locui ca simplu chiriaş într-una din casele Brâncoveneştilor, Vechea Curte Domnească fiind practic imposibil de locuit. "Aceea casă a Brâncoveanului în care a locuit Ipsilanti doi ani de zile, nu era vechiul palat a lui Constantin Vodă, care pe atunci cădea şi el în ruină, ci casa copiilor săi «a Coconilor Domniei Mele», cea de pe malul Dâmboviţei, în dreptul căreia tăiase tatăl lor artera principală a capitalei, Podul Mogoşoaiei (mai târziu va fi şi una a socialismului: Calea Victoriei [sic! - n. m- **I.I.**]), pentru a face un drum drept spre locuinţele domneşti şi Moşia Brâncovenească de la Mogoşoaia. În acest palat, mare, frumos împodobit, înconjurat de curţi şi de grădini, locuise Constantin Brâncoveanu, singurul nepot de fiu al voievodului decapitat în 1714, şi locuia acum fiul acestuia, Nicolaie. Dar el adăpostise prin anii 1740-50 pe Grigore Ghica al **II**-lea, adăpostea acum pe Alexandru Vodă Ipsilanti şi va mai adăposti între 1842-48 pe Gheorghe Vodă Bibescu." Nota Bene: Avertismentul autorului, privind conservarea clădirilor şi monumentelor istorice pe care încă din 1935 acesta le va deplânge, va fi destul de întemeiat, căci, totala lipsă de respect ai urmaşilor faţa de aceste clădiri se va acutiza odată cu trecerea timpului, atingând cote delirante, cazul în speţă fiind cu atât mai regretabil cu cât urmaşii urmaşilor lui Ipsilanti nu vor cunoaşte fie chiar şi viaţa lui de simplu chiriaş. "Era deci, continuă cronicarul, un fel de curte domnească, şi în tot cazul un monument istoric. În 1912 deşi cam dărăpănată, casa era încă întreagă, şi cum stătea acolo singuratică şi tristă pe malul apelor gârlei, ea părea pe lângă moderna şi impunătoare clădire a Palatului de Justiţie, o duioasă amintire a trecutului şi o batjocură a nepăsării făuritorilor României. Dar aşa cum stătea tot mai bine decât deloc. Căci într-o bună zi a pomenitului an 1912, asasinele târnăcoape ale administraţiei comunale se puseră în mişcare şi desăvârşiră în câteva zile opera de distrugere, pe care îi trebuise timpului 200 de ani pentru a o înfăptui. În locul «Casei Coconilor Domniei Mele» se săpară fundaţiile unui palat al Senatului, care n'a mai fost clădit niciodată, fiindcă era zor nevoie de-un ştrand şi de-o cârciumă la Snagov." (Subscriem retroactiv, chiar dacă peste un veac, acestui protest.) Prosperitatea Munteniei, ca să respectăm prin comprimare epica lui **GANE**, permitea în cele din urmă şi construirea unui palat nou, o nouă Curte Domnească. Pus în nobila slujbă a cetăţeanului, pentru

care se sacrificase până atunci, Ipsilanti va ordona ridicarea unei noi şi impunătoare clădiri. Din motive de spaţiu, vom trece peste detaliile şi minuţiozitatea arhitecturală, cu care un cunoscut cronicar român, odată ajuns în străinătate, folosea pasul ca unitate de apreciere a valorii artistice. Pe scurt lucrarea va dura aproape doi ani, costând "300 de pungi", fiind amplasata pe "Dealul Spirii, pe locul viilor Mănăstirii Mihai Vodă." Cum va fi însă de aşteptat, clădirea stârni şi invidii, cu atât mai mult cu cât Suveranul începu a benchetui. "În deosebi de vestite, scrie memorialistul, erau mesele lui Ipsilanti, a cărui bucătar şef, Louis Etienne Meynard, gătea nişte «frais a la franqaise» de scotea din minţi nu numai pe boierii divaniţi, dar şi pe înaltele feţe bisericeşti, care posteau în urmă câte o săptămână ca să le ierte Dumnezeu atare păcate spurcate." Transfugul Meynard, aciuiat aci la Curtea Domnitorului valah, te omora cu zile din cauza atâtor bucate puse în faţa mesenilor. Cloaca greco-fanarioto-bizantină se năpustea asupra prăzii asemenea lupilor înfometaţi. Mai târziu, scrie **GANE** într-o notă de subsol, printr-o scrisoare adresată ministerului afacerilor străine din Paris de către ambasadorul lui Ludovic al **XVI**-lea la Constantinopol, bucătarul francez, căruia i se dăduse de urmă, va fi demascat: "*Le sieur Louis Etienne Meynard de l'existence ducuel sa famille est inquite, est depuis longtemp chef de quisine de S.A. Prince de Valachie*." Nefiind gurmandă, la aceste meniuri pantagruelice, pe care în mod sinucigaş doar anahoretul Sf. Anton în ispitirile şi halucinaţiile sale şi le-ar mai fi putut închipui, meniuri preparate de un adevărat magistru în materie, nu va lua parte însă şi soţia lui Ipsilanti, care era mai degrabă o fire melancolică, "romantică, visătoare" (somnambulă, am zice noi), plăcându-i "să se plimbe singură prin livezi noaptea la lumina lunei." Mirosuri îmbietoare, capabile, vorba poetului exilat pe o boabă de piper, să determine până şi călugăraşii gastrici să iasă la cerşit, se împrăştiau din mâncărurile preparate de Meynard, bucătarul acesta afurisit, care preferase, nu se ştie de ce, exilul într-o ţară valahă, pe deasupra supusă şi porţii Otomane. Toate aceste agape, cu meniurile sale cosmopolite, capabile să potolească poftele boierilor căftăniţi dar şi ai înalţilor oaspeţi otomani, aveau loc sub privirile celor trei odrasle ale lui Ipsilanti. Trebuie menţionat faptul că pe toată durata povestirii noastre, factorul principal, ce va determina cursul evenimentelor, va fi catastrofala soacră a carismaticului Domnitor - Sultana Mavrocordat - o veritabilă Chiajna, dublată de o Chiriţoaie avant la lettre de sorginte muntenească, "care nu înţelesese niciodată să-i calce cineva peste voie, şi care urma şi acum, bătrână fiind, să-şi tiranizeze familia." Tiranizaţi la rândul lor cu aceiaşi învăţătură de carte, pe care Domnitorul

avusese grijă să le-o dea prin dascăli aleşi aduşi din străinătate, cei trei copii, "Constantin, Dumitru şi Ralu aveau doar 12, 11 şi 10 ani." În ciuda regimului sever în care fuseseră crescuţi, ceva din ciudăţenia solitudinii mamei lor, transmisă în mod patologic, dar mai ales a învăţăturii primite în mod silnic, "exaltară minţile copiilor ţinuţi prea strânşi acasă." Ce nu va şti Ipsilanti, cu toată învăţătura sa, va fi faptul că odraslelor sale ar fi trebuit sa li se interzică accesul la cultură, care uneori putea fi fatal. Ravagiile culturii, consecinţele nefaste a prea multei învăţături, iată, îşi avea şi reversul, nu o dată smintind şi ruinând chiar pe oamenii de geniu. "Mai bine hengher decât leterat", vorba lui Caragiale. Oare înţeleptului Ipsilanti nu-i trecuse niciodată prin minte tragedia unuia dintre urmaşii lui Soliman Magnificul, cel ce voia ca prin vasalitatea sa să transforme lumea într-un imens paşalâc?! Fuseseră, în decursul Imperiului Otoman, fel de fel de Sultani, marea lor majoritate porniţi să cucerească lumea întreagă, parţial chiar şi reuşind. Îndrăgostit de artă, unul dintre succesorii marelui cuceritor dusese Imperiul aproape de ruină, recesiunea fiind cât pe ce să pună capăt absolutismului Apusean. Pus în faţa artei (o adevărată catastrofă, aşa cum fusese şi în cazul fraţilor Ipsilanti), imperiul ajuns la apogeul prosperităţii sale ar fi capitulat. Simţind iminenţa catastrofei, mahomedanii vor prefera artei puterea efemeră. "Fără îndoială, va consemna **GANE**, că atât Alexandru Vodă cât şi doamna Ecaterina îşi iubeau copii; lucru care s-a şi dovedit mai pe urmă. Dar el avea trebile domniei în minte, ea purta în suflet dorul nopţilor cu lună; copii crescură deci cam de capul lor, şi în tot cazul mai mult pe mâna dascălilor decât a părinţilor. Linchou le vorbise de gloria trecută a Franţei, Raycevich de arta Renaşterii şi de cerul albastru al Italiei. Adolescenţii se înflăcărară. Visau călătorii prin ţări civilizate, dueluri şi onoare - care se potriveau cu viaţa turcească ca nuca în perete - şi teatru şi artă, şi viaţa mare occidentală. Prologul tragi-comediei era gata alcătuit. Urma ca mâna destinului să scrie actele piesei, şi ca actorii să se înduplece a le juca. Sufler era Satana. Şi cortina se ridică într-o zi a anului 1781." De la prima până la ultima cronică a acestei rarisime cărţi, pe care până şi Eugen Barbu în mod cert a invidiat-o, toate personajele acestui autor, cu blestematele lor destine, vor avea parte de un tragic sfârşit, dispărând, atunci când iataganul nu va cădea asupra capului în vâlvătăile fatidice ale vreunui foc mistuitor. Aceiaşi soartă o va împărtăşi până la urmă şi întreaga familie a lui Ipsilanti. Prima scenă a nefastelor întâmplări va începe cu domniţa Ralu, mezina lui Ipsilanti, ce se va avânta cu capul în faţă într-un precoce mariaj, alături de Alexandru Mano, ajuns mare logofăt al Patriarhiei. Urma, la scurt timp, ca cea de-a doua beizadea – Constantin - să-şi găsească şi el o "turturea",

după expresia poetului de curte, alături de care să-şi petreacă aceasta scurtă trecere prin viaţa. Nu fu însă nevoie să se obosească prea mult, căci tatăl său, Alexandru Ipsilanti, şi arvunise mireasa, o tânără fiinţa, "o fată din Ţarigrad, nu prea bogată dar deosebit de frumoasă." Soţia lui Ipsilanti, romantica incurabilă, visătoare, somnambula, mama viitoarei nurori, primi vestea ca pe ceva natural, crezând orbeşte în abilitatea şi destoinicia soţului, capabil să administreze o ţară, dármite o căsătorie. Însă Sultana Mavrocordat, demonica şi clevetitoarea soacră, capabilă să recurgă la orice mijloace, atunci când nu avea sentimentul puterii absolutiste, încă de pe vremea când ginerele său citea pe Tucidide şi Plutarh, devenită acum la bătrâneţe şi mai cutră, era pregătită mai mult ca oricând "să încurce iţele". Vexată în blazonul genealogiei sale, începu să vitupereze. Cum era posibil un astfel de mariaj păgubos, cu o fată a cărei nume nu însemna nimic, când mezalianţele se făceau după un criteriu bine studiat, inima neavând ce căuta aici, alta fiind raţiunea, într-o lume rapace, mercantilă, domică de ranguri, iubirea neînsemnând, neavând nici o importanţă, dar absolut nici una?! "Relaţiunile şi legăturile de familie jucau un rol de căpetenie după aurul românesc, căci în furnicarul acela din Constantinopol lupta pentru scaunul din Bucureşti şi din Iaşi se dădea pe clanuri, pe partizi, pe familii. Pe de altă parte îşi mai băga şi vanitatea nasul în toate, căci ighemoniconul fanarioţilor era intangibil şi sacrosanct. Sultana Moruzi era fată de Domn, a lui Nicolae Mavrocordat, soră de Domn, a lui Constantin Vodă şi mamă de Domn, a lui Costache Moruzi, care chiar în vremea aceea, era voievodul Moldovei." Aflat la apogeul carierei sale de Domnitor, după o guvernare încununată de succes, pentru prima dată în viaţa sa eruditul şi "finul" diplomat, depăşit de situaţie, se văzu nevoit să capituleze în faţa năvalnicei şi temutei babete, pline dealtfel de vigoare. Cumpătat, fară excese, mai degrabă chibzuit decât aprig la mânie, aşa cum aveau să se dovedească de-a lungul istoriei alţi Domnitori, îşi va însuşi în cele din urmă reproşurile soacrei, ba mai mult, hotărî să nici nu se mai bage în astfel de treburi. Colportoarea de inimi luă totul asupra sa. "Ce fel de căsătorie voia să facă nepotul ei cu o greacă frumoasă din Ţarigrad, fără avere, fără nume, fără legături de familie? Ce devenea ighemoniconul Moruzeştilor, a Mavrocordaţilor şi a Ipsailanţilor? şi cum era să ajungă copilul acesta Domn fără să aibe sprijinul neamului nevestei sale. Nu, nebunii de acestea să iasă din capul fetei şi a ginerelui ei. Căsătoria tânărului Constantin să fie lăsată pe seama ei. Ştie ea o fată care împlineşte toate condiţiunile pentru a fi nora Domnului Ţarii Româneşti, o domniţă bogată, a cărui neam e atotputernic la Constantinopol, Raliţa fiica lui Alexandru Calimnachi. Că copila aceasta n'avea decât 7 ani nu

însemna nimic. La doisprezece ani se va putea mărita. Va binevoi deci dumnealui, nepotul Constantin, să mai aştepte cinci ani." Pentru moment Ipsilanti suspendă orice tentativă de mezalianţă, sau a oricărei alte forme de căsătorie, cedând din teama de a nu terfeli ighemoniconul, supremaţia deciziilor, lăsând-o pe această hoaşcă matusalemică (fie-mi iertată redundanţa!) să-şi savureze triumful. Triumful mumiei locvace se dovedi însă iluzoriu. Focarul, despre care se credea că fusese stins, abia acum avea să incendieze spiritele. Revolta, cum era şi de aşteptat, veni din partea ginerelui, a prezumtivului ginere, nepotul babetei, care avea cel mai mult de suferit de pe urma canonului impus şi care se arătă de-a dreptul siderat la auzul vârstei de numai 7 ani a logodnicei ce i se impunea. (Un caz similar, se va produce şi în zilele noastre. Stupefiată, baroneasa Emma Nikolson, va veni valvârtej la Bucureşti, chemându-l la ordine pe regele Ciobă, admonestându-l pe un ton sever privind decenţa şi moralitatea mariajelor între doi minori.) În fine, machiavelicul plan, a prea sigurei de sine mătuşi, întâmpină o ripostă puternică din partea nepotului. "La vârsta lui îi trebuia o femeie. Să mai aştepte cinci ani, strâns cum era între zidurile Curţii Noui neavând alţi tovarăşi decât pe fratele său Dumitru şi pe dascălii Linchou, Panzini şi Raicevich? Lui îi clocotea sângele în vine - ce ştia bunica, bătrâna, şi care-şi trăise viaţa? Mai dârz decât Constantin, fu fratele său mai mic. El avea doar 16 pe 17 ani dar era un băiat voinic, oacheş, plin de seva vieţii. Dacă pe bădiţa îl osândiţi să mai aştepte cinci ani, eu voi îmbătrâni deci flăcău, ca sa fac voia bunicii?." Obrăznicia, necuviinţa răspunsului, determină pe Ecaterina, mama copilului, până atunci predispusă reveriilor, să-i aplice mucosului o binemeritată palmă peste obraz. Gestul fatal avea să ducă la o scăpare totală a lucrurilor de sub control. Iată educaţia, rezultatul înaltei învăţături pe care dascălii de italiană şi franceză s-au chinuit în zadar să le-o dea. Ce au învăţat ei, acolo, la şcoala Patriarhiei, unde le-au fost predate greaca antică, literatura, istoria şi filozofia, logica şi morala, geografia, matematicile şi astronomia?! Efectul palmei nu fu cel scontat. Educaţia prin violenţă, acolo unde nu a reuşit cultura, va împinge lucrurile dincolo de orice închipuire. Reprobabilul comportament ale incorigibilelor beizadele, cărora numai de învăţătură nu le mai ardea, va periclita în cele din urmă tronul nefericitului lor tată. Precocitatea amorurilor năbădăioase va lua amploarea gravităţii unor adevărate chestiuni de stat. "Sfătuindu-se cu fratele său, găsiră amândoi cu cale, că dacă nu se pot însura, apoi încaltea să guste din plăcerile vieţii. Şi începu atunci un trai nemaiauzit şi nemaipomenit în Cartea de Aur a Fanarioţilor. În fiecare noapte beizadelele lui Ipsilanti săreau gardul Curţii Domneşti şi începeau să cutreiere

orașul după plăceri. Și erau multe în București pe atunci ca și acum. Era Pitulicea Țiganca pe care o dezmierdase și Văcărescu; erau câteva bătrâne care cotrobăiau mahalalele orașului de la Ferentari la Podul Târgului d'Afara, să dibuiască fetele nostime pe care le aducea pe la casele boierilor când erau văduvi sau holtei. Erau cârciumi ascunse unde se făceau chefuri cu lăutari și erau saloane în care tocmai pe atunci strălucea vestita Sofia Potoki, care în curând va minuna, prin frumusețea ei, curtea din Versailles, și va scandaliza, prin felul de viață ce ducea, întreg Almanahul de Gota al Europei. Beizadelele lui Ipsilanti nu mai lipseau de nicăieri. Toată vara și toată toamna, prin casele binevoitorilor boieri si boiernași, prin grădinile din afară de oraș, prin cârciumile centrului, erau oaspeți nelipsiți." Farmazoane, gata oricând să-și vândă trupul de amorul artei, dansatoare bașoldine, îngrășate peste măsură, mișcându-se ca niște pachiderme, pierzându-și grația sânilor de altădată, ce te băgau în boale, atunci când își răsuceau trupul pe sarabanda tamburinelor, repetând aceleași și aceleași ritmuri, asemenea ancestralului bolerou, cadâne intrate în dizgrația Sultanului, devenite spioance ale Stanbulului aci în Valahia, făcând deliciul *boiarilor* ce se spălăceau în ele până la sastisire, dispuse să se depraveze, făcându-se, fără prea mari farafastâcuri, în felul acesta, utile Înaltei Porți, toate acestea și altele de prin ulițele Bucureștiului, țineau acum companie celor doi fii de Domn, pușlamalele ce nu voiau nici în ruptul capului să mai audă de carte. Ce văzuseră mucoșii la știoarfele alea, ce se ridicau peste ei, lovindu-i cu sfârcul țâțelor peste gură, alăptându-i ca pe niște bebeluși?! Dacă una din ele ar fi tras o bășină s-ar fi auzit în tot Stanbulul clătinând cupolele Minaretelor, ba ar mai fi lătrat și câinii din Giurgiu. Asta învățaseră ei la Școala Patriarhiei?! În fine, orgiile odraslelor scăpate de sub control, ajunse în cele din urmă și la urechile lui Ipsilanti. Pacea și buna orânduire a vieții Domnitorului se vor spulbera cu totul, instaurându-se un climat de neliniște și îngrijorare, datorate comportamentului lor deșănțat. Pentru prima dată în viața lui, Alexandru Ipsilanti, își va pierde calmul și înțelepciunea, însușiri de pe urma cărora înfăptuise atâtea lucruri minunate. O stranie metamorfoză va avea loc în sufletul său. Până aici, am putea zice, cunoscuse mărirea, de aici încolo va cunoaște decăderea. Schimbări bruște, fațete nebănuite vor ieși la iveală în comportamentul său. Cu o violență fără precedent, în speranța recuperării celor doi copii de pe calea pierzaniei, pe care aceștia, în mod fatal, au apucat-o, înțeleptul de până atunci Domnitor, va trece la aplicarea unui dur tratament corecțional. Cine l-ar fi văzut în momentele acelea de nervozitate intempestivă, exaltantă, ar fi crezut că a înnebunit. Cu pumnii, cu palmele, cu picioarele, cu polonicul lui Meynard, cu măciulia de argint al

bastonului bătrânei Smaranda Mavrocordat, Ipsilanti lovi ca un turbat. Prin asta, ca o refulare a complexului de umilinţă ce-l persecutase ani de-a rândul, complex creat de tirania şi absolutismul soacrei sale, se simţi într-un fel răzbunat. O indirectă invectivă la adresa babetei ce ţinea cu atâta acribie la canonul genealogic făcu pentru prima dată pe Smaranda Mavrocordat, care se simţi într-un fel vizată la auzul cuvântului ighemonicon, să privească în jos. La o adică trebuia să-şi dea şi ea seama cine era acolo adevăratul stăpân. "Pe urmă îi închise pe amândoi în beciurile Curţii, dându-le 20 de zile de arest şi ameninţându-i că dacă nu se vor linişti, vor fi trimişi să taie sare la Ocnele Vâlcii." Din păcate nici de data aceasta penitenţa nu va juca un rol benefic în viitorul comportament al incorigibilelor beizadele, ce nu vor ezita să pună la cale alte matrapazlâcuri. "Beizadelele nu stătură prea mult pe gânduri. Vreo câteva zile de consfătuiri frăţeşti, o momeală paznicilor care-i mai şi ajutară să ia din scrinul Domnului bani şi juvaiere pentru cheltuială, şi în noaptea de 15 spre 17 Decembrie fraţii Ipsilanti, întovărăşiţi numai de doi slujitori saşi, merseră tiptil la grajdurile domneşti, luară patru din cei mai sprinteni armăsari şi, încălecându-i, sburară dintr-o întinsoare, de-a lungul Prahovei, prin munţi până la graniţa Transilvaniei «pe poteci de acele, care cu greu le puteau trece ziua cei ce se călătoresc în toată vremea pe dânsele»." (Văcărescu în Gane) Spărgând zăbrelele în care dizgraţia lui Ipsilanti i-a aruncat, în ciuda iernii (să nu uităm celebrele ierni din Sciţia Minora, ce-l vor tiraniza până şi pe vestitul poet Ovidiu, exilat cândva la Tomis), cei doi aventurieri vor intenţiona să emigreze în Austria, şi, dacă se putea, să se înroleze în armata marelui Imperiu. Pe toată durata detenţiei, de unde se zărea doar o fâşie din imensitatea cerului albastru, se născu în ei "tot dorul de libertate a păsărilor călătoare. Îşi aminti copii de minunile ce le spuseseră dascălii lor despre Paris şi Versailles, despre Roma şi Florenţa, despre arta Renaşterii italiene şi despre teatrul clasicilor francezi." În înflăcărata lor imaginaţie, sfidând parcă gratiile celulei, stăpâniţi de febra depărtărilor, pe care, magistrul italian, în interminabile lecţii, avea sa le-o insufle, odată evadaţi din penitenţa impusă de nemilosul lor tată, se şi vedeau în paradisul lacustru al celebrei Venezii, strecurându-se pe sub poduri, sărind din gondolă în gondolă, ascultând pateticele în lirismul lor canţonete în nota celebrului Ceco Angiolieri (ce Enachiţa Văcărescu cu smiorcăielile lui?!), canţonete pline de lamento, transpuse într-un tremolo gâtuit, reverberator, acompaniate de grif urile unor mandoline lungi, lipite de burţile umflate ale cântăreţilor cu pălăriile date pe spate, smulgând suspinele discrete ale îndrăgostiţilor. Adeseori, în timpul lecţiilor, copii vedeau cum Raycevich suspina după romantica Venezie, cu

zidurile sale tenebroase, ce fuseseră martore, supravieţuiseră, atentatului la viaţa unuia dintre cei 120 de Dogi ai Serenissimei Republici, fondată în vâltoarea politică şi socială a nemuritorului oraş. Ce n-ar fi dat, avea să-i mărturisească prietenului său Linchou, să părăsească locurile acelea, în care ingratul destin l-a aruncat şi să se poată odată întoarce în ţara lui dragă, unde n-ar fi refuzat să-şi ducă restul zilelor ce i-au mai rămas de trăit ca un simplu grefier, sau, şi mai rău, ca un pârlit de arhivar la subsolul Vaticanului, chiar dacă toată viaţa lui n-ar fi făcut decât să înghită praful de pe manuscrise, unele din ele datând din perioada precreştină. Parcă se şi vedea aplecându-se asupra unor documente datând încă din secolul al **XIII**-lea în care papii şocaţi de psihoza curentelor eretice se ocupau cu febrilitate de reglementările justiţiei -odinamenti di justizia- dând în felul acesta naştere deselor ciocniri între guelfi şi ghibelini. Magistrul nu se sfia să-şi afişeze sila faţa de veacul în care se născuse şi mai cu seama faţă de imperiul ce plagia astrul nocturn în devenire, vrând să transforme lumea într-un imens paşalâc otoman, îngenunchind la picioarele sale continente şi civilizaţii, cum era de pildă bătrâna noastră Evropa, cu graniţele ei de atunci, unde se găsea Danemarca prinţului Hamlet scris de nemuritorul Sakispir şi până la regatul Ciprului, înconjurat din toate părţile de frumuseţea mării Mediterane. Raycevich presimţea că foarte curând se va sfârşi şi domnia lui Alexandru Ipsilanti, domnie ce avea să se ducă dracului ca şi acel imperiu. Omenirea a găsit întotdeauna resurse de a renaşte din propria cenuşă asemenea păsării Phoenix. Prosperitatea şi bunăstarea au anunţat întotdeauna vremuri extrem de grele. Nu ciuma, sau cutremurele, oricât au fost ele de devastatoare, şi cu atât mai puţin cruciadele şi intifadele islamice, au dus la prăbuşirea imperiilor, ci chiar prosperitatea. Cartagena fusese distrusă, Spania cucerită de către romani şi apoi islamizată. Cruciada Copiilor, ca şi debarcarea lui Scipio Africanul, iată, au devenit şi ele simple evenimente dictate de cursul misterios al aştrilor. Cine îşi mai amintea de reconquista asturiană şi catalano carolingiană cu regatele lor taifas, ca şi de victoriile grecilor împotriva perşilor?! Două, trei sute de ani, un mizilic, alteori chiar mai puţin, un trecut nu numai îndepărtat ci chiar imposibil de conceput că ar fi existat vreodată. Citind Eclesiarhul dintr-o Biblie tradusă din Septuagintă, în care se afirma că totul nu era decât o deşertăciune, eruditul profesor italian se gândea că dacă n-ar fi fost bibliotecile cu cărţile lor, cum fusese aceia a lui Asaurbanipal din Mesopotamia, ce trăise cu mult înainte de Cristos, prima biblioteca pe care a cunoscut-o istoria, ce s-ar mai fi ştiut, ca să ne apropiem de Gurile Dunării, de expediţiile lui Silvanus Aelianus de pe vremea împăratului Nero, de atacul dacilor condus de Duras la sud de Dunăre, de generalul

Cornelius Fuscus din perioada împăratului Domițian, de atacul dacilor aliați cu sarmații și apoi retragerea aureliană?! Într-o zi Raycevich, izolat în imensul parc domnesc împreună cu prietenul său Linchou, dascălul de limba franceză (nemaiavând cui să predea cei doi se retrăgeau în mijlocul magnificei sălbăticiuni plantate cândva, în zilele sale bune, la ordinul lui Ipsilanti) se dezlănțui cu toată furia, vărsându-și oful împotriva propriului său destin. În ochii săi totul, în afară de natură, era trecător, perora el printre pinii aclimatizați cu scoarța lor roșie, aduși de către emisarii Domnitorului tocmai din emisfera nordică, pe scoarța cărora obișnuia să-și scrijelească numele. Ce mai rămăsese din marele imperiu roman? Cine-și mai aducea aminte de efemerul pontificat a lui Benedict al **XI**-lea, de cel a lui Grigore al **VII**-lea, a lui Bonifaciu al **XIV**-lea, de cei doisprezece suverani ce s-au perindat pe scaunul pontifical pe durata a patru decenii? Ce lăsase Celestin al **VI**-lea, singurul din istoria papalității cunoscut prin gestul sau bizar de a abdica, refugiindu-se într-o mănăstire, în urma sa rămânând trista amintire a celebrei bule papale, prin care, chipurile, simplifica așa zisa procedură a inchiziției, practic nefăcând altceva decât să desființeze prezumția de nevinovăție, acuzatul neavând nici măcar dreptul la apărare, singura planare a suspiciunii însemnând de fapt și vinovăția sa?! Funebre secole pe care omenirea ar fi vrut să le dea uitării. Dar cum să dai uitării, cum să uiți adevărata artă a lui Dante, Giotto, Petrarca, Boccacio?! Nu acela fusese Visul de Aur al omenirii?! Cum ai fi putut uita, se înduioșa magistrul, perioada marilor arhitecți, a lui Donatelo, Paolo Ucelo, Piero de la Francesca, a lui Domenico Venețianul, Andrea del Castagno, a fraților Paloiola, a lui Leonardo Da Vinci, Verocchio, a pictorilor poeți, a aventurierului Filipino Lippi, Ghirlandaio și câți alții pe care eruditul profesor avea să-i enumere. Văzându-i înverșunarea, dar și entuziasmul cu care nu o dată se dezlănțuise în fața copiilor, îmbolnăvindu-i cu imaginația sa (întotdeauna era văzut cu degetul vârât în nemuritoarele Sonete ale lui Sakispir de care nu s-ar fi despărțit nici mort), Linchou îi propusese să plece cât mai grabnic în țara, în care, recunoștea francezul, era o mare nenorocire să te fi născut și să nu fi trăit. Decât să asiste la spectacolul acela grotesc în care poetul de curte (l-am numit pe Ienăchiță Văcărescu), huiduit cu bastonul prin aer de către Smaralda Mavrocordat, un adevarat măscărici, prin barba căruia forfoteau păduchii lați colecționați în urma contactului cu fofoloanca Pitulicei Țiganca, mai degraba s-ar fi plimbat prin vestita Florență, centrul renascentismului, unde se găsea Cina cea de Taină a lui Andres de Sarto, fugind apoi la Roma, la vestitele Stanțe ale Vaticanului. Decât să fi auzit bodogănelile acelei femei hâtre și perverse, o coțofană decrepită din

Fanar, o dezgustătoare venetică venită din Bizantul pizdii mă-si, ce avea mania de a nu se lăsa contrazisă, umblând ca o scroafă toată ziua cu ighemoniconul în gură şi făcând din ginerele ei o paiaţa, latură cu jeg pe creier, ce avea de gând să-şi mărite nepotul cu una de 7 ani din neamul lui Alexandru Calimachi, mai bine ar fi admirat tablourile lui Rafael Sanzio, tablouri pe care, Carol Quintul, atunci când cucerise şi vandalizase oraşul, soldaţii săi înfipseseră cu brutalitate suliţele în ochii personajelor. Un astfel de sfârşit violent îi prevestea Raycevich lui Ipsilanti, poliglotul, înţeleptul, care deodată îşi arătase ghiarele de fanariot. Poate că nu le fuseseră dat nici ochilor lui Vergil, în lungul sau periplu prin infern, să vadă ceea ce urma să-l aştepte pe acest mecena în decădere acolo la Stanbul, la Cuptorul Bostangiilor, unde se auzea că pâinea se făcea din făină de oase de ghiauri maziliţi, ce au ocupat ranguri înalte, fiind constrânşi să mărturisească averile ascunse prin băncile din Viana şi Amsterdam. În orice caz, depravarea celor doi nu avea să aducă nimic bun. Gata cu ospeţele lui Ipsilanti în care cloaca greco-fanarioto-bizantină rodea parcă Universul ca nişte carii. În desele lor escapade nocturne, concupiscentele beizadele, cărora începuseră a le mirosi, odată cu apariţia primilor tulei, a nucă verde, iată, se culcau la nimereală cu toate ştoarfele oraşului şi lăturile Stambului. Sărind noaptea gardul de acasă se destrăbălau prin cârciumi şi se tăvăleau cu toate ştifturile cu care numai fofolangiul ăla de Ienachiţă Văcărescu, pretinsul *grămatic*, plagiat de Lemercier, căruia intenţiona să-i intenteze un proces, fie el chiar şi la Paris, cu moaca sa de gabur tânăr pus la conducerea şatrei după ce bulibaşa cel bătrân se dusese pe năsălie, nu se sfiise să aibă de-a face. Şi barem dacă lucrurile s-ar fi oprit aici, dar se auzea că, în complicitate cu câţiva slujitori, au spart visteria, au furat câţiva cai şi au luat-o la sănătoasa spre Transilvania unde Ipsilanti deja a trimis după ei şi a ordonat să închidă graniţele. Evenimentele se precipitau cu o grabă uluitoare. Raicevich prevestea un adevărat război între imperiul Otoman şi cel Austriac. Dacă aşa stăteau lucrurile încă de pe acum Ipsilanti se putea considera un om ca şi mort. Singurul lucru înţelept care ar mai fi rămas de făcut ar fi fost ca stăpânul acestei ţări minuscule să-şi ceară mazilire. Uitase oare mangafaua fanariotă că la investirea în scaun primise povaţa de a fi cinstit şi drept stăpânirii Otomane? Circula pe uliţele Stanbulului o vorba pe care o cunoştea până şi ultimul talingiu: "Nenorocit îi va fi sfârşitul!" Un singur deget, cu ghiulul imperial implantat cu safire smeurii, mişcat uşor prin aer, făcut caimacanilor, gherile fără inimă, ce aveau ca deviză "Feriţi-vă să gândiţi!", ar fi însemnat, în cazul cel mai fericit, mazilirea ghiaurului – kafara- cum li se ziceau creştinilor, alături de toţi slujitorii săi, după ce bineînţeles i se confisca toată averea,

asigurându-i în schimb, acolo, în cetatea în care locuieşte Cuceritorul Lumii, traiul necesar, pentru că, aşa liber cum era (spune Cantemir în Descripţio Moldaviae), "nimeni nu poate să uneltească ceva potrivnic curţii Otomane." Dintotdeauna apusul a dezavuat popoarele creştine pentru legea lor Evanghelică, în care spiritul era totul, constituia cauza absolută. Morala Crestină înfăptuită prin cuvânt, cuvântul căruia încă de la început i se recunoştea primordialitatea, înlătura tot ceea ce era rău, dar nu aducea excesul bunăstării lor materiale aşa cum reuşise acest Imperiu al Semilunei împotriva căruia Suveranii Creştini (puţini la număr), au avut curajul de a lupta. Orice act de nesupunere, aşa cum tare îi era teama lui Raycevich că va fi considerată fapta celor doi, ar fi dus, cum spuneam, în cazul cel mai fericit, la un binecuvântat exil. Dar cine i-ar fi putut garanta că, atât el, cât şi întreaga familie, n-ar fi fost zvârliţi în groaznicul Cuptor al Bostangiilor? Oasele lui Ipsilanti, iată, puteau deveni o simplă făină. Ingenioasele mijloace de tortură, cu care ţi se întindeau mâinile şi picioarele până la dislocare, făceau din tine un veritabil instrument de măsurat distanţa aştrilor. Toate aceste enigme, privind destinul ce te aştepta, ţi le-ar fi putut dezlega conţinutul unei călimări pline cu cerneală, ce se putea vedea atârnată de brăcinarul Astrologului din Stanbul, astrolog ţinut la loc de cinste, spre deosebire de papa de la Roma, care fără ezitare l-ar fi considerat un eretic, trimiţându-l pe rug. Dar să respectăm cronologia **TRECUTELOR VIEŢI DE DOAMNE ŞI DOMNIŢE**, scrisă de inspirata pană a lui **CONSTANTIN GANE**. "De vină, îşi închipuia Alexandru Ipsilanti nu era decât Rayevich, întrucât el le înflăcărase minţile cu tot felul de poveşti din minunatul Apus şi tot el trebuia să le potolească avântul." Înscrierea celor doi aventurieri în armata austriacă ar fi pus în pericol scaunul tatălui, care "se şi gândi să-şi ceară el singur mazilirea sa." Imoralul comportament ale celor două beizadele devenise de acum "o chestiune de stat." După evadarea lor, Ipsilanti va face tot posibilul de a-i întoarce din drum. Începu prin a trimite o avalanşă de scrisori potentaţilor vremii la graniţa Transilvaniei, scrisori în care îşi va exprima temerea că Înalta Poartă va interpreta fuga beizadelelor ca pe o declaraţie de război, sau, în orice caz, "o machiavelică combinaţie a voievodului Munteniei, cu alte cuvinte o pregătire a războiului austro-rus împotriva Turciei, cu atât mai mult cu cât din fundul Transilvaniei lor, copii aceştia de 18 şi 16 ani scriseseră Împăratului Iosif al **II**-lea pentru a-l ruga să le încuviinţeze venirea şi primirea lor în armata austriacă." Urmările ce ar fi putut decurge dintr-un astfel de gest, îl vor mâhni pe Ipsilanti, căci "presimţise că fuga fiilor săi va aduce catastrofa întregului neam." Într-o atare situaţie, singurul lucru înţelept, ce-i rămânea de făcut, era să-şi ceară

mazilirea, aşa cum o spusese şi Raycevich. "Pentru a încerca să salveze ce mai era de salvat, el îşi trimise la Ţarigrad demisia - adică rugămintea de-a fi mazilit - iar pe de altă parte făcu şi o ultimă sforţare pentru a-şi recupera feciorii, trimiţând în Ardeal o delegaţiune din cei mai de frunte oameni ai ţări cu misiunea de a îndupleca autorităţile locale să-i înapoieze beizadelele." Ales să medieze conflictul fu "Enachiţa Văcărescu, cel cu reputaţiunea de a fi un strălucit orator - ceea ce era", însoţit de "Mitropolitul Grigore al Ungro-Valahiei, Filaret Episcopul Râmnicului, Banul Dumitrache Ghica (fratele decapitatului voievod Grigore al Moldovei)." De reţinut va fi audienţa lui Văcărescu la Împăratul Austriei, Iosif al **II**-lea, fiul Mariei Antoaneta, alături de care, într-o împrejurare mai veche, poetul stătuse vreo doua zile făcând-o pe translatorul. Acolo la Viana va primi şi vestea numirii sale în funcţia de caimacan sub noua domnie a lui Nicolae Caradja. Fiind în joc viaţa lui Ipsilanti şi a familiei sale va insista, în ciuda imperioasei sale necesităţi de a se reîntoarce, să fie primit în audienţa de către Iosif al **II**-lea, căci o posibilă coaliţie între acesta şi Rusia de care Stanbulul, se temea, făcea şi mai periculoasă fuga celor doi. "Trei ceasuri mai târziu Văcărescu primi de la Marele Şambelan al Curţii înştiinţarea că Împăratul i-a acordat audienţa pentru a doua zi, la ceasurile 10 dimineaţa. (...) Acesta, cât de multă învăţătură o fi avut, n-avea de unde să cunoască obiceiurile ceremonialului Curţilor occidentale, aşa încât o făcu de oaie, pe turceşte, aruncându-se la picioarele Împăratului să-i sărute încălţămintea, cum ştia el că se obişnuieşte la Seraiul Stanbulului. «Dar m-am pomenit deodată cu mâna Cesarului pe cap, zicându-mi că nu face trebuinţă de această ceremonie, şi mă ridică. Vrând atunci să-i sărut mâna, el a tras-o, şi, fiindcă mă cunoştea de când mă văzuse la 1773 la Braşov, îndată mi-a zis: - Signor Văcărescule, Dumneata în Viena cum a fost cu putinţă a veni, aflându-te şi consilier al Principatului?» Cu neîndoielnicul său farmec oratoric, Enachi va aborda pe împărat într-o notă burlescă, ce va arăta totuşi plenitudinea lirismului său chiar şi atunci când acesta întreţinea o simplă conversaţie orală. "Sfinte Împărate, avea să treacă la asalt gaşperul erudit, investit în contumacie, devenit volens nolens diplomat extern, un voievod plin de întristare şi o ţară plină de jale mi-au dat lacrimile lor în pumni, rugându-mă să le aduc şi să le vărs la picioarele Mariei Tale, şi să pot astfel deşerta din comorile cele nedeşertate ale milostivirii Tale o întâmplare nemaiauzită" Odată "pornit pe calea artei lui Demostene", marele Văcărescu nu-şi mai putu opri avântul, scoţând în relief şi vastele sale cunoştinţe de "drept internaţional public", explicând Împăratului cu aceiaşi verva a elocinţei că «exilul se cuvenea al dobândi cei ce doresc de la primejdie şi pieire - atunci, da,

se cunoaşte cinstea şi canoanele azilului - dar când doreşte cineva dela bine pentru a petrece rău, şi mai vârtos pentru a pricinui şi altora rău, din neştiinţă dar şi din copilărie, apoi tocmai de nu se întoarce silit, atunci se ating canoanele azilului...»" Aflat la Viena, Enachi se va trezi dintr-odată în lumea mondenă. Lumea bună de aici rivaliza cu cei mai străluciţi prinţi şi conţi de la curtea Ecaterinei a **II**-a, împărăteasa Rusiei. Canţonierul valah, însoţit de paharnicul Hurmuzachi, după succesul obţinut în faţa bonomului Iosif al **II**-lea, pe care-l convinsese, smulgându-i promisiunea returnării celor doi tineri, fu imediat sechestrat de cancelarul Austriei, Von Kaunitz, răpitorul veşnic înstrăinatei Bucovine, şi dus parcă înadins în faţa unor doamne, care, prin snobismul vestimentaţiei lor, cu greu făcu faţa atâtor priviri iscoditoare, căci altăceva însemna dezbrăcatul într-o cameră scundă, cu tavanul jos, ce te obliga să stai aplecat, la lumina unei lămpi chioare în faţa Pitulicei Ţiganca, arzoaica, ce nu o dată avea să-l aştepte înflăcărată, crăcită, într-o febrilă dorinţă, asemenea acelei zeiţe generoase, incandescente, dintre picioarele căreia se aprindeau vreascurile şi prin care se presupunea a migra o puzderie de lăţei, rămânând în izmene, el, marele aed, ce cunoscuse «tristeţea metafizică a post coitului» (de la Cioran citire), ca nimeni altul, fără nici o jenă, şi lumea bună a Vianei. Iscusitul pedagog va ieşi şi din această grea încercare. Iată in extenso, într-un stil parcă anton panesc, peripeţiile reformatorului *şcoalei şi moralei* pe care cu onoare le reprezenta. "În această selecta societate vieneză de la sfârşitul secol al **XVIII**-lea, boierul nostru făcu cea mai plăcută impresie. Îmbrăcat în haina lui orientală el stârni fireşte, înainte de toate, curiozitatea acestor oameni în pantaloni scurţi şi cu perucă blondă, şi acestor «dame» în umflatele lor crinoline, cu părul bulbucat în sus a la Maria-Antonette, deasupra căruia puneau uneori, în loc de pălărie, o corabie în miniatură." Toată lumea aceea, împopoţonată mult mai caraghios decât boierul român, îmbrăcat în "contesul încins cu'n brâu de mătase, pe deasupra căruia purta o blană de samur, se îngrămădi, fară nici o sfială, împrejurul spătarului Enachi, pipăindu-i îmbrăcămintea şi făcându-i fel de fel de întrebări" «căci obişnuiesc Europei să arate la aceste o semplicita şi la oamenii acei ce-i văd întâi», tălmăceşte Văcărescu, el însuşi, în amintirile sale. Cu o naivitate care semăna mai mult a «fausse modestie», conu Enachi lasă mărturie posterităţii că «pe mine la aceasta Assemblee, mă descinseră damele şi de brâu ca să-mi vadă şalul.» Aedul valah nu-şi pierdu nici de data aceasta cumpătul în faţa acelei adunări aristocratice, găsind prilejul, prin dibăcia spiritului, să strălucească în saloanele subţirilor vienezi, precum strălucise în salonul Cancelarului. Văzând cum blana lui de samur stârnise atâta admiraţie prinţul

Kaunitz îi spuse: "Să-ţi arăt eu o blană de samur pe care mi-a dăruit-o moştenitorul Rusiei (Pavel) şi mă rog să mi-o preţuieşti. Ieşind din odaie vanitosul cancelar al Austriei se întoarse în curând cu blana împărătească şi, desfăşurând-o, o întinse pe un biliard. «Eu înţelesei pentru ce mi-o arăta» zise Văcărescu «şi că scopul nu era preţuirea. Îi răspunsei cum că blănurile de samur, nici când este soare nici când este noapte, nu se pot preţui bine; această blană însă - socotindu-se locul de la care s'a dat, şi locul la care s'a dat, nu are preţ, şi eu sunt destoinic ca s'o preţuiesc.» Cu astfel de vorbe Văcărescu câştigă inima tuturor. Ambasadorul Spaniei îl pofti la balul ce urma să dea în seara următoare, iar în ziua d'apoi boierul român «heretisi cu bileturi» pe ambasadori, care îi răspunseră pe dată politeţa. Îndeosebi de încântat fu Conu Enachiţă de Monsieur de Breteuil, ambasadorul lui Ludovic al **XVI**-lea, fiindcă acesta îi făcu toate politeţele din lume, în nădejdea fireşte de a-i stoarce vreo taină cu privire la fuga beizadelelor lui Ipsilanti şi la războiul austro-turc, pe care Franţa îl credea de neînlăturat. Dar îl găsise francezul tocmai pe vulpoiul de Ienăchiţă pentru a face astfel de destăinuiri diplomatice." Între timp cererea la Înalta Poartă a propriei maziliri din partea lui Ipsilanti se dovedi a fi un act de înţelepciune. Atotputernicul Sultan va da, ca niciodată, dovadă de clemenţă fiind lăsat "să rămâie la Bucureşti împreună cu doamna şi cu soacra sa până la sosirea noului Domn Nicolae Caradja." Întoarcerea mult încercatului Văcărescu, "pe la începutul lui februarie", şi vestea pe care acesta i-o va aduce, va mai potoli într-o oarecare măsura neliniştea îndureratului părinte "punând în sfârşit un balsam pe rana inimii lui de tată şi puţină rânduială în mintea sa de om care-şi pierduse capul. Bunele sale relaţii cu Austria, peripeţiile copiilor, scrisorile unor răuvoitori trimise Înaltei Porţi, cum că valahul ar pune la cale o "machiavelică conspiraţie" împotriva Sultanului, îl vor determina în cele din urmă să plece la Ţarigrad. "Acolo trase întâi la maică-sa, Smaranda, trimiţând îndată pe ginerele său Alecu Mano la Poartă pentru a vesti autorităţile despre sosirea sa, şi a cere învoire de a se muta în propria lui casă de la Curu Cişme. Măsurile acestea de pază pe care le lua, însemnau că Ipsilanti nu era de loc liniştit asupra soartei sale căci Turcii aceştia erau deseori cu zâmbetul pe buze când voiau să atragă în cursă pe acei meniţi să li se rostogolească capul de pe umeri. Dar de data aceasta nu era cazul. Vizirul urma a arăta încredere lui Ipsilanti, şi-i învoi mutarea în casa lui, lăsându-i chiar să se întâlnească în voie cu Nicolae Caradja pentru a pune amândoi la cale ce vor crede de cuviinţa în vederea viitoarei administraţii a «veleatului» pe care noul voievod urma să-l ia curând în primire. La 8 Martie Caradja primi în sfârşit investitura şi la 25 părăsi Ţarigradul. Ipsilanti rămase singur acolo, în

aşteptarea fiilor săi, pe urma cărora trimise pe chirurgul Mozaret şi pe abatele Ghelhorn pentru a-i hotărî să se întoarcă în sfârşit acasă, căci îi venise la ureche zvonul că au de gând acuma să se mai plimbe prin Franţa şi prin Italia înainte de «ritornere nelle sue braccia» (...) «-Acestea vin toate numai de la încăpăţânarea lui Dumitru» ar fi spus, supărat, nerăbdătorul tată." Deşi sublim burlescă, intervenţia lui Văcărescu dăduse în parte roade. Ajunşi în cele din urmă, după atâtea peripeţii în cabinetul lui Iosif al **II**-lea, împăratul îi va sfătui pe cei doi să se întoarcă imediat acasă. Ceea ce încercau ei era o curată nebunie ce i-ar fi putut costa pe părinţii săi viaţa. Sfatul părintesc al suveranului reuşi să potolească temperamentul celor doi aventurieri, care, înainte de a se întoarce în sânul familiei, vor da o raită prin Italia cea despre care profesorul le povestise atâtea. "Abia la 8 Mai sosiră «fii Risipitori» acasă, la Curu Cişme, pe Bosfor. Îi aşteptau acolo nu numai Vodă Alexandru, dar şi mama Ecaterina, precum şi bunica Sultana, sosite şi ele de la Bucureşti pentru a-şi revedea odraslele. O fi tăiat ei viţelul cel gras, nu ne spune nimeni." Predicţia babetei, privind mariajul lui Constantin, se va adeveri, numai că, urmare a unui accident de sarcină, la vârsta de numai 14 ani Raliţa Calimachi va deceda. Cel de-al doilea frate, Dumitru, "cel oacheş şi rotund la faţă, sensualul, încăpăţanatul, muri în curând de nu se ştie ce năpraznică boală." Fară ca satârul ascuţit şi încovoiat al turcului să cadă peste capul său, Ipsilanti, cu experienţa şi subtilitatea sa diplomatică va nutri ambiţiunea de a redeveni Domn. Înainte de prima sa înscăunare fusese dragoman al Porţii. De data aceasta, văzându-i loialitatea, Poarta îl va înscăuna pe tronul Moldovei în 1786. Din nefericire nu va mai apuca să organizeze tribunalele, justiţia, cu reformele sale, să tipărească, aşa cum o făcuse în Ţara Românească, o cronică pravilnicească, compusă după legile bizantine şi după obiceiul pământului, să instruiască oşteni pentru paza graniţelor şi a liniştii publice. Scurta sa domnie nu-i va permite să-şi pună în practică reformele şi legile aplicate cândva în Muntenia, căci trupele austriece vor năvăli în Moldova. Timp de patru ani Ipsilanti va trăi calvarul prizonieratului până în 1792, când, potrivit convenţiilor acelor vremuri privind prizonierii, turcii îl vor recupera. Pe toată durata detenţiei se gândi la consecinţele ce s-ar fi putut răsfrânge asupra familiei sale rămasă la Curu Cişme. "Banu Constantin Caradja, care era foarte prieten cu Ipsilanti, vorbeşte el însuşi în Efemeridele sale «de aşa zisa prinsoare la Austrieci a Prea Înălţatului Domn Alexandru Vodă» ceea ce constituie dovada ca el în adevăr s-a predat de bună voie în mâinile nemţilor. Dar rămâne neînţeles cum de-a putut face lucrul acesta, când toată familia lui se afla la Constantinopol, în ghiarele Turcilor. (...) Seara fugarul Domn luă masa cu Prinţul

de Coburg, generalisimul armatelor imperiale, şi după peşte, dând sfaturi asupra felului cum s'ar putea cuceri Hotinul, ceru să nu fie trimis la Lemberg, după cum era dispoziţia, ci mai curând la Nisniow, o localitate la două ceasuri de Stanislau unde era un castel în care dorea să se odihnească. Apoi începu să plângă. Şi plânse ceasuri întregi gândindu-se la nevasta şi la copii lui, care ar putea cădea pradă răzbunării Porţii." Sumbrele presimţiri se vor adeveri. "Beizadea Constantin fu ridicat pe sus şi împreună cu maică-sa fu dus la închisoarea Bostangiilor, care trecea drept cea mai îngrozitoare din Stanbul. I se spunea «Cuptorul» fiindcă se măcina acolo şi pâinea, care se zicea că este amestecată uneori cu ciolanele şi carnea omenească a condamnaţilor. Închiderea unei femei era la Constantinopol un lucru cu totul neobişnuit, căci Turcii îndeobşte nu se atingeau de ele. Dar mai ales atunci, închiderea doamnei Ecaterina în Cuptorul Bostangiilor făcu la Stanbul o nemaipomenită vâlvă. Costache Vodă Moruzi, fratele doamnei, întors de curând dintr'un lung şi dureros surghiun, mai fiind şi bolnav de inimă, muri pe loc când auzi această veste. Dar durerile ghiaurilor nu muiau niciodată inima Turcilor, o dată ce se aprinsese în sufletul lor flacăra mâniei. Doamna Ecaterina, blânda visătoare de la Sfântul Elefterie, soţia voievodului Alexandru şi fata ighemonicoasei Sultana, zăcu mai bine de-o săptămână printre hoţii şi criminalii Cuptorului, silită fiind să asiste la schingiuirea fiului ei, pe care în clipele acelea mai bine ar fi dorit, biata femeie, să-l ştie plecat pentru totdeauna sub cerul veselei Italii. Beizadea Constantin, torturat în numeroase rânduri, fu silit sa mărturisească o parte din averea tatălui său (bani depuşi la diferite bănci, la Stanbul, la Viena, la Amsterdam). Doamna Ecaterina fu scoasă în curând de la Bostangii, îngăduindui-se întoarcerea în casa ei de la Curu Cişme. Dar fiul Constantin - precum şi ginerele Alexandru Mano - rămăseseră acolo până la 30 August, patru luni de zile, când Turcii se hotărâseră a le da drumul, în urma unei garanţii constituită de prietenii de vază ai casei, printre cari se aflau cronicarul Anastasie Comrieu-Ipsilanti şi foarte bătrânul fost voievod Constantin Mavrocordat." După întoarcerea din prizonierat, versatilul Ipsilanti, văzu toate nenorocirile care s-au abătut asupra familiei sale. "Ipsilanti se putu întoarce liniştit acasă regăsindu-şi nevasta îmbătrânită, fiul cam stâlcit, soacra moartă, averea ciopârtită - dar, în sfârşit, era acasă la el, unde, dacă ar fi fost mai cuminte, şi-ar fi putut duce bătrâneţile în pace. Dar fanarioţii aceştia parcă erau nişte câini cu tigaia de coadă - un veşnic neastâmpăr îi biciuia de când se năşteau până când mureau." Abia de acum încolo se va arăta şi adevărata faţă a fanariotului cu apucăturile sale "a cărui raţiune de a fi, conchide **GANE**, era un perpetuum mobile, care se angrena din generaţie în generaţie,

trecând flacăra ambiţiunii de la părinte la fecior." Deşi lefter, făgăduind o sumă mai mare decât cea a rivalilor săi, Ipsilanti va "recăpăta în vara anului 1796 domnia Ţarii Româneşti." Era a treia înscăunare a luminatului Domnitor. De data aceasta mesianicul de altădată va fi atins de damblaua lui Pliuşkin, devenind un suflet mort. Cel ce altădată fusese un mecena cu harul său de a lumina pe popor devenise o jalnică creatură. "Bătrânul Domn, cel «alb ca oaia» (Dionisie Eclesiarhul) sosi în Bucureştiul acela, unde înainte de vreme fusese atât de iubit, sosi bolnav, amărât, hrăpăreţ, domic de a strânge aur. Nici reformele, nici legiuirea, nici adminisatraţia, nimic nu-l mai încălzea. «El stoarse bani ca un moşneag cu inima împietrită, care nu mai asculta nici de plânsetele văduvei, nici de lacrimile orfanilor (sic) şi devenise un adevărat bici peste ţara pe care altădată încercase să verse un balsam tămăduitor.»" (Fotino in Xenopol, vol.**V**, pag.310) Ce ar mai fi de spus? Poate rugămintea celor doi dascăli, Raycevich şi Linchou, rămaşi fără obiectul muncii, refugiaţi în vastele livezi ale Domnitorului: "Alah să-l lumineze pe Sultan şi să-i dea înţelepciunea şi bunătatea de a nu face din familia lui Ipsilanti un bairam de capete retezate. Poate vom apuca şi la anul să ne înfruptăm din coacăzele luminatului Domnitor." Dar rugămintea, dacă fusese făcută, nu fusese însă şi ascultată, căci atât peste ceafa lui Ipsilanti, cât şi a fiului său, deschizătorul de noi drumuri, privind aservirea faţă de *agenturili din est* (sic !), satârul otoman căzu în mod fatal. Şi cum fiecare epocă îşi are închisorile sale, fiecare pasăre pierind pe limba sa, aşa îşi va petrece ultima parte din viaţă găsindu-şi sfârşitul şi semnatarul dramaticelor cronici, recte **CONSTANTIN GANE**, într-una din celulele comuniste de la Aiud, cu nimic mai prejos decât Cuptorul Bostangiilor, unde, după cincisprezece ani de temniţă grea, va fi asasinat şi aruncat într-o groapă comună, urmând ca altcineva dintr-o generaţie viitoare, cu un talent măcar pe jumătatea cronicarului, să consemneze trecutele vieţi de robi şi de călăi ai reprobabilului veac **XX**.

SPOVEDANIA UNUI SEZONIER

Ajuns la sfârşitul vieţii mele de păcătos, în vreme ce cărunt îmbătrânesc asemenea lumii, aşteptând să mă pierd în abisul fără de sfârşit al divinităţii tăcute şi pustii făcând parte din lumina neschimbătoare a inteligenţelor îngereşti, ţinut captiv acum cu trupul meu greu şi bolnav în această chilie a iubitei mănăstiri din Melk, sunt gata să las pe această piele mărturia faptelor uimitoare şi înspăimântătoare la care mi-a fost dat să iau parte în tinereţe, repetând verbatim totceea ce am văzut şi auzit, fără a cuteza să trag din asta o învăţătură, pentru a lăsa celor ce vor să vină (dacă Antihristul nu le-o va lua înainte) semnele toate, ca asupra lor să-şi arate puterea rugăciunea descifrării.

NUMELE TRANDAFIRULUI – UMBERTO ECO

În fiecare dimineaţă mugetul grotesc şi înfiorător pe care-l făcea malaca răguşită a lui Stalin, aşa cum fusese poreclită sirena micuţului oraşel Rădăuţi, trezea la viaţă harnică şi neobosita clasă muncitoare. Cu noaptea în cap, părăseam şi eu căminul închiriat al liceului Eudoxiu Hurmuzachi, corabia în derivă a nebunilor, cum o numisem, trecând, în drum spre serviciu, prin faţa mănăstirii Bogdana, ridicată de Bogdan I, o necropolă a muşatinilor, sub lespezile căreia primul domnitor al Moldovei, alături de întreaga sa familie, îşi ducea somnul de veci. O vară întreagă umblasem teleleu pe plaiurile mioritice ale Bucovinei, lucrând ca sezonier la Geofizica, împreună cu alţi dezmoşteniţi ai soartei, fără a găsi măcar un strop de petrol. Vara, cu mirosul ei de răşină, trecuse pe nesimţite şi acum o mârşavă melanholie (ca să nu-i zic tristeţe iremediabilă), se putea citi pe chipurile noastre. Până şi banchetul de despărţire aveam să-l întâmpinăm ca pe un parastas. Ce mai tura-vura, jalea plana pe deasupra capetelor noastre, ca sabia lui Damocles. Mai degrabă am fi pornit cu toţii într-o lungă cruciadă, din care nu se ştie câţi ne-am mai fi întors, decât să ne fi retras pe la casele noastre. Se apropia iarna. Îmi aduc aminte cum stăteam cu toţii zgribuliţi, adunaţi într-un cerc, cu palmele întinse spre flăcările unui foc care topise bruma din jurul său, asemenea unor ţambalagii, ce au cântat toată vară pe la nunţi. Dimineţile pădurile erau învăluite într-o pâclă misterioasă. Merele,

rămase pe crengile desfrunzite, erau şi ele acoperite cu un strat de brumă. Prin magnificele văi, ce se întindeau la picioarele noastre, dârza femeie, aşa cum fusese Vitoria Lipan, cuprinsă de o sumbră presimţire, îşi căutase cu înfrigurare soţul ucis, dornică de a afla adevărul şi a se răzbuna, asemenea, aşa cum a fost comparată, unui Hamlet feminin, regizând parastasul soţului său, ca şi prinţul danez spectacolul dat în faţa uzurpatorului şi a incestuoasei lui mame. Bisericile, semeţele mirese ale Domnului, ce se vedeau prin satele fără garduri, îşi înălţau turlele strălucitoare pe deasupra pădurilor de brazi. Din tabla lor zincată, razele soarelui în amurg, ricoşau într-o lumină auriferă. Într-o zi ajunsesem cu profilul pe lângă Fălticenii lui Creangă, unde, copil fiind, fusese dat la şcoala de catiheţi Ne oprim la Râşca, una din superbele mânăstiri bucovinene, înconjurată de chiliile zidite de Bogdan al III-lea. Pe o ploaie torenţială, începută aşa din senin, mă ridic în clopotniţa mânăstirii, unde, din porunca domnitorului Sturza, fusese surghiunit, timp de o jumătate de an, istoricul şi omul de stat Mihail Kogălniceanu, cel ce a semnat actul de dezrobire a ţiganilor. Prin şuvoaiele ploii privesc zidurile înalte, ridicate la porunca lui Petru Rareş. Ud până la piele cobor în grabă scările clopotniţei şi mă refugiez în biserica pustie. Preotul se află în altar de unde vine un freamăt abia perceptibil. Peste dalele mari de piatră, cu care e pavat interiorul, se află un covor simplu, ţărănesc, ţesut probabil de mâna vreunei bucovinence. Deasupra covorului, aşezat în mijlocul sfântului lăcaş, stă aşezat un sfeşnic. Într-o linişte de mormânt ard câteva lumânări, din care se scurge ceara topită ca nişte lacrimi, dând, celui ce pătrunde aici, un sentiment de odihnă şi reculegere. Aerul, venit parcă de la ceasloavele, ale căror coperţi sunt închise cu zăvoraşe suflate cu aur, aşezate pe tetrapodul aflat în faţa altarului, miroase a miere şi a tămâie ne arsă. Îmi închipui cum, odată deschise, din conţinutul lor, s-ar împrăştia mirosurile exotice ale unor mirodenii, cum ar fi de pildă ambra şi scorţişoara, pe care beduinii le transportau în lungile lor călătorii, bătătorind drumurile nisipoase la amurgurile roşietice ale Hebronului şi Damascului de copitele cămilelor. Sunt singur în mijlocul sfântului lăcaş, ca un bulb de ceapă imensă, cu pereţii afumaţi, pictaţi pe dinăuntru cu scene din Vechiul şi Noul Testament. Ploaia tarkovskiană a stat. Primele raze ale soarelui, ce pătrund printr-o ferestruică, îşi fac apariţia imediat, luminând frescele aflate pe pereţii interiori, de parcă ar face parte din pictura aceea, căzând pe chipurile celor doi bătrâni învechiţi în rele, ce pândesc aplecaţi printre tufişuri, pre frumoasa Susana, cu şoldurile sale graţioase, subţiată la mijloc ca o viespe, urmând a se dezbrăca şi a se scufunda în apa răcoroasă a heleşteului, pictată într-o notă degenerescent rubensciană, cu o piele trandafirie, parcimonios

expusă, culoare ce se menţine încă în pofida trecerii atâtor secole. Speriată de prezenţa celor doi intruşi care o filează în mod clandestin, Susana, fiica lui Hilchia, soţia lui Ioachim din Babilon, plânge, întinzându-şi mâinile după ajutor. Ceva mai încolo, pe acelaşi perete, e pictat suferindul Iov, cel supus la o grea încercare, stând pe o grămadă de bălegar, spărgându-şi băşicile între unghii. Lângă el se află prorocul Ieremia, cu părul răvăşit, cu o faţă şi mai afectată decât cel ce a fost pus doar la încercare, de parcă ar dirija o simfonie de Wagner, cu degetele sale răşchirate, ridicate spre slava cerului, de unde speră să i se audă profundele sale gemete şi suspine după Ierihonul cel dărâmat din temelii. Un mic pasaj, citat din Eclesiast: ***ORICE LUCRU ÎŞI ARE VREMEA LUI***, stă scris, fără să aibă nici o legătură cu acesta, sub picioarele bătrânului Avraam, ce mângâie obrazul măsliniu a slujnicei şi amantei sale Agar, scunda şi tânăra Agar, aşa cum a conceput-o cu sute şi sute de ani în urmă pictorul Stamatelo Kontras, adus din porunca domnitorului Alexandru Lăpuşneanu (a cărui mamă zace sub lespedea de mormânt), taman din Zante, localitate aflată în apropierea insulei Peloponeze, numită şi Floarea Levantului, de unde grecoteiul, ajutat de mucenicii săi, ce-i preparau culorile, a sosit cu aerul său infatuat, pe care influenţa renascentismului, mai mult ca sigur, a avut-o asupra sa, căci se vede de la o poştă perfida insinuare a unei senzualităţi abia reprimate, pe care i-o atribuie acestei sclave de origine egipteană, cu părul ca abanosul, strâns în două cozi, ce-i cad peste sânii voluptuoşi, oferindu-i lui Avraam, la cei doar nouă zeci şi nouă de ani, o bătrâneţe fericită, înmulţindu-i şi împrăştiindu-i neamul pe toată suprafaţa pământului, cu deplina încuviinţare a legitimei sale soţii, care, e şi ea prezentă, şi din privirile căreia se poate citi, nu ură şi invidie, ci, mai degrabă, admiraţie şi încântare. Văzut din profil, deşi pe capul său se putea zări strălucirea laurilor unui imperator roman, ţinând în mână, în loc de sabie, o pană de păun, David, îşi scrie pe un pergament rulat la capete, unul din psalmi: „*«Doamne, spune-mi care este sfârşitul vieţii mele, care este măsura zilelor mele, ca să ştiu cât de trecător sânt.» Iată că zilele mele sânt cât un laţ de palmă, şi viaţa mea este ca o nimica înaintea Ta. Da, orice om este doar o suflare, oricât de bine s'ar ţinea. Da, omul umblă că o umbră, se frământă degeaba, strânge la comori, şi nu ştie cine le va lua.*" Razele soarelui se deplasează pe pereţii din interiorul mănăstirii, luminând frescele ce ilustrează diferite scene din Biblie. Deşi (la intervale de timp din ce în ce mai mari), se mai aude căzând de pe acoperiş câte o picătură, ploaia tarkovskiană a stat de ceva timp. De afară, prin uşile larg deschise, ce dau în pridvor, pătrunde ciripitul vesel al vrăbiilor şi uguitul porumbeilor sălbatici. Din altar se aude o tuse uşoară.

Toate privirile sfinţilor sunt parcă îndreptate asupra mea. Lucrul acesta mă face să mă simt asemenea unui tâlhar stând în mijlocul lăcaşului. Speriat de atâta singurătate părăsesc în grabă interiorul mănăstirii. Ultima imagine pe care o văd, în panică de care sunt în mod inexplicabil şi pe neaşteptate apucat, este fresca ciobită, în care Petru Rareş stă alături de familia sa. Pelerinajul din vara aceea a constituit o adevărată iniţiere. N-a rămas lespede, sub care domnitorii Moldovei îşi duceau somnul de veci, de care să nu-mi fi lovit fruntea, retrăgându-mă cu sfială din faţa celor ce au luptat împotriva asupritorilor, fapte consemnate în letopiseţe de cronicari cu limbajul lor arhaic. Astfel încât îmi este imposibil să nu vorbesc despre hramurile, bisericile şi sfinţii acestor locuri, pe care le-am vizitat şi care simt cum m-au marcat pentru tot restul zilelor ce mi-au mai rămas de trăit. Iată una din aceste întâmplări. Prima zi a lunii Iulie - Anno Domini 1986. Mă aflu în curtea Mănăstirii Putna, lângă bustul lui Eminescu, în mijlocul bucovinenilor, care au venit aici la hramul sfântului Leontie, unul dintre primii monahi ai Rădăuţiului. Ceea ce a însemnat Paisie Velocikovski, întemeietorul monahismului, pentru pravoslavnica măicuţa Rusia, constituie, pentru bucovineni, sfântul Leontie. Aşa ne povăţuiesc Evangheliili ferecaţi cu aur şî argint, psaltirili şî ceasloavili: nu te-aprochii di Dumnezeu dicât prin rugăşiuni, aud glasul povăţuitor al unui monah, luat cu asalt, sufocat de un grup de femei, unele din ele ţinându-şi copii de mână. Smerenii, smerenii, smerenii, smerenii, smerenii, continuă monahul cu o voce blândă, înmuiată parcă în povaţa acestui îndemn, trecându-şi degetele tremurând, cu pielea galbenă, pigmentată de pistrui, asemenea papirusului învechitelor manuscrise, prin barbă sa albă, ce-i trădează venerabila vârstă. Cu cealaltă mână ţine ridicată bărbia unei fetiţe blonde, sfioasă, cu obrajii înroşiţi, de parcă ar mângâia un serafim bucălat. La auzul acestor vorbe sunt apucat brusc de un fior transcendental, o nemaiîncercată până atunci, criză mistică. Sunt însoţit de un amic. Îl opresc pe loc şi-i zic: Prietenia noastră a luat sfârşit. Din momentul acesta drumurile noastre se vor despărţi. Tu îţi vei urma calea ta de până acum, iar eu, de mâine, voi fi tuns în monahism. Guglielmo din Baskerville, se uită la mine, neînţelegând ce vreau să-i zic. Vezi monahii aceia ce stau pe lângă zidurile mănăstirii şi privesc cu sfială la mirenii din jur? continui, arătând cu degetul, străduindu-mă să-l fac să înţeleagă. E, de mâine voi îmbrăca şi eu aceiaşi rasă călugărească. Vorbesc cât se poate de serios. Mă voi duce la mai marele mănăstirii şi-l voi implora să mă primească şi pe mine să-mi duc restul zilelor, rugându-mă în genunchi, cu fruntea pe racla lui Ştefan cel Mare, aşa cum am văzut amândoi că au făcut-o câţiva monahi mai adineauri când am intrat în mănăstire şi am aprins

câte o lumânare la catafalcul marelui domnitor. Dacă înalta faţă bisericească nu va fi de acord, mă voi retrage în chilia pustnicului Daniil, unde mă voi închide în rugăciunile mele ca într-o crisalidă. Nu patima şi trufia, după cum vezi, vorbesc în sufletul meu, ci smerenia şi dorinţa spălării picioarelor din Joia Mare, dar mai ales pregătirea pentru viaţa veşnică. Acum ai priceput?! Luat pe nepregătite de această bruscă terapie de şoc a scrântirii întru Domnul, căci la orice s-ar fi aşteptat din partea mea, numai la retragerea în stânca, ce semăna mai degrabă cu o capsulă cosmică, nu, l-am văzut pe Guglielmo din Baskerville cum a rămas nemişcat, cu mâinile în buzunarele prin care fluiera vântul (ultimele copeici le dăduse pe lumânările acelea), privind când la mine, când la bustul lui Eminescu, când la bucovinenii ce s-au strâns aici cu căruţele, ca la un iarmaroc, însoţiţi de nevestele şi fiicele lor, îmbrăcare în catrinţe înflorate, pantofi cu baretă, aduse special la măritat. Şi pentru că astăzi se sărbătoreşte hramul Sfântului Leontie, cel tuns întru monahism, odată cu întemeierea Mănăstirii Bogdana, ridicată de Bogdan I, primul domnitor al Moldovei, am continuat eu, cu aerul blazat al unui mare bizantinolog, în timp ce maestrul mă ascultă cu o reţinere diplomatică, te las pe tine să-mi alegi numele. Ştim amândoi la fel de bine, doar am mai vorbit despre acest lucru, că Sfântul Leontie, atunci când a intrat în viaţa monahală, părăsind lumea asta plină de deşertăciune (citise şi el Ecleziastul, aşa că era în cunoştinţă de cauză), a primit numele de Lavrentie. Exact! Confirmă Guglielmo, aşa cum îl numisem, după ce lecturasem celebrul roman a lui Umberto Eco, Numele Trandafirului (Il nome della rosa), pe care i-l împrumutasem şi lui. La urma urmei ce mi-e Leontie, ce mi-e Lavrentie! Problema nu stă în numele, pe care nu ştiu dacă singur, sau sinodul, ar trebui să ţi-l aleagă. În astfel de momente nu mai încape loc de glumă, zise pe un ton din care n-am sesizat nici măcar cea mai mică undă de ironie, dovadă că mă luase în serios, aşa cum îi şi vorbisem. Ceea ce nu ştii probabil, continuă cu un aer şi mai îngâmfat decât cel pe care-l avusesem eu, ieşind din expectativa tăcerii cu care mă ascultase până-n acel moment, cu un zâmbet abia perceptibil în colţul buzelor, de parcaş fi avut în faţa mea un adevărat istoric al religiilor, e că Lavrentie, acest pustnic, în faţa căruia până şi Daniil Sihastru îşi apleca fruntea, ca semn de smerenie, nu a trăit într-o mănăstire, aşa cum crezi tu, ci s-a retras în pădurile seculare ale Rădăuţiului, unde a întemeiat un schit, numit Schitul lui Lavrentie, prima sihăstrie cunoscută pe aceste meleaguri. După venirea la tron a lui Alexandru cel Bun, în cunoscuta tradiţie a evlavioşilor domnitori, acesta întemeiază Episcopia Rădăuţiului, aşa încât, biserica ridicată de Bogdan I,

devine catedrală episcopală. Cum în vremea aceia, noul domnitor, împreună cu clerul şi Mitropolitul Sucevei, nu găsesc pe altcineva mai vrednic întru cele sfinte, îl aduc la conducere, mai cu voie, mai fără voie, pe cuviosul Lavrentie, smuls de acolo din singurătatea lui, unde zilnic stătea *tête-à-tête* cu Dumnezeu de vorbă, lăsând în locul său ca egumen al schitului chiar pe Daniil Sihastru. Îţi dai seama, se miră maestrul, că pustnicul acesta pe care Ştefan cel Mare îl venera, era ucenicul lui Lavrentie, despre a cărei existenţă este foarte posibil ca nici măcar domnitorul să nu fi ştiut?! Şi ceea ce-i mai trist, am adăugat şi eu, nelăsându-mă mai prejos, este că azi se sărbătoreşte ziua unui sfânt de ale cărui moaşte nu se mai ştie nimic. Maestrul zâmbi. Zâmbetul lui părea însă chinuit de durere. Era, oare, durerea din acel zâmbet provocată de îndepărtata poveste a vieţii marelui schivnic Lavrentie, cum fusese numit, după tunderea sa în monahism, înţeleptul păstor, aşa cum se arătase în casa Domnului, asemenea unui măslin roditor, din untdelemnul căruia umpluse cu înţelepciunea sa candela faptelor bune, intrând în ceata sfinţilor, alături de care se desfăta în viaţa cea nestricăcioasă şi nematerialnică a celor fără de trup, aşa cum citisem odată, plin de încântare, undeva, sau boala pe care maestrul o avea, căci suferea de ulcer (şi eu ştiam de acest lucru încă de pe atunci), chinuindu-l câteodată, făcându-l să se îndoaie, fusese cu adevărat motivul pentru care zâmbise aşa de trist, gândindu-se, probabil, la controversatele moaşte, pe care, dacă le-ar fi atins, ar fi sperat în producerea vreunei minuni?! Nu era pentru prima dată când maestrul mă uimea cu vastele lui cunoştinţe. Oare intrase, în ciuda păgânului veac, în care comuniştii cu malversaţiunile lor au dat o grea lovitură creştinismului, în posesia vreunui pateric, sau vreo altă carte misterioasă, de care eu să nu fi aflat? Greu de crezut. Ultima dată îi dădusem să citească tenebrosul roman al cunoscutului scriitor italian, ce-l încântase aşa de tare, încât, nu era zi în care să nu reia povestea legaţiei pontificale din perioada anului 1327 a temutei inchiziţii, condusă de Bernard Gui, ce se deplasează la o abaţie din Melk, unde avea să cerceteze misterul morţii unor călugări benedictini. Acelaşi lucru l-ar fi făcut şi el dacă i-ar fi căzut în mână vreo carte la fel de preţioasă, cu atât mai mult cu cât aceasta s-ar fi referit la viaţa schivnicului, pe care, nici acum, când scriu toate acestea, nu-mi pot da seama de unde o cunoştea aşa de bine?! De fapt magister cunoştea toată istoria principatului moldav, ctitorit de Bogdan I, întemeietorul statului feudal, de la cnezate şi voievodate, până la puzderia de domnitori, maziliţi, chiar şi la o săptămână după venirea lor pe tron, duşi sub escortă la Stambul şi adeseori decapitaţi pentru actele lor de insubordonare faţă de Înalta Poartă a Semilunii. Tot de la el aveam să aflu şi despre drama Bucovinei, care

fusese pentru prima dată cedată de către Mahomed al V-lea habsburgilor, ce aveau să transforme chiliile călugărilor în adăposturi pentru căi. Dorința lui cea mare era de a intra în posesia arhivelor fostului imperiu otoman, de unde spera să afle toate culisele uneltirilor, de la cucerirea Constantinopolului încoace, în care grecii și fanarioții subminau puterea marelui imperiu, în speranța de a readuce gloria popoarelor ortodoxe de altădată cu mândria trecutului lor bizantin. Dar de unde să facem rost de ele?! Se frământa maestrul. În fine, continuă acesta, revenind la schivnicul, care se retrăsese în cele din urmă din scaunul episcopal al Rădăuțiului, căci avusese presentimentul morții, chemând la căpătâi pe numeroșii săi fii duhovnicești, atleți ai ascetismului și lupi flămânzi ai credinței, retrași în codrii Vicovului și ai Putnei, luându-și rămas bun și lăsând cu limbă de moarte egumen și părinte sufletesc pe cuviosul Daniil Sihastrul, cel mai apropiat ucenic. Trupul sfântului, continuă maestrul (în acel moment l-am văzut cum își duce mâna acolo unde diavolul își făcuse culcușul), fusese înmormântat în biserică de lemn a schitului Laura, aflată în pustietatea codrilor voievodali. După dispariția monahului, minunile au început să se înfăptuiască, mormântul său devenind un adevărat loc de pelerinaj. Auzind de aceste minuni, clerul episcopiei Rădăuților ceruse mitropolitului Moldovei încuviințarea scoaterii cinstitelor moaște din pământ și strămutarea acestora în catedrala episcopală din mănăstirea Bogdana-Rădăuți. Sicriul fusese purtat pe umeri în dangăte de clopot, însoțit de o mare de credincioși, cu făcliile aprinse în mâini, în frunte cu alte sute de clerici, ieromonahi, egumeni și călugări, ce s-au îndreptat spre biserica episcopală, fiind așezat în partea dreaptă a naosului, unde mirenii, chiar și dincolo de hotare, veneau să se închine, plecând în mod miraculos însănătoșiți. Numai că, prin 1639, venind dinspre hotarele de nord ale Moldovei, într-o noapte năvălitorii asediază Rădăuțiul, trecându-l prin foc și sabie. La adăpostul întunericului, ceata de tâlhari, care au băgat groaza în pașnicul orășel, creând o adevărată învălmășeală, vandalizează orașul, luând și sfintele moaște ale Cuviosului Lavrentie. În anul acela, în ziua aceea (asta era varianta maestrului), Rădăuțiul fusese asediat de către o ceată de zaporojeni din neamul lui Taras Bulba, cu șalvarii lor, în care ar fi pătruns mâncarea de la o nuntă, cu săbiile încovoiate și halebardele, asemănătoare celor folosite de călăi în perioada evului mediu îndepărtat. Vâlvătăile focului, care fusese pornit din goana cailor, se întinseseră cu repeziciune, arzând că Roma lui Nero. Femei despletite, cu pruncii în brațe, urlau ca niște descreierate. Tot orășelul era cuprins de țipete și vaiete. În timp ce tâlharii jefuiau, la mănăstirea Bogdana călugării își țineau slujba ecumenică. În noaptea aceea mănăstirea fusese și ea vandalizată,

călugării, până la unul, masacrați, și, ceea ce fusese și mai dureros, moaștele furate. Venind la fața locului, domnitorul Moldovei (care era pe vremea aceea Vasile Lupu), și văzând cele întâmplate, exclamase plin de durere: «*Domnia mea a văzut pe acea Sfântă Episcopie lipsită de oameni și prădată de tâlhari.*» Rugămintea mea e s-o lași mai moale cu chilia lui Daniil, continuă fără nici o pauză, spre marea mea surprindere, maestrul, ce-și dorea, în lipsa arhivelor secrete ale imperiului, măcar o istorie privind luptele împotriva turcilor, concepută chiar din perspectiva osmanlâilor de atunci. Nu-i *pacat* (auzind cuvântul acesta am întors capul prinzând pe chipul său un zâmbet n-aș putea zice flegmatic), să-ți închizi tinerețea între zidurile mănăstirii și cu atât mai puțin a unei chilii, în care, vei fi obligat să stai numai în genunchi, să murmuri și să pritocești icosurile și condacele, toparele, catismele, stihurile, prochimenele și sinaxarele pe care marele teologhisitor le-a lăsat neterminate?! Mai bine gândește-te cum să facem rost de ceva băutură, continuă acesta. Uită-te și tu cum în jurul nostru toți chefuiesc și se distrează și noi stăm ca doi pui de bogdaproste, aici, lângă statuia lui Eminescu. Tocmai repetasem în gând (nici eu nu-mi mai aduceam aminte pentru a câta oară), versurile poetului:

Cu mâne zilele-ți adaugi,
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.

Decât să te simți nemuritor și rece, continuă magistrul, gâcind preocuparea mea interioară, mai degrabă pune-ți și tu capul la contribuție, cum să facem rost de ceva parale, cu care să luăm câțiva mici și măcar o bere la amândoi. Descurajat, pentru moment, îmi luasem gândul de la cele sfinte. Părăsisem statuia lui Eminescu și acum, despicând aerul, prin care plutea mirosul de mici și de tămâie, ne plimbam printre căruțele bucovinenilor, veniți de peste munți și văi. Unii dintre ei își scoteau mâncarea adusă de acasă, dând la o parte velințele. De sus, dintr-un prepeleac, trompetiștii își umflau fălcile, surzindu-ne urechile. Văzând bucatele acelea, ce ar fi produs halucinații până și sfântului Anton, Guglielmo din Baskerville, prin buzunarele căruia bătea vântul, deși îmi cunoștea dinainte răspunsul, mă întrebă încă o dată: Chiar nu mai ai nici un ban? M-am oprit pe loc, obligându-l și pe el să facă același lucru. Vrei să-mi întorc buzunarele pe dos?! am zis, trăgând de căptușeala pantalonilor. Știi foarte bine că lumânarea pusă la catafalcul Domnitorului a fost cumpărată pe bani de

împrumut. Fii sigur că n-am să uit acest lucru ş-am să ţi-i restitui înmiit. Nu e nevoie! Te cred pe cuvânt. Nu te opri pe loc. Se uită lumea la noi, zise, şi-şi continuă drumul printre căruţele bucovinenilor, ţanţoş ca un cocoş galic, cu pieptul în faţă, dar cu burta ce se auzea cum îi ghiorăia. Deodată, mic, aşa cum era, de statură, ca un măscărici de la Curţile Domneşti, l-am văzut cum cade în genunchi, de parcă s-ar fi împiedicat şi ar fi dispărut într-o prăpastie, aşa cum fusese aruncat cadavrul lui Nechifor Lipan, pălit fiind în cap cu baltagul. Brusca lui reacţie mă luă prin surprindere. Împreunându-şi mâinile în faţă, asemenea unui muezin, începu să se roage. Era un obicei firesc, împământenit locului, căci mănăstirea la care ne aflam (dacă-mi este permisă comparaţia, deşi nu ştiu cât ar putea fi de potrivită), era un fel de Meka pentru bucovineni. Făcusem această comparaţie tot în gând, fără a i-o mărturisi magistrului, tocmai din teamă de a nu comite vreun sacrilegiu, căci cele două religii erau total diferite, nimic neputând a se compara cu aura transcendentală a creştinismului, nici măcar epilepticul profet cu leturghia lui mahomedană şi cu atât mai puţin a supraponderalului Buddha-Sakia-Muni, cu ceafa şi burta învelite în valuri de osânză, murind porceşte pe marginea şanţului, cu sângele curgându-i din gură şi din nas, din cauza trichinelozei, aşa cum citisem, nici eu nu-mi mai aduceam aminte, undeva. Cu faţa spre zidurile mănăstirii, sub lespedea căreia Ştefan cel Mare, după atâtea războaie, îşi odihnea oasele, văzusem cum în jurul nostru toţi bucovinenii băteau mătănii, stând cu genunchi pe iarbă, de parcă s-ar fi aflat (iată cum risc pentru a doua oară comparaţia), în faţa miraculoasei Pietre din Kaaba. O boare duhovnicească, venită de la mirosul de tămâie, ce ardea la catafalcul marelui domnitor, plutea prin uşile deschise ale mănăstirii. Un clopot asurzitor şi leneş îşi împrăştia reverberaţiile prin pădurile ce se întindeau de jur împrejur, până în vârful muntelui, de unde Ştefan îşi încordase arcul său. Ca nişte stăncuţe, monahii, aflaţi pe lângă zidurile mănăstirii, au început să-şi facă cruci şi să bată mătănii. Pe partea dinspre răsărit, unde se găsea un alt munte şi mai înalt, enoriaşii, aidoma unor furnici, se căţărau cu genunchii jupuiţi, încercând să ajungă în vârful lui şi să atingă o cruce, sperând în iertarea *pacatelor,* ca să folosesc cuvântul de care maestrul, pe un ton afabil, tocmai făcuse uz, ironizându-l. Obosiţi, pe la jumătatea înălţimii ameţitoare, mulţi dintre ei renunţau. Lăutarii, cocoţaţi în prepeleacul lor, se aflau într-o mică pauză, scuturând muştiucele, trăgând de funie mâncarea şi băutura, căci nu aveau voie toată ziua, cât dura hramul, să coboare un moment de acolo (li se luase şi scara), în timp ce bucovinenii stăteau şi ei în genunchi, printre căruţe, lovindu-se cu fruntea de pământ şi făcându-şi largi şi repezi cruci. Mă aflam în mijlocul unei

gloate de oameni credincioşi, veniţi acolo nu pentru trocuri şi alte vânzări de marfă, ci pentru a-şi arvuni sufletele, hrănindu-se cu pâinea cerească. Dintr-o dată căzui şi eu cu fruntea pe iarbă. Sfântă Născătoare de Dumnezeu, l-am auzit pe Guglielmo, apucat la rândul lui de o subită criză mistică, mai accentuată decât cea prin care tocmai trecusem şi eu, doctori fără de arginţi Cosma şi Damian, moaşte ale Sfântului Lavrentie, pe unde veţi fi fiind şi cine v-o fi furat, numai voi aţi mai putea face o minune. Sfântă muceniţă Tecla, şi toţi cei care ne vegheaţi de acolo, din ceruri... Văzându-l cum se închină cu atâta patimă începui să fac şi eu acelaşi lucru. Mi-am lăsat bărbia în piept, rugându-mă cu palmele lipite în faţă şi cu ochii închişi. Dangătele prelungi pluti din nou, reverberând pe deasupra capetelor noastre. Apoi se aşternu o linişte ţiuitoare, de parc-ar fi plutit doar duhul pe deasupra apelor. Undeva, în înaltul cerului albastru, ca un ocean suspendat deasupra capetelor noastre, plecat parcă din corabia lui Noe, în zborul său spre muntele Ararat, un porumbel făcea lupinguri, tăind aerul şi dându-se peste cap, încercând cu disperare să scape de ghearele răpitoare ale unui erete. O vreme se auzi doar murmurul celor adunaţi acolo, fornăitul cailor şi clopoţeii legaţi de harnaşamentele lor. În timp ce mă pregăteam să mă ridic în picioare, tot aşa de brusc, precum căzusem în genunchi, l-am văzut pe Guglielmo din Baskerville cum se întoarce spre mine, şoptindu-mi: Mi-e o foame de n-am unde să dorm la noapte! Se ridică şi mă apucă de haină, trăgându-mă după el. Stai! I-am zis. Am înţeles. Te roade ramazanul. Vrei să mănânci şi să bei ceva şi nu ştii cum să faci! Exact! zise şi arătă cu degetul spre abdomen. Trecuseră ani buni la mijloc şi el n-avea să uite scena aceea, momentul plin de inspiraţie în care-l oprisem pe loc, îi întinsesem mâna, obligându-l să pună pariu, că, aşa faliţi cum eram, avea să mănânce şi să bea cât nu putea el să ducă. La foamea pe care o simţeam şi la lipsa de parale în care ne zbăteam, am fi fost în stare să tâlhărim până şi sfinţii de pe pereţi cu aureola lor în jurul obrajilor scofâlciţi. După ce-mi strânsese mâna, punându-şi toată nădejdea în mine, l-am rugat să mă urmeze. Nu-i spusesem planul, ci doar atât, să nu mai scoată o vorbă, căci şi aşa cuvintele nu ţineau nici de sete şi nici de foame. Ochind-o dinainte, m-am apropiat de una din căruţele acelor bucovineni vopsită în verde, în care stătuse, chiar şi pe timpul slujbei, cocoţată, o marţafoaică, pe care tatăl său o adusese la hram cu gândul de a o mărita. Prima mea grijă, i-aş zice mai degrabă ***hiclenie***, însuşită din ceasloavele cărturarilor munteni, cu limbajul lor aspru, fusese ca aceasta să arate cât mai slută. În felul acesta părinţii paparudei ar fi dat orice numai ca să-i facă vânt şi să scape de ea. Trecusem, însoţit de Gugliemo din Baskerville, măscăriciul buhăit de alcool, cu sfială printre celelalte căruţe, cu

ruşinea feciorului ce se simte privit de superbele domnişoare, cu obrajii lor inefabili, nu lipsite de vigoare, căci bucovinencele acelea, ajunse la stadiul procreaţiei, una mai frumoasă şi mai atrăgătoare decât cealaltă, cu excepţia celei spre care ne îndreptam, emanau o prospeţime maculată de simpla noastră prezenţă acolo. Ne-am apropiat de caii lui solizi, groşi în chişiţă, potcoviţi la toate cele patru picioare, pe care tocmai îi deshăma, aruncându-le în faţă un braţ de fân. Strânsesem mâna bucovineanului, cu căciula lui rotundă, croită din pielea unui miel fumuriu, mă întorsesem spre soţia acestuia, salutând-o, plin de politeţe, apoi, am aruncat în mod subversiv o privire şi asupra marţafoaicei din căruţă. Marţafoaica îşi lăsă capul în jos, cuprinsă de sfială. Părea un târtan învelit pe umeri cu o catrinţă. Era urâtă cu crăci. Avea ochii umflaţi, pumnul cât un baros, faţa pătrăţoasă, de parcă mă-sa o făcuse cu un măgar. M-am întors către Guglielmo din Baskerville şi i-am făcut semn cu ochiul. Magistrul, care prinsese şpilul, zâmbi cu subînţeles. Una mai nasoală ca ea (dovadă că aveam ochiul format), să fi căutat tot târgul acela şi nu ştiu dacă s-ar fi găsit. O vezi? Dacă ar trage o băşină în sacul cu făină, n-ar mai rămâne nici măcar de un tăiţei, zise magister, cu palma pieziş peste gură, încercând în felul acesta să-şi devieze vocea şi s-o abată doar spre urechea mea, aşa cum fac magistraţii între ei, pronunţând sentinţe, înainte de a le hotărî completul de judecată. Nici de poştă nu e bună, remarcă acesta. Mergi pe mâna mea, i-am şoptit, scrâşnind la rândul meu cuvintele. Luându-se după mine, cu statura lui de măscărici, imitându-mi gesturile, se ploconi, parcă maimuţărindu-mă, ducând mâna la piept, ca un dragoman în faţa Sultanului. În momentul acela l-am văzut pe bucovinean cum dă din cap, făcând un semn discret soţiei, mustrând-o din priviri şi strâmbându-se la ea cu mustaţa. Imediat apăru şi câteva scăunele. Cu amabilitate am fost invitaţi să luăm loc şi să ne mai tragem puţin sufletele. Dumnecărili... candelă..., că greu te mai mişti! Nu se mai putu abţine acesta, mormăind printre dinţi, de frică să nu ne răzgândim, răstindu-se la soţia, care, dând velinţa la o parte, scoase de acolo un lighean de plastic, plin numai de copane. După mărimea lor păreau a fi de curcan. La foamea care ne stătea-n gât, (simţeam enorm şi vedeam monstruos, vorbă lui nenea Iancu), mie cel puţin mi se păreau a fi de struţ. Ni-l aşeză în faţă, jos, pe iarbă, invitându-ne, cu un gest pios, de muiere simplă, să poftim la masă. Rezemat în cot de dulapul căruţei, cu un picior îndoit peste celălalt, cu biciul, de care nu se despărţise nici pe timpul slujbei, bărbatul ne privea pe sub sprâncene. Guglielmo dădu să întindă mâna, dar o trase imediat înapoi, ca un cotoi, neîndrăznind să pună gheara. Din prepeleacul lor, trompetiştii, cântau de mama focului, din alea, de-a lor, din Bucovina. Văzându-

ne aşa timizi, în cele din urmă bucovineanul ne îndemnă cu bărbia, servindu-ne pe rând, cu câte un păhărel de rachiu galben, făcut din prune amestecate cu mere, trecut a doua oară prin alambic, încât, de la prima înghiţitură am simţit cum mi-a jupuit beregata, un rachiu care pe departe bătea wiskiul, poate în felul acesta vom căpăta curaj. Ceea ce s-a şi întâmplat. După vreo jumătate de ceas se băteau turcii la gura noastră. Mâncam, beam şi ne închinam sfântului Lavrentie, în timp ce bărbatul nu mai contenea cu dojenitul muierii, reproşându-i faptul că nu fusese suficient de sprintenă. Văzându-l iscoditor şi ciufut, de teamă să nu-mi ghicească gândul, în tot acest timp, n-am încetat o clipă să-i întreţin ideea că aş avea de gând să-i iau ciumăfaia aceea de fată, numai ca să-l determin în felul acesta să scoată toată haleala, tot ce-avea ascuns prin fân, pe sub velinţa aceea: perele, copanele, cârnaţii, celebrii trandafiri de la Moldova, te-aş iubi dar nu ştiu vorba, plăcintele poale în brâu, pe care odată, după o foame că a noastră, gurmandului Sadoveanu i-au dat lacrimile, şi tot ce mai ţinea el dosit pe acolo prin căruţă. Trăsneau oasele curcanilor între fălcile noastre ca nişte pietre măcinate în concasor. Nu mor caii când vor câinii, şopti maestrul, înfulecând dintr-un ciolan, dirijând cu el prin aer, de parcă ar fi avut o baghetă. Prăpăditul o cam luase pe ulei. Prinsese curaj. Se cherchelise ca lumea şi acum făcea băşcălie. Cânta şi se agita pe scăunelul acela, încât, dacă nu l-aş fi ţinut, ar fi căzut pe spate.

Din bucata mea de pâine
Am hrănit un om şi-un câine.
....
Când am bani şi o duc bine
Toată lumea e cu mine.
De n-am bani şi o duc rău
Nici cel neam nu-i neamul meu.
Şi atunci te-ntreb pe tine:
Care-i om şi care-i câine?

Totul era doar pe daiboj. Din când în când, mai aruncam câte o privire şi spre marţafoaică. Înainte de a fi adusă la măritat, pocitania, al cărei sex părea incert, părinţii ei ar fi trebuit mai întâi s-o bărbierească, atât pe picioarele de pahiderm, cât şi pe faţă. O pusesem ca lumea, ce mai, toată lumea era a noastră. Făcui un semn bucovineanului şi el înţelese din primul moment, întinzându-mi biciul, pe care-l cercetai cu multă atenţie. Cât de bine, îmi închipuiam, s-ar fi mulat pielea lui moale pe pielea noastră. Apropo, adăugă Guglielmo din Baskerville, care mă tot înghiontea, abia stăpânindu-se să nu râdă, vrând să-mi

șoptească ceva la ureche. Lăsați vorba. Avem timp și de asta. Hai, acum luați și mâncați și din gură să nu dați, încercă și bucovineanul să ne țină isonul, văzându-ne așa cheflii. Apoi, cu biciul acela, pe care i l-am restituit, ca într-un ritual masonic, mă binecuvântă pe umăr, arătându-mi odorul. Începând din acest moment te poți considera un om fericit. Cum o vei păstra așa o vei avea. Eu unul îți dau un boboc de fată. Vezi și tu doar! Acum ești ca și ginerele meu. Mâna n-am pretenția să mi-o săruți. O singură rugăminte am la tine. Printr-o tuse ușoară, care îi întrerupse vocea, își alungă gâlma ce i se pusese de-a curmezișul vorbirii și continuă: În fine. Ce să-ți mai zic! Numai lapte de cuc nu i-am dat. O vezi cum arată. O văzusem și fără să-mi spună el așa că tocmai eram pe punctul de a bate palma. Apropo! Repetă nedespărțitul meu prieten, cu burdihanul țeapăn, neputând a se mai abține. Mai adineauri ziceai că vrei să te cărăbănești la mănăstire, și acum, la nici măcar o jumătate de oră, vrei să te-nsori?! O spusese parcă într-adins. Întorcând privirea am rămas cu mâna întinsă. Speriat de cele auzite, m-am ridicat în picioare de teamă ca bucovineanul să nu-și fi venit de acasă și să nu mă ia la bătaie, căci prostul acela de Guglielmo (căruia avusesem naivitatea de a-i mai zice și maestre), după ce-mi ceruse permisiunea de a-și aprinde mizerabila lui țigară de la onorabilul meu chiștoc, chiar așa-mi spusese: Îmi permiteți să aprind mizerabila mea țigară de la onorabilul dumneavoastră chiștoc? (în acel moment se auzi câteva râsete), trăgând apoi adânc fumul în piept, o spusese în gura mare, încât au auzit nu numai cei doi părinți, ci și cei din jurul nostru, care, ofticați de norocul feti, tot timpul fuseseră numai ochi și urechi, urmărindu-ne, plini de curiozitate, orice mișcare. Bucovineanului atâta i-a trebuit s-audă, căci își și scosese căciula din cap, îndesând-o pe un genunchi și apucându-se de băut toartă la toartă cu noi. Ptiii! Parcă Dumnezeu te-a trimis în calea mea! tot repeta, cu biciușca în mână, cu cealaltă turnând direct din damigeană în paharele noastre și îndemnându-ne să bem. Ș-am mâncat, ș-am băut, profitând de naivitatea bucovineanului, până ne-am făcut mangă, fără a-mi da seama, nici eu, nici Guglielmo din Baskerville, că haleala aia pe de-a moaca avea să ne bage într-un mare bocluc. Ce a urmat? Ca să nu rateze ocazia de-a pune mâna pe un ginere așa tânăr, înalt și frumos, cum eram eu pe atunci, bucovineanul îmi făcuse figura până la urmă, legându-mă cu o funie de mâini și de picioare, aruncându-mă în căruță, lângă marțafoaică, care-și și pusese talpa pe mine, mare cât jumătate din Bucovina, crăcind picioarele, strivindu-mă cu talpa pantofului ei uriaș și arătându-mi pumnul cât un baros, semn că dacă mă voi împotrivi, voi avea de-a face cu ea. O pățisem ca bădița Vasile, care fusese luat la oaste cu arcanul. Mă legase, cum am zis, la mâini și la picioare, ajutat de

cei din jurul său, învelindu-mă cu fân, şi acum se grăbea să-şi înhame caii. Noroc cu Guglielmo din Baskerville, care se strecură ca un arlechin euforic printre marea aceea de căruţe, dând în grabă alarma, reîntorcându-se cu piraţii din Caraibe, din care era formată echipa noastră de sezonieri. Până la urmă avea să se lase cu capete sparte. Bucovineanul, în ajutorul căruia sări şi câţiva dintre cei aflaţi prin preajmă, urmărind toată panarama şi băşcălia noastră, se repezi cu măciuca la bătaie, învârtind-o în jurul său, asemenea ţarului Ioan Ciomagul, cel ce-şi făcuse loc prin aglomeraţie, ocupând tronul marelui imperiu rus nici măcar pentru un minut, căci fusese, în cele din urmă, ridicat pe sus, băgat în cămaşa de forţă şi dus la balamuc. Bietul om îşi juca ultima carte, fiind hotărât să nu mă cedeze cu una cu două. Văzând întorsătura dramatică, unul din colegi, o muscă beţivă, poreclit, tot de mine, Falstaff (îi venise şi lui rândul să-mi plătească pentru binele făcut, de a-l târî, aşa beat cum venea de fiecare dată de la *«Scapă porcul»*, o speluncă ordinară ce semăna cu scunda tavernă mohorâtă a poetului în care proletarii băteau cu pumnul în masă, unde obişnuia să-şi petreacă timpul liber, până la patul său, pe care, de beat ce era, nu-l mai nimerea), se repezi, intrând în bătaia măciucii, şi-l apucă pe la spate în braţe pe bucovinean, luându-i căciula şi punând-o pe capul lui, în timp ce, alţi câţiva de-ai noştri, au împins-o pe paparuda fără chiloţi pe ea (asta o văzusem eu de când pusese piciorul pe mine, crăcindu-se şi arătându-mi-o), au dat velinţa la o parte şi m-au tras de acolo, din fânul acela, fugind pe sus cu mine, de parc-ar fi purtat, până la maşină (o Somalie, încăpătoare ca un chit de balenă), pe umeri, sicriul cu moaştele sfântului Lavrentie. Şi duşi am fost. Revenindu-mi cât de cât din beţia aceea, în drum spre Rădăuţi, ca o refulare a destinului tragic, o şogoriţă de prin Maramureş, ce traversase pe jos Munţii Rodnei, înalţi de peste două mii de metrii, cu un caşmir verde pe cap, de parc-ar fi fost steagul semilunii, gravidă în luna a opta, străbătând potecile abrupte, în speranţa că va evada din inchizitorul paradis al socialismului, dar fiind cât pe ce să nimerească într-unul şi mai mare, cam abţiguită şi ea în acel moment, îmi zise râzând: Amu, cojanule, dacă tot vrei să te faci ţapinar, vino deseară să mă dezbrăcinezi şi să-mi vezi pădurea. Luami-i lindicul la trântă! În loc să vii la moţata mea ai vrut să f...ţi p...ă de moldoveancă! Dacă nu venea Marele Vultur la noi să ne anunţe nu ştiu pe unde-ţ scoteai cămeşa. Noroc cu noi, ăştia, de la geofizică, zise şi se bătu cu mâna, spre hazul celor ce se aflau în maşină, pe *moţata* ei de moţancă. Nefiind de ajuns ironia usturătoare a sătmărencei, am văzut-o cum, diavoliţa, îşi ridică fusta ei de cimpoier scoţian, arătându-şi împădurita ţară a Oaşului (pentr-o aşa pădure zău c-aş fi devenit ţapinar!), dând drumul unei strigături, aşa, ca la Maramu:

Creşte-ţi flori, şi înfloriţi
Că mie nu-mi trebuiţi,
Creşte-ţi flori ca gardurile
Şi-astupaţi prilazurile.
Să vă bată vânturile
Ca pe mine gândurile,
Să vă bată gânduri reci
Ca pe mine gânduri seci!
Foaie verde şi-un bănuţ,
Am avut maică drăguţ,
Am avut drăguţ în sat,
M-o cerut şi nu mai dat,
Da' mai dat în sat departe
Să umblu cu desagi în spate,
Cu desagi îmbăieraţi
Şi cu ochii lăcrimaţi,
Da' de lacrimi nu bag samă
Că le şterg cu ist năframă.
Da mi-i milă de obraz
Că *rămâne fript şi ars.*

Tocmai părăsisem comună Bilca, unde, câţiva copii desculţi, jucau miuţa în mijlocul drumului, făcându-ne cu mâna. Ghiorlanul de Falstaff, cu ochii lui albaştri, în care pluteau goeletele Tamisei, cu căciula bucovineanului pe o ureche, semănând cu un rabin excomunicat (odată, la o nuntă, dispăruseră toate cuţitele, lingurile şi furculiţele mesenilor, şparlind şi un sac, pe care-l cărase în spate, plin de copane şi cozonaci), stătea rezemat cu bărbia în măciuca furată, trăgând absent din când în când dintr-o penală, pe care o ţinea între degetele aceleiaşi mâini, în care ţinea şi biciul, ce-mi dăduse atâtea frisoane. După ce îi luase bucovineanului codiriştea, căciula şi măciuca, îi mai trăsese şi o flegmă în freză, drept rest la plata ospitalităţii lui. Guglielmo din Baskerville, alias Marele Vultur, ultima căpetenie din tribul apaşilor, poreclă pe care şi-o arogase, fără ca cineva să i-o fi dat-o, făcând aluzie la triburile de indieni masacrate, adevărate pogromuri avant la lettre, comise într-una din cele mai democratice ţări din lume, ţara tuturor posibilităţilor, cum i se mai spunea, ce îşi întemeiase pe fondul acelor exterminări (asta era părerea lui de neclintit), marea Americă, trăgea şi el cu sete dintr-un trabuc asemănător, lipit cu salivă. Năsosul, care, după spusele lui, dacă mai rămânea o săptămână în burta mă-si s-ar fi născut cu trompă de

elefant, mă bătu condescendent pe umăr. Toți aveau privirile îndreptate asupra mea. Fusesem omul zilei. Un tenor, care, prin octavele scoase, l-ar fi pus în fund și pe Luciano Pavarotti, cu vocea sa de mierloi în călduri, începu să cânte. În acel moment mașina părăsi șoseaua și se înclină într-o parte. Țipete, degringoladă, hărmălaie. Disperată, oșeanca își încolăci brațele pe după gâtul meu. Nimeni nu înțelegea ce se întâmplă. Șoferul, care era un epileptic, și care, ani de zile, fentase pe instructori, obținând **A**, **B** și **C**-ul, apucat de o criză la volan, ne-a răsturnat, intrând într-un șanț, lovindu-se de un plop, reușind performanța de a așeza mașina cu roțile în sus, împrăștiindu-ne pe asfalt pe o lungime de vreo cincizeci de metri, unii dintre noi, în amurgul acela roșiatic, ca o robă de cardinal din picturile flamande, abia reușind să ne mai ridicăm de pe jos, plini de zgârieturi și luxații, mergând șontorogi și gemând de durere, dar fericiți din cale afară că nu murise nici unul (și acum cred că moaștele sfântului Lavrentie, chiar și așa furate, făcuse o minune cu noi), împingând la loc, cu roțile pe pământ, mașina cu botul turtit, dar luând-o, ca printr-un miracol, la prima cheie, numai că i-am dezdoit tablă, i-am împins carburatorul, de care atingeau elicele motorului, i-am mai reglat ceva și pe la jigler, așteptând ca epilepticul, pe care-l trăsesem afară prin parbriz, privindu-i trupul chircit cum se zbătea în convulsii cu spumă la gură (în acel moment mă gândeam la Dostoievski care și el a suferit de această urâtă boală), așteptând să-și revină din criza aceea, plecând de acolo, fără a mai anunța organele de miliție. Amortizând contactul cu asfaltul, șogorița, căzută peste mine, mă sărută pe obraji și pe gură, mușcându-mă de buze și plângând. Strivit, așa cum stătusem sub ea, am simțit, cum, trezit din somnul lui placentar, i se zbătea copilul în burtă. Oare oșeanca, țin minte că m-am întrebat în momentul acela, nu purta în pântecul ei o nouă revenire pe lume a sfântului Lavrentie? Oare nu sfântul, cu puterea lui invizibilă, mă lăsase în viață, punându-mă dedesubtul ei, tocmai pentru a-și proteja noua sa venire pe lume? Deși s-au scurs mai bine de două decenii de atunci, țin minte cum, drept recunoștință, într-o zi sătmăreanca venise la patul meu, rugându-mă s-o însoțesc în camera ei. N-am strâns nici plapoma, zise, făcându-mă să roșesc, asemenea sfiosului Aleoșa Karamazov. Fiind o zi liberă, tocmai îmi făcusem un ceai pe un reșou improvizat, conectat la o priză smulsă din perete și acum mă pregăteam să mă apuc de citit. Aveam în față (vorba poetului), o zi întreagă pe care urma să o dedic lecturii. Pirații din Caraibe erau plecați prin oraș, așa că rămăsesem singur la timonă, conducând corabia aceia din care nebunii au sărit peste bord. Piară lumea, numai că eu să-mi beau ceaiul, țin minte că vorbeam de unul singur, cu mânerul ibricului, pe care-l țineam în mână, parafrazându-l pe Ivan Karamazov,

pereat mundus, repetam, gândindu-mă la scenariul său întitulat Marele Inchizitor, unde Isus coborâse pe pământ într-o Spanie cu mult înainte de a fi islamizată, în care rugurile ardeau tot într-o veselie. Din prima secundă, de când barmanul a tras obloanele (nu mai devreme de ora zece), Falstaff, cu căciula lui de rabin excomunicat, pe care i-o furase credulului bucovinean, secondat de Marele Vultur, Guglielmo din Baskerville, cum îl numisem, benchetuiau mai mult ca sigur, pufăind din narghilele în mizera baracă, numită, pe măsura prestanței lor *«La scapă porcul»*. Era pe la jumătatea lunii septembrie, când ziua era egală cu noaptea. După mult controversatul calendar gregorian se sărbătoreau Sfintele (toate virgine) Mucenițe, Minodora, Mitrodora și Ninfodara, ce au trăit în Bitinia, pe vremea împăratului Galeriu Maximian. Toate trei, de o frumusețe ce te înmărmurea, se retrăseseră (așa cum mă gândeam să mă izolez și eu în crisalida chiliei lui Daniil), în munți, lângă apele calde numite Pitia, unde, prin puterea lor dumnezeiască, au vindecat nenumărate boli trupești și sufletești. Persecutate fiind de trimișii mai marelui cetății, sufletele lor s-au ridicat la ceruri fiind găzduite în antecamera Domnului ca simple grefiere, consemnând cu acribie scadența celei de-a doua veniri, când va avea loc și poprirea Pământului, pe care, noi, păcătoșii, locuiam ca simplii chiriași. Și cum calendarul ortodox, de rit bizantin, era plin cu sfinți, tot în aceiași zi se sărbătorea și pomenirea Sfântului Mucenic Varipsava, omorât și el cu vicleșug într-o noapte de cei necredincioși și ridicat la ceruri, pus să păzească intrarea la aceiași anticameră, în care cele trei mucenițe consemnau de zor puținele zile ce ne mai rămaseră până la Judecata de Apoi. Tot în ziua aceea, bogată în evenimente ecleziastice, se nimerise și pomenirea Sfintei Pulheria, fiica împăratului bizantin Arcadius, sora lui Teodosie cel Mic, cu ajutorul căreia fusese convocat Sinodul al III-lea. După fel de fel de intrigi se retrăsese în rugăciuni și singurătate, fiind adusă mai mult pe sus și căsătorită, după moartea lui Teodosie cel Mic, cu noul rege Marcian, pe care îl acceptă, cu o singură condiție, aceea de a i se permite, chiar așa căsătorită fiind, să-și păstreze fecioria, tot ei datorându-se și convocarea celui de-al patrulea Sinod Ecumenic de la Calcedon, în anul 451, unde, ca o activistă de partid, bătând cu pumnul în masă (iartă-mă Doamne că nu știu ce vorbesc), condamnase învățăturile eretice ale lui Dioscar și Eutihie. Și ca și cum n-ar fi fost de ajuns, tot în acea zi cădea și pomenirea Sfinților Apostoli, Apelie, Luca (altul decât evanghelistul) și Climent. Și mai era încă ceva, de care nu-mi mai aduceam aminte. Cu mersul ei de rață leșească, diavolița își făcuse apariția în cadrul ușii în fusta ei de cimpoier scoțian, singura țară de pe planetă care avea trei imnuri naționale dar nici unul oficial. Venise la patul meu într-un moment în

care mă hotărâsem, mai mult ca oricând (tot nu-mi ieşea din cap acest lucru), să iau în primire vacanta chilie a sfântului Daniil Sihastru, pe care tocmai o vizitasem, nici eu nu mai ştiam pentru a câta oară. Îmi smulsese cartea din mână, zvârlind-o, trăgându-mă de curea pe scări, până în camera ei de la etajul trei, târându-mă ca pe un câine pe care-l duci la râu să-l îneci. Ziua pe care o aveam în faţă şi pe care eram hotărât să o dedic lecturii, acel piară lumea numai că eu să-mi beau ceaiul, şi meditaţia lui Ivan Karamazov despre câtă suferinţă în rândul copiilor era pe această lume nedreaptă, din care el şi-ar fi dat demisia, se dusese naibii. Eu însumi mă simţeam târât spre eşafod. Plapuma aceea nestrânsă avea aspectul unui autodafe care mă aştepta. Mi-o făcusem, cum se spune, cu mâna mea. Era ca într-unul din proverbele despre adulter. *„De la fereastra casei mele mă uitam printre zăbrele şi am zărit printre cei neîncercaţi, am văzut printre tineri pe un băiat fără minte. Trecea pe stradă la colţul unde stătea una dintre aceste străine, şi a apucat calea spre locuinţa ei. Era în amurg, seara, în noaptea neagră şi întunecoasă. Şi iată că, i-a alergat înainte o femeie îmbrăcată ca o curvă şi cu inima şireată. Era bună de gură şi fără astâmpăr; picioarele nu-i puteau sta acasă: când pe străzi, când în pieţe, pe la toate colţurile stătea la pândă. Ea l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat şi, cu o faţă obraznică, i-a zis: «Am cu mine jertfe de mulţumire, azi mi-am împlinit promisiunile. De aceea ţi-am ieşit înainte să-ţi caut faţa şi te-am găsit. Mi-am împodobit patul cu învelitori, cu aşternut de pânzeturi colorate din Egipt; mi-am stropit aşternutul cu smirnă, aloe şi scorţişoară. Vino, să ne îmbătăm de dragoste până dimineaţa, să ne desfătăm cu dezmierdări! Căci soţul meu nu este acasă, a plecat într-o călătorie lungă, a luat cu el sacul cu bani şi nu se va întoarce acasă decât la lună nouă.» Tot vorbindu-i, ea l-a încântat şi la constrâns cu buzele ei ademenitoare. Deodată a început să meargă după ea, ca boul care se duce la măcelărie, ca un cerb care aleargă spre cursă, ca pasărea care dă buzna în laţ, fără să ştie că o va costa viaţa, până ce săgeata îi străpunge ficatul."* Fusese di granda, vorba lui Pirgu sau Paşadia, unul din mateinii crai de curte veche. Ridicându-şi fusta, se aplecă deasupra unui lighean, despicându-şi labiile creponate, pe care le clăbucea cu un săpun Rexona (de unde făcuse oare rost?!), turnând apoi dintr-o ulcică apă curată, limpede, zvârlind-o cu podul palmei între picioare. O clipă m-am gândit c-o să nască, acolo, în vasul acela. Văzând patul răvăşit, în care plapuma de mătase purpurie scânteia asemenea unui rug ce abia aştepta să-mi mistuie trupul, vrui să mă cărăbănesc cât mai repede de acolo, îndreptându-mă spre uşă. Na, na, na! N-ai să pleci nicăieri! Îmi tăie calea. Şi am văzut-o cum se repede după hangerul aflat pe masă cu plăsele din coarne de cerb cu care obişnuia să-şi taie şunca ardelenească. Începu cu o

horincă faină, turnată, în lipsă de pahare, într-un borcan de castraveți, din care am băut până ne-a apucat pe amândoi amețeala. Urmă o nouă strigătură, mult mai lungă decât prima, dar, din care, oricât de mult m-aș strădui, nu mai rețin decât vreo câteva versuri:

Măritată nu-i așa,
Cum îi crede cineva,
Cum ai lua un măr din drum
Să-l arunci, dacă nu-i bun,
Sau cum iei, din păr, o pară,
Ș-o arunci, dacă-i amară.
Măritatu-i zbici de foc,
La fata fără noroc,
Măritatu-i zbici de ațe
Și te țâne pe viață.

După ce termină strigătura, șogorița închise yala singurei uși ce mai rezistase în balamale din căminul acela închiriat de la liceul Eudoxiu Hurmuzachi. Se apropie de mine, clătinându-se pe picioare, trăgându-mi fermoarul pantalonilor, vârându-și mâna și rămânând cu privirile holbate la mandravela ce zvâcnea, prinzând viață în mâna ei. Ohooo! Te-a dotat mama natură, nu glumă! Ptiu, ptiu, ptiu, să nu-ți fie de deochi! Se miră nepoata fraților Petreuș, cântărind-o în podul palmei ca pe o bucată de telemea, agitând limba prin aer, abia reușind, din cauza burții ce o incomodă, cu fusta ei de cimpoier scoțian ridicată, să și-o plimbe printre picioare. Războiul celor două roze părea iminent. Ne-am privit în ochi. Și acum între noi doi! Păreau a spune privirile ei. Ea, o Casandră răzbunătoare, cu satârul în mână, strângând pleoapele, eu aproape râzând, fals, forțat, nesincer, trecându-mă fiorul rece al morții pe șira spinării. Deși ne aflam pe teritoriul neutru al Bucovinei, începeau ostilitățile între regatul valah, vechiul stat medieval al Țării Românești și Principatul Transilvaniei. Printr-un gest smucit muierea îmi înfipse unghiile ascuțite în beregată. În cealaltă mână încă mai ținea hangerul de care nu se despărțise o clipă. Vipera îmi tăie respirația. Fără a-mi da drumul, mă apucă de curea, trăgându-mă spre ea. În același timp își desfăcu cașmirul verde, aruncându-l pe cimentul gol. O șuviță de păr alunecă peste genele-i languroase. Dezbrace-mă. Ce mai aștepți? Mototolule! zise și începu să-mi desfacă cureaua. Apoi trase de pe mine cămașa arsă în spate de reaua străinătate, mai mult smucind-o. Cașmirul zăcea și el ca un steag aruncat în țărâna capitulării. Simții lama rece vârâtă sub nas. Nu era de glumit. Dilia ar fi fost în stare să mă spintece. Asta era

recunoştinţa ei drept urmare a faptului că-i salvasem viaţa. Cu ochii holbaţi, nevenindu-mi a crede, am privit cum tăişul hangerului, ascuţit ca un brici, mi-a făcut o dâră de sânge, de la piept până mai jos de buric. Apoi, turnă dintr-un alt borcan, pe care se mai vedea încă lipită eticheta cu castraveţi la oţet, peste rană, un pumn de sare, începând să frece, aşa cum frecau ţăranii şoriciul porcului să se frăgezească. De mâna mea o să mori, mânca-ţ-aş! zise, şi-mi mai făcu o dungă, mai adâncă decât prima, din care ţâşni sângele. Cu sufletul la gură am încercat să-mi păstrez cumpătul. Tăişul hangerului lăsa în urma lui liniile subţiri de parc-ar fi fost trase cu echerul. Nu se lăsa impresionată la vederea sângelui. În ciuda operaţiei chirurgicale la care m-am lăsat supus, privind cu atâta voluptate, fără a opune nici un fel de rezistenţă, cum sunt măcelărit (orice gest de nesupunere m-ar fi costat viaţa), continuă, calmă, imperturbabilă, să mă tranşeze, de sus în jos, de două, de trei, de patru ori. O clipă am avut strania senzaţie că nu mă mai aflăm în căldicelul purgatoriu din camera aceea, ci într-o bolgie dantescă, o **CECA** cominternistă, în care o femeie comisar (ce urma să aducă pe lume un comsomolist, ci nu un sfânt, aşa cum crezusem), stă aplecată peste cadavrul meu (ce tragedie mai optimistă că asta mai vreţi?!), tranşându-mă gospodăreşte. Asistăm la disecţia propriului meu trup. Dacă aş fi stat întins pe o masă de operaţie, cu ochii închişi, lăsând capul pe spate, aş fi devenit ilustrul cadavru din tabloul lui Rembrandt intitulat Lecţia de anatomie a doctorului Tulp. Văzând-o aşa hotărâtă să termine cu mine, nici că mi-a mai păsat. Într-un târziu am zărit-o printre pleoapele abia întredeschise, cum aruncă hangerul pe ciment, aplecându-se asupra mea şi lingându-mi dârele de sânge. Lama hangerului încă se mai auzea zbârnâind. Dilia ştia cât de *dureros de dulce* era iubirea. Apoi se lăsă mai jos, plimbând limba, făcându-mă să-mi mişc capul într-o parte şi alta de atâta plăcere. Să nu ne prindă cineva aici, am şoptit, stând, acolo, în picioare, stingher, cu genunchii tremurând, încercând s-o înlătur. Nu vine nici dracu! zise. Îmi dai voie? Continuă şi se aplecă în jos, plimbând-o pe faţă, lovindu-se cu ea peste buze şi apucând-o uşor cu dinţii, ca şi Monica Lewinki în incinta Pentagonului, unde avusese loc idila aceea între ea şi Ben Clinton, îngenunchiată în faţa unui microfon, de la a cărui putere decibelică se putea dicta soarta omenirii. Unei femei, cu atât mai mult unei gravide, nu-i poţi refuza nici o poftă. Am lăsa-o să-şi facă damblaua, dând capul pe spate, cu ochii închişi. Nemaiputând să rezist am dus-o pe pat unde am luat-o la ştangă. Testiculele îmi stăteau să plesnească de atâţia ieniceri sub formă de spermatozoizi, ce abia aşteptau să pornească în cavalcadă, înghesuindu-se prin gibraltarul păsăricii ei. Cum să nu i-o fi tras-o cu draci?! Vorba mucalitului de Creangă: *«Iar cucoana, drept cercare, începe a*

şuiera mătărânga, şi atunci cinstita p... ă face zbâc! în p... a cucoanei!» Atunci când trăiam toate acestea nu ştiam, vorba cântecului, că dragostea e ca o râie. Căci, suna unul din Proverbe: *«Buzele femeii străine strecoară miere şi cerul gurii ei este mai alunecos decât untdelemnul; dar la urmă este amară ca pelinul, ascuţită ca o sabie cu două tăişuri. Picioarele ei coboară la moarte, paşii ei dau în locuinţa morţilor.»* Din teamă de a nu fâta pe mine, i-am ridicat, uşor, crăcind-o, acolo, în camera unde mă invitase, picioarele peste umerii mei, vârându-i erecta pipă a lui Stalin, ce sondă, asemenea unui stetoscop, trupul unui mercenar, somnolând chircit în paradisul placentei, mângâind-o pe burtă, de unde bastardul, un posibil, ce zic eu! mai mult ca sigur, viitor securist, mai avea puţin şi venea pe această lume. Io, io, io! gemea de plăcere. Văd că eşti meseriaş. Să n-o scoţi. Şi aşa sunt gravidă. Vreau să ţi-o simt cum ţâşneşte în mine, zise şogoriţa, plimbând degetele răşchirate pe pieptul meu, înfigându-mi unghiile în carne, zgâriindu-mă, privindu-mă în ochi. Aşa făcusem, cum mă implorase oşeanca. Un spasm neaşteptat îmi dezdoi coloana vertebrală, de parcă un lunetist mă împuşcase în piept şi glonţul care pătrunsese în căldura trupului se fluidizase, transformându-se instantaneu într-un lichid gelatinos, ţâşnind în cele din urmă prin canalul penisului, irigând prin olimpica mea ejaculare, trupul aşteptat cu atâta nerăbdare de bicefala falangă a dictaturii ceauşiste, obedient înainte de venirea lui pe lume, de înregimentarea propriu zisă, căzând ucis de implozia dulcelui glonţ al patriei în extazul morţii peste grotesca ei protuberanţă (trecuse luna a noua şi tot nu născuse), închipuindu-mi, în acele ultime momente ale agoniei, cum, peste ani, în impusa explozie demografică a eternului regim (despre care n-am crezut o clipă că i-aş putea supravieţui), n-ar fi fost deloc exclus să fiu împuşcat (pe bune), chiar de cel ce fusese mângâiat pe creştetul capului de paterna pipă a lui Stalin. Devoratoare partidă de sex. Nef... t de atâta timp, am dat de câteva ori din fund, bâc, bâc, şi bărdacele, care până atunci au stat să plesnească, s-au deşertat, eliberându-mă de durerea chinuitoare. Odată cu transferul de ieniceri, ce avusese loc în înfierbântata ei fiinţă, deodată şogoriţa îmi vârî limba, ce-i frigea ca o mentosană în gură, contractându-şi migeacul de câteva ori, făcând ca printr-un miracol să mi se scoale din nou, luând-o iar la capace şi mai hotărât decât prima dată, pompând-o adânc, cu o mână în beregată, frecând-o cu nervozitate. Tertipurile contracţiei la care recursese, ca să mi-o ţină sculată, m-au stimulat încă o dată, trăgându-i şi cel de-al treilea clei, pe care i-l dădusem birjăreşte, cum se zice, strângând-o de gât, aproape sufocând-o, lovind-o peste obraz cu dosul palmei, ca un mârlan, care după ce le f... e, le ia şi banii, şi le mai şi bâte. Jap, jap, jap. Tu-ţi gura mă-tii de şogoriţă, ai vrut să mă

tai?! Şi paraşuta, făcându-se că n-aude: Ah, iubitule! Sunt a ta. Trage-mi-o, loveşte-mă, fiute-mă, fă-mi-o harcea parcea. Chiar aşa i-o şi făcusem. Al doilea, ş-al treilea număr, i le dădusem fără nici o pauză, înnădit, cum se spune. Aceleaşi zvâcniri, acelaşi genocid avusese loc în rândul ienicerilor porniţi în cavalcadă prin paradoxal de strâmta ei p...ă. Amu cojanule, că m–ai dezbrăcinat, mi-ai răpit fecioria şi m-ai chinuit mai rău decât pe Cristos mă iei de nevastă?! Mă imploră şog (u) riţa, scoţându-şi perna de sub fund, în timp ce eu încă mai priveam ca viţelul la poartă nouă împădurita ţară a Oaşului. Că era oşeancă, sătmăreancă, sau maramureşeancă habar n-aveam, cert era că pentru o aşa pădure aş fi lăsat şi sinaxarele şi chilie şi m-aş fi făcut ţapinar. Ah! M-am lovit cu palma peste obraz, perpelindu-mă, asemenea lui Parpangel după Romica sa.

Ai! Ursită neagră şi păgână!
(Strigă cu lacrime şi duroare!)
Cum de-mi răpiş' tu iubita zână!
Ah! Cum întunecaşi al mieu soare!
Iar', dă-mi iai a traiului dulceaţă,
Pentru ce-mi cruţi ahastă viaţă?

O! Mie ca sufletul Romică,
Dragă, neasămănată copilă!
Dă mursa proaspătă mai dulcică,
Decât o turturea mai cu milă,
Decât o mieluşică mai blândă,
Mai netedă şi mai dă oglindă,

Mai lină decât umbra de vară,
Mai dragă decât vremea sărină,
Mai lúcedă dă steaua dă sară!
Deh! Vină-m o, drag suflete! Vină,
Dulce Romică, şi bunişoară,
Nu lăsa pe Parpangel să moară!.

După ce am recitat, se înţelege, în gând, aceste minunate versuri ursăreşti, scrise, parcă, de un Eminescu la uşa cortului, pregătit s-o iau pentru a patra oară la ştangă, căci rămăsesem cu privirile pironite între picioarele ei, o aud că-mi zice: Smotoci-mi-i lindicul! Uite aici la fetiţa, zise şi se bătu uşor cu palma pe creasta ei de moţancă, ce zvâcnea propulsând ca o meduză. Apoi mă trase, obligându-mă să mă apropii cu gura de cişmeaua ei, punând ca o pecete

domnească, limba peste sigiliul tratatului de la Trianon. Fusese, ca să zic aşa, tandili pe mandrili: ea-şi pierduse fetia, eu chilia. Plecai de acolo cu privirile în jos, fără a mai schimba un cuvânt. În ziua aceea părăsisem căminul insalubru, rătăcind, cu privirile absente, ca un nebun, pe străzile acelui orăşel. Ţin minte că mă aflam sub imperiul unor teribile mustrări de conştiinţă. Îmi venea să strig în gura mare, asemenea omului din subterană: *«... sânt un nemernic... sânt cel mai infect, cel mai ridicol, cel mai meschin, cel mai imbecil şi cel mai invidios dintre viermii pământului...»* Tot rătăcind ca un nebun pe străzile întortocheate ale acelui orăşel, deodată mi-am dat seama că mă aflam chiar în direcţia grilajului de fier forjat al mănăstirii Bogdana, aflată pe Drumul Sfântului, nume dat în amintirea celui mai mare schivnic al Bisericii Ortodoxe Române. Deşi, din primăvară până-n toamnă târzie, trecusem, bătătorind drumul acela, dacă maestrul nu mi-ar fi spus acest lucru, habar n-aş fi ştiut că pe acolo, în urmă cu sute de ani, trecuseră nenumăraţi pelerini ce veneau la moaştele monahului Lavrentie. Ţin minte că era pe la sfârşitul toamnei. O ploaie mocănească burniţa cernându-se de sus, intrându-ţi frigul şi umezeală-n oase, când, deodată, în minte, îmi apăru valurile de pelerinii desculţi ce veneau din depărtare cu traistele lor pe umăr, pătrunzând în pridvorul mănăstirii, prăbuşindu-se în genunchi şi închinându-se în faţa raclei, unde zăceau moaştele marelui sfânt. Aş fi vrut şi eu, la rândul meu, să cad în genunchi, acolo, în mijlocul lăcaşului, să mă lovesc cu fruntea de dalele, altădată pline de sânge, unde au zăcut călugării masacraţi de necruţătoarele săbii ale zaporojenilor. Nici acum, când scriu toate acestea, nu-mi aduc aminte cum am intrat pe uşa deschisă a mănăstirii. Ţin minte că era acolo o mulţime de oameni. Abia după ce m-am apropiat mai bine mi-am dat seama că nu erau mireni veniţi să se închine, aşa cum greşit crezusem, ci o echipă de muncitori care săpau în interiorul mănăstirii o groapă aflată la dreapta naosului. Legenda moaştelor sfântului Lavrentie fusese păstrată în mare taină. Din noaptea bartolomeică a anului 1639, când orăşelul fusese incendiat, nimeni nu mai ştia exact ce se întâmplase cu racla, care stătuse în partea dreaptă a naosului timp de două sute de ani. Însăşi Zaharia Kopîstenski, un renumit teolog ucrainean, ieromonahul Kievului de pe vremea aceea, avea să amintească în lucrarea sa numită Palinodia: *«La Rădăuţi, în episcopie, Sfântul Leontie, mucenic al credinţei, în raclă argintată şi aurită, zace cu trupul întreg, unde şi minuni se fac spre vindecarea pelerinilor.»* Aşadar acele moaşte nu fuseseră furate de ceata de tâlhari, ce năvălise în oraş, trecându-l prin foc şi sabie. Se zvonea, dar astea erau simple zvonuri şi nimic mai mult, că monahii aceea, aflaţi în timpul priveghiului, simţind cum se apropia primejdia, săpară în grabă, dând la o parte

lespezile, o groapă în apropierea naosului, unde ascunseseră nepreţuitele odoare, cărând pământul în buzunarele sutanelor şi aruncându-l prin spatele chiliilor. Hoarda de zaporojeni trecuseră prin tăişul săbiilor, sub privirile îngrozitoare ale sfinţilor de pe pereţi, masacrându-i pe schivnicii aceea, ce se aflau în timpul slujbei, zăcând într-o baltă de sânge, întinşi pe dalele grele de piatră ale mănăstirii, asemenea samurailor de altădată, ce-şi apărau şeful până la ultima picătură de sânge. Trecuseră mai bine de trei veacuri de atunci şi iată că venise timpul ca acestea să fie scoase la lumină. Câţiva monahi, fraţii de peste veacuri ai schivnicilor de altădată, ce fuseseră măcelăriţi, priveau curioşi în cojocele negre, îmblănite pe dedesubt, asistând nerăbdători, cu mâinile vârâte la piept, ca muncitorii aceea, sau ce erau ei, arheologi, să scoată la iveală oasele schimonahului Leontie. Ţin minte că în acel moment m-am gândit la maestru. Mi-aş fi dorit să fi fost acolo să vadă şi el cât de mult se înşelase. O clipă am vrut s-o iau la fugă după Gugliemo din Baskerville. Plecând de la căminul luat cu chirie de către unitatea noastră de la liceul Eudoxiu Hurmuzachi, trecusem grăbit prin faţa cârciumii poreclită *«La trei jăgoase»*, unde-l zărisem trăgând cu sete dintr-o ţigară, ciocnind o halbă cu Falstaff, musca beţivă. Altarul şi cristelniţa lor era deja cazanului de ţuică unde fuseseră probabil şi botezaţi. Aşadar mă aflam, fără a fi băgat în seamă de nimeni, lângă naosul mănăstirii Bogdana, unde racla sfântului, care făcuse atâtea minuni, stătuse timp de două sute de ani. Secretul (dacă era vorba de vreunul), fusese deci ţinut în mare taină. Legenda că moaştele sfântului Lavrentie fuseseră furate, iată, era infirmată de ceea ce peste câteva momente urma a fi scos la lumina zilei. Înţelegerea mea era totuşi învăluită, mai mult ca oricând, în ceaţa necunoştinţei şi a incertitudinii ce continua să planeze, căci arheologii aceia încă mai continuau să sape. Pe lângă cele două veacuri cât stătuse racla cu oasele sfinte la dreapta naosului, prin faţa căreia s-au perindat nenumăraţi enoriaşi, mai trecuseră încă vreo trei sute cincizeci de ani, şi acum, iată, ce noroc avusesem de a asista la redeschidea mormântului. Deodată simţii cum în sufletul meu coboară o mare fericire interioară. Privilegiul de a atinge printre primii moaştele, pentru a doua oară deshumate, ale sfântului Lavrentie, mă făcu să uit de tot ceea ce mi se întâmplase până atunci. Simţii cum mâna mi se ridică, nu atât dintr-o credinţă lăuntrică (căci tocmai săvârşisem un păcat), cât ajutată de fâlfâitul de aripi al unui înger. Făcui câteva cruci. Bucuria că eram prezent, şi că cel de sus mi-a îndreptat paşii într-acolo, mă copleşi pur şi simplu. Pe măsură ce groapa se adâncea simţeam cum inima îmi bătea aproape să-mi spargă pieptul. Tot aşteptând, deodată i-am văzut pe arheologii, cu cizme de cauciuc în picioare, cu lopeţile şi măturicile lor în mână, scoţând la iveală mult

controversatele moaşte ale sfântului Lavrentie. Racla, aşa cum îmi închipuisem că fusese îngropată la repezeală, odată cu moaştele, nu mai era acolo. Pe buza gropii apăreau din când în când mici fragmente din oscioarele sfântului înnegrite de timp, supuse eroziunii solului în care fuseseră îngropate. O mână de oase putrezite şi distruse de timp, ce aparţinuseră, probabil, primei părţi a secolului al XIV-lea, nepreţuitele de altădată relicve ale mănăstirii, care se degradaseră aşa de tare, căci, pământul, cu paterna lui afecţiune, înghiţise aproape totul, era tot ce mai rămăseseră din vlădica Leontie. Dar chiar şi aşa, distruse de timp, aparţineau, oare, sfântului, moaştele acelea?! Plecasem de acolo complet dezamăgit. Povestindu-i, maestrul nu crezuse o iotă din tot ce văzusem, ţinând-o tot p-a lui, cum că adevăratele moaşte luaseră calea Kremlinului şi de acolo, cine mai ştie, poate, chiar a Moscovei. În ce priveşte întâmplarea, prin care trecusem la mănăstirea Putna, nu-mi mai aduceam aminte cât pălăvrăgisem acolo. Ştiam doar atât că în felul acesta îl făcusem, cum se zice într-un limbaj mai puţin academic (şi deloc ortodox), pe bucovineanul acela, care se întorsese cu pupăza (citeşte bufniţa) lui acasă, arzându-i catrinţa şi bătându-şi probabil şi nevasta. Cât despre adevăratul sfânt Lavrentie, primul schivnic bucovinean, ale cărui moaşte făcătoare de minuni, aflând de ele, ca şi tezaurul, nu era exclus să ni le fi furat, probabil, tot ruşii. Aşa că, dacă bucovineanul, îmbrăcat într-o pereche de cioareci, peste care-şi trăseseră ciorapii, ce-i ieşeau din bocanci, ar fi cunoscut de la început intenţia noastră, mi-ar fi îmbălsămat oasele în rachiul lui galben şi mi le-ar fi trimis la mănăstire, dându-le drept moaştele Sfântului Lavrentie, fiind primul sfânt din istorie beatificat în timpul vieţii. A doua zi (şi acum parcă-mi ţiuie în cap mugetul sinistru al acelei sirene, numită malaca tătucului Stalin), îmbarcaţi în Somalie, maşina încăpătoare ca un chit de balenă, am plecat cu toţii la muncă. Utilajele, care rămâneau păzite pe câmp, se aflau dincolo de Vicovul de Sus, tocmai la graniţă cu Basarabia, trup din trupul ţării noastre, ce fusese ciopârţită de gentilul tătuc al popoarelor. Asta a fost povestea amărâtului de sezonier, a prospectorului, pe funcţia căruia am lucrat, şi a acelei veri de neuitat, în care am cărat, pe rând, împreună cu Gugliemo din Baskerville (decedat la dată în care am scris toate acestea), nenumăraţi tamburi în spate. Datorită acestui prieten văzusem frumoasa Bucovină, căci el insistase să merg acolo, ghiorlănind aridul teren de pe valea Şiretului, unde nu găsisem măcar un strop de petrol, dar văzusem în schimb salba de nepreţuit, formată din neuitatele mănăstiri, ce mi se perindă şi acum prin minte, asemenea, aşa cum se zice mai nou, într-un limbaj modern, unui slideschow. În mod firesc, dac-aş fi un scriitor care se respectă, conform canoanelor literare, această povestire ar trebui să se

oprească aici. Cum aş putea totuşi să închei fără să amintesc de lumânarea aceea pe care maestrul mi-o cumpărase cu ultimii săi bani, lumânare pe care i-am restituit-o chiar la mormântul lui, o dată cu lumina, căci, dincolo de moarte (aviz agnosticilor), este o nouă viaţă. Vorbă lui Dostoievski: Ne vom întâlni şi ne vom povesti. Cât despre Falstaff, musca beţivă, cu veşnicii lui nădragi în vine, peste care i se revarsă burta, şi acum, când ne întâlnim, îmi cere de la obraz să-i fac cinste pentru chestia aia petrecută cu ani în urmă de la care el m-a salvat. Şi eu îi fac. Pentru că aşa boscar cum a fost şi a rămas, nu uită, ca de fiecare dată, când duce paharul la gură, să verse şi câteva picături. Să fie în amintirea lui Nănăiţa, Marele Vultur, zice, cu ochii lui umezi, albaştrii, prin care se văd plutind goeletele Tamisei. Şi gura lui devine o pâlnie nesătulă, în timp ce eu îi iau din mână biciul bucovineanului, zbiciul de foc al fetii fără noroc, de care sugativa nu se desparte niciodată, căci după evenimentele din decembrie, răpănosul Falstaff, rămas burlac, şi-a tras şi el o cotigă cu cauciucuri de Dacie, cu care a intrat în Europa.

VELEAT 2012

O REPUBLICĂ NU VINE NICIODATĂ SINGURĂ (I)

O ZI DIN VIAŢA LUI CARAGIALE
(simplu exerciţiu de stil)

Tovarăşe, răspund eu ca un adevărat socialist, ai dreptate; am făcut o greşeală pe care trebuie să o repar. Mergi şi culege şi aceasta: POLITICĂ – I.L. Caragiale „Moftul român" - 1893. 4 apr.

În prologul său din Don Quijote de la Mancha, cu o zeflemea (i-aş zice mai degrabă autopersiflare), cu care Cervantes îşi deplângea lipsa de talent, spunea: „...mă bate gândul să-l las pe senior Don Quijote îngropat în arhivele lui din La Mancha până când cerul va fi să trimită pe cel care să-l împodobească cu toate care-i sunt de trebuinţă, căci eu mă aflu neînstare să le dau de capăt, nevolnic şi puţin ştiutor de carte cum sânt, mai cu seamă că-s mişel din fire şi leneş când e vorba să caut prin autori care să zică ceea ce eu mă ştiu spunând şi fără ei." Cam aceleaşi vorbe, pline de o perfidă complezenţă, le va spune în Boborul şi Caragiale, acest „farsor genial", cum îl numeşte Călinescu: „Cadrul meu e prea strâmt ca să pot închide întrânsul istoria generală a veselei Republici podgorene. Voiesc numai să contribuiesc şi eu la consemnarea materialului necesar unui viitor istoric; şi sunt autorizat a o face - eu am fost cetăţean al acelei republice. Am asistat la mărirea şi decadenţa ei, şi nu în calitate de gură-cască, ci în calitate oficială! Când poporul a călcat poliţia, eu m-am repezit şi am dezarmat pe un subcomisar de serviciu, luându-i sabia din cui. M-am încins cu ea, şi am avut norocul să treacă atunci pe lângă mine Prezidentul Republicei. Eram de şaptesprezece ani; înfăţişarea mea hotărâtă atrase privirile Prezidentului mă numi subcomisar în locul zbirului pe care-l dezarmasem." Apărută la 21 noiembrie 1896 în «Epoca», scurta povestire a lui Caragiale, intitulată Boborul, ne prezintă istoricul unui stat: Republica de la Ploieşti. Luptând împotriva «tiraniei», Caragiale ne va supune altei tiranii: tirania sublimului, pentru ca

imediat după aceia, la numai câteva rânduri să ridiculizeze totul. Tirania sublimului va lua forma hilarului, grotescului, bufoneriei. Dealtfel însuşi Călinescu se întreba cu obstinaţie dacă se poate pune vreun temei pe confesiunile sale de levantin. Sedus de marea farsă a utopiei, prea tânărul pe atunci Caragiale, proferă pe un ton catilinar imperioasa necesitate a instaurării unei Republici care să uniformizeze aceşti «copii ai poporului», din mijlocul căruia se revendica şi Miţa Baston, celebra republicană, o adevărată pre(s) cursoare a femeilor comisar, eşuată din fericire în lubricitatea alcovurilor. Să fi fost autorul Boborului (ca să folosim o sintagmă ce aparţine unui filozof francez), unul dintre cei ce au revitalizat spiritul cruciadelor într-o veche ţară a creştinismului?! Ne aflăm în seara de ajun a lui 7 august la «otel Moldova», într-o demenţială competiţie bahică, numită «la kilometru». Atmosferă de lumpen, oarecum asemănătoare cu cea din romanele lui Zola. Cel ce reuşeşte performanţa de a întinde sticlele golite de la un perete la celălalt a încăperii într-o anume poziţie este declarat învingător, plătindu-se în felul acesta o bună parte din consumaţie. Se întâmplă (au fost şi cazuri), când jucătorii fiind de aceiaşi talie să aibă loc şi remiză. Cheful de la «otel Moldova» începe de cu seară până la unu trecute după miezul nopţii, când, mai mulţi conspiratori, printre care se numără şi Stan Popescu, aud mult aşteptatele dangăte de clopot prin care cauza sfântă a poporului îi cheamă pe câmpul de onoare. Era ceasul acţiunii. Ca la comandă, această adunătură de lumpeni, se ridică cu figurile lor îndârjite şi pornesc grămadă prin gangul «otelului» spre obor. „La 2 şi jum. despre ziuă, consemnează cu o acribie jubilatorie junele iacobin Caragiale, telegraful e în mâna republicanilor; toate firele rupte şi mai ales casa confiscată. La 4, uşile temniţei de pe drumul Rudului se deschid pentru câţiva republicani închişi în prevenţie. La 5 batalionul de linie din cazarma de la Sf. Nicolae face act de supunere în mâinile Prezidentului. La 5 şi jum., poliţia republicană este organizată, poporul ca gardă civică a Republicei, e înarmat cu săbii confiscate de la pompieri şi de la ipistaţi, cu puşti de vânat, cu pistoale şi reteveie. La 6, în Piaţa Unirii plină de popor - tocmai pe locul unde se ridică astăzi mândră Statua Libertăţii (cetăţenilor ploieşteni Naţiunea recunoscătoare) – Prezidentul, urcat pe un scaun de tocat cârnaţi citeşte actul solemn al întemeierii Republicii. La 7, se desfundă în toate răspântiile boloboace în sunetele marşului eroic de la '48. La 8, o parte din popor, cu poliţaiul şi un taraf de lăutari, mergem în grădina Lipănescului. Aici, pe iarbă, se-ncinge un zaiafet nemaipomenit în analele celor mai bătrâne republice. Grătarele sfârâie aruncând în aer valuri de miros fierbinte şi gras ca nişte altare antice pe care se ard ofrande unui zeu tutelar. Canalele o

dată deschise nu se mai închid. Boloboacele odată golite se rostogolesc hodorogind departe, ca nişte ruginite instituţiuni ce nu mai corespund exigenţelor moderne, şi, în locul lor, se-mping cu greutate alte boloboace pline, ca nişte reforme pe cari le reclamă spiritul progresist al timpului şi interesele vitale ale societăţii. Ce veselie! ce avânt! ce entuziasm... A! Sunt sublime momentele când un popor martir sfarmă obedele şi cătuşele tiraniei şi, aruncându-le departe, tare de dreptul său, fără ură, uitând trecutul odios, închină des, dar sincer, pentru sfânta libertate şi - te pupă! O!" Se ştie că secolul al XIX-lea, marcat prin liberalismul său (uneori baroc) a cunoscut o adevărată epidemie de revoluţii. Într-o Europă incendiată de spiritul micilor cruciade de buzunar, aceste evenimente vor eşua, după expresia unui cunoscut exeget al regimurilor totalitare (l-am numit pe Franqois Furet), în mod lamentabil în sisteme de putere. «Încetând să mai fie un început, remarca filozoful, revoluţia a devenit un bilanţ.» Din placenta lui 1789 va mai ieşi un avorton: Republica de la Ploieşti. Cu acele trecute vremi, aşa cum scria cronicarul Miron Costin, vom încerca să aflăm şi noi cele viitoare. «În secolul nostru, scrie Caragiale, recte haimanaua troţkistă (se înţelege un troţkism avant la lettre), s-a născut şi s-a sfârşit un stat foarte interesant, pe care nu-i este permis unui istoric conştiincios să-l piarză din vedere. Voi să vorbesc despre Republica de la Ploieşti, un stat care, deşi a durat numai vreo cincisprezece ore, a marcat desigur o pagină celebră în istoria contemporană. «Născută din, prin şi pentru popor, pe la două ceasuri în dimineaţa zilei de 8 august 1870, tânăra republică a fost sugrumată în aceiaşi zi la ceasurile patru după-amiezi. Nu face nimica! mărirea şi importanţa statelor nu se judecă după extensiunea şi durata lor, ci după rolul mai mult sau mai puţin pe care la jucat în complexul universal.» Racordaţi la undele hertziene ale evenimentelor internaţionale (la data despre care facem vorbire funcţionează doar telegraful prin care Farfuridi se temea să nu i se recunoască slova), ploieştenii vor ca musai oraşul lor să fie condus de o Republică, monarhia nemaifiind viabilă. Ca şi Franţa, ce se declară la 4 noiembrie 1848 Republică Democratică unică şi indivizibilă, Ploieştiul va deveni, printr-o fulgerătoare lovitură nocturnă, o unică în felul ei Republică. „Turbulenţa este înşelătoare dar nici calmul nu este mai puţin. Cetăţeanul oscilează întotdeauna între papuci şi baricadă", va remarca Pascal Bruckner în Melancolia democraţiei, de parcă s-ar referi în mod special la Conu Leonida faţă cu reacţiunea. Care sunt avantajele într-o Republică? se întreabă Leonida ţinând în faţa Efimiţei, soţia sa, un discurs esopic, o adevărată poliloghie. „Nu numai «leafa», va remarca junimistul Ibrăileanu, şi «pensia», i le va respecta, nu numai că el viseazã că nici datoriile

nu ai voie să le plătești în «republică», dar tot, fiecare cuvânt, fiecare gest al acestui decrepit respiră același egoism. (...) Când conu Leonida zugrăvind Efimiței «revoluția de la 11 februarie» zice «să te ferească dumnezeu de furia poporului. Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tămbălău, lucru mare și lume lume», nu e iarăși o simplă glumă bazată pe contrastul furie-paradă. E indicată, se poate zice în chip lapidar, fizionomia «revoluțiilor» noastre, căci noi nu am făcut revoluții «drepturile omului» ne-au venit de-a gata, evenimentele noastre mari ne-au fost impuse de presiunea europeană; noi le-am făcut primirea cu petreceri, cu muzică și «tămbălău». Furia este o iluzie. Și corolar, conu Leonida ca și toți tovarășii săi din Caragiale, pricepe formele nouă exact în măsura în care a luptat pentru ele și la nevoie le apără exact cu aceiași «furie» cu care a luptat pentru ele! (...) Iar când trezit din somn de Efimița (va remarca cu malițiozitate dar și cu o doză de naivitate Ibrăileanu), conu Leonida declară că zarva din stradă nu poate să fie revoluție pentru că nu e voie de la poliție să se tragă noaptea focuri de armă, nu-i așa că acesta, cel puțin pare o pură glumă ba încă prea exagerată? Cu toate acestea cine nu știe că revoluționari de-ai noștri nu pășesc la manifestație de stradă (să-i zicem câteva geamuri sparte) dacă n-are asigurată bunăvoința autorității? Fără această siguranță «revoluție» e întotdeauna un lucru primejdios, în orice caz îndoielnic prin urmările lui pentru cel ce o face. Revoluții (adică mai exact răscoale) nu fac fără permisiunea autorității decât golanii (sic! - n.m), cetățenii niciodată." Dacă ramolitul de Leonida, cel ce va confunda revoluția cu «lăsata secule», impresionat de ceea ce seara citise la gazetă, face teoria revoluției în budoar, peste papucii acestuia, Ibrăileanu, și mai miop, își va mai trage încă o pereche de galoși, căci te și miri cum junimistul, cu toată alura lui de mare critic al vremii, nu a observat cum în Boborul lui Caragiale întregul Ploiești foșgăie de Neceeaevi și Bacunini magnetizați, ce visează la mult așteptatele zori ale frăției mondiale. Nota Bene: Culmea ironiei, orașul de baștină a conului Leonida este tocmai Ploieștiul, unde acesta va intenționa să se refugieze în cazul în care lucrurile se vor agrava. Proletariatul, acești «clănțăi izolați», cum îi numea Stirner, își va însuși în mod temeinic o regulă precisă: într-un război revoluționar prima condiție este rapiditatea acțiunii. Adunați într-un spațiu unic și individual, dincolo de interferența marii scene istorice, pe care autorul accentuează, această micro societate de tip rural, cu risipa sa de energie și agitație zgomotoasă, creând sentimentul invincibilității (fie chiar și numai pentru câteva ore), ploieștenii (locul de baștină și a vitriolantei Mița Baston), vor reuși ceva mai mult decât etnia țiganilor din Ion Budai Deleanu, știut fiind că alde Aordel, Căcâcea & Comp. s-au luptat între ei,

aruncând cu pruncii unii în alții, întemeind în felul acesta (și aici vom avea de-a face cu un semieșec), republico monarhia. Fălci mutate din loc, dinți scoși, prunci uciși, acesta fusese tributul pe care-l plătise etnia gitană, ajungând până la urmă (ne facem onoarea de a cita un ex-președinte de Republică, adept declarat al despoților luminați, cu originala lui democrație rămasă în coadă de pește), la un consens. Căci dacă consen(z)ualitate nu e nimic nu e. «Teroarea, afirma Robespierre, nu este altceva decât justiția promptă, neclintită, este mai puțin un principiu general al democrației aplicat nevoilor celor mai imperioase ale patriei.» În această, în fond, dramă de gesticulație, se va ascunde comedia fraternității generale, anunțându-se sosirea unei bizare și stupide dominații mondiale. Căci în Boborul orice alianță pentru salvarea tinerei Republici, așa cum consemnează Jaures despre evenimentele din Franța, este exclusă. A accepta o astfel de coaliție, ar însemna să amâni cauza sfântă a *boborului* (sic!), menținând mecanismul unei puteri ce nu va face decât să consfințească vechea orânduire a împilării oligarhice, pe care sora noastră de ginte latină (citește Franța), a trimis-o, in corpore, la ghilotină. «Cu toate că a vrut să instaureze domnia virtuții, rațiunea revoluționară a făcut inevitabilă domnia suspiciunii și în curând pe cea a terorii.» (Jan Starobinski) Să ne amintim chiar de vizionarul Nae, onestul familist, unul din amicii autorului, cel cu rapița și două kilograme la hectar (având cam aceleași convingeri pe care le avusese și anarhistul Cristian Racovski, alt amic a lui Caragiale ce visa la revoluția mondială), cerând în mod imperios instaurarea unei tiranii ca-n Rusia. «Nu mai merge, mă-nțelegi, constituția, care aceea ce vezi ce se petrece, nu poți pentru ca...» Fanaticii facerii de bine «nifiliștii», vor avea la bază recrudescența violenței, vecină actelor de terorism. Însuși junele entuziast, marcat de o așa zisă teologie sentimentală - suportul reformismului utopic - ce face istoricul evenimentelor, căci în Boborul nu avem de-a face cu un narator fictiv, fiind totodată și unul dintre cei mai aprigi susținători ai ordinii în Republica ploieștenilor: «am curajul să o spun cu mândrie», spera în prescrierea vinei sale contra monarhiei, monarhie despre care iată ce scria la maturitate: „Degeaba - eu sunt nemulțumit. Încă o iluziune pierdută! încă o legendă, pe care mi-a distrus-o vremea și școala noastră modernă: Reacțiunea! Ce era Reacțiunea! Un monstru odios, eminamente anti-patriotic, anti-național, anti-liberal, - o Plevnă internă! Ea disprețuia, batjocorea, strivea, trăda, sugruma poporul, și apoi tot ea îl exploata sistematic. Vrăjmașă jurată a libertăților publice, a Constituțiunii și a tutulor (sic! n.m), instituțiunilor, ea înneca mai întâi și apoi scălda țara în sânge. Era neagră; avea sute de capete ca hidra și mii de ghiare de vampir; fugea de lumină și lucra

la întuneric, fără să aibă vreodată curajul opiniilor sale, şi complota cu străinii contra Românismului. Uneori, ea îşi înfigea adânc ghiarele în coastele Naţiunii şi, odată călare pe pradă, sugea cu lăcomie sângele şi sudoarea poporului-martir; alteori, înfigea în sânul României un cuţit până'n prăsele şi cadavrul ei sângerând îl arunca la picioarele comitelui Andrassy! Era în fine oribilă şi hidoasă. Dar, pe lângă atâtea grozăvii, avea şi o mare calitate: închipuirea ei era sprijinul cel mai positiv al patriotismului şi liberalismului meu. Când aceste sentimente, care erau singura-mi demnitate în ochii mei proprii, şovăiau sau moţăiau; când, în viaţa de toate zilele, copil sărac, necăjit de nevoi şi păsuri grele, uitam un moment că sunt dator să mă gândesc mai presus de toate la patrie şi la libertate - un glas profetic mă suduia din amorţire strigându-mi: Deşteaptă-te, cetăţene! Reacţiunea stă la pândă! La această teribilă ameninţare apocaliptică, săream în picioare ruşinat de laşitatea mea vinovată de-o clipă. Uitasem Reacţiunea! Deodată treceau prin gândul meu aiurit toate prăpăstiile. Vedeam capetele hidrei cu ciocurile căscate gata să mă sfâşie; simţeam în carnea mea pătrunzând până la oase ghiarele monstrului; mă simţeam sugrumat şi afundat în întunerec sub ruinele vastului nostru edificiu politic, unde un călcâi de străin îmi strivea capul! Sânge! o baie de sânge! Atunci patriotismul meu şi liberalismul se deşteptau formidabile cu o supremă încordare, şi, trezit dintr'un vis chaotic, răcneam ca un apucat: Jos Reacţiunea! A trecut vreme, şi spiritul de examen, - acest fatal spirit, care ne'mpinge să ştim mai mult, poate, decât ne trebue - vierme nenorocit care roade cu tenacitate rădăcinile credinţelor - începu să găunoşeze bazele giganticei mele legende. Perfidul! Odată, când săream din loc pentru a nu ştiu câta oară de spaima hidrei, iată ce mi-a şoptit viermele la ureche: Reacţiunea?... prostule! Deschide-ţi ochii bine; uite-te împrejuru-ţi, şi revino la sensul realităţii. Mai ţi-este permis ţie, om cu oarecare cultură, să crezi în existenţa fiinţelor fabuloase? Nu ţi-e ruşine ţie, om matur, să aibi frică când te culci, ca un copil pe care bunica îl stăpâneşte speriindu-l cu Muma-Pădurii? Dar Reacţiunea e tot atât de reală cât sunt de reali grifonul, sfinxul, zmeii şi căpcăunii din basme. Reacţiunea ta nu este de cât o vedenie, un cauchemar cronic, pe care l-ai contractat, nenorocitule, prăpădindu-ţi creerul şi nervii cu băuturile falsificate ce ţi le-au debitat nişte şarlatani! Vrei să faci o experienţă? Încetează a mai înghiţi necontrolate produsele negustorilor politici lipsiţi de orice scrupul, şi are să-ţi treacă boala cronică - ai să scapi de halucinaţia Reacţiunii. Boala mea ajunsese, în adevăr, aşa de chinuitoare, că n'am putut respinge poveţele spiritului de examen. Le-am urmat - şi m'am tămăduit. De multă vreme dorm acuma liniştit fără visuri rele, fără teamă de primejdie pentru Naţiune, Constituţiune şi alte

instituţiuni. Sunt sănătos, da; dar câte odată îmi pare rău: am ascultat spiritul de examen - am ucis legenda - s'a dus liberalismul! Ca un înţărcat băutor de haciş, care regretă extazurile ce şi le procura odinioară, mi-aduc aminte adesea cu duioşie de ciudatele vedenii ce aveam când mă apucau accesele de febră liberală. Adesea mă apucă un dor nespus de acele vremuri când, înainte de a fi om cuminte, eram un patriot liberal zănatic. Da, sunt sănătos astăzi, dar tot am rămas cu o apucătură, o meteahnă, pe care n'o pot stăpâni totdeauna. Aşa, zilele trecute, - când am văzut pe d. Paul Stătescu, prefectul liberal, trăgând în studenţii nevinovaţi cu reteveiul; când am auzit de atrocităţile din beciurile poliţiei, - mărturisesc drept că, deşi suntem aproape de sfârşitul veacului XIX, nu m'am putut opri să strig, ca în vremurile liberalismului clasic: Jos Reacţiunea!" Cuprins la rândul lui de febrilitatea unei frenezii administrativ teritoriale republicane, cunoscutul general Candiano Popescu, în calitatea sa de Prezident al Republicii, ce-şi va citi proclamaţia ridicat pe un scaun de tocat cârnaţi, va declanşa insurecţia de la Ploieşti, fără ca celelalte oraşe ce făceau parte din conjuraţie: Bucureşti, Buzău, Craiova, să-l fi urmat. Aceastǎ, cum ar zice Călinescu în stilul său rocambolesc, insolită tehnică a loviturii de stat la nivel de judeţ (înţelege ce vrei!) pusă la cale de un general rebel, mai degrabă, s-ar zice, dintr-un exces de zel, decât din conceperea vreunei strategii anume, se va solda cu un remarcabil succes de moment, cetăţenii ploieşteni (apelativ terminologic al tuturor Republicilor dar mai ales ale celor ce vor veni), cucerind cazarma Sf. Nicolae (în ochii revoluţionarilor, cum spuneam, o adevărată Bastilie), reuşind să preia puterea, însă pentru foarte puţin timp. Pentru moment puciul republicanilor va reuşi. Ploieştenii sunt în culmea entuziasmului. Clasa proletariatului revoluţionar se află în culmea fericirii. Evenimentul este sărbătorit cu friptură şi cârnaţi cu usturoi, amintind de lumpenproletariatul Parisului anilor 1849, condus de Napoleon al III-lea, şeful societăţii lui 10 Decembrie. Suntem îndreptăţiţi să credem că junele iacobin Caragiale, ştia nu numai de existenţa conspiratorilor ploieşteni, din rândul cărora, la numai cei şaptesprezece ani ai săi, se revendică, spre exasperarea mamei sale, dar şi de subordonarea acestora faţă de centrul conspiraţiei. La o lectură mai atentă (trimiterea conţine un aluziv hibrid privind clasificarea încă de pe atunci ale unor dosare secrete pe care numai o binevenită lege a lustraţiei ar fi făcut posibilă cunoaşterea lor), rezultă că ar fi existat şi un centru, din moment ce autorul menţionează: «De cu seară din ajun, 7 august, mai mulţi conspiratori, între cari şi Stan Popescu aşteptând veşti (de unde? istoria nu poate încă spune).» Celelalte oraşe, prezumtiv participante la conjuraţie, mult mai precaute, aşa cum o vor cere ofiţerii

conspiratori de la Furceni, nu vor schiţa nici un gest de solidaritate, ducând în cele din urmă la un eşec lamentabil, fiind arestaţi 41 de rebeli. Caragiale, care şi de data aceasta simte enorm şi vede monstruos, indică cifra de peste «şase sute de copii ai poporului în numai trei ore.» Cei suspecţi (nu golanii, ci teroriştii, aşa cum fuseseră văzuţi în contextul monarhiei, printre care se număra şi junele autor, ce va scăpa doar cu un arest la domiciliu), acuzaţi de subminare de stat, vor fi trimişi în faţa Curţii de juraţi din Târgovişte. Dealtfel presa locală a liberalilor radicali (consemnează infatigabilul documentarist Şerban Cioculescu în Caragialiana sa), va semnala la vremea respectivă, revoltătoarea şedere a generalului într-o celulă unde, pentru al doilea an, acesta va sparge ouă roşii de Paşti. Lucru paradoxal, oricât de mult ai scotoci prin arborele genealogic şi aşa destul de nebulos al acestei, cum bine observa Şerban Cioculescu, dinastii actoriceşti, nu se va găsi până la Caragiale vreun revoluţionar. *"Leteraţi"*, aşa cum nu prea şi-a dorit, da, dar revoluţionari?! Dimpotrivă! Acest mesianist de o zi al plebei proletare (întotdeauna vota cu opoziţia care-i era profund antipatică), cochetând în mijlocul camarilei socialiste, unde se bătea amical cu Gherea pe umăr, văitându-se de afacerile ce-i mergeau din ce în ce mai prost, iacobinul răspopit ce simte o arzătoare dorinţă de a intra în parlament, renegându-şi, spre sfârşitul vieţii, convingerile de altădată: «Să apăr Sfânta Constituţiune!», girondinul cu nostalgia iacobinismului şi viceversa, asemenea unui Cănuţă om sucit (curat sucit!) îşi va denunţa chiar mama într-un limbaj vituperat ca fiind o «reacţionară» şi o «retrogradă». Cel ce va deplânge cu mult amar soarta sabiei sale, crezând în mod sincer (!) că lupta pentru idealurile la care aspira avea o cauză dreaptă, va fi, spre norocul său (îndrăznim să credem), şi a literaturii române, arestat de către mama sa la domiciliu, ratând în felul acesta *dolcele farniente* a unei deportări în îndepărtata Siberie, după cum şi-ar fi dorit-o, încercând, urmare a succesivelor lui falimente de mai târziu, să o acrediteze în ochii lui Gherea, întrebat fiind cum îi mai mergeau afacerile. Iată ce scrie remarcabilul Cioculescu în profundul său studiu despre om şi operă la capitolul Amintiri literare despre vechea mişcare socialistă: «Ca să mă întorc la capitolul nescris despre Caragiale beraru, cum îl numeau unii în derâdere din amintirile lui Ion Păun Pincio aflăm un lucru nou: poetul a fost impiegat la berăria lui Caragiale din Bucureşti. La care din berăriile lui? Gambrinus, Tunelul sau Bene Bibenti din Şelari? În definitiv n-are a face! Principalul este că poetul a găsit un moment de refugiu din mizerie şi din literatură (iertaţi-mi tautologia) ca impiegat la o afacere ratată a lui Caragiale. Păcat că nu şi-a scris impresiile! Am fi avut o pagină lirică despre una din întreprinderile comerciale ale lui Caragiale, una mai

reuşită ca cealaltă (penultima a fost cucerirea restaurantului gării Buzău, din primăvară până în toamna anului 1895 când nenorocitul birtaş a vrut să-l facă marţ pe Gherea, antreprenorul restaurantului gării Ploieşti, afacere rentabilă). Amatorilor de vorbe de duh ale lui Caragiale le voi da după Constantin Graur, fostul meu director de la Adevărul, această anecdotă in extenso: La un bal socialist de anul nou un grup discută: Caragiale, Gherea, Ion Nădejde, Traian Demetrescu, Anton Bacalbaşa, etc. Caragiale în vervă, ca şi foarte des în toane paradoxale face elogiul ţarismului. Gherea îl întreabă: -Bine Iancule, dar dacă tu ai trăi în Rusia de când ai fi înfundat Siberia! Caragiale prompt şi cu înfocare: -Taci mă! Că-i mai bine în Siberia pe socoteala statului decât aici pe socoteala mea. De unde tragem concluzia că paradoxalul şi cheltuitorul Caragiale se descurca băneşte greu cu toată moştenirea Momuloaiei.» Asemenea eroului din Cântecul Nibelungilor, unde Volker mânuieşte şi sabia şi lăuta, la sfârşitul unei poezii intitulată amicului meu Gion, Caragiale scrie: «Scuză-mi, Gion, acest pripelnic indigest ola padrio (...) ghiveci amestec talmeş balmeş.» Haimanaua se referea la «ipersensibilitatea ramolitei jupâniţe ce se cheamă Academia.» Pe Caragiale, cel despre care se spunea că nu şi-a terminat niciodată liceul (să fi fost de vină participarea sa la revuluţie?), refuzându-se mai târziu şi dreptul de a fi distins de Academia Română (poate că într-o Republică şansele lui ar fi fost altele), Eminescu îl propunea ca «ministru al tuturor mascaralelor din ţara turcească.» (Călinescu –Istoria...) Să fi fost ireverenţiozitatea aceasta o poliţă a poetului „nepereche", plătită acestui gură spartă, «arhicanaliei», cu care iubita sa comisese adulterul, pe care Maiorescu se codea să i-l aducă la cunoştinţă poetului? «Pe Gherea îşi propunea să-l spele pe cap fiindcă refuzase Bene Merenti. Râdea de perniciosasa boală parlamentară a criticului care cetăţean român cutezase să se ocupe de marinarii revoluţiei (sic! nota mea: I.I) de pe vasul Potemkin.» De ce nene Iancule?! am putea întreba şi noi, ca ipochimenul ce deplângea soarta imparţialului contabil Anghelache, ai uitat dulcele amor, iubirea juvenilă a celor ceasuri glorioase din Boborul? Care, ne întrebăm în mod retoric, dintre cele două distincţii, recte cea de ministru al tuturor mascaralelor şi cea de academician i s-ar fi potrivit fostului garibaldin? Închis de către mama sa, cu sabia şi hainele confiscate, imberbul Caragiale, autorul de mai târziu al Boborului, îşi va rata şansa de a depune mărturie din îngrozitoarea casă a morţilor, aşa cum o va face Dostoievski. Căci, dincolo de plutarhianul paralelism al destinelor celor doi scriitori, o asemănare va exista totuşi. Făcând parte din grupul petraşevskiştilor, un astfel de gest (conspiraţie antimonarhică), va fi cât pe ce să-l coste viaţa pe Dostoievski. Se ştie că autorul Demonilor, aflat la un

pas de a fi împuşcat de un pluton de execuţie, va fi deportat în cele din urmă la patru ani de detenţie în Siberia. Aflat în faţa morţii, tânărul pe atunci Dostoievski, va povesti cu o luciditate înfiorătoare a detaliilor tragedia sentimentelor simţite pe propria-i piele în pre momentele executării. Un Caragiale, vă veţi întreba cu stupoare, în faţa plutonului de execuţie?! Să ne închipuim, odată cu prezumtiva deportare a lui Caragiale în Siberia, un binecuvântat gulag în care toate personajele din solidaritate faţă de autor l-ar urma. Ne-o putem oare închipui pe Miţa Baston îmbrăcată într-o pufoaică zdrenţuită, fanatica republicană persecutată tocmai de republicanii veniţi la putere, pe Agamiţă Dandanache, decrepitul care abia dacă şi-ar mai duce zilele prin barăcile împrejmuite cu gardurile din sârmă ghimpată, pe Fănică Tipătescu, prefectul de altădată al judeţului, berbant, spilcuit, încă păstrându-şi papionul pe pielea goală, trăgând la roabă şi făcându-şi norma pentru două sute de grame de pâine?! Binecuvântatul eşec a revoluţiei de la Ploieşti, puciul dejucat de forţele reacţionare, ar fi putut pune în pericol libertatea autorului şi poate chiar şi viaţa sa. La cei doar şaptesprezece ani ai săi, câţi avusese în timpul tulburătoarelor evenimente de la Ploieşti, nici măcar nu debutase, nu scrisese absolut nimic. Din marea grijă faţă de viitorul odorului, tatăl său magistrat în cadrul tribunalului de la Ploieşti, îl va angaja ca simplu copist, funcţie pe care o va abandona, dedicându-se mai degrabă luptei de stradă. O mamă gorkiană, având presimţiri sumbre, va potoli temperamentul juvenil, mergând până la a-i confisca acestui Gavroche cu domiciliul forţat «sabia pe care a aruncat-o unde? Nu ştiu şi mi-a încuiat şi ghetele şi pălăria în scrin.» La data consemnării extraordinarului eveniment, mama revoluţionarului nostru, va fi decedată. « Mi-adusei aminte, va consemna naratorul cu evlavia unui anarhist înduioşat, dominat dintr-o dată de sentimente umane, că am părinţi, cari m-aşteptau, şi mă dusei degrab' acasă încins cu sabia mea peste jiletcă. Răposata mama era foarte bună, dar o femeie de modă veche, un spirit reacţionar, departe de a înţelege importanţa politică a formelor democratice. Aflase tot ce se petrecuse în oraş şi tremura de grija mea văzând că nu viu la dejun. Mi-a făcut o scenă grozavă - că de ce m-am amestecat cu derbedeii, că doresc s-o fac de râs în mahala, că vreau să grăbesc, poate, sfârşitul lui tata, care era greu bolnav; pe urmă mi-a poruncit aspru să rămân acasă. În zadar am protestat; în zadar i-am spus, arătându-i arma, că am o funcţiune publică de îndeplinit: mi-a luat sabia, pe care a aruncat-o unde? nu ştiu, şi mi-a încuiat şi ghetele şi pălăria în scrin. O săptămână m-a ţinut astfel captiv, până s-a potolit primejdia.» În ochii grijuliei mame, acum închişi pentru totdeauna, acea adunătură de vagabonzi (fiecare epocă îşi are golanii săi), în

frunte cu unele *lepădături* (termenul aparţine lui Marx) ale burgheziei radicale, o şleahtă de ruinaţi, cum ar spune-o acelaşi demiurg al materialismului, cu mijloace de existenţă îndoielnice şi de origine dubioasă, într-un cuvânt toată această masă confuză şi pestriţă pe care împrejurările o aruncă dintr-o parte şi alta şi căreia francezii îi zic *boheme*, nu-i făcea în nici un fel onoare fiului său, participarea la puci fiind poate chiar motivul ce ar fi putut grăbi moartea tatălui, grav bolnav la acea dată. Nota Bene: «Luca era bolnav când Caragiale participă la *revuluţie* dezarmând un subcomisar al cărui post îl şi luă din graţia Prezidentului ridiculei Republici», ne edifică G. Călinescu. Timp de aproape o săptămână, republicanul nostru, pătruns de o adâncă responsabilitate civică, se va plimba prin camera fortuită asemenea unei pantere în captivitate. Ca orice lucru inedit, ce ia naştere pe meleagurile noastre mioritice, revolta plebeienilor se va finaliza printr-o reconciliere în transparenţa bunăvoinţei universale, căpătând sub pana lui Caragiale (cum altfel!) aspectele unui coşmar burlesc. «Când lupţi însă cu nimicul (declară Iorgulescu în Eseul despre...), nu există nici victorii nici înfrângeri, te confunzi cu el. Unicul rezultat al marilor bătălii din lumea lui Caragiale este macularea tuturor, sărbătorită apoi cu fast prin chefurile de împăcare. În această lume armonia se obţine prin reducerea forţată la acelaşi numitor, numitorul comun al omogenizării în derizoriu, trivialitate şi mascaradă.» Avem aici, în această Republică a termidorienilor chitrofoniţi, de-a face (se va vedea) cu o veritabilă noapte a cuţitelor lungi şi a paharelor de cristal. E drept că după această fulminantă lovitură antimonarhică pusă la cale de rebeli, riguros cronometrată de iacobinul Caragiale, protagoniştii cad (afirmaţia aparţine lui Mircea Iorgulescu), într-o totală «voluptate a lipsei de răspundere». «A fost aşadar rebeliunea, va scrie B. Elvin (vezi Modernitatea Clasicismului –I.L. Caragiale, 1967, Editura pentru literatură), un prilej de a reflecta că dincolo de laşitate se află o incurabilă impostură, o dezolantă nepăsare. Marile cuvinte vehiculate de această societate erau capcane, singura realitate era poltroneria, de oriunde s-ar fi plecat, tot aici se ajungea.» Pedant, conştiincios, cu o indignare mimată, pretinsul carbonar matzzinian (mai degrabă demistificatorul ce se trăgea dintr-o familie care la 1848 fuge din Bucureşti din cauza holerei), copleşit chipurile de măreţele evenimente aflate într-o năucitoare desfăşurare, speră în apariţia istoricului care să consemneze totul in extenso. Evident, avem aici de-a face cu o caricatură de egalitate. Sub stindardul fraternităţii universale ghilotina va fi înlocuită cu boloboacele. De la un capăt la celălalt a povestirii, bariera dintre realism şi fantastic se intersectează, contopindu-se. Fantasticul sufocă aura verosimilităţii, încât, uneori aproape că nici nu ne mai dăm seama când

avem de-a face cu o istorie veridică şi când cu o ficţiune a acesteia. Voluptatea naratorului de a se implica (şiretlicul unui captaţio benevolentiae), nu diminuează cu nimic din forţa de evocare. Imixtiunea supranaturalului (aş numi-o mai degrabă bufonada fantasticului), care are loc cu o uimitoare naturaleţe, grefată, tocmai pe puseurile de sinceritate expresivă ale autorului, devine aproape sufocantă în partea a doua, unde se interferează marea scenă a istoriei şi ceea ce se află dincolo de marginile ei, să-i zicem dilema diletanţilor republicani, această micro societate de tip rural, cu risipa sa de energie şi agitaţie zgomotoasă, cu sadismul său jovial, un fel de snobism al violenţei. Dacă istoria (sperăm obiectivă) va consemna un număr de 41 de arestaţi, în fantezia sa borgesiană, Caragiale vede, în această aprigă vânătoare după republicani, «şase sute de fii ai poporului în numai trei ore». Revoluţia, dacă tot am luat ca reper pe una din surorile noastre de gintă latină, este chiar raţiunea de a trimite la ghilotină. Pentru resuscitarea unei societăţi (consensul imperios al unanimităţii nu va mai îngădui nici măcar acea «puţintică răbdare», termenul de graţie pe care Prezidentul din O scrisoare pierdută îl cerea onorabilului auditor), istoria se foloseşte de ghilotină ca de un instrument terapeutic, aşa cum afirma un alt personaj din Dantonul lui Camil Petrescu. Boborul vrea «libegtate, egalitate, fgategnitate», dar pentru asta musai trebuie decapitată «oligarchia», privilegiata clasă a ghiftuiţilor în frunte cu capul încoronat. Aflat în exil la Berlin iată ce va scrie cu ocazia răscoalei de la 1907: «Aşa se recrutează oligarchia care stăpîneşte ţara romînească. Nu este o oligarchie măcar statornică, de tradiţie istorică, de bravură, de obligaţiuni morale, de nobilitate, ori de merite; este o oligarchie mutabilă, de perpetuă premeneală, accesibilă oricui prin nemereală, prin loterie, prin aventură. Îndrăzneală multă, lipsă de orce scrupuluri, renunţare la demnitate personală, la onoarea familiei, infamie chiar, dacă trebue, şi puţintel noroc - şi cariera strălucită e gata. Aşa se face concurenţa; aşa se parvine; aşa se intră în rangurile nobiliare ale oligarchiei romîne. Astfel dar, nuciun salt social dela o generaţie la alta, oricît de enorm, nu este exclus. Dintr'un fiu de ţîrcovnic ese un bărbat de Stat care umple lumea cu personalitatea sa marcantă; dintr'un fiu de familie istorică, mari boeri pînă eri, ese un escroc, care moare victima viţiului, cînd a scăpat de puşcărie, graţie intervenţiei rudelor influente; dintr'un copil de cîrciumăraş, un avocat ilustru, care, în câţiva ani, din sărac lipit, ajunge milionar; dintr'un fiu al unui ministru remarcabil, un mititel agitator, trepăduş electoral, la solda unui ambiţios politic deja ajuns la culme, fost odinioară fecior în casă la casa răposatului ministru.» Aceasta va fi poziţia sa exprimată în cunoscuta lucrare -1907 din primăvară până'n toamnă - scrisă la Berlin, unde se

afla volintir pe banii, parte câştigaţi de pe urma unui bordel, moşteniţi de la Momuloaia. Auzind despre memorabila răscoală a ţăranilor reacţia lui fu promptă: «Nici un om cuminte nu poate da deplină dreptate ţăranilor răsculaţi. (...) Trebuia stins focul? - Mai încape vorbă?»

O REPUBLICĂ NU VINE NICIODATĂ SINGURĂ (II)

O ZI DIN VIAŢA LUI CARAGIALE

(simplu exerciţiu de stil)

Revoluţia este o mare farsă, aşa cum o va afirma chiar Marx, atunci când acesta (dacă am putea concepe un astfel de lucru), nu este marxist. Fenomenologia spiritului hegelian vine parcă să confirme lucrul acesta. Sclavul râvneşte poziţia stăpânului său şi nu doreşte altceva decât să ducă o viaţă de huzur, aşa cum o duce actualul său stăpân pe care l-ar dori slugă în locul său. Căci ce altceva ar putea să însemne sfârşitul unei revoluţii dacă nu declanşarea alteia. Dictatorii secolului XX bat cu nerăbdare la porţile istoriei. Unii dintre ei, asemenea unor cârtiţe, săpând prin catacombele istoriei, şi-au greşit chiar şi veacul. Iată ce declară la rândul său Jan Starobinski într-una din cărţile sale de eseuri: «Dacă privim totuşi lucrurile mai îndeaproape, observăm o corespondenţă şi o complementaritate, care are înfăţişarea unei răsturnări şi a unei transmutaţii. Existenţa destrăbălatului e alcătuită dintr-o succesiune discontinuă de clipe strălucitoare despărţite de intervale sumbre: ea se afundă în cele din urmă în noapte. Conştiinţa revoltată vrea, în ce o priveşte, să înceapă printr-un act rapid şi decisiv de distrugere, după săvârşirea căreia va străluci lumina continuă. Semnele se inversează. Bogăţia, de care libertinul are nevoie ca să-şi reînnoiască plăcerile, are drept corelativ sărăcia poporului. Sumbra putere a nevoii şi a mizeriei este deci umbra răspândită de plăcerile excesive ale privilegiaţilor. Tocmai că se află în prada nelămuritului impuls al nevoii, cel sărac identifică în mod paradoxal existenţa strălucitoare a aristocratului cu întunecimea unui nor de furtună. Cine nu observă din acest moment o stranie convergenţă, mişcarea omului plăcerii care merge spre propria pierzanie întâlneşte elanul poporului înfometat ce trece la asaltul citadelelor detestate. La confluenţa în care se ciocnesc cele două forţe pulsează inima neagră a revoluţiei, fermentează haosul ei fecund. Este locul simbolic al regicidului, astrul strălucitor

al timpurilor noi nu este decât replica sa inversă.» (Vezi Jan Starobinschi-Emblemele raţiunii.) Începută taman în prima zi, conform planului minuţios conceput de ofiţerii conspiratori din tabăra de la Furceni (8-20 august 1870), rebeliunea republicanilor, în frunte cu faimosul general Alexandru Candiano Popescu, va oferi un veritabil spectacol (fie vorba între noi - o noapte de catifea a hughenoţilor bartolomeici), amintind întrucâtva de asaltul Bastiliei, de baricadele luate cu asalt de Cavignac, reprezentantul forţelor opresive dintr-un iulie parizian aflat în plină blocadă. Dacă în Conu Leonida faţă cu reacţiunea (sau în alte povestiri), se merge la «*revuluţie*» ca la o manifestare paşnică, lumea având răgazul de a mai trage şi câte o duşcă în bodega «La trei struguri tricolori», unde un cocoş, plin de o infatuată responsabilitate, bate cadenţa Marsiliezei, spre amuzamentul şi buna dispoziţie a clienţilor, de data aceasta evenimentul nu mai are conotaţia pe care o dă de obicei autorul, şi anume menţinerea sistemului existent, ci înlocuirea acestuia într-o formă cum nu se poate mai brutală, cu puşti, săbii, reteveie. Surprinzătorul atac al revoluţionarilor ploieşteni, adunaţi într-un spaţiu unic şi individual, cu violenţa lor întunecată, creează sentimentul invincibilităţii, dar mâna forte a proaspetei monarhii constituţionale, care va decreta starea de necesitate, înăbuşă această mică insurecţie ce-i va atrage atenţia chiar şi lui Marx. Oricâte evenimente vor mai fi avut loc (în urma unei ample manifestaţii la 27 decembrie a aceluiaşi an guvernul va demisiona), revoluţia din joviala noapte a cuţitelor lungi şi a paharelor de cristal la care va participa şi Caragiale va fi fără precedent. Visul fericirii universale, grefat tocmai pe un patriotism de sorginte iacobin, va da revoluţiei, hrănită din circumstanţe, această «providenţă a cauzalităţii », cum va remarca acelaşi Furet în exegeza sa despre succesiunea revoluţiilor franceze, în persoana lui Candiano Popescu, pe unul din generalii rebeli, a cărui fugă o va imita la o scară infinit derizorie (şi poate că tocmai de aceea cu atât mai comică), pe cea a lui Ludovic al XIV-lea. Paradoxal, dacă am suprima cea de a doua parte a povestirii, am rămâne cu terifianta lovitură antimonarhică, pusă la cale de puterea indivizilor uniţi, formată ca şi în 18 Brumar a lui Ludovic Bonaparte, scris de un Marx la tinereţe, dintr-o armată de strânsură. Căci a doua oară, cum o spunea în tinereţe inspiratul autor al Capitalului (această Biblie ateistă scopită de orice fior metafizic), incomprehensibilul Cosmos va fi acela ce va dicta ca evenimentele să aibă loc într-un registru comic. Cetăţenii oraşului Ploieşti îşi trăiesc clipa -carpe diem- cu o frenezie împinsă până la o ancilară voluptate de a-şi bea minţile. Într-o Republică podgoreană, cum o numeşte chiar autorul, sinistrii clănţăi, ai sinistrului veac îşi vor căpăta mult râvnita libertate şi

independenţă fără comiterea regicidului, finalul (ca întotdeauna apoteotic), luând aspectul unei magnetizări unanime. Să nu-i dai doamne românului, pare a spune autorul (mistificator dar nu populist), tot ridicolul pe care poate să-l ducă. Degringolada rebelilor din finalul Boborului va oferi un veritabil spectacol din care clasa muncitoare, visând la o fericire universală, va avea multe de învăţat pe viitor. Fatidicul an 1789, reeditat la Ploieşti, cu Robespiearii şi Dantonii săi de mucava, va eşua într-o adevărată orgie bahică. În concepţia revoluţionarilor ploieşteni instituţiile vor lua forma boloboacelor. Victoria acestor *orfani ai universului* (unde am auzit expresia?!), va fi iluzorie. Căci această colectivitate va fi snopită în bătăi, umplând hanurile, care din motive de spaţiu vor fi transformate în puşcării de către tirania opulentă a regimului «cu tot ce are ea mai oribil şi mai hidos», imitând la modul burlesc, mijloacele de guvernare ale aristocraţiei de sânge din perioada restauraţiei. Întâlnim oare în Boborul cruzimea uciderii sistematice a prizonierilor, bestialitatea măcelului fioros dezlănţuit în cursul săptămânii însângerate din mai 1871 de către neo iacobinii blanquişti?! Dacă nu am sesiza mimetismul autorului, care, la data evenimentelor, era sublim dar lipsea cu desăvârşire, am fi tentaţi să credem că Republica a devenit o incurabilă maladie a amorului radios pe care acesta l-a simţit în tinereţea sa. Mai târziu Caragiale, dincolo de entuziasmul său, simte o enormă voluptate de a simula, lecţie învăţată, nu atât pe cale patemă, cât de la propriile sale personaje. Revoluţia cu efuziunea sa, creată de gloria momentului, dar înăbuşită în umilinţă şi dezamăgire, are ca exponenţi, se va vedea, agenţi de securitate infiltraţi tocmai în scopul deturnării tinerei Republici. Însăşi prezidentul se dovedeşte a fi un farsor şi un duplicitar carierist, propulsat, în cele din urmă, în funcţia de aghiotant regal. Dar despre toate acestea, la data derulării evenimentelor despre care Caragiale ne vorbeşte, nu se ştia nimic. Credulitatea juvenilă a autorului va însemna de fapt şi răzbunarea sa de mai târziu. La drept vorbind nu reacţiunea şi nici lipsa vreunui plan strategic vor duce (aşa cum se va vedea), la un lamentabil eşec al instaurării măreţei Republici, ci înecarea în vomă a propriilor exponenţi. Vorba lui Sadoveanu (neavând la dispoziţie materialul respectiv citez dintr-o memorie deficitară): La Caragiale până şi voma devine artă. Aceşti actori de farsă, îşi vor joaca comedia fraternităţii, participând, până la urmă, la un festin orgiastic. Însăşi Stan Popescu, «şeful meu, poliţaiul (...) volintir în Italia, volintir într-o revoluţie polonă, vrăjmaş jurat al tiranilor şi frate pasionat al poporului», un bonvivant tomnatic, îmbrăcat (ni-l închipuim noi căci autorul nu mai are timp de detalii cu atât mai puţin de cele vestimentare), într-o tunică de husar, cu şnururi tricolore, o pălărie cu boruri largi pe care o

purtau esperantiştii Spaniei revoluţionare, sau de ce nu chiar garibaldienii, face figura unui comersant de băuturi spirtoase decât de comisar. Funcţii complementare la urma urmei, căci nu se exclude una pe cealaltă: comersant de băuturi spirtoase dar şi comisar al *boborului*, Stan Popescu este perfect compatibil cu poziţia cuprinsă în componenţa guvernului de o zi al acestei, până la urmă, Republici binecuvântate de Bachus. Să nu uităm, însă, faptul că republica înseamnă (cum altfel!), puterea *boborului* plus boloboacele. Spectacolul amuzant (finalul va fi catastrofal), la care asistăm, culminează cu singurul ordin de zi: mobilizarea generală şi golirea boloboacelor. Nicăieri nu se va găsi o disponibilitate pantagruelică de îngurgitare a băuturilor spirtoase ca în schiţele lui Caragiale, de parcă toate cele şapte zile ale săptămânii s-ar fi contopit într-un perpetuu repaus duminical. Iată (ca să facem o mică digresiune), ce stare de spirit întâlnim într-o schiţă publicată în „Universul" din 10 martie 1900. «Pe stradele principale este o mişcare febrilă neobicinuită. Mulţimea circulă cu mare greutate: grupuri se aglomerează la răspântii unde discută fierbinte, toată lumea e cuprinsă de nervozitate. Miroase în aer, nu după expresia clasică, a iarbă de puşcă - din nenorocire moravurile poporului nostru sunt mai blânde decât ale altor popoare chiar - miroase... a ghiontuială. Dar ce e. De ce fierbe lumea? Se face o manifestare populară monstră contra guvernului care vrea să treacă a la vapeur legea pentru monopolizarea băuturilor spirtoase. De când ne bucurăm de binefacerile regimului parlamentar n-a trecut această ţară printr-o agitaţie mai grozavă.» Schiţele şi nuvelele lui Caragiale de la Baioneta inteligentă şi până la O datorie de onoare, ca să nu mai vorbim de Boborul, sunt populate de indivizi dubioşi, şarlatani, profitori, ce-şi pun la mezat cinstea şi onoarea pentru o bere şi câţiva cârnaţi. Conspiraţia devine o obsesie, un sindrom, s-ar putea spune o datorie de onoare, o profesiune de credinţă. Cine nu este conspirator nu prezintă nici o importanţă. A conspira înseamnă a fi un onest cetăţean, a intra în rândul lumii. Conspiră, par a spune protagoniştii şi vei binemerita de la patrie. Caţavencu - un onorabil conspirator, Ghiţă Pristanda - un conspirator ce demască conspiraţia grupului advers în care se află popa Prichici, conspirator la rândul lui. Cine nu conspiră cu noi, par a spune personajele, este împotriva noastră. Iată ce se întâmplă, ca să mai stăruim puţin pe ideea conspiraţiei, în «Jertfe patriotice», una din povestirile autorului. 11 februarie 1866. Beţi turtă, un grup de escroci, „tinichele" de carbonari, beau aldămaşul detronării lui Cuza. În timp ce ciocnesc paharele afară se desfăşoară o adevărată pregătire a asaltului împotriva palatului. «În seara aceea, consemnează autorul, al cărui sindrom au devenit loviturile de stat, într-una din secţiuni compusă în

jumătate din câțiva tineri entuziaşti şi din vreo trei negustori, prezidentul, un liberal fanatic, care mâncase la '48 jimbla exilului în formă de tainuri turceşti la Brussa, ţinu o cuvântare cam aşa: Fraţilor! Vremea vorbelor a trecut; acum are să sune în sfârşit ceasul faptelor. Trebuie să avem curaj; momentul cel mare se apropie. Până să nu crape de ziuă poate că vom fi chemaţi să facem cea mai mare jertfă pe care are dreptul patria s-o ceară de la un om. Să fim gata la tot! Să nu dăm înapoi de la nimic pentru a ne îndeplini datoria de patrioţi.» Jertfa patriotică a unuia dintre cei câţiva negustori este un unsuros «pungoci» plin cu bani, pe care îi va dona în numele cauzei, cerând în schimb o «fitanţie». «Dacă a venit vremea pe jertfă, apoi cât m-ajunge partea, nu mă dau în lături!» «Subtiscăliţii patrioţi, la un moment greu al nostru, pentru interesele patriei, am luat de la nenea Niţă suma de 70 sfanţi pe care i-o vom înapoia îndată ce vom izbuti să facem toate bune, ca să nu mai fie tiranie...» La vederea pungociului (şperţul apropiatei lovituri de stat), escrocii exultă. Contribuabilul se justifică «Dumnealor că sunt mai tineri şi, vorba aia, ce-am avut şi ce-am pierdut! dumnealor o să-şi puie, Doamne fereşte! viaţa în primejdie; că asta nu-i glumă ce facem noi! ia gândeşte-te dumneata: şapte puteri garante! nene Niţă, şi Convenţia de la Paris! Care va să zică, noi nu ne punem contra lui Napoleon III, neică Niţă... te joci! De-aia spun că dumnealor, ca tineri, pot să meargă chiar până la moarte.» În sfârşit, pe baza ţidulei obţinută în schimbul pungociului, în noaptea de 10 spre 11 februarie 1886, pragmaticul negustor, va devenii unul din prosperii oameni de afaceri. «Când sfanţii isnafului erau pe sfârşite, tunurile, cu roatele îmbrăcate în pae, ajungeau în dosul palatului, în vreme ce, conspiratorii sus, salutaţi de garda vânătorilor...» Un caz şi mai relevant de conspiraţie îl avem în scurta consemnare a autorului cu tentă reportericească intitulată La Căldăruşani. Aflat în drum spre iarmaroc, însoţit de un amic, Caragiale se abate pe la o mănăstire aflată în drumul său, loc de pelerinaj şi de meditaţie în acelaşi timp. Trecând prin faţa unei chilii cei doi aud «un glas de cea mai adâncă pocăinţă». Erau modulaţiile unei voci ce psalmodia sfaturile Sf. Ioan Gură de Aur. «Ne oprim să ascultăm la masă sfânta citanie, lăsându-ne penetraţi se sfântul glas. Suntem curioşi să vedem figura venerabilă a monahului care-şi citeşte aşa de frumos rugăciunea de seară. Batem la uşă şi suntem poftiţi să întrăm. Cine era evlaviosul bătrân? Imposibil să bănuiţi măcar. Era Savu Georgescu, agent secret al poliţiei, pus aici să supravegheze mişcările mitropolitului Ghenadie şi a mulţimii vizitatorilor acestuia. D. Savu Georgescu, un băiat voinic, era în cămaşa de noapte ţărănească, cu papuci-n picioare; aşezat la o parte a mesei citea tare, iar de partea cealaltă un coleg al d-sale, d. Ionescu,

în aceiaşi misie delicată la mănăstire, ascultă foarte pătruns sfintele cuvinte ale crisostomului.» Un exemplu de infatuare şi demagogie (câte exemple nu se pot da), îl întâlnim în persoana lui Coriolan Drăgănescu din Tempora, studentul justiţiar ce va ţine discursuri exaltante, adevărate tornade verbale rizibile, lipsite de sinceritate. «De câte ori auzeam pe Coriolan înflăcărând tinerimea generoasă - şi l-am auzit de multe ori - mă gândeam că tânărul acesta şi-a întârziat intrarea în lumea terestră cel puţin cu două-trei sute de ani. A! El trebuia să se nască pe vremea când tirania sugruma popoarele, când nu erau încă proclamate drepturile omului, când lumea gemea cu grumajii striviţi sub călcâiul despotismului. Aş fi vrut să văz pe tiran faţă-n faţă cu Coriolan Drăgănescu! Desigur proclamaţia drepturilor omului n-ar fi întârziat atâta.» Coriolan Drăgănescu, liderul infatigabil al tineretului studenţesc este unul (de neglijat), din pseudo eroii cu care crochiurile lui Caragiale sunt pline. Discursurile sale, ţinute cu predilecţie la Statua ecvestră a lui Mihai Viteazu, unde se deplasează cu o droaie de studenţi după el, vor rămâne memorabile. Iată atmosfera redată într-un pasaj al ziarului Amicul Poporului. «A fost o scenă de teroare de nedescris. La vederea agenţilor avinaţi care voiau să pună mâna pe el, tânărul Coriolan s-a suit repede pe statuă şi-ntr-o clipă a fost în picioare pe coasta calului de unde a strigat: - Fie toată lumea martoră la această nouă infamie a celui mai infam dintre regimuri. Dar banditii l-au apucat de picioare. Atunci bravul tânăr a luat pe la spate în braţe trupul lui Mihai Bravul şi s-a încleştat de el cu putere. Banditii îl trăgeau de picioare aşa de tare, încât, dacă tânărul, nu ceda şi nu lăsa pe Mihai Bravul, din braţe, atunci ar fi frânt trupul de bronz al eroului, ori aceste fiare sălbatice i-ar fi smuls picioarele din încheieturi. Nu! nu! acest guvern a-nebunit!...» Între timp justiţiarul îşi va obţine licenţa în drept, lăsând în urmă, prin isprăvile lui de student, o amintire pe care însuşi autorul cu greu o poate uita. Ştirea privind viitorul acestui lider temerar o vom afla tot din amicul poporului, pe care Caragiale o citeşte «ca pe sfânta Evanghelie.» «Au trecut de culmea infamiei! Săriţi, cetăţeni. Regimul a turbat! Fapta de azi a acestor tâlhari a întrecut tot ce se putea închipui din partea unor aşa de lepădaţi de lege şi de Dumnezeu! Studenţii au fost schingiuiţi, zdrobiţi, măcelăriţi! Banditii regimului au avut ordin să tragă-n carne vie şi au tras! A fost ceva şi oribil şi murdar! Sângele generoasei tinerimi române a roşit marmura albă pe care se ridică statua celui mai mare erou român! Să nu crează însă banditii că nu va veni ceasul pedepsei. Ucigaşii tinerimii sunt notaţi şi nu vor scăpa de răspundere măcar de s-ar ascunde în gaură de şarpe... îndeosebi promitem neruşinatului inspector, poliţist, canaliei ordinare, mişelului fără ruşine,

saltimbancului zbir şi călău antropofag, care răspunde la dezgustătorul nume de Coriolan Drăg...» „Ispita autoritarismului, scrie Iorgulescu în eseul său, se traduce în lumea lui Caragiale şi printr-un caracteristic sindrom de cetate asediată, printr-o stare de pândă generală, de aşteptarea declanşării unui asalt iminent ce nu se produce niciodată." În Baioneta inteligentă, o altă nuvelă a autorului, sindromul asedierii ia forma unei adevărate butade. Într-o atmosferă de plictiseală ce domneşte peste mahalaua Mihai Vodă cuprinsă de o căldură cotropitoare, locuitorii stând ascunşi pe la umbră într-o „moleşeală generală" şi unde doar angajaţii vreunei simigerii mai aveau vreo activitate anume, deodată „ zăduful nămiedzii tremură, pătruns de un glas de vitejie: trigova cheamă la arme gvardia naţională." Locuitorii aflaţi până în momentul acela într-o dulce toropeală sunt treziţi de trompeta unui ţigan, secondat de un altul cu o tobă, conduşi la rândul lor de un căpitan. Cu o nelinişte şi agitaţie ce trădează spaima căpitanului „un fecior de boier velit", vizibil impacientat acesta ţipă la ţiganul trompetist: „-Suflă cigane că te tai! Să vie mai mulci! Să vie toţi isnafii. Trâmbiţaşul începe să-măleze trâmbiţa, umflându-şi bucile şi holbând ochii, iar toboşarul bate din răsputeri. Când toată răspântia e plină de lume, cuconu Iorgu strigă ţiganilor: -Destul hoxina! cigane!... Acuzica luaci-mă în brace şi m-aridicaci în sus. Ţiganii îl ridică fiecare de câte un picior şi-l aşază pe umerii lor, după cari căpitanul face mulţimii isnafilor următoarea cuvântare bine simţită: -Fracilor, în numele poporului suveran! respect la persoane respect la proprietate!... Uite ţe e, fracilor... Reacciunea a pus de gând să dea foc Bucureştilor şi să-l arunţe în aer ca să se nenoroţească toată lumea nevinovată şi să-si facă reacciunea mendrele, ca să stârpească dumnealor cu gheneralul Solomon, care s-a prins fracilor, la capul Podului, pe maidanul de la streaze, patru buci mari cu iarbă de puşcă muscălească, fiincă le-a adus doi cajaţi îmbrăcaţi tiptil mocăneşte, şi să le badze noaptea în Bucureşti, dacă nu era câciva simpatrioci democraci, şi s-a repejitără şi a puseră mâna pe ele, care, ţine stie ce primezdie, Doamne fereste, se putea pentru ca să se-ntâmple, ca să se prăpădească oras domnesc întreg cu guvernul provijoriu şi cu toci oamenii şi negustorii cu familiile lor şi cu copilaşii şi Construcciunea, pentru că amândoi cajaţii a fudzit când le-a strigat: «stăi pe loc!» fiindcă-i prinseră pitulaci mititei între buci, care acuma, fracilor, trebuie să merdzem, să n-avem frică deloc, că tulumbadzii sânt acolo şi dă cu tulumbele, pentru că-ţi guvernul a poruntit să apucăm bucile cu băgare de seamă, m-aci aujit? Şi să le duţem înţet-înţet, binisor-binisor, să le azvârlim în heleşteul de la Ciurloaia, ori mai departe, la Ţorogârla, ca să nu se mai poată ca să ia foc prin urmare! Aide toci cu mine!...

Suflă cigane." Alarma căpitanului mobilizează întreaga mahala, cufundată, până în momentul acela, într-o profundă toropeală, egalată doar de plictiseala boierilor de la ţară din povestirile lui Gogol. Toţi aceşti cetăţeni paşnici, alături de Gvardia Civilă, botezată mai târziu de către C.A. Roseti Baioneta inteligentă, în care se va înscrie şi Crăcănel, născut Mache Razachescu, chiar dacă dintr-un motiv al său personal (chestia cu traducerea Miţei), se deplasează la faţa locului, unde, într-adevăr descoperă butoaiele confiscate, ce se presupune a fi încărcate cu praf de puşcă, capabil să arunce întreg Bucureştiul cu *construcciunile* lui cu tot în aer. Văzând nişte mocani ce şuşotesc între ei parcă ceva conspirativ, aceştia sunt puşi pe fugă, înlăturând în felul acesta pericolul, intrând în posesia preţioasei capturi de război. Deosebit de primejdiosul conţinut, face ca deplasarea bucilor să se execute cu mare precauţie, din mahala în mahala, în timp ce tulumbagii, aflaţi la datorie, nu mai prididesc să toarne apă peste butoaie de teamă ca arşiţa dogoritoare să nu încingă şi să aprindă iarba de puşcă. Hotărâţi să arunce explozibilul în apă, împlinind în felul acesta una din promisiunile făcute în timpul campaniei electorale (Gvardia Naţională care se înfiinţase în 1848 era în permanenţă cu ochii pe reacciune), aceştia ajung la capul podului. „La un semnal tulumbagii se opresc şi în culmea emoţiei lumii ce se grămădesc de-a-ndărătele cu groază cei doi ţigani se apucă să destupe, tremurând, unul dintre butoaie spre a se constata în faţa poporului suveran infamia reacţiunii şi a generalului Solomon. Pe când toate inimile bat cu putere ţiganii ferăstruiesc cu blândeţe cercurile de la un căpătâi şi apoi, cu un piron ridică dulce fundul de sus al butoiului." Psihoza unui atentat terorist din partea infamei reacţiuni se dovedeşte a fi falsă. Falsa alarmă se transformă într-o adevărată butadă. Dând la o parte capacul butoiului se constată că acesta nu conţinea temutul praf de puşcă capabil să arunce Bucureştiul în aer cu construcciunile lui cu totul, ci supoare: "nişte amărâte de scrumbii sărate." În realitate cei doi muscali nu erau decât simpli negustori veniţi tocmai de la Dunăre la mai vechii lor angrosişti. „Dar dacă acesta era un marafet al reacţiunii, care vrea să adoarmă bănuielile guvernului provizoriu?! se întreabă ca un mucalit autorul. Astfel că unul câte unul butoaiele sunt răsturnate pe rogojinile întinse pe jos făcând în felul acesta tot atâtea mormane de scrumbii. „Gvardia Naţională şi poporul au dat iama pe păr şi au început să-şi încarce toţi, cari basmalele, cari şorţurile. În zadar căpitanul striga: -Staţi fracilor! Respect la persoane! Respect la proprietate." Apelul disperat al căpitanului era (pronunţată în acest context), persiflarea lui Caragiale a unei lozinci vehiculate de paşoptistul Ion Heliade Rădulescu, autorul Zburătorului, cel ce fusese persecutat de eterie şi obligat în

cele din urmă, ca şi Bălcescu, să plece în exil. Refuzând să se mai întoarcă preferă, după portretul pe care îl face Călinescu, ca oasele sale să-i fie îngropate în Asia. Revenit în cele din urmă în ţară, îmbrăcat într-o superbă mantie albă, văzându-şi idealurile spulberate, proferă pe un ton ultimativ (marcă înregistrată a la Corneliu Vadim Tudor), un adevărat blestem al Sionului. „Să nu se mai audă nici nume de Băleni, de Câmpineni, de Bălăceni, daţi în numele lor, în a copiilor lor, destrămaţi-le casele, aruncaţi-le pulberea la vânturi, precum vă învaţă zisul de sine Românul, precum vă ţine ţintarul; ieşiţi cu furiile pe uliţă, armaţi-vă cu cuţite ascunse, cu pietre, ucide-ţi tot că e demn de voi, dacă până la unul, ţara astăzi nu mai e locuită decât de ciocoi; să nu mai rămâie până la unu din câţi v-au făcut vreun bine sau v-au dat vreodată vreun pahar cu apă pe patul frigurilor. Începe-ţi de la mine. Ruine au rămas casele de unde a ieşit constituţia de la 1848. Duceţi-vă de luaţi şi pietrele de acolo şi veniţi de mă lapidaţi dimpreună cu copii mei, ce n-avem unde ne pune capul; veniţi de mă îngropaţi de viu..." Dar să revenim la Boborul nostru în care autorul surprinde aspectele unei epoci pline de zguduiri (ca să şutim un termen persiflant din arsenalul contracandidatului Caţavencu, cel ce umbla numai cu machiaverlâcuri) şi răsturnări valorice, venite din partea contemporanilor săi, marcaţi de o voluptate a negării, generate la rândul ei de îndoiala care invalidează totul. Însăşi Caragiale, la unison cu contemporanii săi, un Caragiale burlesc, temperamental, cameleonic, cu o ironie împinsă până la autopersiflare, îşi va menţine până la capăt tonul, insidios, revendicativ, de vendetă, devansându-şi prin poziţia sa superfluă până şi propriile sale personaje. Victimă a credulităţii entuziasmului, aşa cum în repetate rânduri s-a mai spus, Caragiale scrie cu o deferenţă şi cu o implicare cum numai un geniul al simulacrului o mai poate face. Dacă nu i-am cunoaşte umorul rabelaisean mai că l-am suspecta ca fiind un chibiţ al ghilotinei. Ca orice Republică de pretutindeni, Republica de la Ploieşti va lua naştere (la vârsta sa nu e de mirare cu cât aplomb o afirmă chiar autorul) „din, prin şi pentru popor". Cetăţean al Ploieştiului, un Ploieşti contaminat de republicani, Caragiale (până şi cinismul la el pare un diminutiv), va cunoaşte ca nimeni altul speluncile danteşti ce vor ţine şi de cartier general. Aici, într-una din acestea, îşi va duce veacul şi Stan Popescu, cel ce se pretindea a fi un franctiror ce a participat nemijlocit la evenimentele din Italia de Sud, unde Gariballdi intenţiona să treacă strâmtoarea Messina şi să ajungă în Calabria. Tânărul republican, care este şi naratorul evenimentelor (l-am numit pe Caragiale) este fascinat de şeful său Stan Popescu, „unul dintre cei 1000 a lui Giusepe Gariballdi". Citind şi recitind scurta nuvelă, m-am întrebat de fiecare dată dacă Stan Popescu, ce prezintă

simptomele unei cronicizări alcoolice, este un impostor, un palavragiu, un beţiv ordinar, sau cu adevărat un erou. După această pe cât de dilematică pe atât de reprobabilă debarcare a acestuia alături de marele revoluţionar la Capul Spartivento, aflat la extremitatea de sud a Calabriei, într-un superb defileu, pretinsul combatant sedus de susurul apelor ce se revărsau spre litoral printr-o sumedenie de defileuri adânci, se întoarce triumfător, visând încă la crestele lanţului principal a munţilor Aspramonte, pe unde băştinaşii coborau cu animalele de samar încătărămate în harnaşamente şi pe unde insurgenţii intenţionau să ia cu asalt forturile Punta di Pazza, Alafiumore, Torre de Cavalo, Scila. Fără a avea loc vreun sufragiu, vreun vot cenzitar, nominal sau de vreo altă natură, Stan Popescu devine pentru o zi ministru de interne. Dealtfel (ce destine stupide!), chiar prezidentul, recte Candiano Popescu, din admiratorul marelui eliberator Simon Bolivar, va deveni un simplu director de închisoare. Se vede că ploieştenii din a cărei statistică făcuseră şi acesta parte, având ca reper un Camille Demolins, coordonatorul asaltului împotriva Bastiliei, Danton, Robespierre, St. Just, Marat, etc. etc. vor fi marcaţi (vae victis!) in corpore. Deveniţi peste noapte iacobini, aceştia vor ca prin mijloacele lui 1789 să se alăture unui imens proletariat general. În Boborul febra republicanismului ce se răspândeşte cu iuţeala unui virus, cuprinde întregul oraş. Revoluţia ia forma unui adevărat sistem de narcotizare. În această localitate oricine îşi oferă serviciile poate deveni de îndată şef de birou, comisar al guvernului, maior sau locotenent colonel. Pe fondul acestei meschine goane după posturi (o epocă de mişmaşuri, de mercantilism şi confuzie), se arată mult aşteptatele zori ale frăţiei generale. „ Ca într-un univers al vidului, scrie B. Elvin, în care nu mai funcţionează principiul fizic al gravitaţiei, ideile şi simţămintele au intrat într-o stare de dulce imponderabilitate dereglând balanţele şi determinând oamenii să oscileze între indignare absolută şi toleranţă excesivă, creând un joc al opiniilor de o maximă labilitate, făcut la rândul său să adăpostească lanţul complezenţelor şi să întreţină sentimentul iresponsabilităţii." Dar să revenim la Candiano Popescu (mai târziu în războiul pentru independenţă îl vom regăsi cucerind reduta Griviţa), legislatorul providenţial, care va mai apuca să spargă şi el o cană, aclamat de mulţime asemenea unui imperator, cu mina sa sobră, afişând solemnitatea ultra comică al unui judecător universal. Căci nu peste mult timp îl vom descoperii fugind pe câmp, tocmai el, cel ce coordonase „asaltul cerului", urmărit de instruitele trupe ale vânătorilor de munte, trimise de un monarh ce avea deprinderile unui ofiţer prusac. „Umbla până la sfârşitul vieţii, îl va surprinde I. G. Duca într-unul din cele patru volume de memorii, bătând din

talpă şi azvârlind din picioare cu o mişcare ce ar fi putut să pară tabetică dacă n-ar fi fost la el o reminiscenţă a parade-marşului cu care se obişnuise în tinereţe prin regimentele de gardă de la Berlin şi Postdam." Brutala intervenţie poliţienească, pusă în slujba aşa zisei democraţii burgheze, va condamna pe Preşedintele Republicii la nulitate legală. Proaspătul monah adus din străinătate de către „monstruoasa coaliţie", sub denumirea căreia convenţia partidelor avea să rămână în istorie, va stopa ascensiunea „nifiliştilor". Carol I, căci despre el este vorba, „tânărul şi micul principe venit din Sigmaringhen pe tronul principatelor dunărene (...), primul şi ultimul rege al României Mici, cum îl va caracteriza I.G. Duca, politicianul longeviv, ce va ocupa în decursul carierei sale funcţia de prim ministru, pe lângă cea de ministru de culte şi de instrucţie, era o fire vicleană (ura Franţa deoarece aici se găsea focarul de republicani), urmărind să tragă de partea sa adversarii cei mai redutabili. „N-a fost o plăcere mai mare, va remarca Duca în excelentele sale memorii, decât să aducă pe duşmanii săi îmblânziţi la picioarele tronului. Pe Candiano Popescu care la 1870 făcuse revoluţia de la Ploieşti împotriva lui nu numai că l-a izgonit din armată sau l-a persecutat ci dimpotrivă, n-a avut astâmpăr până nu l-a făcut aghiotant regal şi până nu a avut întrânsul un slujbaş plecat." Să fi întrezărit monarhul în aceşti revoluţionari nişte idolatri ai statului, partizani ai absolutismului? „Pe prezident l-au prins călăreţii prefecturii către seară de tot pe drumul Buzăului, dincolo de Lipia, la vreo două poşti departe de graniţele răsăritene ale statului său. Când i-au strigat călăreţii prefecturii către seară de departe „Stai" el, care era pe jos a avut curajul să stea. Iar când l-au întrebat „Ce făceai aici" el a răspuns scurt: „ Mă plimbam". Şi fiindcă este indiferent când te plimbi, aşa ori aşa, l-au pus mizerabilii să se plimbe-napoi. Tot înapoi şi iar înapoi! Niciodată înainte! Iată deviza reacţiunii." Dar să revenim la Stan Popescu, farfaraua, care, începând cu salonul din «otelul Moldova», unde se ingerau pantagruelice cantităţi de alcool şi unde tocmai era pe punctul de a câştiga pentru a doua oară partida în faţa unor redutabili adversari, o adevărată pleiadă a somităţilor în materie, acesta continuându-şi periplul bahic la Lipănescu-n grădină, dirijând (el, care, deşi ilegitimă, deţine eligibila, dar tot atât de efemera, funcţie echivalentă cu cea a unui ministru al justiţie), asemenea lui Caţavencu, fanfara de lăutari, în timp ce *boborul*, nu mai puţin entuziast aruncă cu căciulile în sus strigând: „Ura! Vivat Republica!" Este de presupus, ba vom avea imediat confirmarea, că Stan Popescu, se afla la acea oră în care are loc vânătoarea după republicani, într-o stare deplorabilă. Cel ce odinioară făcuse parte din cei „1000 a lui Gisepe Gariballdi" se deplasează pe zece cărări pentru a-şi lua în primire jetul său de

mușama din cancelaria poliției. O dată pătruns în cabinet „omul își încrucișă mâinile pe biroul său, își așeză cu bine capul gândind cu drag la viitorul tinerei Republici - și adormi butuc." Vise, planuri, proiecte?! Nimic. Dar absolut nimic din toate acestea. Stan Popescu cade într-un somn profund, anesteziat de derivatele spirtoaselor, încât nu se mai poate emite din partea sa absolut nici o pretenție, gradul său de ebrietate fiind așa de avansat. Tot timpul cât durează Republica din Ploiești, în calitatea sa de șef al poliției, Stan Popescu nu va emite nici un ordin, nu va modifica cu nimic din ambientul cabinetului, cum ar fi de pildă tabloul monarhului dat jos și în locul său pus portretul lui Gariballdi, „ bărbosul din munți", cum îl va surprinde Giusepe Tomaso di Lampedusa în Ghepardul său. Franctirorul, cel ce odinioară escaladase, alături de marele și onestul înaintaș, crestele abrupte ale Aspramontelui, nici măcar nu-și va exersa pe o foaie de hârtie iscălitura, cu care va putea de acum încolo să semneze, în numele justiției imanente, grele sentințe de condamnare. Tânărul Caragiale, arestat la domiciliu, ni-l descrie ca pe un incurabil alcoolic. Stan Popescu se folosește, am putea spune, de tot ce se întâmplă în jurul său ca de un pretext (Republica este unul din acestea), numai pentru a goli boloboacele și a le da de-a dura ca pe niște instituțiuni ce nu mai corespund intereselor vitale ale noii societății. „Eram la Lipănesc-n grădină de câteva ceasuri. Uraganul entuziasmului creștea mereu când o onoare neobișnuită veni să-l ridice la paroxism. Prezidentul el în persoană – urmat de un adiutant veni să viziteze petrecerea noastră populară. Marele om (pentru cât?! ne mirăm noi) ne zise câteva cuvinte. Era încântat de puterea bravilor ploieșteni care au știut să se sacrifice pentru libertate. A fost un fanatism, o furie, își amintește cu candoare memorialistul. Oalele toate de pământ și Ura! Vivat Republica!" Nenumăratele boloboace, care, o dată golite, împinse de-a dura, asemenea unor instituțiuni ce nu mai corespund exigențelor moderne, fiind înlocuite de altele pline, cârnații, fleicile, tot meniul acesta ce se va fi servit la Lipănescu-n grădină, urmează a fi trecut în contul viitorului buget (nici măcar dezbătut) al Republicii. Cine să mai conceapă măcar proiectul de buget?! Prezidentul care va fugi fără a mai privi înapoi asemenea lui Iona Ninivele? Stan Popescu ce-și va începe cariera printr-un somn porcesc, horcăind în jețul său de mușama din cancelaria poliției? Numele căror eroi vor fi bătute pe placa comemorativă a acestui oraș martir devenit Republică? La Lipănesu-n grădină nu se cântă Bach sau Chopin. Cu muzica aceasta se ocupau retrograzii, îmbuibații ce tocmai au fost alungați de la putere. Lăutarii, cu fălcile lor umflate de atâta suflat în trompete, ce își vor fi scos carnea de prin măsele cu bețe de chibrit transformate în scobitori, prinzând

cu urechea din aer melodia Marsiliezei, își vor fi umflat pieptul într-o atitudine de emfază, emoționați de evenimentele percepute chiar și de ei. Era, presupunem, în cazul în care s-ar fi cântat acest cântec (autorul precizează că s-au cântat cântece de la '48), o făcătură de Marsilieză întoarsă ca la Ploiești de lăutarii versați ce vor fi jubilat din priviri, persiflând masa aceea de republicani în frunte cu Prezidentul. Sinistru veac, sinistră Republică, siniștrii republicani. Dealtfel, ca să recurgem la o digresiune mai mult sau mai puțin justificată, mai târziu, la aproape o jumătate de veac de la evenimentele descrise în Boborul, prin 1923, când presimțindu-și sfârșitul, își va face și sofisticatul său testament prevăzut cu fel de fel de codicile, condiționând restricționarea (în cazul nerespectării voinței donatorului), privind transferul considerabilei sale averi, la sfârșitul memoriilor sale, cu o paralizantă premoniție, dizgrațiatul Constantin Marghiloman va trage un exasperant semnal de alarmă: "AMENINȚARE DE PEPUBLICĂ" Până la urmă fatalitatea, cum ar zice chiar nenea Iancu, se va produce. Istoria cu mefiența sa va da naștere unui puternic cult al statului. Căci o republică nu vine niciodată singură. Am zis!

MONAHUL FATA CU RECESIUNEA

MONAHUL FAŢĂ CU RECESIUNEA

Arta este un anti-destin.
MALRAUX

Aş vrea să-i amintesc de benedictini, fiind un exemplu cum nu se poate mai potrivit de sărăcie şi izolare, aşa cum se hotărâse să-şi ducă restul zilelor, un fel de preambul al plecării lui la mănăstire, plecare pe care o tot amână de câţiva ani de teama iminentei morţi ce-l aşteptă, acolo, între zidurile sfântului lăcaş. Mă trezesc pronunţând numele lui Emil Cioran, care, odată fugit din ţară de teama represaliilor comuniste, se refugiase în mansarda din rue de l'Odeon, într-o strâmtă cămăruţă, unde, «scepticul de serviciu al unei lumi în declin», cum avea să-l numească Liiceanu, cel ce făcuse apel la lichele, îşi petrecuse modesta sa viaţă, asemenea unui anahoret. Singurul eveniment literar a mai rămas doar întâlnirea cu el, vechiul meu amic de provincie. Rămas, asemenea lui Goya la bătrâneţe, într-o desăvârşită solitudine, revine o dată la două, trei săptămâni din stahanovistele itinerarii, unde construieşte capitalismul cu o conştiinţă de exemplaritate makarenkoiană, înălţând vilele celebrilor mafioţi, senatori şi deputaţi, pescuitorilor în ape tulburi, ce au apărut ca ciupercile pe toată această perioadă postdecembristă. Nu o dată l-am văzut văitându-se de oase şi de ţepele ce i se dădeau, fiind luat mai mult cu forţa, cum se făceau arestările gestapoviste şi urcat într-o Dacie antediluviană, cu tabla roasă de rugină, hârbuită, cu ţeava de eşapament târându-se pe jos, îndreptându-se într-o direcţie de multe ori nici de el cunoscută. Părăsit de soţie, revenea când nici nu te aşteptai la ruina casei părinteşti, la care se uita neputincios cum pe zi ce trece se surpa, asemenea Sionului eremit, căci după moartea părinţilor săi rămăsese o casă pustie, apărată, aşa cum se exprimase odată, într-un poem, doar de un scut antirachetă de viespi, în jurul căreia creştea, într-o devălmăşeală de savană cucuta şi ştevia,

carismatica alimentaţie a săracului, unde se ascundea, scriindu-şi vitriolantele sale poeme argheziene. De obicei era de găsit doar în zilele de sărbătoare, când, după calendarul ortodox, cădea Înălţarea la ceruri, a treia aflare a Capului Sfântului Ioan Botezătorul sau Duminica Sfintei Cincizecimi, zile în care până şi ţăranii, atâţia câţi mai rămăseseră, îşi încetau muncile lor istovitoare, bându-şi, într-o tăcere pioasă, poşircile oţeţite din butoaiele lor nespălate. După periplul supliciilor acelea îl găseam tolănit pe iarbă, cu plaivazul în mână, înconjurat de Bachelard, Musil, Camus, pregătit să-şi înceapă epopeea, în maniera unei naraţiuni versificate, privind canoanele prin care-i fusese dat să treacă, memorabilă rămânând ziua în care plecase cu hârbul acela de Dacie, ce făcea obiectul rabla. Din cauza înghesuielii (citisem în ciorna la care tocmai lucra, povestindu-şi viaţa de salahor), se trezise cu un picior amorţit în curtea bisericii din Beceni, aflate în renovare, ce aparţinea unui sat de munte. Forţându-l în diferite poziţii cu ironia şi neliniştea cu care scuturi un amic, ce refuză să se trezească din somn, sau e pus pe farse, deodată, ca o detunătură fulgerătoare, îi bubui prin minte că nu capriciile vascularizării ar fi putut fi de vină, ci pur şi simplu începutul unei instalări de arterită. Fusese o săptămână a patimilor, alta decât cea consemnată de Patriarhie. Obligat să se sprijine mai mult pe piciorul valid (îşi continua poemul în proză, sub forma unui scenariu cinematofrafic, încât, citindu-l, îţi dădea impresia unui splendid început de roman), de dimineaţă până seara avea să care, şchiopătând, găleţile cu mortar din curtea bisericii pe treptele din spatele altarului, în interior, unde, cei trei zidari, îi impuneau un ritm din ce în ce mai alert, sub tirul rafalelor lor de băşini răsunătoare, date acolo în pronaus, făcându-l pur şi simplu să îngheţe, căci sacrilegiul acela a lor îi mai şi amuza. Mai întâi trebuiau să desprindă fresca de pe bolta şi turla bisericii ce urma a fi repictată. Căzute din înaltul bolţii, fragmentele din Geneza masacrată, răbufneau pe podea şi se umflau în ample ciuperci de praf. Interiorul de smerenie şi reculegere devenise un spaţiu irespirabil. Turla devenise şi ea o imensă coroană de praf compact. Dacă n-ar fi fost acordul părintelui, un proaspăt misionar ieşit de pe băncile catiheţilor, ce avea menirea şi harul de a respecta tipicul, cu o faţă lată, umbrită de o barbă tuciurie, de parc-ai fi jurat că te afli în faţa junelui junimist Ion Creangă, ce tocmai îşi începea cariera de păstor al sufletelor, te-ai fi crezut în baletul înnoroit al filmelor acelea alb negru din Rusia anilor '20, cu entuziasmul prăfos, smucit şi tern al demolatorilor de biserici. Şoaptele, rugile şi plânsetele dezintegrate, se reîntorceau în plămânii lor deveniţi bulgări de pământ, în toracele acelor cavaleri apocaliptici, bucuroşi că prinseseră o lucrare din care se puteau câştiga ceva arginţi, întorcând cu pasionalitatea

păgânismului lor subcutanat paginile Bibliei cu toporul. Lucrarea trebuia grăbită, căci în vara aceea, un celebru pictor din Focşani mai avea şi alte comenzi, concepând Facerea Lumii pe bandă rulantă, cea din lăcaşul acela sfânt având pereţii devastaţi de rubliovienele picturi prin care erau reprezentaţi sfinţii, a căror obraji scofâlciţi veneau din îndepărtatul Bizanţ, acum adunaţi într-o remorcă sub formă de piramidă de moloz, din care ochii unui Moise în plină mânie şi dispreţ faţă de neguvernabilul său popor, ai Sfântului Gheorghe, ai Sfântului Ştefan, cel ucis cu pietre, ai vârstnicei Sara, sfioasa femeie ce-şi deplângea sterilitatea pântecului la auzul veştii pe care cei trei îngeri aveau să i-o dea la apusul soarelui, îl priveau cu compătimire, căci devenise un rob cu picioarele zdrelite, încât, ar fi căzut într-o îndelungată îngenunchiere, numai ca să-şi relaxeze gamba piciorului drept, deja învineţită, cu toate că gestul acesta a lui ar fi provocat furia şi râsul sarcastic al celor ce mânuiau cu abilitate mistria, fără a înceta să-şi arate înalta cultură, redusă la rafalele acelea de pârţuri. De acolo, de pe înaltul schelelor, una dintre acele bestii otrăvitoare, îl scuipase-n cap, propunându-i să-i dea muie într-o limbă a ţiganilor, ce-l învăţase meserie, dar nu şi bunul simţ, pe care, o fracţiune se secundă, fusese tentat să se suie la el şi să i-l reamintească, miruindu-l cu toporul ce se afla pe măsuţa unde se vindeau lumânările, unealtă pe muchia căreia se găseau urme de culori provenite de pe frunţile sfinţilor, cu care păgânii loviseră pe rând, hăhăind şi distrugând tot într-o veselie drumul celor trei magi şi a intrării în Yerushalaim. Oricum, era într-o zi de vineri, aşa că, fără să primească nici o recompensă materială de pe urma modestei sale contribuţii la (re)Facerea Lumii, cărând balast cu roaba, cum o făcuse şi ţarul Petru cel Mare, punând umărul şi ridicând din mlaştini fermecătorul Petesburg, ar fi putut străbate drumul înapoi, luându-se după dâra aceea pe care ţeava de eşapament o lăsase-n urmă, asemenea salvatorului fir al Ariadnei. Cu această imagine se sfârşea pasolinianul scenariu, pe care, prietenul meu de când lumea, ca să citez o formulă deja consacrată, îl scrisese sub formă de poem. Fără a face parte din grupul perdanţilor, ai gregarienilor cu mentalitatea de sclavi, căci în percepţia noastră libertatea cuvântului însemna totul, până şi noi eram nostalgicii paradisului miltonian. Câştigasem, iată, libertatea cuvântului, dar pierdusem clipa copilăriei în favoarea eternităţii, cum o spusese cineva în prima frază a romanului său, şi, după cum o ştiam amândoi la fel de bine ca şi autorul acela, eternitatea nu ne aparţinea. Întinşi, aşa cum obişnuim să stăm, pe iarba cehovienei livezi de vişini sălbăticiţi, de unde se aud ultimele ţipete ale unor cocori ce umblă brambura de colo, colo, rătăciţi pe cerul întunecat şi sumbru, o ploaie măruntă de toamnă târzie îşi varsă asupra noastră

aciditatea, luându-ne la goană. Ne retragem în grabă în locuința lui, care se reduce doar la o cameră de ¾, o bucătărioară, în care tatăl său, dat afară prin anii cincizeci din armată, bolnav de prostată, își petrecuse ultimele zile, înconvoindu-se de atâta durere, asemenea unui muezin, cameră acum ticsită de cărți cumpărate cu sacrificiul muncii la negru. Fatalitatea îl urmărește, dacă aș putea spune așa, încă înainte de a se naște. În copilărie fusese îngrijit de o guvernantă, pe numele ei Didina, o spoitoriță, a cărei frumusețe te apuca un gol la lingurică, îndrăgostindu-se în secret de ea. Soțul acesteia, Mârzac, murise de cuțitul altui spoitor, ce-l spălase-n sângele său, dovedindu-se mai iute de mână, în urma unei altercații, reglându-și în felul acesta între ei conturile. Prima nenorocire (ca să-l citez pe autorul Contractului Social, recte Jean Jacques Rousseau), a fost venirea lui pe lume. Prin cincizeci și trei, anul morții lui Stalin, când comisese, după expresia folosită chiar de el, monumentala gafă de a se naște, bunicului său, Radu, care a vrut să se stropească cu benzină și să-și dea foc, îi fusese rechiziționată moara. E un lucru prea bine știut faptul că mai toate morile din literatura română, de la cea a lui Sadoveanu, care fusese luată de Siret, și până la cea a lui Călifar, au sfârșit într-o manieră fatalistă. La rândul lui, pe motiv de origine, tatăl său fusese demascat de către un politruc și înlăturat din rândurile armatei populare. O mamă despotică, ce avea să-i tiranizeze copilăria și să-l persecute ca o Chiajnă, atâta timp cât trăise. Eșecul la **IATC**, secția regie, unde a dat de două, dacă nu chiar de trei ori, însă, fără nici un rezultat. Căsătoria cu Fany, soția, și cei doi copii, care l-au părăsit. Proprietar, la rândul lui, al morii de absolut, prin valțurile căreia curg preceptele abstracte, la ora actuală, poetul, victimă a economiei de piață, în care «*proprietatea este un moft*», ca să cităm un ex președinte de stat, un liber cugetător, sărac și curat, adept al democrației originale (băga-mi-aș votul în ea!), rămasă în coadă de pește (recte nea Nelu Cotrocelu), este pe punctul de a pleca și a se izola între zidurile unei mănăstiri. Singura, ce i-a rămas fidelă, este doar muza, cu care cochetează din perioada primilor ani de liceu, comițând sacrilegiul de-a o rupe din albumul unui pictor celebru și a o pune într-o ramă agățată pe perete, înnegrită de atâta timp de când o știu acolo. Cel mai relevant i s-a părut a fi Marele nud a lui Amadeo Modigliani, desenat în ulei pe pânză. Deși trecuse mult timp până să se decidă între mulatrele botoase și senzuale, renunțase în cele din urmă la Paul Gauguin, care plecase special în Tahiti, aflat în luxuriantul peisaj tropical din Polinezia Franceză, de unde se vedea transparența Oceanului Pacific, în care înotau rechinii și pisicile de mare, stând tolănit în hamac, la umbra răcoroasă a palmierilor, cu piranda lângă el, o băștinașă ce-i ținuse de urât, unde-și pictase

nenumăratele sale tablouri, preferindu-l pe Modigliani, care avea predilecția portretelor feminine, mai ales a nudurilor, ale căror obscenitate numai temperată nu mai era. Stând așezată cu capul pe pernă, întinsă cu fața în sus, o mână îndoită, cu ochii închiși, Marele nud a lui Modigliani înfățișa, cum o spunea și titlul tabloului, femeia în toată splendoarea ei. Ce te izbea din prima secundă, nu era abundența flocilor dintre picioare și părul de sub braț, ci ochii săi închiși în mod ostentativ, ce declanșau o dorință arzătoare de a o poseda așa în somn. Ani de zile, muza aceea răvășitoare, făcuse din el un adevărat serv al cărnii. Dorința, în perioada primilor ani ai adolescenței, de a privi o femeie adevărată, complet dezbrăcată, devenise așa de arzătoare, încât, într-o noapte, părinții săi fiind plecați la un revelion, se repezi asupra Didinei. Spoitorița, încă tânără, nu s-a opus, dezbrăcându-se la peleu și răpindu-i fecioria viitorului *pohet*. Pentru prima dată, nudul acela a lui Modigliani, avea să pălească în fața splendorii spoitoriței, rămasă complet goală în semiobscuritatea camerei, unde avusese loc pervertirea inocentului, pierdut în mângâierile uneia din fiicele zeiței Ra. Toate acestea mi le-a povestit nici eu nu mai știu de câte ori. Ploaia se-nteţește, întunecând încăperea. Cei de la **RENEL** l-au deconectat de mult de la rețeaua electrică Pentru el capitalismul înseamnă minus electrificarea. Din toată prosperitatea de altădată au mai rămas doar vrafurile acelea de cărți aruncate pe podea, în mijlocul cărora se instalează, asemenea unui maharajah, de unde îmi aruncă privirile-i iscoditoare și într-un fel interesul de a-mi asculta argumentația privind apologia sărăciei. Are un amestec de inteligență și de erudiție care mă înspăimântă. „Moaşta pe gheață, eu te-am format!", obișnuiește să-mi zică, revendicându-și paternitatea spirituală asupra ușurinței și a așa zisului meu talent de a scrie. „Poate vrei să spui că m-ai deformat!", îi dau și eu de fiecare dată replica. Ultimii zece ani i-a petrecut la moara lui Terteleac, aflată în Costieni, aceasta fiind retrocedată fostului proprietar. Ochii săi par cam tulburi, din cauza, n-aş îndrăzni să spun, credinței, amanetate lui Bachus, deși-n ultima perioadă le cam trage la măsea, cât a necazurilor deconcertante, ce s-au abătut în ultima perioadă asupra lui de când nu mai e morar și nevasta l-a părăsit, plecând în Grecia, încercând să găsească uitarea nenorocirilor ce se năpustesc ca un făcut asupra lui, toate pe partea dreaptă: piciorul care se umflase și se învinețise, mușcat de un câine, pentru care a fost internat, pe socoteala statului, vreo trei zile, mâna scrântită și cine știe câte alte belele, ce-l pândesc, ca niște pantere pregătite, cu agerele lor instincte, să-l sfâșie. Odată, într-un moment de mare sinceritate, prietenul meu de când lumea, mi-a mărturisit că idealul lui era de a deveni spoitor. I-am răspuns că visul acesta era practic imposibil de realizat din

moment ce nu s-a născut ceea ce şi-ar fi dorit, singura posibilitate de a i se fi împlinit, rămânând doar o mutaţie de ordinul ingineriei genetice. Răspunsul meu, la fel de inteligent ca şi cel a lui Ceauşescu, care fusese ovaţionat în ropote de aplauze, când, la nu mai ştiu ce conferinţă, spusese că revenirea capitalismului va fi posibilă doar atunci când va face plopul mere şi răchita micşunele, îl făcu să râdă în hohote. Fascinaţia pe care o avea faţă de spoitori, aceşti nomazi chemaţi de zarea depărtărilor, cu coviltirele lor la apusul soarelui, venea de la Cumătrul de la Galbenu, un lăieţ cu tălpile picioarelor crăpate, care sosea în fiecare an, mergând pe jos, pe drumul prăfuit de ţară, cu părul răvăşit, cu barba sa de hirsut, zdrenţăros, desculţ, ţinând în braţe o păpuşă numită Siva şi pătrunzând în casele celor ce-l primeau, unde, în schimbul unui ciur de mălai, cădea în genunchi şi se ruga în faţa icoanei, de parcă ar fi fost un mesager al civilizaţiei mayaşe, un descendent a lui Hanab Ku, ce asculta, cu auzul său fin, zgomotele ciudate, venite din centrul galaxiei, prevestind sfârşitul lumii, apucându-se de păr şi văicărindu-se, invocând în limba lui de spoitor cine ştie ce spirite protectoare. Pe lângă ciurul de mălai, drept recunoştinţă, lumea-i mai dădea şi nişte jumări, astfel încât cu păpuşa aceea făcută din cârpe în braţe şi cu sacul în spate, Cumătrul de la Galbenu, pleca mulţumit la şandramaua de unde, anul următor, urma să revină negociind cu jelaniile lui Sfârşitul Lumii. Continuăm dialogul socratian. Zic: Lucrul cel mai primejdios este să ne lăsăm robiţi de materie. Să lăsăm la o parte apocaliptica, sumbra viziune despre lume a filozofului de la Coasta Boacii şi să trecem la cele lumeşti. Ştii cum zicea odinioară un politician englez: “Mi-ar fi mai bine să fiu sărac într-o casă plină de cărţi decât un rege fără dorinţa de a citi.” Surprins în flagrant de lectură, exemplul îl vizează direct. Îl văd cum îşi apleacă privirile. Dealtfel, continui eu peroraţia, făcând apologia sărăciei, chiar Cioran, în exaltările sale, susţinea că şi o mătură, dacă-ţi aparţine, şi e deja prea mult. Pelasgul Alexandru Macedon, la stăruitoarea sa dorinţă, a fost îngropat cu mâinile afară din sicriu pentru a demonstra lumii că nu a luat nimic cu el. Toate acestea i le spun de pe aceiaşi poziţie al unui paria, vorba povestitorului : “Dar şi sărac aşa ca în anul acesta, ca în anul trecut şi ca de când sunt, niciodată n-am fost!” Discursul meu, plin de o ostentativă elocinţă, are în el o mare doză de cinism, căci, cu o noapte în urmă, m-am visat Sultanul din Brunei, omul cel mai bogat de pe Planetă (de la data conversaţiei noastre este foarte posibil ca topul să se fi schimbat), unde un rezervor de petrol era mai ieftin chiar şi decât o pâine. Se făcea, în visul acela marquezian, pe care i-l povestesc cu lux de amănunte, că Hassanal Balkian îmi oferise mâna fiicei sale şi o dată cu asta şi jumătate din averea lui. Dacă şeicul

din Abu Dhabi, emirul Qatarului, regele Arabiei Saudite, regele Thailandei, pe care îi aveam la degetul mic, erau foarte bogaţi, în comparaţie cu ei devenisem putred de bogat, căci, tatăl socru, care avusese ambiţia de a ne face nunta la Kuala Lampur, îşi dăduse ortul popii imediat după cele două săptămâni, cât a durat fastuosul banchet, unde, bineînţeles, îmi oferise darul, iaca, un flecuşteţ de vreo 30 de miliarde de dolari şi câteva coliere de platină cu diamante şi safire zmeurii, astfel că în locul celui de-al 29-lea descendent al liniei neântrerupte din matusalemicul sultanat de proporţii liliputane, unde munca era desfiinţată prin lege, cei ce nu respectau acest decret al dictaturii statului degeaba în stat fiind amendaţi, nimeni, neavând voie să ridice un pai de jos, să plătească vreo taxă, beneficiind în schimb de o pensie barosană, devenisem singurul moştenitor cu acces nelimitat la fondurile micuţului stat din insula Borneo, deţinând puterea supremă în Brunei, unde votul era interzis prin lege, nemaifiind nevoie să-mi sparg capul cu fel de fel de decrete aduse din condei, să devin părintele vreunei noi constituţii, cea existentă fiind destul de permisibilă ca să redirecţionez întregul PIB spre propriile-mi buzunare. Başca palatul cu cele aproape 2000 de camere din marmură italiană, iahturile placate cu aur de 24 de carate, periile, din aur şi ele, de curăţat toaleta, căzile de baie cu jacuzzi, mobilierul stil Ludovic al IV-lea, celebrul avion Boeing, bineînţeles tot din aur, şampania Cristal, maşinile unicat, tot acest orbitor şi în acelaşi timp ofensator lux, mă transformase din cel mai sărac om de pe Planetă, într-unul, care saluta mulţimea din Rolls Royce-ul lui, sau Bentley Java 4x4, improvizat din motive ecologice, să funcţioneze pe bază de ulei de palmier, condus de un şofer cu galoane de general. Cât durează relatarea acestui vis observ în colţul buzelor sale un zâmbet fin ce-mi demolează toată argumentaţia. Plecând de la cele câteva exemple de sărăcie ajunsesem la opulenţa cea mai sfidătoare. Ştiu (îl cunosc prea bine), că toată averea aceea ar da-o, fără nici cea mai mică ezitare, pe o cinzeacă de rachiu, sau un apus de soare, în faţa căruia nu o dată l-am surprins înmărmurit, privind pe deasupra viilor aflate în spatele casei părinteşti. I-au apărut două cărţi de poezie. Speră, înainte de a pleca la mănăstire, să o scoată şi pe cea de-a treia. Iată unul din memorabilele poeme din primul său volum, subţire ca o lamă de ras, apărut totuşi într-o ediţie bibliofilă: "Zilele trec, anii trec la Moulin Rouge/ aşteaptă etilică statuia lui Lautrec./ Parcă te vezi picând pur şi simplu/ fără poliţe de asigurare;/ o piatră de moară-ţi va fi colacul ultim de salvare./ Ţi-a mai rămas o bănicioară de viaţă,/ o vei da-o pe mai nimic;/ seismul fin ce-ţi scutură degetele/ indică o rezolvare în viteză./ Aştept reglând valţuri, valsuri cu cheia franceză." Drept răzbunare că l-a părăsit nevasta s-a apucat de beţie. Până şi tocurile uşilor

le-a dat pe te miri ce. Într-o zi l-am găsit demontând o sobă. „Protege-o", i-am zis. „Ha! Pe mine cine mă protege?" mi-a răspuns damnatul poet. Zâmbetul lui amar parcă ar conține în el toate durerile răstignirii. Știu la ce te gândești, îi zic, pretendentului la sutană, privind la Biblia de care nu se desparte. Pentru a-i da satisfacție continui: "Este prea bine știut faptul că mai ușor se strecoară cămila prin urechile acului decât bogatul în împărăția cerurilor." Cât de curând (presimt), voi pierde și singurul prieten pe care-l mai am. Sfatul pe care mi l-a dat, de a nu spune nimănui despre plecarea iminentă la mănăstire, un fel de legământ al tăcerii, este ultima lui dorință. "Îți las toate cărțile. Să vii într-o zi să le iei. Plec la Mănăstirea Frăsinei, Athosul nostru, unde s-a retras, după ce l-au bătut minerii, și actorul Dragoș Pâslaru, ajuns acum șeful cancelariei. Te las pe tine să-mpărățești lumea. Dacă întreabă cineva de mine, zice el, să-i spui că am plecat la muncă în străinătate." "Proprietatea este un moft?!" îl întreb, citându-l, cu o vădită ironie pe nea Nelu Cotrocelu, care va ieși, după propria sa mărturisire, din politică doar cu picioarele-n față. "Proprietatea este sfântă", îmi răspunde cuviosul monah, trăgând o înjurătură ca la ușa cortului, animalului politic, ce a absolvit școala de la Moscova. Părerea lui este că fără chivuța asta de Iliescu & Comp, România ar fi întins o mână frățească Americii și ar fi scos-o din recesiune. Pentru ideea de monarhie s-ar lăsa ars pe rug ca Giordano Bruno. Mai mult de jumătate din cărțile, pe care promite că mi le va da, îmi aparțin. Îl privesc cu tristețe. De vreo câteva zile n-a mâncat nimic. Pentru un adevărat monah, care va lăsa la poarta mănăstirii și opțiunile politice și tot, cu excepția, poate, a împărtășaniei, făcută din vinul ce va simboliza sângele lui Hristos, înghițit cu lingurița, foamea este o virtute, căci, orice suferință, venită din partea lui Dumnezeu, este o adevărată desmierdare, cum o spusese odinioară Jacopone, unul din adepții înflăcărați ai lui Francisc din Asissi. Iată, îmi zic, nu numai președinții de stat dar până și monahii au început să fie învinși de sistem. „Vei păstra același nume conspirativ de pe vremea când erai informator?!" îl întreb, pentru a mai înlătura tristețea ce ne-a cuprins pe amândoi. Tudor, așa cum îl alinta colonelul de securitate Zotolea, își mușcă buza de jos. Se vede că nu-i mai arde, ca altădată, de glumă. Cât a lucrat pe vremea lui Ceașcă la hotel Pietroasele ca recepționer (eram soldat și aflat în drum spre casă trecusem o fugă și pe la el, găsindu-l îmbrăcat într-un costum negru, cămașă albă, papion), dăduse în primire un cocoșat, ce-și atrăgea clienții la toaletă, unde făcea speculă cu blugi. Asta fusese toată activitatea lui de turnător. Nici măcar o jumătate de normă, obișnuiam să-l ironizez, amintindu-i de Ion Caraion ce își concepea mirobolantele lui note informative cu atâta pedanterie. Îmi vorbise despre

colaborarea lui cu securitatea înainte de apariția tardivă a legii lustrației, ba chiar și înaintea lui Alexandru Paleologu. Acum pare îngrijorat, căci, toamna, cu puroaiele ei galbene, ca un Iov în levitație, cum scrisese odată, într-un poem, e pe sfârșite. Istoria, această purcea pusă la îngrășat pe cincizeci de ani, devoră deavalma, tratate, mărgăritare, ștroturi și viețile a cel puțin două generații de fii, consemnează undeva prin ciornele sale. După cincizeci de ani vomită resturi confuze din toate acestea sub formula impozantă de «acte reparatorii», dar o face cu o atât de mare lentoare de parcă ar monta din pilitură de eternitate într-o cameră obscură o bijuterie pe inelarul justiției. Cât de curând va sosi generalul iarnă. Lucrul acesta îl îngrijorează cel mai tare. Până una alta îl văd cum își pregătește lumânarea, la lumina căreia, peste noapte, va mai citi o Duhovnicească din Arghezi, a cărui carte o așează peste Sfânta Scriptură și Patericul românesc, alături de care va escalada încă o noapte de abstinență, plângând după Fănica, soția sa, pe care o doare-n cur de soarta lui de poet blestemat și care mai mult ca sigur că la ora aceea, nu departe de ruinele civilizației antice grecești, doarme ca o felină, cu capul pe pieptul lui Ahile, posesor al unui bolid 4X4, metafizica poetului, «câine spurcat, culcat pe o vertebră de înger», nețiându-i de cald. Luându-l pe nepregătite, îl întreb: „Te vezi monah?" „Da!" răspunde fără nici o ezitare. S-ar putea ca asta să fi fost ultima noastră discuție. Restul e tăcere, vorba unui prinț al Danemarcei.

AMINTIREA UNEI MARI IUBIRI

O iubeam aşa de mult încât aş fi fost în stare să devin samsarul universului, pe care l-aş fi jucat la barbut, cu gravitaţia lui cu tot. Iubirea mea juvenilă, platonică, devenise patologică. Numai gândul că cineva ar fi putut comite samavolnicia de a-i atinge un sân, m-ar fi determinat să pornesc o cruciadă. Vera, cum îmi plăcea să-i zic, era o fată pe care am cunoscut-o cu mult timp în urmă. Eram doi adolescenţi veniţi de la ţară, plimbându-ne pe bulevardul plin de castani, cu frunzele de aramă ce se desprindeau din copaci. Într-o zi, marea mea iubire de altădată, tăiase din părul ei de abanos o şuviţă strânsă de o fontă roşie sub formă de papion pe care mi-a făcut-o cadou. Dacă aş scotoci peste tot, chiar şi după atâţia ani, aş da de ea printre coperţile vreunei cărţi. Parcă mă şi văd plimbându-ne duminicile de mână prin Crâng, ţinând strâns la subsuoară o carte, ce aparţinea lui Dostoievski, de care nu mă despărţeam niciodată. De obicei o aşteptam în faţa unei cofetării, unde, vânzătoarea, deranjată din lectura ei, se scula de pe scaun şi servea clienţilor citronadă în pahare de plastic. Într-o rochie vaporoasă, roşie, cu buline albe, grăbită, o zăream venind la întâlnire prin aglomeraţie. În picioare purta o pereche de tenişi chinezeşti, înconjuraţi pe margine de o dungă subţire de culoare verde. Pe atunci Vera avea trăsăturile lui Scarlet O'Hara, cu fruntea luminată, cu privirile ei senine, gata oricând să izbucnească în plâns atunci când cineva o jignea, sau îi aducea vreo învinuire nedreaptă. Într-o zi, după ce am părăsit sala de cinematograf, unde văzusem împreună ecranizarea celebrului roman al Margaretei Mitchell, în regia lui Victor Fleming, cu Clark Gable (frumos gagiu! făcuse ea remarca), în rolul căruia mă visam (asta avusese loc într-o primăvară), ne-am oprit sub crengile aplecate ale unei magnolii abia înflorite, ce se revărsau peste grilajul de fier al spitalului de tuberculoşi. Se întuneca. Părea îngrijorată. Niciodată nu întârziase în oraş aşa de mult. „O să mă certe mătuşa!" tot repeta de fiecare de fiecare dată. Ţin minte că lumina unui neon cădea peste florile de

magnolii, devenind violacee. Aş fi vrut s-o apuc de mijlocul ei subţire ca o amforă, în stilul flegmaticului acela pe care Vivien Leigh, în rolul nefericitei Scarlet, refuzându-i protectoratul, îl lovea, furioasă, cu pumnii în piept, în timp ce, canalia, cu pălăria şi fracul său impecabil, râdea. Şi acum îmi aduc aminte de finalul dramatic, în care, abandonată, cu ochii scăldaţi în lacrimi, Scarlet, se prăbuşeşte cu fruntea pe treptele clădirii, plângând în hohote. Niciodată nu mai văzusem vreo altă actriţă plângând pe toată durata filmului, aşa cum plânsese nefericita aceea, care îşi găsise salvarea în Tara, locul în care se născuse, ca şi bruneta, pe care o cunoscusem în adolescenţă şi care văzuse lumina zilei într-un sat îndepărtat de munte, numit Gura Teghii, un adevărat paradis, cum zicea Cioran despre Coasta Boacii, la care se gândea cu lacrimi în ochi chiar şi atunci când se plimba pe Champ Elysee. Veronica Anton, căci acesta era numele ei, venise la oraş din pustiul acela ancestral, părăsind ţinuturile natale, cu dealurile şi pădurile ce înconjurau satul. Acolo îşi petrecuse copilăria, aducându-şi aminte de apusurile de soare, pe care le urmărea nemişcată, în tăcere, cu bărbia pe genunchi, ca o micuţă chinezoaică din filmele lui Caneto Şhindo, cocoţată pe vârful unui gorgan, de unde gărgăriţele traversau în grabă podul palmei, ridicându-se pe degetul arătător, luându-şi zborul pe deasupra munţilor Podul Calului. Lăsase în urmă pentru totdeauna edenicele poieniţe, cu fluturii săi şi iarba verde de acasă, pe care, vara, stătea întinsă pe spate, privind metamorfoza norilor, aflaţi într-o perpetuă mişcare, luând forma unui adevărat bestiar. Deşi absolvise liceul, la care fusese dată, fiind lăsată în grija unei mătuşi, aşa de exigentă, încât, nu-i permitea să se ducă decât la cursuri şi la biblioteca orăşenească (acolo ne-am şi cunoscut), studiile sale aveau să se oprească cam pe aici, fiind în cele din urmă obligată să se angajeze într-o fabrică, cum era pe atunci, socialistă. Din acel moment, drumurile noastre aveau să se despartă, pierzându-i urma. Cu banii câştigaţi, reuşi să-şi cumpere o garsonieră. Toate acestea avea să mi le povestească după ani şi ani, când, întâmplător, aveam să ne reîntâlnim. Poate că dacă ar fi trăit şi ar fi avut parte de afecţiunea tatălui, un bon viveur, altul ar fi fost destinul ei. Ca un făcut, malversaţiunile, venite din partea acestor netrebnici, cu ştremeleagul între picioare, aşa cum îi numise mama sa pe toţi bărbaţii, fără nici o excepţie, şi cum ţinuse minte şi avea să-i numească şi ea mai târziu, nu se redusese la tatăl său. Curând apăru şi un Clark Gable, care avea să-i răpească fecioria, cu o mustaţă de berbant, uitându-se la ea „ca un borfaş la ceasul unui lord". Se trezise ţinută de mână, semnând certificatul de căsătorie, pe care ofiţerul stării civile avea să i-l ofere, legând-o de un bărbat despre care prea puţine ştia. Peste câteva săptămâni au început primele simptome: pofte,

greaţă. Burta îi creştea de parcă ar fi fost un aluat, pe măsură ce era cuprinsă de lehamitea, pe care o observase şi la mamă, faţă de ceea ce bărbaţii deţineau între picioare. Veni pe lume şi plodul. Na Veronico! Aventurierul se volatiliză, lăsând responsabilitatea asupra ei de a-şi creşte odorul de una singură, fără a-i sari în ajutor cu ceva, dacă nu cu o mică gratificaţie pecuniară, pe care şi aşa ar fi fost obligat să o plătească în faţa legii, măcar cu sfaturile părinteşti ce i le-ar fi putut da copilului, în rarele vizite pe care, moralmente, ar fi fost dator să i le facă. Cecenă din fire, îşi crescu copilul de una singură. Vându, în cele din urmă, garsoniera şi se mută într-un apartament, aflat la etajul patru, pe undeva pe la periferia oraşului. Eram unul dintre puţinii inşi ce-i cunoştea noua sa locuinţă. Într-o zi, aflat într-un supermarket, mă trezesc bătut pe umăr. Era ea, Anton Veronica, fata bună şi cuminte, cu care am schimbat numerele de telefon, urmând ca, într-un viitor foarte apropiat, să-i fac o vizită. Ceea ce s-a şi întâmplat. Apartamentul ei era aproape gol. Din primul moment m-a izbit sărăcia în care trăia. Un covor făcut din iută, aflat pe holul de la intrare, o vitrină în care se aflau câteva cărţi, patul, o noptieră. În ciuda muncii grele pe care o făcea, acolo, la fabrica unde lucra şi de unde venea frântă de oboseală, îşi mai făcea timp să mai şi citească. Ne-am refugiat în bucătărie. Îmbrăcată într-un capot de stambă, cu papuci în picioare, lovea cu ciocanul feliile de carne, în timp ce ţinea ţigara între degete. Scrumiera era plină de chiştoace. Fuma numai kent. Pe filtrul alb se vedeau urme de ruj. Simţindu-se privită, începu să-şi exprime nemulţumirea faţă de fiica sa, care avea absenţe cu nemiluita. Toată noaptea stătea cu borfaşii din cartier hă hăind pe la colţul blocurilor. „Nu s-o găsi vreun gagiu care s-o înţepe cu un cuţit în coaste, poate numai în felul acesta se va linişti!" Scăpată de sub control, incorigibila puştoaică, nu fusese văzută niciodată punând mâna pe vreo carte. Toată ziua asculta manele cu căştile în urechi, iar nopţile şi le petrecea cu hăndrălăii pe la colţurile blocului. "Măi frate, noi parcă n-am fost aşa!" se enervă Vera. M-am sculat de pe scaun şi am luat-o în braţe. Am simţit din partea ei o abandonare totală. Părea resemnată. Nu mai avea nimic din energia şi orgoliul de altădată, care o făcea să semene cu Scarlet O'Hara. Veronica era o slăbănoagă. Prinzând-o de mijloc am simţit o mână de carne. Fabrica, despre care învăţasem la şcoală că nu dă picioare, îi răpise tinereţea. Ochii încercănaţi erau înconjuraţi de o pată vânăt albăstrie. Din frumuseţea ei de altădată mai rămăseseră doar buzele pe care i le-am sărutat cu ochii închişi. Tardiv sărut, căci ceea ce trebuia să fac cu mult timp în urmă, şi nu făcusem din cauza emoţiilor, iată, îndrăznisem acum. Pentru câteva clipe m-am visat timidul şi introvertitul adolescent de altădată, stând sub magnolia aceea, ce-şi revărsa

crengile peste grilajul de fier al spitalului de tuberculoşi, prin geamurile căruia, la lumina becurilor aprinse, se vedeau siluetele muribunzilor, îmbrăcaţi în pijamale, abia deplasându-se printre paturile de fier, de care se sprijineau cu mâinile lor cadaverice. Ceea ce fusesem în stare să apăr cu preţul întregului univers, dispăruse pentru totdeauna. Ţin minte că imaginea aceea cu tuberculoşii mi-a amintit de Muntele vrăjit a lui Thomas Man pe care tocmai îl citisem. Cu ciocanul de strivit carnea în mână şi-a încolăcit braţele după gâtul meu. Stând acolo cu ochii închişi, cafeaua, care fierbea pe ochiul mic al aragazului, mi-a dat strania senzaţie că mă aflam undeva la malul mării, că eu eram albgardistul acela din filmul lui Grigori Ciuhrai, intitulat Al 41-lea, şi ea bolşevica, ce se lasă abandonată în braţele duşmanului de clasă, duşman pe care avea să-l împuşte până la urmă, în ciuda nopţilor de dragoste, cu arma rezemată de marginea patului, până într-o zi, când, zărind în depărtare o corabie, albgardistul o ia la fugă şi ea nu ezită să-l ia în cătare, să-l asasineze, în ciuda distanţei. Aşa cum stăteam cu ochii închişi, strivindu-i buzele, parcă îl şi vedeam pe ofiţerul acela cum se prăbuşeşte peste spuma talazurilor ce veneau la mal, de parcă vântul se plimba pe deasupra apei ca o rindea. Cafeaua, care dăduse în cele din urmă în foc, ne trezi la realitate. Brusc, se desprinse din braţe, oprind ochiul aragazului. În noaptea aceea îmi dăduse termenul. “Dacă în doi ani nu mă vei lua de nevastă mă voi mărita”, îmi spusese. De atunci o mai vizitasem doar o singură dată. O găsisem acasă doar pe fiica sa, în prezenţa căreia instalasem un receiver cu două carduri, oferindu-i posibilitatea de a privi în acelaşi timp la două televizoare Strâmtorată, cum o ştiam, urma să-i plătesc abonamentul pe durata unui an. La plecare îi lăsasem şi un DVD-player cu câteva CD-uri, printre care şi unul despre zidul chinezesc. Ba, în funcţie de timpul liber, aveam de gând, văzând-o aşa izolată, să-i duc şi un calculator. Îi lăsasem vorbă, prin fiica sa, c-o să revin. Prins de activitatea cu care mă îndeletniceam (eram instalator de antene satelit, aparţinând unor echipamente DTH, cu transmisie de tipul „direct TO HOME”, ale căror programe erau criptate în NAGRAVIZION), o vreme gândurile mele s-au îndreptat spre frecvenţele formate din rata simbolului, polaritate, fec şi unghiuri, intrate în interferenţă cu sateliţii, ce gravitau pe bolta cerească, formând o curbă polară la sute de kilometrii de pământ. Zgomotul celor doi decibeli, emişi de satelit, se loveau în antena kit şi de acolo ricoşau, fiind preluaţi de un LNB, transmişi în receiverul, unde erau amplificaţi şi prelucraţi în imagine. Cum putea un zgomot, imposibil de perceput, să se transforme în imagine, nu puteam să-mi explic. Instalasem o astfel de antenă şi profesorului meu de fizică şi matematică din clasele primare. “Dom' profesor”, i-am reproşat,

"de ce nouă elevilor, nu ni s-a explicat faptul că zgomotul are temperatură şi că unitatea de măsură a acesteia este kelvinul? Poate că dacă aş fi ştiut acest lucru aş fi devenit un mare savant, ce ar fi revoluţionat ştiinţa, contribuind, în acest fel, la binele omenirii." "Sincer să-ţi spun nici eu n-am ştiut. He! He!" începu să râdă cu ochii lui mici, ascunşi după o pereche de ochelari vechi, prinşi cu elastic. Roşu la faţă, era într-o veşnică euforie bahică. După evenimentele din decembrie ("Nu-i aşa c-a fost lovitură de stat?!" mă tot întreba, în timp ce instalam antena), intrase în posesia a zece ari cultivaţi cu viţă de vie nobilă, aflată între două haturi pline cu mărăcini, vie ce aparţinuse colhozului. Rămăsese singura vie îngrijită ca la carte. Restul pământului era înconjurat de brusture şi ferigi. Cărpănos cum era, în fiecare toamnă, după cules, ca să nu plătească pe cineva din pensia lui de cadru didactic, ara cu un plug din perioada interbelică, repus în funcţiune, tras de o faulkneriană gloabă bătrână, abandonată prin curtea CAP-lui, pe care o luase acasă drept despăgubire. De pe suhatul aflat la marginea satului, de unde îşi făcuseră apariţia trupele sovietice, se vedea o mogâldeaţă de om, profilată pe bolta cerească, aplecată asupra brazdei, sau pompând din vermorelul său zeama bordeleză peste frunzele viţei de vie, expusă la fel de fel de dăunători. Pe cap, sacerdotul, purta o soioasă căciulă neagră din piele de oaie de pe vremea lui Deceneu. Astfel treceau peste getul acesta, ce-şi rătăcise veacul, uitând să se bărbierească, anotimpurile, cultivând astronomia şi agricultura. Tatăl său, care-şi pierduse o mână în război, murise de curând, rămânând singur. Celibatar convins, după ce-şi prăjea două-trei ouă amestecate cu jumări în tigaia magică (pe care mi-o arătase, jubilând), primăvara, după ce se apleca asupra fiecărui butuc, tăindu-i corzile, acelaşi plug întorcea brazda în sens invers. Cunoscător al legii lui Arhimede, care trăise în secolul al III-lea î.Hr., cunoştea principiul fluidelor ca nimeni altul. "Iar m-am îmbătat ca un porc!" Dealtfel, chiar şi la ore venea cam abţiguit. Având în capul lui atâtea socoteli de făcut, uita, uneori, să se încheie la şliţul pantalonilor, al cărui tur îi făcea picioarele şi mai mici decât le avea în realitate, plimbându-se printre bănci, fară a-şi da seama de acest lucru. Cu toate astea nimeni nu l-ar fi bănuit de vreo turpitudine. Încaltea ţăranii îi purtau un mare respect, ştiut fiind că, aşa cum o spunea chiar el, "matematica e un obiect de bază". Generaţii după generaţii trecuseră prin mâna lui. Odată, unul din foştii elevi, care ajunsese şef de gară, venise special la el acasă să-i sărute mâna. În toată cariera lui de profesor niciodată nu dăduse nota zece. Îmi aduc aminte că, noi, elevii, îl porecleam "Domnu' Lae fără coaie." Anii trecuseră pe nesimţite şi acum toată activitatea lui se reducea la postaţa aceea de pământ, pe care, înainte de a fi smulsă din ghearele comuniştilor, o smulsese Cosmosului,

format, după cum prea bine se ştie, din infinitul mic şi infinitul mare. “Nu te mai frământa atâta! ” zise Pitagora, devenind dintr-o dată serios. "Ştii ce a zis Einstein? «La capătul tuturor descoperirilor l-am întâlnit pe Dumnezeu.»" Deşi trecuţi cu mult de optzeci de ani, unii veterani de război se interesau cum să facă să prindă filmele porno de pe Spice Platinum fără să plătească, considerând acest lucru un drept ce li se cuvenea. Unul dintre aceştia, căruia îi cerusem numărul de telefon, urmând a-l consemna în contractul titularului, îmi răspunse: “M-a ferit Dumnezeu!” Văzusem şi auzisem multe în grandiosul meu proiect de culturalizare rurală, unde, ţăranii îşi târau zilele, ruinaţi de colectivizare. Mă acomodasem noii orânduiri postdecembriste. Munca spartană îmi lua mai tot timpul. Într-o zi primesc un telefon de la Vera, care mă chema de urgenţă la ea, fără să-mi spună şi de ce. Mă aflam, ca de obicei, într-unul din satele întinsei Câmpii a Bărăganului, pe unde, de-a lungul timpului, instalasem sute, dacă nu chiar mii, de antene. Plecam noaptea, veneam noaptea. Faptul că în ziua aceea fusesem chemat de urgenţă îmi dădea dreptul să cred că termenul expirase, şi acum, înalta instanţă, mă invita pentru deliberare. Neavând nici un şef, care să mă supravegheze, mi-am întrerupt activitatea. “Vezi că vin, i-am zis la telefon. Mă aflu deja în oraş. Unde ne întâlnim?” “Ştii spitalul din micro XIV?” mi-a răspuns tot printr-o întrebare. “Sigur!” am zis. “Dacă mergi pe jos, spre fabrica de bere, vei zări turla unei biserici. Odată ajuns în faţa ei rămâi acolo. Aşteaptă-mă. Cobor imediat să te iau.” “Perfect”, am răspuns. Neputând să mă abţin, am adăugat: “Cu ocazia asta ne vom pune şi pirostriile.” “Aiurea!” am mai apucat să aud. Ajunsesem. Ningea. Prin aer pluteau fulgi mici de zăpada de parcă baba Dochia îşi lepăda furoul de pe ea. După mai bine de douăzeci de ani, lumea părea la fel de mohorâtă, abătută şi cenuşie ca pe vremea împuşcatului. Cu privirile în pământ, atentă să nu alunece pe zăpada îngheţată, o băbuţă adusă de spate, cu o sacoşă într-o mână, sprijinindu-se într-un băţ, se îndrepta, vâslind din braţe, către alimentara din apropiere. Aş fi dorit ca timpul să se scurgă cât mai repede. Ardeam de curiozitate să aflu de ce fusesem chemat. Într-o mână ţineam o revistă de specialitate. Începusem un articol interesant despre un receiver cu trei tunere, numit Goldem Media Spark Triplex, şi acum, dacă tot apăruse un timp mort, mă hotărâsem să-l termin, curios să văd până unde ajunsese noua tehnologie, care tindea, tot mai mult, spre diviziunea atomului şi a mult trâmbiţatul accelerator de particule, aplicaţie despre care se specula că ar fi fost în stare să te întoarcă chiar şi în timp. Cât de mult mi-aş fi dorit să ne fi întors cu trei decenii în urmă, să o ţin măcar o dată în braţe pe Vera de altădată. Trecuse mai bine de un sfert de oră şi ea tot nu mai venea. Am sunat-o din nou. “Ce faci?

Îţi pui rochia de mireasă? Nu te încape trusoul?“ “Lasă băşcălia. M-am răzgândit. Nu mai cobor. Vino tu direct. Ştii unde stau.” Am luat-o pe jos, făcându-mi vânt pe gheaţa pe care copiii se dădeau cu ghiozdanele în spate. În apropiere era o şcoală în curtea căreia elevii se băteau cu zăpadă. Ţipetele lor se loveau de zidurile clădirii, ricoşând în urechile trecătorilor. Pe umăr aveam o geanta de care nu mă despărţeam niciodată. În geantă aveam o plasmă mică, chinezească, o bijuterie care valora mai mult decât un televizor, un receptor cumpărat de la un hacker din Bucureşti cu modulator în el, unde se introduceau cheile şi programele criptate se deschideau, simulând proprietăţile Smart Cardului (cunoşteam toate tertipurile, de la upgrade automat, până la introducerea cheilor manual), un detector semnal Satfinder, alte obiecte, indispensabile meseriei cu care, în ultima perioadă, îmi câştigam existenţa. După câteva minute am întins degetul spre sonerie. Era un bloc în care media clasei sociale, ai celor ce-l locuiau, îşi arunca miasmele, căci pe holul descojit de var stăruia mirosul cartofilor prăjiţi. Sinistrul ecou al unui lătrat de câine, pe care mai apucasem să-l aud înainte ca ea să vină să-mi deschidă, se ridică până la etajul patru. Sosi la uşă mai repede decât m-am aşteptat. Se auzi o cheie răsucită în ială şi uşa se dădu la o parte. Privindu-mă prin vizor, mă recunoscuse probabil, căci se retrăsese imediat în bucătărie, apucând să-i mai zăresc doar un papuc şi fluierul piciorului. Eram curios din cale afară să aflu de ce mă chemase. Dacă nu era vorba de ultimatumul pe care mi-l dăduse, privind mariajul, mi-am închipuit că, neavând cu cine să se sfătuiască, ceea ce urma să-mi spună nu era un lucru îmbucurător, ci mai degrabă vreo nenorocire (încă una) care se abătuse asupra nefericitei, căci gesturile precipitate cu care se mişca trădau o vizibilă nelinişte. Pătrunzând în bucătărie am văzut-o deja aşezată pe un scaun, trăgând dintr-o ţigară consumată pe jumătate. Cu aceiaşi mână în care ţinea ţigara îmi indică un scaun, semn să iau loc. Ceea ce am şi făcut. Îndreptând privirile spre ea am observat un chip obosit, plin de durere, înlăcrimat. Jenat, am întins mâna după pachetul de ţigări, crezând că gestul acesta ţinea loc şi de întrebare. Tocmai mă pregăteam să apăs degetul pe rotiţa randalinată a brichetei, când, am şi auzit-o cum dă drumul unui hohot de plâns, răsucind şi strivind chiştocul de ţigară în scrumieră. Se ridică şi mă invită în sufragerie. Cu puţin înainte de a pătrunde în camera în care fusesem invitat, am încercat să-mi închipui care era motivul pentru care fusesem chemat şi mai ales de ce era aşa de deprimată. Căzuse, probabil, televizorul de pe masă, sau se bulise receiverul pe care i-l instalasem?! Nu era nici una nici alta. Era şi mai rău. În faţa mea apăru un adevărat dezastru. Covorul fusese tras într-o parte şi în mijlocul camerei erau aşezate câteva

ligheane pline cu apa ce se infiltrase prin tavan. Peretele opus ferestrelor era şi el îmbibat. Toată noaptea, după cum avea să-mi povestească, se luptase cu infiltraţiile, cărând ligheane şi albii de plastic pe care abia dacă reuşea să le deşerte în baie. Deşi era iarnă, cu o noapte în urmă, temperatura se ridicase peste zero, zăpada de pe acoperiş se topise, scurgându-se pe sub cartonul prost lipit cu smoală. Apa ajunsese până la lustră, riscând ca până şi instalaţia electrică să intre în scurt. De două zile nu închisese un ochi, urmând, pe deasupra, să mai plece şi la serviciu, căci era schimbul trei. Unde mai pui că fabrica era pe punctul de a intra în insolvenţă, falimentul fiind inevitabil. Economia de piaţă, ca şi Moscova, nu credea în lacrimi. Era surmenată de-a dreptul, dar mai ales înspăimântată, căci cei de dedesubtul ei, unde ajunsese apa, i-au făcut un scandal monstru, ameninţând că o vor da în judecată. Revenind în bucătărie am încercat să o calmez. Pe o vreme ca aceea nu se putea face mai nimic, decât să se ridice pe bloc şi să arunce zăpada ce mai rămăsese netopită. Pentru asta îi trebuia scara de intervenţie, care era blocată într-o magazie, dar cheia era la cineva, care, în momentul acela, era plecat la ţară. Din fericire temperatura scăzuse din nou sub zero, aşa că, deocamdată, apa rămăsese îngheţată pe pereţi. Din când în când se mai desprindea câte o picătură, clipocind în ligheanul de plastic. Imaginea aceea mi-a amintit de filmele lui Tarkovski, cu tavanele lui îmbibate în apă, filme pe care le văzusem la Cinemateca din Bucureşti, înainte ca aceasta să se fi mutat la Eforie. Luând-o în braţe am încercat să o calmez. Plânsă, nemâncată, nedormită, o simţeam cum tremura. Lacrimile încă i se mai scurgeau pe obraji. Spaima de a fi dată în judecată încă i se mai citea pe chip. Era, într-adevăr, o situaţie dramatică. Mi-am lipit obrazul de obrazul ei, strivindu-i lacrimile fierbinţi, provocate de realitatea crudă şi nemiloasă. Ce n-aş fi dat ca s-o mai văd încă odată venind la întâlnire în tenişii aceea chinezeşti, înconjuraţi de o dungă verde, îmbrăcată în rochia roşie cu buline albe. În momentul acela aş fi fost în stare să joc chiar şi mama galaxiilor la zar. Ţinând-o îmbrăţişată, îi cunoşteam toate frământările. Chipul său părea marcat de tristeţea unor visuri neîmplinire, dar mai ales de ravagiile timpului. În acel moment am simţit nu numai un sentiment de milă şi compasiune faţă de această fiinţă nedreptăţită, cu toată drama destinului său, ci şi disperarea că timpul, care nu ezitase să-şi devoreze proprii săi copii, se scursese în egală măsură pentru amândoi. Gândul mi-a zburat la acceleratorul de particule, care, într-o fracţiune de secundă, ne-ar fi putut întineri şi scăpa de grija zilei de mâine. La prima vizită o văzusem pe fiica sa, o zgaibă de fată, cu nasul puţin arcuit în sus, leit maică-sa, la vârsta pe care o cunoscusem atunci când ne plimbam, ţinându-ne de mână,

pe bulevardul N. Bălcescu. Era ca în Timpul regăsit, unde, Proust, aflat într-o societate selectă, o confundase pe o prinţesă cu fiica sa. Anii trecuseră pe nesimţite. “Nel mezzo del cammin di nostra vita...” Odată trecusem pe lângă un cortegiu funerar, în urma căruia, rudele defunctului, abia mergeau, ştergându-şi ochii înlăcrimaţi, cu batistele mototolite în mână. Era într-o duminică. Eram tineri. Ne ţineam de mână. Din când în când ne priveam încântaţi unul de celălalt. Eram fascinat de ochii ei senini, limpezi, nasul mic. Fanfara cânta, duduind pământul, în urma unui brav colonel, ce luptase împotriva hoardelor fasciste, alături de victorioasa armată sovietică, care ne eliberase, cucerindu-ne. Plimbându-ne de mână ne apucase noaptea. “O să mă certe mătuşa!” tot repeta. Poate că, stând îmbrăţişaţi, acolo, în bucătărie, îşi aducea şi ea aminte de scene şi mai îndepărtate, ce avuseseră loc în copilăria sa, cum era (aşa cum îmi povestise), spaima de urs atunci când se aventura după murele coapte, mirosul nocturn al crinilor aflaţi lângă ferestrele deschise, cotrobăitul veveriţelor prin podul casei după alune, ereţi ce-şi înfigeau în timpul zborului ghearele în pieptul porumbeilor, detunăturile asurzitoare, urmate de apele învolburate ce se scurgeau de pe versanţi, smulgând punţile şi tot ce mai întâlneau în cale. Tot stând îmbrăţişaţi, acolo, în bucătărie, deodată mi-am adus aminte de titlul acestei povestiri, care era, de fapt, titlul unui film în regia lui Piotr Todorovski: AMINTIREA UNEI MARI IUBIRI. Ţin minte că fusese ultimul nostru film pe care-l văzusem împreună. După aceea fusesem luat în armată. De atunci nu ne mai văzusem niciodată până în ziua în care, aflat în acel supermarket, ea mă bătuse pe umăr. Amintindu-mi de film mi-am adus aminte şi de Vera. Cred că acum e plecată în Spania, la căpşuni, sau pe undeva prin Italia. Asta în cazul cel mai fericit, nefiind exclus ca ea să lucreze pe la vreo avicola, trăgând de viscerele păsărilor, căci, aşa cum ziceam, economia de piaţă, ca şi Moscova, nu va crede niciodată în lacrimi.

DRUMUL PE CARE NOI AM PLÂNS

Îl chema Brindiliu Constantin, însă, din copilărie, îi plăcea să i se spună Marele Vultur, ultima căpetenie din tribul apaşilor. Era strungar dar se lăsase de meserie deoarece le trăgea cam des la măsea. Pe vremea când nu împlinise nici măcar zece ani, tatăl său, omorâse cu bestialitate un copil, zdrobindu-i capul cu o piatră, ademenindu-l într-un şopron, unde-l obligase mai întâi la perversiuni sexuale, căci la autopsie se descoperise în stomacul victimei lichidul seminal, faptă de pe urma căreia primise douăzeci şi cinci de ani, dintre care, în urma bunei comportări, dar şi a amnistiilor, pe care, în marea lui generozitate, Ceauşescu, le mai dădea din când în când, făcuse doar cincisprezece. După comiterea abominabilului act, pedofilul fugise, ascunzându-se prin viile aflate la marginea satului. Întreaga brigadă de tractorişti îl prinsese, legându-i mâinile la spate cu sârmă ghimpată, în timp ce, el, în picioarele goale, plin de scaieţii prin care se ascunsese, se zbătea ca un sălbatic, cu ochii injectaţi, de parc-ar fi fost o fiară cu spume la gură. Sârma ghimpată, cu care fusese legat la mâini, îi intrase în carne. Până să sosească procuratura, într-un imeseu cu girofarul deschis, însoţit de o salvare, tot satul se strânsese ca la urs. După reconstituire fusese luat cu duba. Rămas fără tată, Marele Vultur, se mutase într-o căsuţă făcută din chirpici, alături de mama şi sora lui, căsuţă ridicată la repezeală de bunicul din partea mamei, un om nefiresc de înalt, robust, poate şi de la baroasele mânuite toată viaţa, căci fusese fierarul colhozului. Aspectul lui de om dur era contrazis de un zâmbet bonom ce i se lăţea pe toată faţa şi a lacrimilor care-i apăreau pe obraji din te miri ce, de parcă ar fi deplâns soarta întregii omeniri. Pe locul vechiului amplasament, unde Marele Vultur îşi petrecuse primii ani ai copilăriei, se ridicase o sifonărie. Culmea ironiei, se pare că abominabila faptă a tatălui, şocul prin care trecuse, îi oprise creşterea pe loc, căci semăna mai degrabă cu un pitic de circ, decât cu porecla, pe care şi-o alesese, poreclă căreia avea să-i găsească chiar şi o justificare, cu toate că intra într-o flagrantă contradicţie cu

înălțimea lui. Era, cel puțin așa pretindea el, ca un recviem la adresa apașilor, pe care americanii îi măcelăriseră, comițând unul dintre cele mai mari masacre pe care istoria omenirii le cunoscuse. Acolo, în noua căsuță, la o lampă cu gaz, agățată într-un cui înfipt în perete, citise toate volumele cu Winnetou și Old Shatterhand, ca să nu mai vorbesc de Ultimul mohican, Coliba unchiului Tom și alte romane, cum era Un yankeu la curtea regelui Arthur. De aici pornise și prietenia noastră. Din cauza acelei crime săvârșite de tatăl său, sfătuiți de părinți, copii îl evitau. Era un act de nedreptate, despre care Vechiul Testament făcea vorbire: *"părinții mănâncă aguridă și copiilor li se sterpezesc dinții."* Îmi era greu să-mi închipui suferința lui interioară, chinurile prin care trecea. Paradoxal, pentru mine exercita o atracție irezistibilă, căci, Marele Vultur, ultima căpetenie din tribul apașilor, toată ziua făcea arcuri din crengi de dud, meșterind pe o ghiulea rămasă din cel de-Al Doilea Război Mondial, fel de fel de țepușe din tablă, cu care trăgea după grauri, mai ales când aceștia se adunau într-un stejar, așa de înalt, încât, mai târziu, avea să-l compare cu un patriarh. Ramurile acelui stejar, dedesubtul căruia se afla căsuța, erau așa de înalte și de stufoase, încât, cei două sute de ani, cât se presupunea c-ar fi avut (vârstnicii vorbeau că tot așa l-au prins și ei, încât era posibil să fi avut chiar și mai mult) nu lăsase nici o urmă de îmbătrânire, dimpotrivă, primăvara fiecare creangă era plină de frunze, ramificându-se pe măsură ce timpul se scurgea fără a putrezi, așa cum aflase chiar el că se întâmplă cu copacii bătrâni de prin păduri, în scorburile cărora, circulau legendele, haiducii își ascundeau comorile. Pe lângă arcul, de care nu l-ai fi putut despărți pentru nimic în lume, ultima căpetenie din tribul apașilor, își mai făcuse și o banderolă din pene de gâscă, ce-i atârna până la pământ. Dintr-un piron de cale ferată, înroșit la forjă, bătut pe nicovală, bunicul îi făcuse o toporișcă Tomahawk de parcă ar fi furat-o comanșilor de prin Oklahoma. Se iscase o adevărată polemică între noi, privind proveniența comanșilor, susținând, sus și tare, că aceștia se aflau la nord de Rio Grande. Avea și un pistol din aluminiu cu trăgaci, cocoș și chiar butoiașul care se învârtea, jurai că-i real. Numai văzându-l crăpam de ciudă. Eu eram Sitting Bull, iar el Crazy Horse, cei doi lideri rebeli ai indienilor Sioux, puși sub urmărire, după distrugerea totală a Diviziei a 7-a de cavalerie a Armatei Statelor Unite, în bătălia de pe malul râului Little Big Horn, condusă de colonelul George Amstrong Custer, din care nu mai supraviețuise nici măcar un soldat. Într-o zi am scos de la gât șnurul, de care atârna o gheară de urs, în schimbul a zece pene de vultur. În altă zi am plecat să ne găsim neveste în tribul Cherokee, călărind pe cai din bețe de floarea-soarelui. Și chiar ne-am întors, fiecare cu perechea lui, ascunzându-le prin bălării, unde,

în schimbul unui pumn de caramele, le-am trântit cu fundul în urzici, împreunându-ne cu ele. Una era cheală, cealaltă, corpolentă, cam abulică, bleagă, nubilă doar cu trupul, acoperită cu un păr negru, lucios, încât nici veverița nu i se mai vedea. Pe a mea o chema Ochi de Prepeliță. A lui nu-mi mai aduc aminte. Propunându-i să facem schimb, m-am așteptat ca Marele Vultur să se înfurie mai rău decât un wiking. În schimbul altor totemuri l-am convins. Rodul iubirii noastre erau copii făcuți din plastilină, sau din știuleții verzi de porumb, din care se mai vedea doar mătasea roșie, restul fiind înfășați în cârpe, copii pe care, mamele îi boceau când aceștia se îmbolnăveau, căutând cu înfrigurare un vraci, în timp ce noi, în numele amerindienilor, denunțam decretul lege privind transhumanța legalizată, barbaria regimului american, revendicând, în fața instanței divine, pământul fertil, de unde am fost alungați. Urma un alt schimb de totemuri, apoi *chanupa* - ritualul Pipei Păcii, pe care o umpleam cu canabisul, ce creștea în fundul curții, trăgând din ea până ne dădeau lacrimile și ne apuca amețeala. Așa ne petreceam timpul. Teroarea venea odată cu toamna. În tăcerea nopților înstelate, când bruma pișca frunzele, se auzeau cum cad ghindele pe acoperișul casei. Mama, sora, Marele Vultur, închiși cu zăvorul pe dinăuntru, se ghemuiau în paturile lor, tresărind de teamă să nu dea buluc peste ei tatăl copilului ce fusese ucis cu atâta bestialitate. Până la urmă ar fi tăiat copacul, un adevărat monument al naturii, la umbra căruia, vara, stăteau cu toții, dar nu era a lor și nici a bunicului, care-și făcuse milă și le oferise un loc de casă, rupând câțiva metri din grădina, unde s-ar mai fi putut săpa fundația a cel puțin trei clădiri, pe lângă chichineața aceea, în care abia dacă încăpeau două paturi și un hambar cu mălai. Stejarul fusese pus de mâna unuia peste care trecuse vreo patru-cinci generații, dacă nu și mai multe. Cred că se afla acolo cu mult înainte de eliberarea celor treisprezece colonii de sub stăpânirea britanicilor și a declarației de independență a Statele Unite ale Americii. „- *L-aș tăia eu*, spusese noul proprietar, *dar sincer să fiu mi-e cam teamă. O să se prăvălească și-o să-mi dărâme casa, cu acareturi cu tot, indiferent câți vom trage din partea cealaltă de funie sau lanț.* " "- *După ce sapi la rădăcina lui îl priponești și apoi chemi un tractor*", îl sfătuise cineva." „-*Crezi?! Nu-l dovedește nici tractorul!* " Așa că stejarul nici vorbă de a fi doborât. Nici ciocănitorile nu îndrăzneau să se atingă de el. Vedeai una cum se prinde cu ghearele de coaja lui, umblând cu sanepidul după viermișori, ascultând atentă, apoi lovind cu ciocul de două-trei ori, dar, rezistența de granit a stejarului, apărut în mod ciudat în plină câmpie, la streașina din spatele casei vecinului, de unde se scurgea toată ploaia, o făcea să renunțe și să clevetească, luându-și zborul unduitor mai departe. După

absolvirea celor opt clase primare, mama Marelui Vultur, care era tot timpul preocupată cu munca la grădina de legume, neavând altă posibilitate, îl dăduse la școala ajutătoare din Râmnicul Sărat, aflată pe partea dreaptă, cum treceai podul spre Focșani, la intrarea în oraș, unde Marele Vultur urma să învețe o meserie și apoi să se integreze în societate. Guvernul proaspetei înființate Republici Socialiste România îi îngrădise libertatea, îmbrăcându-l de la piele pe ultima căpetenie a apașilor. În locul banderolei din fulgi de gâscă, a arcului și a tomahwk-lui, se pomenise îmbrăcat într-un costum de elev, șapcă, pantofi, totul moca, ca să nu mai vorbim de mâncarea de la cantină, căldura, căci internatul avea centrală proprie. Nu trecuse nici măcar o săptămână, căci, nostalgia copilăriei, îl determinase să sară gardul și să se întoarcă mergând pe jos mai bine de cincisprezece kilometri, până la căsuța de sub stejar, dar inspectoratul îl dăduse în urmărire generală, astfel, încât, Marele Vultur, fusese returnat, cu mandat de primire, în noua lui rezervație. Nici guvernul nu reușea să-i scoată din cap originea lui de apaș. Odată, aflat într-o recreație, tot jucându-se cu o praștie, nimerise cu o bilă de rulment în capul centralistului, fiind cât pe ce să reediteze opera tatălui, căci, pripasul, îl lovise în tâmplă, umplându-l de sânge. Toată școala fusese adunată în careu. „*-Cel care a tras cu praștia să facă doi pași în față*”, spusese directorul, hotărât de a-i aplica pedeapsa cea mai aspră, dar colegii, din spirit de solidaritate, nu l-au dat în gât. Marcat de îngrozitoarea faptă a tatălui, de care, întrebat fiind, nu-i plăcea să-și aducă aminte, dar și de tâmpenia pe care o făcuse, atentând cu praștia la viața centralistului, ne petreceam vacanțele, stând toată ziua pe malul unui lac, unde pescuiam și făceam baie. Țin minte că uneori ne ascundeam printr-un lan de tutun, de unde adunam foile uscate, răsucind câte o mahorcă. Ca să atenueze stresul provocat de fapta tatălui, pe care nu putea să o uite, de la o vreme obișnuia să cumpere pe ascuns, de la magazinul sătesc, băuturi alcoolice, dulci, lipicioase, la început lichior de căpșuni, apoi bitter, ca, odată cu trecerea timpului, când ieșise pe ”*salar*”, așa cum zicea maică-sa, s-o dea pe cele mai ordinare tării, ce aveau să-i distrugă stomacul, reușind, prin bețiile crunte, să-și estompeze, într-un fel, traumatizantele amintiri. Deși avea să se aleagă cu o frumusețe de ulcer, potolindu-și durerile doar cu un pumn de bicarbonat, când era în pană de bani, bea, după moda rusească, cu nările strânse, până și samahoancă, un fel de zeamă împuțită rămasă de la melasa folosită drept hrană pentru animalele colhozului. Numai mirosind-o ți-ar fi căzut părul din nas, dărmite s-o mai și bei?! Atunci când se îmbăta (în momentul în care scriu toate acestea nu mai este în viață) dezgropa securea războiului, începând ritualul dans, agitând prin aer o suliță

imaginară și urlând. Hu! Hu! Ha! Ha! Odată, după dispariția bunicului, care-i lăsase casele, cu acte în regulă la notar, pe numele lui, se dusese la cimitir, la mormântul acestuia, stând de vorbă cu el și povestindu-i cu mâna pe cruce, ca și cum l-ar fi bătut prietenește pe umăr, ce băiat fin a fost el și ce javră a ajuns. În cealaltă mână ținea o sticlă, din care, sughițând, mai trăgea din când în când câte un șnaps. „-*Tataie, Marele Vultur s-a îmbătat! Acuma matale mă știi ce băiat am fost*, se autodenunțase într-un moment de sinceritate pe fondul bahic, făcând o pauză, de parcă ar fi așteptat răspunsul, de acolo, din groapă, din partea bunicului său, răspuns care se lăsa așteptat. *Am fost un porc, trebuie s-o recunosc. Te-am mințit tot timpul. Ții minte când veneam la fierărie la matale și mă rugam să-mi dai bani ca să-mi cumpăr și eu fondante și spirale umplute cu cremă, așa cum luau toți băieții. Ce crezi că făceam cu banii? Cumpăram băutură și țigări. Acum că ai aflat, spune, merit eu iertare? Sunt un mare măgar, matale să știi asta*", adăuga ducând din nou sticla la gură. După așa zisa revoluție, Marele Vultur, se căsătorise cu una, la fel de scundă, cu care făcuse trei copii, trași după calapodul părinților. În ultimii șapte ani nu se atinsese de apă, bând, în schimb, cisterne de spirtoase, cum obișnuia să se laude chiar el. Schimbase atâtea locuri de muncă încât nici nu le mai ținea minte. Vestea morții Marelui Vultur veni ca un trăsnet. La autopsie, căci fusese dus la morgă, toate organele lui aflate în cavitatea toracică, de la plămânii înnegriți de atâta fumat, până la ulcerul, ce-i perforase stomacul, erau putrede. Dacă la rândul lui, Marele Vultur, n-ar fi murit în mod prematur, la răzbunarea pe care o promitea Statelor Unite ale Americii, cred că Ben Laden, de care nu se auzise la ora aceea, ar fi fost un dulce copil. La cât de buni prieteni fusesem în copilărie cred că acum i-aș fi aruncat chiftele cu praștia peste gardul din sârmă de la Guantanamo. Din fericire pentru America Marele Vultur murise. Din nefericire pentru mine pierdusem un prieten.

DON QUIJOTE - UN CITITOR ÎN FAZĂ TERMINALĂ

Mai presus decât femeile, care m-au desfăcut la prohab, au fost cărţile. Dacă cineva mi-ar fi interzis accesul la lectură, drept protest, cred că mi-aş fi tăiat venele. Elev fiind, de teamă să nu intru în sevraj, făcusem un obicei din a citi în timpul orelor pe sub bancă. Planul meu secret era de a sparge o bibliotecă şi de a fura toate volumele din rafturile înalte, mai puţin pe cele proletcultiste. Fapta asta o amânam însă de pe o zi pe alta, căci nu găsisem încă vaporul şi insula pe care să mă fi refugiat. Vrăjit de biblioteci, asemenea argentinianului Borges, ca să nu mai vorbesc de Don Quijote cavalerul tristei figuri, devenisem un Stahanov al toptanelor de tomuri (cer scuze pentru uşoara redundanţă), din vasta literatură universală, pe care o asimilasem. Eram de nerecuperat. Încă de pe vremea aceea fusesem infectat (nu ştiu dacă termenul este tocmai potrivit), de incursiunile cinegetice, cu becaţele sale din nuvelele lui Turgheniev, de seducătoarea stepă rusească, descrisă cu atâta farmec de tânărul Cehov, care murise la numai patruzeci şi patru de ani. Paradoxal, adoram Rusia, pravoslavnica măicuţă Rusia, poeţii şi scriitorii acesteia de fapt, cum era, ca să dau doar câteva nume: Puşkin, Gogol, Cehov, Tolstoi, Dostoievski, pe care, citindu-i şi recitindu-i, le datorez viaţa, vorba lui Nikolai Vasilievici: "Mare plictiseală şi pe lumea asta, domnilor!", căci, fără Leamkin Teamkin, Bobcinski şi Dobcinski, Cicicov, Stravroghin, Mitea, Bezuhov, Andrei Bolkonvski, putredul şi bătrânul Karamazov, Gruşenka, generalii pensionari din Cehov etc., etc., de mult mi-aş fi pus capăt zilelor. După samavolnicia colectivizării, tata şi ceilalţi fraţi ai săi, rămăseseră tot la ţară, continuând să lucreze pământul, trecut cu forţa la C.A.P., cu excepţia unchiului Vasile, care fugise de acasă în '47, celebrul an al foametei de după război, fără a se mai şti nimic despre el o bună perioadă de timp. Pentru mine, apariţia exotică a acestui unchi, care venea o dată pe an învizită la fraţii săi (ajunsese cizmar taman în buricul capitalei), era un adevărat eveniment. Prezenţa lui, cu vocea calmă, pedantă, aproape şoptită, cu o

dicţie diferită de cea a ţăranilor în mijlocul cărora îmi fusese dat să-mi trăiesc copilăria, exercita o fascinaţie echivalentă cu cea pe care o simţise şi Constantin Paustovski într-unul din volumele sale de memorii, intitulat Vremuri de demult, în care un unchi de-al său, cu mult înainte de venirea bolşevicilor la putere, îi aducea de fiecare dată nenumărate cadouri din îndepărtatele călătorii făcute prin toată lumea. Într-una din acele vizite, văzându-mă cu romanul lui Herman Melvill împrumutat de la biblioteca sătească, aflată într-o casă rechiziţionată, roman pe a cărei copertă, Ahab, cu piciorul său de lemn, dirija de pe puntea vasului, ţipând la mateloţii ce târau harpoanele cu pipa în gură, îmi promisese una asemănătoare, care să-mi decoreze rafturile unei modeste biblioteci, fără să aibă nici cea mai mică bănuială că aş putea-o folosi la o vârstă aşa de fragedă, îndesând în ea tutunul din şirurile agăţate la streaşina casei, unde tatăl meu le punea, ferindu-le de soare şi de ploi. Singurul titlu nobiliar al familiei noastre, ce se pierdea în negura vremurilor, era acela de mămăligari. Semănând în mod izbitor cu Winston Churchill, grăbit să nu întârzie la şedinţele din camera lorzilor, cu ceasul de care nu se despărţea niciodată legat de betelia pantalonilor printr-un lănţişor ce se pierdea în buzunarul vestei, bunicul din partea tatălui, veteran al Primei Conflagraţii Mondiale, eroul de la Solferino, cum îmi plăcea să-i zic, după ce citisem Marşul lui Radeţki, fascinantul roman al lui Joseph Roth, ce-mi încântase copilăria, ultimul nostalgic al imperiului austro-ungar - recte kakania -, fusese împroprietărit cu paisprezece pogoane de pământ de regele Ferdinand, monarhul de origine germană, care, după cei doi ani de neutralitate, ţinuse memorabilul său discurs, îndemnând ţăranii să-şi apere patria cu arma în mână în cadrul Antantei. Mi-l aduc aminte cum stătea în picioare, făcându-şi cruci mari, ca în faţa unei icoane, dând onorul unei mămăligi din care ieşeau aburi. Aforismul lui, ce se vehicula încă de pe vremea lui Constantin Argetoianu, referindu-se la porumbul adus de peste ocean, cultivat, acolo, în vasta câmpie a Bărăganului, era: "Rarul umple carul, desul umple fesul." Din nefericire, acest dicton, ce venea să îmbogăţească lirica panteistă a folclorului românesc, grefat pe mitul civilizaţiei mayaşă, rostit pentru prima dată de vreun Euridiţian, fără a avea Academia Franceză a lui La Fontaine, pesemne un băştinaş ce frânsese din tată în fiu măcinicii pe coarnele plugului, fusese trecut de către arhanghelii malefici ai instaurării paradisului băgat cu pumnul pe gură, la index. În fine, prea multe modificări în blazonul genealogiei noastre de mămăligari, care respectau tipicul din generaţie în generaţie, n-avuseseră loc Aşa că nici măcar nu terminasem cele opt clase primare şi eu fumam pipă şi mă credeam William Faulkner, sfidând ancestralul ighemonicon al familiei de

mămăligari din care mă trăgeam. Ba trecusem (călătorie fantezistă şi atemporală), în febrila mea imaginaţie, vâslind în naufragiatele corăbii byroniene, chiar şi oceanul Pacific, violând sacramentalul Yoknatapawpha şi bătându-l amical pe umăr pe autorul Cătunului, cu Snopenşii şi catârii lui, aşa cum se lăudase Hlestakov, falsul revizor a lui Gogol, lăsându-i cu gura căscată pe dirigintele poştei şi pe primar, c-o făcuse cu Puşkin. Fascinat de portretul de pe coperta celui ce scrisese Lumina de august (lecturile mele erau diversificate), începusem să pufăi din pipa aceea adevărată, probabil din mahon, castanie, lustruită, cu care mă ascundeam în spatele casei, printre buruienele înalte, umplând-o cu tutunul pus la uscat de Moromete, aşa cum îl poreclisem pe tatăl meu, ce-şi ducea calvarul colectivizării cu dinţii scrâşnind, alături de ceilalţi fraţi ai săi, cu originea lor sănătoasă, cărând-o în spate ca pe o malformaţie transmisă din generaţie în generaţie. Odată, în cel de-al doilea an de liceu, "cimitir al tinereţii mele", făcusem rost de un roman spaniol picaresc. Autorul relata avalanşa de succese ale unui Don Juan, un pizdar de prima mână, Miguel de Manara, pare-mi-se, care înregistrase un adevărat palmares în materie de femei. Cred că mi-ar trebui, chiar şi acum, când scriu toate acestea, cel puţin vreo zece reîncarnări ca să-l depăşesc. Ce era curios la acest personaj, era faptul că, după ce le maltrata până la orgasmul clitoridian, unora răpindu-le chiar fecioria, apoi abandonându-le, simţea o imensă tristeţe. Nu regretul stătea la originea tristeţii lui. Era, mai degrabă, un fel de anxietate metafizică. Nu era exclus, ca până la sfârşitul romanului, îmi ziceam, pe măsură ce mă afundam în lectură, nefericitul, să se sinucidă. Deşi era plin de cutezanţă, protagonistul inspira un fel de milă, o compătimire, pe care autorul reuşea să o smulgă cititorului, chinuit, totuşi, în subconştient, de puterea lui de convingere, zăpăcindu-le de cap, încât, de-a valma, infante, cârciumărese, contese, se lăsau seduse, crăcindu-se în faţa irezistibilului Miguel. Cât de mult aş fi dat să intru în pielea acelui personaj. Eram aşa de tare absorbit de lectură încât nici n-am simţit cum profesoara de engleză, de care eram îndrăgostit, o aia scundă, fâşneaţă, îmbrăcată într-o rochie vaporoasă, cu o pereche de cismuliţe, cu unghiile sidefii, îmi smulse cartea din mână. După chipul, pe care i-l studiam în timpul orelor (când intra în clasă catalogul părea mai mare decât ea), îmi făcuse impresia mai degrabă unei carmelite, aşa de sfioasă părea. "Cum îţi permiţi să citeşti în timpul orelor? Crezi că aici te afli în sala de lectură?!" mă întrebă, mângâindu-mă pe obraz cu palma ei catifelată. Gestul avea ceva lasciv în el, cu atât mai mult, cu cât, în glasul ei am sesizat o oarecare emoţie pe care încerca să şi-o ascundă. Dacă tatăl meu, cu austerele lui precepte morale, ar fi văzut scena aceea, în care un cadru didactic

mă mângâia cu atâta tandreţe pe obraz, precis că ar fi sărit în sus, acuzându-mă de cine ştie ce lucru subversiv. "Ai ajuns să te întinzi şi cu profesoarele!" Din teama de a nu lăsa loc interpretărilor, sub privirile întregii clase, the teacher, mă trase de perciuni, îmi dădu vreo două bobârnace-n cap, şi-mi luă şi cartea. Efectul persecuţiei l-am simţit mai degrabă ca pe o excitare. Fiind mai scundă decât mine, cât timp fusesem tras de perciuni, privirile mi-au căzut pe dunga sânilor, ce i se vedeau prin decolteul bluzei. Teacher era fată mare, sau, cel puţin, aşa se bârfea. Câteva clipe, pătrunzătorul ei miros de iasomie, ca o cianură evaporată în creierul meu, mă făcu să uit că sunt elev, că mă aflu în clasă şi că purtam pe braţ o matricolă. Îmbujorat la faţă, cuprins de o uşoară ameţeală, am şi intrat în pielea îndrăgostitului Romeo: "De ochii lor m-ascund sub manta nopţii;/ Şi prins m-aş da, de-aş şti că nu ţi-s drag:/ Să-mi curme viaţa ura lor mai bine,/ Decât, far'de iubirea-ţi, moarte-nceată." Până să sune clopoţelul, tot timpul cât the teacher conjuga verbele, din răzbunare că-mi luase cartea, am făcut fel de fel de scenarii, unul mai ispititor decât celălalt, dezbrăcând-o, bineînţeles, în imaginaţia mea maladivă, la pielea goală, recitându-i, de astă dată, din Hamlet: „Ah, sărmane Yorik! Daca-i cinsti pe fiecare după merit, cine-ar mai scăpa de bici!" Îmi părea rău după romanul pe care ţineam morţiş să-l termin. Aşa de greu făcusem rost de el încât nu ştiu dacă aş mai fi putut găsi vreun exemplar pe undeva. Din fericire cartea nu fusese împrumutată de la bibliotecă. Cu toate acestea, la sfârşitul orei, am alergat pe hol după ea, implorând-o să mi-o restituie. Singura şansă de a reintra în posesia romanului rămăsese doar aceea de a o sensibiliza. Văzând totuşi că n-am cu cine mă înţelege, m-am postat în faţa ei, barându-i drumul. Ieşiţi pe hol, colegii urmăreau şi ei deznodământul. "Deci nu vreţi să mi-o daţi?!" i-am zis, văzând-o aşa refractară, căci mă ţinusem după ea până aproape de cancelarie, forţând-o să se oprească pe loc şi întrebând-o cu ce drept îmi luase ea cartea aceea? Era o insolenţă din partea mea, dacă nu chiar o jignire pe care nu ştiu cât de mult o merita. Părea stupefiată. "Vai, ce obraznic!" se miră, oprindu-se din mersul ei fudul. Zicând acestea, i-am întors spatele, luându-mi adio de la romanul de care n-aveam să mai fac rost niciodată, rămânând, până în ziua de astăzi, cu regretul că nu aflasem sfârşitul cărţii, în care, seducătorul, bronzat de soarele pârjolitor al Sevillei, Guadalajarei, Andaluziei, Valenciei şi a Zaragozei, umbla trubadur, sucind mintea Carmelitelor şi Dulcineelor del Toboso. Scena în care licenţiatul universităţii din Siracuza, un cititor avizat, însoţit de un bărbier, ajutat de chelăreasă, aruncând cărţile în vâlvătăile focului mistuitor, pentru a-l aduce pe Don Quijote (scrântit în mod iremediabil din cauza cititului), la normalitate,

rugul ce arde, nu trupurile autorilor dispăruţi de mult, cum fusese, de pildă, cel a lui Guzman de Alfarache, precursorul romanelor picareşti, pe care Cervantes avea să le ironizeze, ci acel autodafe al spiritului, reeditat în secolul al XX-lea de fascişti, m-a obsedat toată viaţa. Singura şansă, abia acum îmi dau seama, de a recupera romanul confiscat, cu riscul de a fi considerat gestul unui adolescent teribilist, era s-o ameninţ pe teacher că-mi voi tăia venele cu lama. Sunt convins că acelaşi gest suicidal, pornit dintr-o dragoste excesivă, l-ar fi făcut, fără nici cea mai mică ezitare, şi Don Quijote, dilimandrosul de la Mancha, dacă, în timp ce i se ardeau cărţile, nu s-ar fi aflat în agonie.

BOCITOAREA ERETICILOR

„Mai bine să înceteze soarele călătoria sa decât să înceteze citirea Psaltirii."

După sângeroasele evenimentele din decembrie moartea a jucat tot într-o veselie cazaciocul peste demografia satului, astfel încât cu greu s-ar mai putea găsi vreun loc liber în cimitir. Înghesuiţi, ţăranii îşi dau coate chiar şi pe lumea cealaltă, de parcă ar sta la cozile de odinioară la magazinul sătesc, unde se aducea petrol lampant pentru maşinile de gătit şi fitil de lampă. Ca o flacără oxiacetilenică soarele pârjolitor dogoreşte veştejind iarba de pe mormintele date uitării. Amiază. Orbitoarea lumină de vară alungă până şi gângăniile ce se ascund în grabă prin crăpăturile pământului. Lipsa oricărei adieri de vânt face şi mai fierbinte aerul. Cu picioarele desfăcute, într-o pereche de bocanci cu limbile scoase, tolănit la umbra unei tufe de liliac, crescut acolo dintr-un capriciu al naturii, cu mâinile la ceafă, cu ochii întredeschişi, groparul şef, asemenea unui metafizician, priveşte spre cripta mucegăită şi întunecată aflată în faţa lui. Pe buza gropii proaspăt săpată se află o sticlă cu vin pe jumătate golită, un cozonac tăbărât de furnici, aşezat pe un ziar postdecembrist, ce îşi arogă independenţa şi un pachet de Kent mototolit. De jur împrejur, crucile stau aplecate într-o parte, ca nişte patinatori ce-şi fac avânt, ajutaţi de braţe. După data ce se poate citi pe frontispiciul cotidianului, amintind despre inflaţie, taxe şi impozite, îmbibat în grăsimea scursă din cozonacul ghiorlănit de furnicile ce trag cu spatele patinând stafidele, au trecut mai bine de două decenii de la aşa zisa revoluţie. Cei patru gropari, victime ale *capitalismului de cumetrie*, în căutarea unui nou loc de muncă, pe care l-au şi găsit, dezbrăcaţi până la brâu în pielea goală, plini de transpiraţie, sapă pe rând la cazma. E o meserie la care guvernul ar trebui să aloce un spor consistent de pe urma traumelor emoţionale la care aceştia sunt supuşi: cranii aşezate pe buza gropii, ce-şi deschid mandibulele la cea mai mică

bătaie de vânt, schelete răsucite, descoperite în cu totul altă poziţie decât cea în care au fost îngropaţi morţii, metacarpiene crispate pe un flaut imaginar, nemaipunând la socoteală şi zilele de odihnă, duminicile măcar, pe care moartea nu şi le permite. Prea tineri pentru a ieşi la pensie, prea înaintaţi în vârstă pentru a mai începe o nouă şcolarizare, alcoolul a rămas singura alinare a groparilor ce-şi găsesc consolarea printre oasele aruncate în jurul nenumăratelor gropi pe care le-au săpat în ultima vreme. Abrutizaţi, insensibili, euforici, încrucişându-şi oasele celor deshumaţi ca într-o veritabilă partidă de floretă, noaptea, fiinţele acestea funebre, au un somn lipsit de coşmaruri. La urma urmei, ca să fii gropar, ar însemna să ţi se închine şi regii şi marii filozofi căci, având ultimul cuvânt de spus, el te are la mână mai rău decât cei de la Consiliu Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii. Cu toate astea, exercitarea meseriei, ce ar atârna foarte greu la bugetul statului, nici măcar nu figurează în cartea de muncă. Scheletele sunt singurele lor dividende pe care statul le va impozita cât de curând în nebunia lui de a acapara tot mai multe accize căci moartea, al cărei capital indivizibil îşi are SRL-ul ei, imună în faţa recesiunii, este o instituţie care nu va da faliment niciodată. Groapa îl înghite până la umeri pe cel ce icneşte, aruncând afară cu lopata pământul galben şi reavăn, dispărând cu totul în ea. Faţa lui e aşa de tuciurie încât ochii şi dinţii, perfect aliniaţi, albi ca fildeşul, te duce cu gândul la un negru de pe plantaţiile de bumbac americane înainte de abolirea sclaviei. E nou venit. Colegii lui segregaţionişti îi zic *başaurul*. De când a intrat în echipa de gropari a început să se îngraşe. Se vede că moartea altora îi prieşte. Din când în când i se mai vede doar pălăria, haşpită de la un mort dezgropat în timp ce i se ţinea parastasul, ale cărui oase cădelniţate, scoase la lumină, au fost aşezate într-un săculeţ, stropite cu vin şi untdelemn sfinţit şi apoi îngropate la loc, odată cu cel decedat, tot în această vară toridă. Cei ce au scăpat de cumplita iarnă au fost ucişi de căldura letală a încălzirii globale. Într-un viitor foarte apropiat moartea îşi va lua tălpăşiţa căci satul va rămâne complet pustiu. Un rând de cazma mai ai şi vei da de nişte ghetuţe, se aude vocea groparului şef, de acolo, de la umbra liliacului, unde stă tolănit ca un belfer. Cu ani în urmă, eram eu mic, să tot fi trecut de atunci vreo patruzeci şi..., în locul acesta a fost îngropat un copil. A murit sub ochii mei. Într-o zi de vară, călduroasă ca asta, ne aflam într-o barcă. Cineva a făcut balans, barca s-a răsturnat, apa a fost adâncă, el n-a ştiut să înoate şi s-a înecat. Plecase de acasă fără să spună nimănui. Ce-a mai plâns măsa. Îşi smulgea părul din cap. Când au coborât sicriul cu pânza pe fundul gropii şi se auzea bătând ţintele, ar fi fost în stare să se arunce lângă fiul ei. Lăsaţi-mă să mor, ţipa cu caşmirul negru în mână. Cu cealaltă îşi smulgea

părul din cap. La un moment dat a leşinat. Au stropit-o cu apă. Şi-a revenit. A început din nou să ţipe. Răguşise de tot. După ce au început să arunce pământul cu lopeţile peste sicriu, mama copilului, care plângea cu mâinile întinse fără să i se mai audă glasul, a leşinat din nou. Luaţi-o de aici, a zis cineva. Dacă n-ar fi avut ghinionul să se înece, copilul acela ar fi avut acum cincizeci de ani, o juma de secol, vă daţi seama?! Groparii aceia nu mai sunt nici ei în viaţă. Şi nici părinţii. De, mă! zice *başaurul,* lăsând târnăcopul să cadă pe fundul gropii, dându-şi pălăria pe spate cu degetul arătător, asemenea mafioţilor anilor '30 de pe Wall Street şi aprinzându-şi o ţigară. Îşi mai trage puţin sufletul acolo în groapă. În timp ce inspiră adânc în piept fumul de ţigară priveşte un miriapod (dacă ar fi noapte ţi-ai da seama că e fosforescent), ce fuge orbit de lumină prin palma desfăcută. Deşi trecută prin vămile văzduhului, pălăria, pe care a ciordit-o nefericitului, scoasă la lumină după cei şapte ani, pare intactă. Aceasta a aparţinut unui mahăr comunist, căruia, nemaifiind ales în duminica orbului, i-a crăpat inima. E un mare privilegiu să asişti la dezgroparea unui comunist. E o şi mai mare satisfacţie să priveşti cu câtă ironie ţine groparul în palmă oscioarele celui ce, inspirând teroarea, s-a crezut justiţiar şi nemuritor. Cât fumează ţigara, stând rezemat de peretele gropii (miriapodul a fugit din palma sa), se gândeşte cu îngrijorare la preotul, care, după cum îl auzise vorbind în altar despre dolari, are de gând să închidă biserica şi să plece la căpşuni în Spania. În economia asta de piaţă, materialismului i s-a tăiat doar cuvântul ştiinţific, dar rădăcina a rămas aceiaşi, ca unei şopârle ce-i rupi coada şi ea creşte la loc. Am belit belengherul dacă pune lacătul pe belciuge şi pleacă, gândeşte *başaurul*. Măcar cu un scaun arhieresc şi un ceaslov din care să le citesc puradeilor Psalmii lui David să mă înţeleg şi eu, continuă să şoptească de unul singur, aruncând chiştocul în afara gropii cu un bobârnac, reluându-şi activitatea. Toată viaţa ei, ţăranca, ce urmează a fi îngropată, muncise pământul în gospodăria colectivă de tip sovietic şi acum, acelaşi pământ, o va primi la el cu o generozitate ecleziastică. Numele ei este Filica, soţia Colonelului Bardac, veteran al celui de-Al Doilea Război Mondial, unul dintre puţinii camarazi de arme ce au mai rămas în viaţă. Luptând împotriva bolşevismului în Armata Regală Română, sfârşise prin a-l aduce, odată cu divizia Tudor Vladimirescu, cu care se întorsese, în propria sa ţară. Unul din camarazi, alături de care luptase, chiar în acel moment se chinuia să-şi dea sufletul. Îl chema Stan Ştefan, zis Lăcrămosu. Se întorsese odată cu bolşevizata armată eliberatoare a slavilor noştri salvatori, care îşi făcuseră apariţia pe şeile armăsarilor de Don în drumul lor spre Berlin, privind orizontul prin crăpătura oblică a ochilor de mongoloizi ascunşi sub cozorocul şepcilor cu steaua de fier.

Venise din prizonierat gata îndoctrinat cu lecția lui Makarenco bine însuşită. Se pare că o perioadă fusese chiar gardian în temutul penitenciar din Râmnicul Sărat, cunoscut şi sub numele de Furnica. Cei din sat îl ştiau doar de Lăcrămosu. Chinuit de durere, acum zăcea părăsit, întins într-un pat, învelit într-o pătură, cu o sondă vârâtă pe canalul penisului până în vezica urinară de unde curgeau picături de sânge, luându-l la goană pe preot, refuzând împărtăşania ultimelor ceasuri din viața sa. Lasă, că n-o să mori, îl încurajase colonelul Bardac, pe la începutul primăverii, când îi făcuse o vizită, strângându-i degetele reci. Uite, afară a înflorit liliacul, continuă acesta, punându-i pe piept o creangă roşie, înflorită, a cărei mireasmă acoperi mirosul de naftalină şi medicamente ce se aflau pe o noptieră la capătul muribundului. Nu ne lasă el, tătucul Stalin! nu se putu stăpâni să adauge cu o malițiozitate pe care nici măcar nu încercase să şi-o mai ascundă. Plecaseră împreună pe front dar căzând prizonieri, în mărinimia lui, gentilul Stalin (pentru el epurarea era o simplă chestiune de statistică), le mai oferise o şansă. Se aflau în curtea lagărului comunist, unde stăteau înfometați de vreo câteva luni. Un general rus, care nu stătuse mai mult de cinci minute, se ridicase pe capota unei maşini de unde ținuse un discurs înflăcărat. Tot ce-şi mai aducea aminte era doar cuvântul *gaspadin*. Restul cuvântării avea s-o traducă un ofițer din armata română, a cărui voce se suprapunea peste cea a ofițerului rus, îndemnând prizonierii la lupta mondială împotriva burgheziei, complice *contrarevoluției* şi *reacțiunii europene*. Vorbele, pline de însuflețire, ce aparțineau de fapt generalissimului (căci ofițerul nu făcea altceva decât să citească de pe o hârtie, ceea ce genialul tătuc al popoarelor dictase, cu veşnica manta pe umeri, cu ochii lui de broscoi, cu mâna rigidă, în care obişnuia să țină nelipsita pipă), aveau să prindă rădăcini adânci nu numai în sufletul lui Lăcrămosu. Trage scaunul ăla mai aproape că nu te-aud prea bine, şopti cominternistul, abia mişcându-şi maxilarul paralizat. Şi zici că afară e frumos?! întrebă acesta, mai mult gâjâit, de parcă la mărul lui Adam ar fi avut un buton pe care, apăsându-l, l-ar fi ajutat să vorbească. Măi Ştefane, continuă veteranul, fără a răspunde întrebării ce i se pusese, privind vremea frumoasă de afară. Stane, repetă acesta, ridicându-se de pe scaun şi apucându-l din nou de mâna inertă, sepulcrală. Voia să-l întrebe ceva. Sta... Se opri. Cu floarea de liliac pe piept, cominternistul adormise. Se auzea un uşor horcăit. Prin sondă încă mai continuau să cadă picături de sânge. Era, probabil, tributul istoriei, pe care îi venise şi lui rândul să-l plătească. Afară, lângă geam, se auzi fâlfâitul de aripi ale unui cocoş şi apoi cântecul asurzitor al acestuia, care anunța venirea unui oaspete nepoftit. Multă vreme îl privi în tăcere. Scofâlciți, obrajii muribundului

căpătaseră pe alocuri o culoare violacee. Găurile tâmplelor aveau un zvâcnet anemic, semn că sângele abia dacă-i mai circula. Şi când te gândeşti ce bărbat a fost. Cât de curând se va prăpădi, gândi colonelul, sprijinindu-se, în drumul său spre casă, în nelipsitul baston de alun. Măi, măi, măi: bătrâneţe, haine grele! Parcă şi acum îl am în faţa ochilor. Tânăr, cu cămaşa suflecată, cu pistolul la şold, aşa a făcut, după ce ne-am lăsat la vatră, colectivizarea. A bătut şi-a schingiuit pe cei ce n-au vrut să se treacă de bunăvoie şi acum uite cum îl bate şi-l schingiui Cel de sus. O dată lăsat la vatră, colonelul, se trecuse mai cu voie, mai fără voie, la colectiv, lăsând pe alţii să lupte *contrarevoluţiei* şi *reacţiunii europene*, mulţumindu-se cu o viaţă anostă dar paşnică. Anii se scurseseră pe nesimţite. Frânt de oboseală, seara, când venea acasă şi stătea la masă cu soţia, ofta de fiecare dată: Ehe, tu-l în cur pă mă-sa pă Păsărică, a plecat în lumea largă şi eu am rămas ca un prost aici. Păsărică era un văr de-a lui care plecase la oraş. În fiecare an obişnuia să se reîntoarcă în sat, vizitându-şi părinţii, care erau foarte bătrâni. Niciodată nu se reîntorcea la serviciu său fără să stea de vorbă şi cu el. Ce mai faci, măi Cristache?! îl bătea bucuros pe umăr. Ce să fac! Mă cert toată ziua cu muierea asta a mea, răspundea Barbu M. Cristache cu un aer posomorât. Vin ai făcut? Am făcut. Păi adu şi tu un cofer. Nu te bucuri că mă vezi?. Nu se ducea el. Cât stăteau de vorbă la umbra unui cais, nevasta (Filica era mult mai tânără decât el), venea, abia făcându-şi loc printr-un cârd de gâşte, găini, bibilici, raţe leşeşti, care se ţineau după ea, crezând că le aduseseră de mâncare. Uşi boala naibii! Cât îi curtea asta de mare nu mai aveţi unde vă duce! V-aţi găinăţat peste tot. Uricioase mai sunteţi. Intraţi în sufletul omului. Toată bătătura era plină cu orătănii. În fiecare primăvară soţia colonelului punea cel puţin douăzeci de cloşti. Peste tot, prin grajd, prin cămară, prin cramă, se vedea câte un coş cu mânerele rupte, unde aranja douăzeci-treizeci de ouă pe un pat moale, făcut din paie proaspete, deasupra cărora aşeza cu atenţie să nu le spargă, o găină ce cârcâia, urmând ca la cele douăzeci şi una de zile să iasă aproape în mod instantaneu tot atâţia pui. Deşi era o semianalfabetă, Filica avea secretul ei, un fel de instinct primitiv al interstiţiilor stelare exercitate asupra eclozării. Lua în căuşul palmei câte un ou, învârtindu-l şi cercetându-i atentă bănuţul din interior, la lumina unei lumânări. Pe cele care nu erau bune le separa, punându-le deoparte. Apoi, cu atenţie, plimbând degetele crăpate de atâta muncă pe un calendar ortodox, prins în pioneze pe un perete spoit cu var, urmărea ziua în care punea fiecare cloşcă. În empirismul ingineriei sale genetice aşeza gâştele pe ouă de curcă, raţele pe ouă de bibilici, găinile pe ouă de gâscă. Era o adevărată babilonie în rândul acelor galinacee, pe care nici ea n-o mai putea descurca.

Lucrurile se rezolvau de la sine. La ieşirea puilor din găoace, mamele lor adoptive cârâiau contrariate de câteva ori, apoi, resemnate, se substituiau instinctelor materne din care proveneau ouăle, călătorind cu micuţii pui, pornind în explorarea bătăturii după mâncare. Odată, într-o primăvară, nemaicăzându-i nici o cloşcă, aşezase pe ouă un curcan uriaş, ce-şi luase misiunea în serios, plimbându-şi gâtul lung, asemenea unui periscop cu care erau dotate submarinele germane. Stătea aşa de semeţ pe ouă şi avea un aer aşa de demn încât, exacerbatul sentiment al paternităţii, de care părea marcat, îl determinase să nu coboare nici la mâncare. Refuzul de a se mai da jos de pe ouă l-ar fi putut costa viaţa, aşa încât, la două-trei zile, gospodina, fusese nevoită să-l îndoape, vârându-i cu forţa câteva boabe de porumb, căci avea guşa goală, şi turnându-i apă cu o pâlnie. Veni şi ziua mult aşteptată în care puii au spart coaja, au ieşit din găoace, săltând în sus curcanul. Leat, poate n-o să mă crezi, avea să povestească colonelul unui camarad pe care-l ajutase, cărându-l în spate pe front mai bine de zece kilometri, în timp ce sângele se scurgea din el. Muierea asta a mea nu-i sănătoasă la cap. Mă miram eu să aibă ea mai multă minte decât curcanul acela! Ce crezi că s-a întâmplat? Ce-ţi povestesc eu acuma am văzut cu ochii mei, nu din auzite. Ştii că nu-mi place să mint. Eram acolo când i-a scos dintr-o căciulă, unde obişnuia să-i ţină până îşi înghiţeau gălbenuşul din care se hrăneau, căci n-ai voie să le dai să mănânce sau să bea apă, altfel dă cufureala în ei şi mor. Cum zic, o văd răsturnând căciula, lăsându-i în bătaia soarelui, mici, molatici, neputincioşi, dezorientaţi. Nici să meargă nu ştiau. Fugeau ei de pe loc, ce e drept, cu viteza unui reactor, dar la câţiva metri mai încolo cădeau de-a berbeleacul. N-a, o aud pe muierea asta a mea, i-ai făcut, acuma să-i creşti! zice venind cu ditamai curcanul legat c-o aţă de un picior. Ăsta, contrariat, cu nişte ochi speriaţi, văzând gâgâlicile acelea, ca nişte păianjeni, ce forfoteau printre picioare lui, nu ştiu ce i se pare, c-o şi ia la fugă. Speriat începe să dea din aripi, zboară pe ghizdeaua puţului, de acolo se aruncă cu capul în jos şi se îneacă. Îţi dai seama, s-a sinucis! Făăă, i-am zis nevestii, nici odată-n viaţa ta să nu mai faci aşa ceva. Unde-ai mai pomenit tu curcan pe ouă de bibilică?! Barem dac-ar fi fost ouă de curcă, dar aşa... În loc să-şi recunoască vina o aud cum se răsteşte la mine: Ce-ai fi vrut să fac dacă anul ăsta n-a mai căzut nici o cloşcă? De multe ori, ca şi în acel caz, Filica îi dădea vorba la spate. Singurul lucru de care gospodina ţinea cont era data la care punea cloşca pe ouă. Niciodată eclozarea nu trebuia să cadă în aceiaşi lună. Ziua în care ieşeau puii trebuia în mod obligatoriu să cadă-n luna următoare. Altfel ieşeau, dacă mai ieşeau, lunatici. Unele femei nu ştiau secretul acesta şi de aceea le auzeai văitându-se că le-a

murit puii în găoace, sau, şi mai rău, au ieşit cu picioarele împiedicate, sucite în spate, ca nişte handicapaţi, închinând rebegiţi la soare câteva zile, umplându-şi guşile doar cu apă şi murind până la urmă. Fă, da proaste mai sunteţi, nu v-am spus eu că o cloşcă se pune întotdeauna la jumătatea lunii?! Niciodată mai devreme. Venea câte una la ea să-i ceară ouă. Fă Filico, dă şi mie câteva ouă, mi-a căzut o cloşcă şi vreau s-o pun. Îţi dau, dar nu e bine ce faci. Azi e în opt, mai aşteaptă şi tu până pe zece, s-apuci măcar o zi din luna viitoare. Ce să mai aştept, fă, ce să mai aştept, aşteptam-ar moartea să vină să mă ia! Aştept să vină paştele cailor?! Dă-mi dacă ai. Treaba ta, eu îţi dau, dar să nu zici dup-aia că n-au fost ouăle bune. Peste câteva săptămâni se întâlneau din nou. Ai avut dreptate Filico! Unul al naibii n-a ieşit, fă! La început am crezut c-au fost clocite, dar, din curiozitate, am spart câteva şi-am dat de pui. Erau mari, cu fulgi pe ei. Îţi dai seama, au murit sufocaţi. N-au putut să spargă coaja cu ciocul. E şi asta, de care zici tu, o chestie! Dacă eşti proastă, nu ţi-am spus! îi răspundea gospodina, întorcându-i spatele. Femeia recunoştea, fără a se simţi jignită, că fusese o proastă, spunând în stânga şi-n dreapta celor cu care se întâlnea: Filica asta a lui Cristache e dată naibii! Ia uite ce m-a învăţat. Fă toantelor, niciodată să nu mai puneţi cloştili... Nu se ştie de ce soţului ei i se spunea colonelul Bardac. În nici un caz că s-ar fi reîntors de pe front cu un astfel de grad. Cineva, cu mulţi ani în urmă, dar astea erau simple bârfe, îl văzuse odată ieşind pe poartă cu o damigeană plină cu vin. Era pe înserat. Filica îl zări, luându-se după el, hotărâtă să-i smulgă damigeana din mână şi să-l împingă din nou în curte. În fiecare noapte, mai ales toamna, dispărea cu vasul acela plin cu vin, întorcându-se acasă abia spre ziuă. Mă-n vascrisenia mă-ti, lasă că-ţi dau eu băutură. Hotărâtă ca de data aceasta să nu-l mai lase să plece, se pusese-n calea lui, barându-i drumul. Hai acasă Cristache, îl rugase la început, trăgându-l de mânecă. Beat, Cristache, o împinse, dând-o în lături. Dă-te, fă, la o parte din calea mea. Nu mă dau, mă, nu mă dau! Hai, ia să vedem, ce-ai să-mi faci? Şi, decisă cu orice preţ să-l oprească, femeia se postă în faţă, umflându-şi pieptul şi ridicându-şi umerii laţi ca de halterofil. Bezmetic, omul încercă s-o lovească cu dosul palmei dar femeia se feri. Era decisă să nu-l mai lase să facă măcar un pas mai departe, de acolo, din locul în care se aflau. Lucrul acesta îi stătea în putere, căci, ani la rândul, Filica lucrase pe pista colhozului, vânturând cu lopata mii de tone de grâu, încărcându-l în basculantele, pe care tot ea, împreună cu alte femei, se duceau să le descarce la silozurile aflate în apropierea căi ferate, unde, îl lua încă o dată la mână, încărcându-l în vagoanele, a căror destinaţie n-o cunoscuse niciodată. Erau zile când se reîntorcea acasă pe întuneric, vârându-se în pat, lângă soţ, fără

ca acesta s-o simtă. A doua zi cu noaptea-n cap era deja plecată. Cristache, mai apuca să-i zică în grabă, vezi să dai mâncare la porc. Şi nu uita să te duci la brutărie să cumperi pâine. Mâine plecăm la siloz unde avem de încărcat câteva vagoane cu grâu. Bine, du-te şi stai fără nici o grijă, o asigura veteranul. Nici la porc nu dădea, nici pâine nu lua. În ultima perioadă soţul ei o luase razna de tot. Iar s-a îmbătat Cristache al tău, Filico, îi aducea la cunoştinţă vreun binevoitor. Omul aflase de la cineva că soţia se avea bine cu Traian Sălcianu, cantaragiul de pe bascula colhozului. Simţindu-se în inferioritate fizică, căci la eforturile depuse pe pistă l-ar fi putut ridica în sus doar într-o singură mână, cu tot războiul lui împotriva Stalingradului, Cristache, tăcu din gură, neîndrăznind să-i reproşeze ceva. Şi apoi ce temei ar fi putut pune el pe vorbele unuia care poate c-ar fi urmărit doar să-i facă ne trai în familie?! Nu-i reproşase nimic, dar se apucase, în schimb, de beţie. Azi aşa, mâine aşa, până când, în seara aceea, femeia îl pândise cum plecă de acasă cu damigeana plină cu vin. Nu te duci nicăieri, îi spusese colectivista, postându-se în faţa lui şi mai hotărâtă. Ba o să mă duc. Ieşi în pizda mă-ti din faţa mea, se răstise el ca un turbat cu damigeana într-o mână, vrând să treacă pe lângă ea. Na, na, na, n-ai să pleci nicăieri! repetă femeia, împingându-l uşor cu palma. Ba am să plec! se încăpăţână acesta să repete, ţinând-o tot p-a lui. Ba n-ai să pleci! Ba da! Ba nu! Ba da! Ba nu! Mă Cristache, se opri femeia deodată din replica aceasta, pe care i-o tot întorcea soţului său, de parcă ar fi lovit o minge de pingpong şi adversarul i-o trimetea înapoi. Mă Cristache, repetă aceasta, cu o voce duioasă, plină de tandreţe, pe care n-o mai folosise din primii ani, de când aceştia se luaseră împreună. De ce vrei tu, mă, să ne ştie lumea?! Turbat Cristache nici nu vru s-audă. Să ne ştie, spusese acesta pe acelaşi ton exaltat. Lasă să ne ştie. Nu eu m-am f...t cu Traian Sălcianu! Va să zică în asta stătuse încăpăţânarea bărbatului, care nu se lăsase convins în ruptul capului. Auzindu-l, femeia rămase pentru câteva clipe paralizată. Dar numai pentru foarte scurt timp, căci îşi reveni cu o şi mai mare hotărâre de a nu-l lăsa să plece, smulgându-i damigeana din mână şi trântind de pământ cu ea. Na, mai du-te! îi spusese, şi-i întorsese spatele, intrând în curte. Clătinându-se, omul rămăsese acolo, în mijlocul drumului, privind cu nedumerire la damigeana spartă şi la vinul ce se scurgea, împrăştiindu-se pe pământ. Te dau pe mâna colonelului, ai spart bărdacul, nenorocito! o ameninţase cu pumnul prin aer. Fusese de ajuns ca cineva în momentul acela să treacă pe acolo şi să asiste la tot acel circ. A doua zi se şi trezise cu porecla. Altfel, muierea era dată-n măsa, cum spuneau unii cu invidie. Toată ziua robotea prin curte, tocând la raţe, sau cărând apă de la fântână. Creştea păsări, avea o grădină plină cu flori de la crinii regali până la

gura leului, caişi şi piersici, iar duminicile îi făcea bărbatului său câte un lighean cu brânzoaice presărate pe deasupra cu zahăr vanilat. Când se apropia iarna, ferindu-le de ger, scotea muşcatele din pământ şi le aşeza în ghivecjuri, punându-le în casă, la căldură, pe pervazul ferestrei. Colonelul niciodată nu-i dăduse măcar o mână de ajutor. Se mulţumea doar s-o privească stând pe prispă şi fumând în timp ce, infatigabila muiere, lăţită-n fund, ca tractorul pe ogoare, cum scrisese un poet odată, trebăluia nemaivăzându-şi capul de atâta griji. Se dărâmă gardul ăla pe noi şi tu nu te sinchiseşti deloc. Pute pământul sub tine, îi mai spunea câteodată. Nu-i de ajuns cât îmi rup oasele, muncind la colectivul ăla? se scuza colonelul, strivind ţigara cu talpa piciorului. A, parcă ziceai că eşti surd, auzi doar ce-ţi convine! Acum ce te mai vaiţi, nu voi l-aţi adus?! Aşa îşi petrecea timpul această simplă familie de colectivişti, cu mângâierea şi tandreţea lor, chiar dacă uneori, chestii mărunte, muierea mai bombănea din când în când, atunci când ceva i se părea în neregulă. În rest se îngăduiau, ca sacul cu peticul, cum se spune. Fiecare, zicea uneori colonelul, să aibă grijă de tarla lui. Cât de repede se scurseseră anii! Acum, pe lângă eşecul de a cuceri imperiul lui Petru cel Mare, iată, colonelului, la câteva luni (nici măcar nu-şi mai aducea aminte cât timp trecuse de la vizita camaradului său, pe care nici nu-l lua Dumnezeu, nici nu-l lăsa să trăiască), îi murise şi Filomela, aşa cum îi zicea soţiei sale, care fusese cu mult mai tânără decât el. Unde te duci tu acum filotica mea Filomela?! plângea ca un copil, smulgându-şi părul din cap, lovindu-se cu pumnii în tâmplă şi agitându-i în sus spre cer, cât timp soţia sa fusese scoasă din casă, purtată pe umeri de către rudele sale şi dusă pe platforma unui Molotov, al cărui motor era pornit la ralanti, o relicvă a fostului regim comunist, cu obloanele lăsate-n jos, ca un înger al morţii. Pe platforma plină cu flori se afla un covor cu ciucuri aşezat de cineva acolo. Se mai vedeau şi câteva coroane mortuare rezemate de oblon. Deasupra coroanelor, într-o fotografie înrămată, luată acasă după desfiinţarea colectivului din vitrina panoului de onoare, Filica, în plină tinereţe, cu părul negru, împletit într-o coadă groasă, ce se vedea atârnându-i pe umărul drept, cu ochii îndreptaţi spre cosciugul, unde acum stătea întinsă, se privea parcă pe sine. Maşina se urni din loc şi odată cu ea tot convoiul se puse în mişcare. O femeie, îmbrăcată din cap până în picioare în negru, ţinând o batistă mototolită în pumnul, pe care îţi dădea impresia că vrea să şi-l muşte, scoase un ţipăt isteric, aplecându-se deasupra cosciugului. De ce ne părăseşti, ţăţicăăă?! Ţinându-se cu o mână de oblonul maşinii, colonelul, extenuat de cele două nopţi de priveghi, în care nu închisese un ochi, mergea cu capul în pământ. Până la biserică, unde preotul urma să-i ţină cuvântarea, pe chipul tuturora se vedea o profundă tristeţe

şi îngândurare. Veniseră la înmormântarea sa chiar şi câţiva granguri de la fostul comitet de partid orăşenesc, cu figurile stâlcite de timp, cătrănite din cauza idealului spulberat, strâmbi din coloana vertebrală, cu capetele goale, cu şepcile maoiste în mâini, deşelaţi, gârboviţi, încărunţiţi. În faţă, un copil de vreo doisprezece anişori, purta o cruce din lemn pe umăr, lovind cu bombeul adidasului pietrele ce se iveau în cale. Doi bătrâni, albi la păr, înconvoiaţi de timp, cu prosoape legate pe braţul drept, duceau prapurii bisericeşti brodaţi cu chipul Maicii Domnului, alături de alţi doi, care mergeau ceva mai în faţă, cu felinarele ce se mişcau într-o parte şi alta. Cu patrafirul auriu, preotul, mergea secondat de doi dascăli. Unul din ei ţinea în mână o candelă. Două fetiţe, ce mergeau în faţa Molotovului, trăgeau de o pânză întinsă pe toată lăţimea drumului. Pânza aceea albă, aflată în faţa maşinii, semnifica bariera dintre cele lumeşti şi chintesenţa vieţii transcendentale. Întinsă pe catafalc, abia dacă se mai vedea chipul decedatei dintre pânzeturile în care fusese înfăşurată. Florile, de toate soiurile, erau împrăştiate peste ea. Rudele se pierdeau în aglomeraţia aceea de femei şi oameni îmbrăcaţi în negru. Era adunat acolo, în lumina orbitoare, tot satul. Câţi mai rămăseseră din el. Întinsă în cosciug Filica părea la fel de frumoasă ca şi atunci când fusese în viaţă. Parcă nici nu trecuseră anii peste chipul ei. Fusese o femeie solidă, cu nişte braţe vânjoase, veselă, plină de viaţă. Îmbrăcată într-o iie albă, curată, cu mânecile suflecate, cum îi plăcea ei să umble, din curtea colhozului, de unde se ridica, sărind cu uşurinţă peste oblоanele aceluiaşi Molotov, care avea s-o ducă pe ultimul său drum, alături de suratele ei, ce stăteau cu lopeţile înfipte în grâul, de unde, pleava galbenului aur zbura în bătaia vântului, până la silozurile aflate lângă calea ferată, glasul ei nu-i mai tăcea. Era ca în peliculele propagandistice din Rusia stalinistă a celebrului studio Mosfilm, cu istoria lor falsificată, scoase pe bandă rulantă, pelicule în care preşedinţi de colhozuri radiau de fericire în mijlocul ţâţoaselor lăptărese cu cizme de cauciuc în picioare. Deşi nu suferise niciodată de vreo boală, ţăranca avusese parte de o moarte fulgerătoare. Evenimentul avusese loc într-o seară, pe la sfârşitul lui iunie, când, coacăzele, ce luau cu asalt fundaţia casei, începeau să se coacă. Sufocată de căldura de peste zi, femeia îşi lăsă uşor capul pe pernă, cu sânii slobozi, rămânând cu ochii larg deschişi, de parcă ar fi zărit un păianjen ce cobora de pe tavan, ca un antiterorist pe frânghia sa, rămânând încremenită. Era în duminica a doua după rusalii, când avusese loc aducerea moaştelor sfinţilor mucenici, doctorii cei fără de arginţi Chir şi Ioan, cu o zi înainte de Sfinţii Petru şi Pavel, în timp ce preotul urma să dea dezlegarea la peşte, cântând în biserică despre grijile vieţii. Stând cu spatele, colonelul, o crezu adormită. În zilele

toropitoare de vară, aşa mai obişnuia femeia, să tragă câte un pui de somn. Deşi nu-i fusese credincioasă o iubea ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Ce-ar trebui să fac, să-mi pun jujăul de gât?! Doar nu i-a mutat-o din loc, gândi resemnat colonelul. Acum ajunsese la o vârstă în care sângele se potolise. Şi apoi, cel cu care-l înşelase, se prăpădise de mult, chiar dacă, în momentul acela, stând cu capul pe pernă, cu ochii închişi, gândurile ei ar fi fost tot la cantaragiul cu care se închidea în magazie, trăgând zăvorul pe dinăuntru, iubindu-se pe sacii cu grâu, în timp ce ăla, cotrobăind-o cu mâna pe sub rochie, îi strivea câte o căpşună pe buzele ei senzuale. Privind-o, cum dormea cu spatele, colonelul, ar fi vrut s-o mângâie aşa în somn, fără să-i treacă prin cap că era de fapt moartă. Abia când o hâţână cu mâna lui tăbăcită de atâta muncă, plimbându-şi degetele răşchirate prin faţa ochilor, îşi dădu seama. Dispariţia femeii, care obişnuia să-l dojenească cu atâta blândeţe, o resimţi ca pe anexarea Basarabiei. A treia zi, de la moartea soţiei Colonelului Bardac, care survenise, aşa, pe neaşteptate, dis de dimineaţă, când soarele roşu, ca un bivol cu beregata tăiată, începea să se vadă răsărind, cei patru gropari umblau cu lopeţi şi cazmale pe umăr, printre morminte, în căutarea unui loc liber. L-au găsit cu mare greutate, apucându-se până la urmă de treabă. Nu păreau grăbiţi, căci aveau la dispoziţie o jumătate de zi ca să sape o groapă adâncă de doi metri. Curios era faptul că se mai găsise totuşi un loc liber. Se apropia ora doisprezece. Groparii tocmai terminaseră de mâncat şi acum îşi făceau siesta. La câteva cruci mai încolo o femeie slăbănoagă, îmbrobodită cu o basma neagră, ce-i făcea chipul şi mai întunecat, de parcă ar fi fost o mumie fugită dintr-un sarcofag egiptean, privea cum se aruncă pământul afară. Se aşeză cu genunchii pe iarbă, în faţa crucii bărbatului ei, care fusese paznic la Consiliul Popular. Bătăile rare, apăsate, ale clopotului se auziră din depărtare până în valea Măcrişului, semn că sicriul decedatei fusese scos din biserică şi acum, cortegiul funerar, se îndrepta spre cimitir. Se vede că după curiozitatea cu care mumia-i privea pe cei patru gropari, ce se schimbau între ei după un rând de cazma, nu venise acolo să-şi plângă bărbatul. Deşi săpată într-un loc sănătos, o bună parte din bolta gropii se prăbuşi, astfel, încât, din teama de a nu termina de săpat, groparii intrau şi ieşeau într-un ritm ceva mai accelerat, dirijaţi de un anume Gica, descendent al unui neam de cuţitari din familia lui Vlaicu, ce s-au spintecat chiar şi între ei, un fel de şef, îngrăşat de atâta orez şi copane, mâncate la pomenile de la care nu lipsea niciodată. Relaţiile lui cu moartea, pe care o considera un fel de ordonanţă, dacă nu chiar metresă (în orice caz o bună tovarăşă de afacere, o sursă sigură de scos bani pe fondul recesiunii instalate), aveau în ele ceva concupiscent şi mercantil. Paradoxal, el

era singurul om prosper din tot satul, ce se plimba cu o dezinvoltură de marchiz și bulibașă în același timp printre crucile țăranilor. Dacă în decursul timpului, cei trei subalterni au dezertat, fiind înlocuiți cu alții, pe vânt, pe ploaie, pe ger și viscol, ani de zile el rămăsese consecvent, prezent la datorie, având de dus și de îndeplinit până la capăt o nobilă și ingrată în același timp misiune. Groparul acesta, pe care l-ar invidia până și Cicicov, arhivarul Sufletelor moarte, cu ochii săi de viezure, pândind coliva și euharistica prescură, părea mai degrabă un mameluc, pe chipul căruia se putea citi un optimism tembel, căci, mai avea puțin și îngropa tot satul. Deodată, cu privirile lăsate-n pământ, cu mâinile împreunate-n față, slăbănoaga, scoase un țipăt sfâșietor. *Filicooooo... di ce te-a luat Dumnezeu pă tini ci nu pe miniii... cî noi amândou am lucrat împreunî la colectiiiv... șî tu ai fost pretina mea cea mai bunîîî... șî noi ne-am avut ca dou surooori... șî n-am sî uit pân-oi închidi ochii cum în ziua aia brigadieru a vrut sî trimitî pă cineva sî udi isticurili aleeea... ș-ali naibii niciuna n-a vrut sî să ducîîî... șî ne-am dus noi amândouuu... ș-în loc de-o normî cât au luat putorili alilaltili nou ne-a pus doooouuu... ș-acuma uite-l șî pă Fănicî Carabî îngropat la trei cruci mai încolu di tiniii... cî Dumnezeu îi ia numai p-äia bunii șî di äia răi ș-aidraculi nu s-atingiii... ș-acum o sî soseascî tot satu aici pă buza gropii ș-o sî punî capacu pă tini șî n-o sî mai vezi lumina ziliii... iii... șî nu să știi cum o s-o ducim pă lumea ailaltî cî nu s-a mai întors nimini dup-acolu sî ne spui șî nouuu... cî am avut șî io o verișoarî care-a murit la fel di tânîrî așa ca șî tiniii... șî tu îmi spuneai toati sicretili tali cum te închideai tu cu hoțu äla di Traian Sălcianu în magazii undi voiai sî faci un copil cu eeel... cî Dumnezeu ziceai tu le dă la toati ștoarfili șî ții Cristachi nu-i în stari sâ-ți dăruiascî un copchilaaaș... șî din cauza asta ți-ai înșălat bărbatu cu Traian Sălcianu cari nici el n-a avut sâmânțî în boașili alea a lui da di păcălit la cântar știa sî păcălească pă toatî lumea cu greutățili alea găuriti la strung cu burghiuriliii... iii... ș-acuma uite-l șî p-ăsta cum zaci lângă Fănicî Carabîîî... șî mai încolu di Carabî uite-l șî pă Țâru cu cari io am vrut sâ-ți fac lipeala da tu ai zis cî dă-l naibii șî p-ăsta cu toatî funcția lui pă cari o ari cî nu mă regulez io cu eeel... șî io ți-am zis fă proasto lasă-l pă Traian Sălcianu cî n-o sî faci nici o scofalî cu el șî dă-te pă lângă Țâru cî i-am văzut-o io odată cum o scutura șî așa fără sî i să scoli o ari cât o nanî di armăsaaar... șî tu te-ai întors cu spatili la mini ș-ai zis mai lasă-l naibili pă Țâru ăsta a tău cî diseari o sî mănânc o nanî friptî șî orice-ai zici io plec cu mâna încărcatî di la Traian Sălcianu cari îmi dă bonuri di pâini șî toati aleaaa... șî io ți-am zis treaba ta fato io nu mă mai baaag... șî uite-acuma cum zaci unu lângă altuuu... șî dincolu di Țâru uite-l șî pă Tătărăscuuu... șî dincolu di Tătărăscu la gardu ăla din her uite-l șî pă Măgăruș*

socotitorul nostru care clipea din ochi atunci când ne dădea baniii... cî p-ăsta al meu cari bea toatî ziua şî io îi ziceam mă nu mai bea mă c-o sî te prăpădeşti uite-l acum cum l-a luat dracu şî pă eeeeel... şî tot aici în cimitirul ăsta în cari o s-ajungim cu toţii pânî la urmî mai dormi mânca-l-ar mama să-l mănânci pă el mititelu şî un nepot cari a fost soldat la Câmpina şî pă cari mi l-au omorât criminalii la Otopeeeni... şî parcâ-l văd ş-acuma în faţa ochilor la numai doi-trei anişori aşteptând lângă mini cu mânuţili alea a lui în buzunar sî termin di muls vacaaa ... şî nu pleca di lângă mini până nu-i dădeam o canî di laptiii... iii... şî după ce termina cana di lapti plin di spumî la gurî mai cerea unaaa... şî-i mai dădea mamaia încî unaaa... ş-acuma uiti cum în loc sî mă ia Dumnezeu pă mini l-a luat pă el mitititeluuu... cî ce-mi trebuia şaişpi pogoani di pământ acuma la bătrâneţiii... cî nenorocitu ăla di Ceauşescu usca-i-s-ar găvanili ochilor şî alegi-s-ar prafu şî pulberea di el şî săge-l-ar Dumnezeu şî sî-l săgetezi acolu undi esti el acuma ne obliga sî ne ducim la muncî pânî şî duminicaaa... ş-acuma nu mai ştiu di ce ne mai suportî Dumnezeu pă pământu ăstaaa... cî prea ne-am înrăit şî ne-am făcut ai draculiii... iii... c-a ajuns ca tata sâ-şi batî joc di fica sa numai di trei anişooori... şî uiti ce sărăcii s-a abătut pă capu nostruuu... cî mai bine-ar cădea odatî peste noi o bombî sau un meteorit şî ne-ar lua dracu o datî pă toooţi... şî sî nu mai rămâi niciunu pă lumea asta cî ş-aşa digeaba facim umbrî pământului... ş-acuma Cristachi o sî rămâi singuuur... iii... Brusc, femeia tăcu, continuând să se legene. Tot timpul cât groparii au zvârlit cu lopata grăbiţi pământul din groapă nici unul nu şi-a aruncat vreo privire spre ea, de parcă această danaidă ce-şi plângea eroii cetăţii, nici nu s-ar fi aflat acolo. Din depărtare, în liniştea amiezii, se auzi hodorogind, ca un cinism al istoriei, motorul vechi al Molotovului, întreţinut în stare de funcţionare, special pentru a onora ultimul drum ai puţinilor ţărani ce mai rămăseseră în viaţă. Ridicându-şi ochii din pământ şi zărindu-i pe cei ce făceau parte din cortegiul funerar, care ajunsese în direcţia porţii lui Caţaon, femeia, beată, se scoală repede în picioare şi plecă de acolo ameţită printre crucile, ca nişte atleţi împietriţi, fără să privească măcar o dată spre mormântul neîngrijit, plin de buruieni, al celui ce-i fusese bărbat. Ţinând catafalcul pe umeri, cei patru gropari, făceau slalom printre cruci. Pentru ultima oară razele soarelui cădeau peste chipul ţărăncii aflate în coşciug. O coţofană, dând veselă din coadă, se aşeză pe un monument funerar din marmură, privind ca o bârfitoare aglomeraţia aceea adunată în jurul gropii de unde se auzeau bocete. Apoi se făcu linişte. Unul din gropari se apropie cu un săculeţ în care erau oscioarele laolaltă cu ghetuţele copilului înecat. La sugestia dascălului, care-i indică cu degetul, aşează săculeţul lângă sicriul celei ce toată viaţa îşi dorise un copil. Totul era făcut în

tăcere. Deodată, peste crucile din cimitir, se auzi vocea preotului, care, în timp ce deşerta o sticlă de vin amestecat cu ulei sfinţit peste trupul decedatei, învelit în pânzeturi albe, acoperită de petunii şi crăiţele, cânta: "Pomeneşte, Doamne, pe cei ce întru nădejdea învierii şi a vieţii celei ce va să fie au adormit, părinţi şi fraţi ai noştri şi pe toţi cei care întru dreapta credinţă s-au săvârşit, şi iartă-le lor toate greşalele pe care cu cuvântul, sau cu lucrul, sau cu gândul le-au săvârşit şi-i aşază pe ei, Doamne, în locuri luminoase, în locuri cu verdeaţă, în locuri de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea şi unde cercetarea feţei Tale veseleşte pe toţi sfinţii Tăi cei din veac. Dăruieşte-le lor şi nouă împărăţia Ta şi împărtăşirea bunătăţilor Tale celor negrăite şi veşnice, şi desfătarea vieţii Tale celei nesfârşite şi fericite. Că Tu eşti învierea şi odihna adormiţilor robilor Tăi, Hristoase, Dumnezeul nostru, şi Ţie slavă înălţăm, împreună şi Celui fără de început al Tău Părinte şi Preasfântului şi Bunului şi de viaţă făcătorului Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. Cu Sfinţii odihneşte, Hristoase, sufletele adormiţilor robilor Tăi, unde nu este durere nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit."

Acest nou „Adrian Zograffi” al vremurilor de acum, se încântă asemeni lui Akaki Akakievici când își picta slova pe hârtie și se emoționează de fiecare dată când lecturile sale din vasta literatură rusă îi prilejuiesc câte o observaţie punctuală în comportamentul personajelor sale. Şi aşa de mult se lasă robit de ele, că nu i-ar sta rău să o dea pe eseu. Se observă talentul și uşurinţa sa de „navigator” în ale scrisului. Pare un debut, dar (observaţi!), cum povestirea odată începută, nimeni nu ştie – nici chiar el – când are să se sfârşească: tot aşa pot trece cu farmec şi un ceas sau o mie şi una de nopţi. Părintele Nerantului s-ar fi declarat mulţumit că, iată (azi) un alt „ pescuitor de bureţi” s-a rătăcit „intr-un labirint de povestiri minunate” şi a mai plesnit odată „flautul fermecat” între degetele unui confrate literar revenit la forma povestirii.

TUDOR CICU